

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
Ы. АЛТЫНСАРИН АТЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ БІЛІМ АКАДЕМИЯСЫ

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ ОБРАЗОВАНИЯ ИМЕНИ Ы.
АЛТЫНСАРИНА

**ОРТА БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ӘЛЕУМЕТТІК ТӘЖІРИБЕЛЕРДІ
ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ІСКЕ АСЫРУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК
ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПЛАНИРОВАНИЮ И
РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАКТИК В ОРГАНИЗАЦИЯХ
СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Астана 2023

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылды (2023 жылғы 8 желтоқсандағы №9 хаттама)

Рекомендовано к печати решением Ученого совета Национальной академии образования им. Ы. Алтынсарина (протокол №9 от 8 декабря 2023 года)

«Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру бойынша әдістемелік ұсынымдар» Әдістемелік ұсынымдар.– Астана: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2023. – 413 бет

«Методические рекомендации по планированию и реализации социальных практик в организациях среднего образования» Методические рекомендации. – Астана: Национальная академия образования им. Ы. Алтынсарина, 2023. – 413 с

Білім берудегі әлеуметтік тәжірибені жоспарлау білім алушылардың азаматтығы мен әлеуметтік жауапкершілігін дамытуға ықпал етеді. Әдістемелік ұсынымдамада орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асырудың тетіктері мен әдіс-тәсілдері, әртүрлі формалары мен ұйымдастыру бағыттары ұсынылған.

Әдістемелік ұсынымдар білім беру ұйымдарының педагогтеріне, сынып жетекшілеріне, директордың тәрбие жұмысы орынбасарларына, әдіскерлер мен әлеуметтік педагогтерге арналған.

Планирование социального практика в образовании способствует развитию гражданской ответственности и социальной ответственности обучающихся. В методической рекомендации представлены механизмы и методы планирования и реализации социальных практик в организациях среднего образования, различные формы и направления организации.

Методические рекомендации предназначены для педагогов организаций образования, классных руководителей, заместителей директора по воспитательной работе, методистов и социальных педагогов.

© Ы.Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2023
© Национальная академия
образования им.Ы. Алтынсарина, 2023

КІРІСПЕ

Әлеуметтік білім беру тәжірибесін модельдеу және ұйымдастыру мәселесі білім беруді дамытудың қазіргі заманғы үрдістерін іске асыру жағдайында өзекті.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы білім беруді әлеуметтік маңызы бар игілікті іс және адамның, отбасының, қоғамның мен мемлекеттің мүддесі үшін жүзеге асырылатын білім мен тәрбиенің біртұтас процесі ретінде зияткерлік мақсатта белгілі бір көлем мен күрделілік, адамның рухани-адамгершілік, шығармашылық, физикалық және кәсіби дамуы, оның білім беру қажеттіліктері мен мүдделерін қанағаттандыру, сондай-ақ алынған білім, білік, дағдылардың, құндылық көзқарастарының, қызмет тәжірибесі мен құзыреттілігінің жиынтығы ретінде анықтайды[1]. Жалпы білім беру ұйымы деңгейінде жеке тұлғаны дамытуға және негізгі жалпы білім беру бағдарламаларын игеру барысында әмбебап оқу іс-әрекеттерін жүзеге асыру және адамның қоғамдағы өміріне қажетті құзыреттерді қалыптастыруға, кәсіпті саналы түрде таңдауға және кәсіптік білім алуға бағытталған жалпы білім беру қамтамасыз етіледі.

Қазір білім беру ұйымдарында адам қызметінің негізгі түрлері аясында әлеуметтік тәжірибені қолданудың бай тәжірибесі қалыптасып, дамуда. Білім беру, жобалау, зерттеу, коммуникативтік, ойын, көркемдік, экологиялық, техникалық, ұйымдастырушылық, кәсіби, бос уақытты өткізу тәжірибелері балалар мен ересектердің қауымдастықтарында жүзеге асырылатын басым қызмет түрлеріне және олардың мәдени-белсенділік сенімділігіне негізделген.

Соңғы уақытта әлеуметтік тәжірибе педагогикалық жүйенің элементі ретінде қарастырыла бастады.

«Әлеуметтік тәжірибе» ұғымы нені қамтиды? «Әлеуметтік тәжірибе» ұғымы арқылы белгілі бір тарихи субъект қоғамдық институттар, ұйымдар мен мекемелердің тәжірибесін қолдана отырып, қоғамдық қатынастар жүйесіне әсер ете отырып, қоғам өзгерісімен өзі де дамып, жетілетін тәжірибе түрі.

Осылайша, әлеуметтік тәжірибе – бұл жағымды әлеуметтік өзгерістерді қалыптастыруға бағытталған қызмет түрі, яғни бүгінде мектеп әлеуметтік тәжірибенің табиғи алаңына айналып отыр.

Әлеуметтік тәжірибе – бұл әлеуметтік құзыреттілікті, әлеуметтік дағдыларды дамытуға, әлеуметтік мінез-құлықтың жеке моделін қалыптастыруға және пысықтауға, әлеуметтік іс-әрекет тәжірибесін алуға бағытталған білім беру қызметі.

Орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибелер білім беру процесінің ажырамас бөлігі. Олар білім алушылардың белсенді азаматтық ұстанымын, әлеуметтік жауапкершілігін, қоршаған әлеммен ынтымақтастық және өзара іс-қимыл дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Әлеуметтік тәжірибе – бұл өмірдің әлеуметтік және әлеуметтік

аспектілерімен байланысты әр түрлі іс-шаралар мен өзара әрекеттесулерді қамтитын кең ұғым. Бұл ұғым адамдардың бір-бірімен және қоғаммен қарым-қатынас жасау тәсілдерін, сондай-ақ қоғамның өз нормаларын, құндылықтары мен құрылымдарын ұйымдастыру тәсілдерін сипаттайды.

Орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибе – бұл білім алушылардың әлеуметтік маңызды қасиеттерін дамытуға бағытталған сабақтан тыс іс-әрекеттің бір түрі.

Әлеуметтік тәжірибе – білім алушылардың әлеуметтік мәселелерді шешуге және қоғамды дамытуға бағытталған қызметі. Әлеуметтік тәжірибелер орта білім беру ұйымдарындағы білім беру процесінің ажырамас бөлігі, өйткені олар білім алушыларға әлеуметтік мәселелерді шешу үшін қажетті білім, білік мен дағдыларды алуға, сондай-ақ азаматтық ұстаным мен әлеуметтік жауапкершілікті дамытуға мүмкіндік береді.

Әр түрлі бағыттағы тәжірибелер оқу пәнінің мазмұнына сабақ және сабақтан тыс іс-әрекеттің өзара байланысын жүзеге асыратын интеграцияланған пәннен тыс бағдарламалар негізінде енгізіледі, білім алушылардың бір-бірімен, табиғатпен, әлеммен өзара әрекеттесуіне негізделген оқу іс-әрекетінің заманауи нысандарын ескере отырып ұйымдастырылады.

Білім алушылардың әлеуметтік-мәдени тәжірибесі олардың дамуын қамтамасыз ете отырып, тәуелсіз білім, трансформация, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі көрсету, балалар мен ересектер қауымдастығына қызмет ету процесінде көрінеді.

Инновациялық білім беру қызметі әлеуметтік-мәдени практиканың жаңа нысандарын өзектендірді: еріктілер, білім алушылардың жобалау-зерттеу қызметі, білім беру форсайты, азаматтық бастамаларды дамытудың әлеуметтік-мәдени практикасы (жастардың келіссөз алаңдары), флешмобтар, акциялар және т.б.

Әлеуметтік тәжірибе – бұл әлеуметтік құзыреттілікті, әлеуметтік дағдыларды дамытуға, әлеуметтік мінез-құлықтың жеке моделін қалыптастыруға және пысықтауға, әлеуметтік іс-әрекет (өзара іс-қимыл) тәжірибесін алуға, әлеуметтік мазмұндағы оқу курстарын зерделеу барысында алынған теориялық білімді түсінуге және игеруге бағытталған білім алушылар қызметі. [2].

Әлеуметтік тәжірибелер мәдениет, білім, саясат, экономика, дін, өнер және т.б. сияқты өмірдің әртүрлі аспектілерін қамтуы мүмкін. Олар жеке немесе ұжымдық болуы мүмкін және олар әлеуметтік нормалар мен құндылықтарды қалыптастыруда және өзгертуде маңызды рөл атқарады.

Әлеуметтік тәжірибелердің мысалдары саяси процеске, әлеуметтік белсенділікке, білім беру және мәдени іс-шараларға, ерікті іс-шараларға, водонтерлік қызметтерге, әлеуметтік және экологиялық жобаларға, қайырымдылық акцияларына, тұлғааралық қатынастарға, әлеуметтік желілердегі қарым-қатынасқа және әлеуметтік өмірдің көптеген басқа аспектілеріне

қатысуды қамтиды.

Әлеуметтік тәжірибелер позитивті, әлеуметтік дамуға және өмір сүру сапасын жақсартуға ықпал етеді. Әлеуметтік тәжірибелерді зерттеу және талдау қоғамның қалай жұмыс істейтінін, оның қалай өзгертетінін және оның дамуына қандай факторлар әсер ететінін түсінуге көмектеседі.

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және жүзеге асыру маңызды міндет.

Әдістемелік ұсынымдамаларды әзірлеудің *мақсаты* әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау мен іске асыруда білім беру ұйымдары педагогтеріне әдістемелік көмек көрсетуді айқындайды.

Міндеттері:

Әдістемелік ұсынымдар білім беру ұйымдары педагогтеріне әдістемелік көмек көрсету;

- Әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары мен міндеттерін анықтау;
- Әлеуметтік тәжірибелерді іске асырудың нысандары мен әдістерін таңдау;

- Әлеуметтік тәжірибелерді іске асыру жоспарын әзірлеу;

- Әлеуметтік тәжірибелерді іске асыру мониторингін жүргізу.

Білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибелер білім алушылардың белсенді азаматтық ұстанымын, әлеуметтік жауапкершілігін, қоршаған әлеммен ынтымақтастық және өзара іс-қимыл дағдыларын қалыптастырудың тиімді құралы. Дұрыс жоспарлау және іске асыру арқылы әлеуметтік тәжірибелер қоғамға үлкен пайда әкеліп, білім алушылардың жеке басының дамуына ықпал етуі мүмкін.

Білім алушылардың кәсіби өзін-өзі анықтауы – бұл «өмір бойы» оқуға, кез-келген іс-әрекетте сәттіліктің негізі мен кепілі болып табылатын белгілі бір әмбебап қасиеттер мен құзыреттерді дамытуға мүмкіндік беретін өзекті тәжірибелер.

Әдістемелік ұсынымдамада педагогтерге әлеуметтік тәжірибе жұмыстарының маңызды бағытын жүзеге асыру алгоритмін игеруге арналған әдістемелік материалдар, атап айтқанда инновациялық қызметте жобалық әдістер, бағдарламалар, әлеуметтік жобалар, сынып және сыныптан тыс іс-шаралар жоспары мен сценарийлері, акциялар және т.б ұсынылған.

Әдістемелік ұсынымдаманың бірінші бөлімінде орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені жоспарлау мен іске асырудың педагогикалық негіздері қарастырылады.

Екінші бөлімінде орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені жоспарлау және іске асыру жөніндегі халықаралық және отандық тәжірибесі зерделенді.

Үшінші бөлімінде орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру бойынша әдістемелік ұсынымдар ұсынылған.

Әдістемелік ұсынымдама мазмұнымен танысу нәтижесінде педагог:

- білім беру жағдайында білім алушыларды әлеуметтік тәжірибеге енгізу жөніндегі қызметті нормативтік-әдістемелік қамтамасыз ету туралы;

- білім алушыларды түрлер мен деңгейлері әртүрлі әлеуметтік тәжірибеге енгізу бойынша қызметті жобалау және ұйымдастыру үшін қажетті дағдыларды игеру;

- кез келген жалпы білім беретін мектеп жағдайында жобаны іске асырудың үлгілері мен алгоритмдерін қолдану арқылы педагогикалық кәсіби тәжірибелерін арттыра алады.

Әлеуметтік тәжірибенің педагогикалық аспектілерін, мақсаттары мен міндеттерін, сондай-ақ білім алушылардың ерекшеліктерін ескеру маңызды.

Зерттеулерге сәйкес, орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және жүзеге асыру бойынша әдістемелік нұсқаулар келесі аспектілерді қамтиды:

Мақстры мен міндеттері: Әлеуметтік тәжірибенің нақты мақсаттары мен міндеттерін анықтау, мысалы, әлеуметтік жауапкершілікті дамыту, қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру, көшбасшылық қасиеттерді дамыту.

Жоспарлау: нақты іс-шараларды таңдауды, ресурстар мен уақыт шеңберін анықтауды қоса алғанда, әлеуметтік тәжірибелерді жүргізудің егжей-тегжейлі жоспарын әзірлеу.

Білім алушыға бейімдеу: білім алушылардың жеке ерекшеліктерін, олардың қызығушылықтары мен әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау мен жүзеге асырудағы қажеттіліктерін ескеру.

Бағалау және талдау: әлеуметтік тәжірибелердің тиімділігін бағалау әдістерін әзірлеу, сондай-ақ тәжірибені одан әрі жақсарту үшін алынған нәтижелерді талдау.

Мүдделі тараптармен ынтымақтастық: әлеуметтік тәжірибелерді қолдау және жүргізу үшін ата-аналармен, жергілікті қауымдастықтармен, коммерциялық емес ұйымдармен өзара әрекеттесу.

Бұл әдістемелік ұсынымдар педагогтерге және орта білім беру ұйымдарының әкімшілігіне білім алушылардың жан-жақты дамуына ықпал ете отырып, әлеуметтік тәжірибелерді тиімді жоспарлауға және жүзеге асыруға көмектеседі.

1. ОРТА БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ӘЛЕУМЕТТІК ТӘЖІРИБЕНІ ЖОСПАРЛАУ МЕН ІСКЕ АСЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Білім алушылардың әлеуметтік қажеттіліктерінің негізі олардың дүниетанымы, олардың негізін әлеуметтік білімдері, түсініктері, сенімдері мен өмірлік тәжірибелері құрайды. Білім алушылардың әлеуметтік қажеттіліктері мектеп жылдарында толық, сәтті, сапалы дамиды.

Мектептегі оқу оқу-тәрбие процесінде білім алушыларда әлеуметтік, еңбек, тұлғааралық, рухани-адамгершілік, отбасылық-тұрмыстық және басқа да қарым-қатынас түрлеріне дайындаудың маңызды кезеңі басталады. Қоғамдық ортада білім алушылардың кейбірі қарапайым әлеуметтік нормаларды, ережелерді, талаптарды, мемлекеттік және қоғамдық өмірдің құқықтық негіздерін білмеуі кейде олардың тіпті қарапайым өмірлік жағдайларды дұрыс бағаламауына әкеледі, кейде тіпті теріс әрекеттерді жасауға ықпал етеді[3].

Демек, қазіргі жағдайда білім алушылардың әлеуметтік қажеттіліктерін қалыптастыру бойынша педагогикалық процесс олардың әлеуметтік-тарихи тәжірибесін, ұлттың еңбек дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын игеруіне бағытталуы керек.

Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибесі деп олардың әлеуметтік ортамен өзара әрекеттесу процесі мен нәтижесін айтамыз яғни, олардың тікелей практикалық қызметінен, қарым-қатынастан, қоршаған әлемді бақылаудан, бұқаралық ақпарат құралдарынан, мәдениет, ғылым, әдебиет және өнер туындыларынан және т.б. алынған барлық әлеуметтік ақпарат[4].

Біздің түсінігімізде жеке әлеуметтік тәжірибе бұқаралық ақпарат құралдары, өнер және тіпті қарым-қатынас арқылы әлеуметтік шындық туралы ақпарат алуды қамтиды. Оған тек әлеуметтік шындықпен тікелей сенсорлық-эмпирикалық танысу және онымен байланысты рефлексия жатады[5].

Білім беру мазмұнының әлеуметтік мәні төрт негізгі құрылымдық элементте ашылады:

- оның нәтижелері – білім түрінде бекітілген танымдық іс-әрекет тәжірибесі;
- іс-әрекеттің белгілі тәсілдерін жүзеге асыру тәжірибесі – үлгі бойынша әрекет ету қабілеті;
- шығармашылық іс-әрекет тәжірибесі – проблемалық жағдайларда стандартты емес шешімдер қабылдау қабілеті;
- эмоционалды-құндылық қатынастарын жүзеге асыру тәжірибесі – жеке бағдарлар түрінде.

Әлеуметтік тәжірибенің осы элементтерін игеру адамға қоғамда сәтті жұмыс істеуге, әлеуметтік жүйеге «сәйкес келуге», оған бейімделуге ғана емес, сонымен бірге өз бетінше, шығармашылықпен әрекет етуге мүмкіндік береді.

Шын мәнінде, білім беру мазмұны – мұндай мәселелерді шешудің дидактикалық бейімделген әлеуметтік тәжірибесі ретінде қарастырылады.

Қазіргі әдебиеттерде әлеуметтік тәжірибе мәдениеттің маңызды құрамдас бөлігі ретінде анықталады, ол қоғамдастық мүшелерінің тарихи түрде таңдалған және қоғамдық санада жинақталған, ұжымдық өмірді реттеу процестерінің тиімділігі тұрғысынан өзінің қолайлылығын көрсететін кез-келген әлеуметтік маңызды іс-әрекет пен адамдардың өзара әрекеттесуін жүзеге асырудың формалары.

Жеке деңгейде әлеуметтік тәжірибе адамның іс-әрекетінің, қоршаған әлеммен белсенді қарым-қатынастың, субъективті тәжірибенің және қоршаған шындықты түсінудің нәтижесі ретінде қарастырылады. Қолда бар әлеуметтік тәжірибеге, сондай-ақ өзіне тән құндылық бағдарларына, мүдделеріне, қажеттіліктеріне сүйене отырып, адам не болып жатқанын түсіндіреді және соған сәйкес оған жауап береді[6].

Әлеуметтік тәжірибе әлеуметтену процесінің маңызды құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады, бұл адамға қоғамда белсенді өмір сүруге мүмкіндік береді, бір жағынан өмірлік қажеттіліктерін қанағаттандырады, екінші жағынан қоршаған ортаға белгілі бір әсер етеді[7].

Педагогикалық құбылыс ретінде әлеуметтену бірқатар өзара байланысты компоненттерді қамтиды:

- коммуникативті, ол тіл мен сөйлеуді, қарым-қатынастың басқа түрлерін игерудің барлық формалары мен тәсілдерін және оларды іс-әрекет пен қарым-қатынастың әртүрлі жағдайларында қолдануды қамтиды;

- танымдық, ол қоршаған шындық туралы белгілі бір білім шеңберін игеруді, әлеуметтік идеялар жүйесін, жалпыланған бейнелерді қалыптастыруды қамтиды. Ол көбінесе оқыту мен тәрбиелеу процесінде, соның ішінде бұқаралық ақпарат құралдарында, қарым-қатынаста жүзеге асырылады және өзін-өзі тәрбиелеу жағдайында әлем туралы түсінігін кеңейту, тереңдету, нақтылау үшін өз бастамасы бойынша ақпаратты іздейді және игереді;

- мінез-құлық, бұл баланың іс-әрекетінің кең және әр түрлі саласы, мінез-құлық үлгілері ретінде қарастырылады: гигиена дағдыларынан, күнделікті мінез-құлықтан бастап, әртүрлі жұмыс түрлеріндегі шеберлікке дейін.

Сонымен қатар, бұл компонент жалпы мәдени даму процесінде қалыптасқан әртүрлі ережелерді, нормаларды, әдет-ғұрыптарды, тыйымдарды игеруді көздейді және осы қоғамның мәдениетімен таныстыру барысында игерілуі керек;

- құндылық, бұл тұлғаның мотивациялық-қажеттілік саласының көріну жүйесі. Бұл баланың қоғам құндылықтарына таңдамалы қатынасын анықтайтын құндылық бағдарлары. Қоғам өміріне енетін адам заттардың, әлеуметтік құбылыстар мен оқиғалардың мағынасын түсініп, жеке өзі үшін мағыналы етіп, оларды мағынамен толтырып, «иемденуі» керек[8].

Әлеуметтік белсенділік. Әлеуметтік белсенділік пен тұлғааралық қарым-қатынас.

Мемлекет пен қоғам өскелең ұрпақтың айналасындағыларға риясыз көмек көрсетуге, түрлі іс-шараларға, акцияларға және қоғамдық-пайдалы қызметке тұрақты қатысуға ұмтылысын қалыптастыруға және дамытуға тырысады.

Жастардың әлеуметтік белсенді өмір сүру дағдыларын қалыптастыру бойынша көптеген бағдарламалар, жобалар бар. Әлеуметтік белсенділік тақырыбы бүгінгі таңда өзекті. Қазір көптеген пессимистік, абдырап қалған, болашаққа сенбейтін және өз өмірінде ешнәрсе өзгерткісі келмейтін жастар да бар. Егер мұндай адамдардың саны өссе, онда бұл жеке тұлғаның деградациясына әкелуі мүмкін және жалпы қоғамның дамуына теріс әсер етеді.

Жастар проблемаларының қазіргі зерттеушілері В. И. Чупров пен Ю. А. Зубок атап өткендей: «ол тәуекел жағдайында және белгісіздік жағдайында дамиды»[9].

Кез-келген адам, қоғамның бір бөлігі ретінде, белгілі бір жүйеде белгілі бір орынға ие болу және олардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өзін-өзі көрсетуі керек, яғни белсенділік түрін білдіруі керек. Бұл мәселе көптеген ғалымдардың назарында, өйткені әлеуметтік белсенділіктің қалыптасуы мен көріну процесін түсіну мемлекеттің қоғамдық процестерді реттеудің тиімді тұжырымдамаларын жасауға ықпал етеді.

Педагогикада белсенділік жеке қажеттіліктерге, көзқарастарға, мақсаттарға сәйкес қоршаған шындықты өзгерту қабілетінен тұратын және еңбекте, білімде, шығармашылықта және т.б. қарқынды іс-әрекетте көрінетін тұлғаның маңызды қасиеті ретінде ашылады.

Саналы әлеуметтік белсенділіктің алғышарты – адамның қоғамдық өмірге қатысу мүмкіндіктерін саналы түрде таңдауы. Әр адам алдымен өзінің қоғамдық өмірге қатысу сипатын, өз қызметінің қарқындылығының өлшемін анықтайды, содан кейін белгілі бір әлеуметтік позицияны алады. Адамның белсенді өмірлік ұстанымын таңдауы объективті де, субъективті де себептерге байланысты. Кейде ол қоршаған ортамен тепе-теңдікті сақтау үшін өзін белсенді ұстауға мәжбүр болады.

Бір жағынан, жасөспірімдер мен жастар қоғамдық және саяси қызметке ең аз қызығушылық танытатын халықтың бірі, ал екінші жағынан, жастар қоғам өміріне қатыспауды қаламайды және өздерінің әлеуметтік белсенділігін көрсетуге тырысады.

Әлеуметтік белсенділік – бұл қоғамның мүдделеріне сәйкес өзін және әлеуметтік-мәдени ортаны өзгерту бойынша ішкі (психикалық) және сыртқы (практикалық) қызмет процесінде жүзеге асырылатын әлеуметтік ортамен саналы түрде өзара әрекеттесуге бағытталған тұлғаның интегративті сапасы мен тәуелсіз, бастамашыл, мақсатты қызметі.

Әлеуметтік белсенділікте келесі түрлерді ажыратуға болады:

- саяси белсенділік-саяси қызмет саласында іске асырылатын нысан;

- азаматтық белсенділік-мақсаты қоғамдық мәселелерді шешу, азаматтық қасиеттерді көрсету әрекеттері (белсенділік нысаны);

- мәдени белсенділік-рухани және материалдық құндылықтарды құруды, игеруді, сақтауды, таратуды және одан әрі дамытуды қамтамасыз ететін нысан;

- шығармашылық белсенділік – бұл сапалы жаңа нәрсені тудыратын және бірегейлігімен, өзіндік ерекшелігімен және маңыздылығымен ерекшеленетін форма;

- еңбек белсенділігі – еңбек қызметі процесінде жұмыс күшінің зияткерлік және физикалық әлеуетін іске асыруда көрінетін нысан;

- коммуникациялық белсенділік – бұл қызметті жүзеге асыру үшін қажетті байланыстарды іздеуге бағытталған форма;

- іскерлік белсенділік – кәсіп пен лауазым саласындағы қарқынды қызмет, «іскерлік белсенділік» термині көбінесе басқару, экономикалық қызмет салаларына қатысты қолданылады. Кәсіпорынның жетістігі, іс-шараны ұйымдастыру іскерлік белсенділігі бар адамдардың болуына байланысты.

Оқу процесінде тұлғаның әлеуметтік белсенділігін дамытудың педагогикалық негіздері ретінде келесі ережелер қолданылады:

- тұлғаның әлеуметтік белсенділігі әлеуметтік-педагогикалық қатынастар процесінде қалыптасады және білім алушылардың өмірлік ұстанымында көрінеді;

- зияткерлік және рухани әлеуетті қалыптастырудың маңызды көрсеткіші адамның қоғамдық талаптарға сәйкес ұйымдастырылған қызметі;

- білім беру процесінде тұлғаның әлеуметтік белсенділігін дамыту жоғары сапалы деңгейде тәрбие, ұйымдастыру жұмыстарын орындаумен байланысты;

- жеке тұлғаның әлеуметтік белсенділігін дамыту әлеуметтік прогрестің болашағын болжау арқылы ынталандырылады.

Жеке тұлғаның әлеуметтік белсенділігін дамыту мәселелерін шешудің үш бағыты бар:

1) адамның санасына әлеуметтік белсенділік ұғымын жеткізу;

2) мазмұнды бос уақытты ұйымдастыру;

3) кез келген бастаманы көрсетуге жеке тұлғаны бағдарлау және қолдау.

Әлеуметтік белсенділік адамның іс-әрекетке және қарым-қатынасқа деген көзқарасына және осы көзқарастарды жүзеге асыра алатын әлеуметтік кеңістікке байланысты әр түрлі көріну өлшеміне ие болуы мүмкін[10].

Қазіргі уақытта әлеуметтік белсенділікті қалыптастыруда белгілі бір проблемалар бар:

- *жеке сипаттағы:* қоғамдық белсенділік, өкінішке орай, жастар болашақ жетістіктерді қамтамасыз ететін ресурс ретінде қарастырылмайды;

- *ұйымдастырушылық мәселелер:* белсенді қоғамдық іс-шаралар оқу орнынан қандай-да бір жолмен қолдау таппайды (білім алушыға оқуға аз уақыт бөледі деп сеніп, оның белсенділігі үшін жиі сөгіс беріледі); мұғалімдер мен мектеп әкімшілігінің түсінбеушілігі мен сенімсіздігі, олар кейде білім

алушылардың әлеуметтік белсенділігіне ашық түрде қарсы болып, оларға қоғамдық жұмыстарға қатысуға тыйым салады;

- *кадрлық проблемалар*: үйлестіруші кадрлардың, қоғамдық бірлестіктер басшыларының айналымы; жас мамандардың әлсіз ағыны; үйлестірушілерді, қоғамдық бірлестіктер басшыларын оқыту бағдарламаларының жеткіліксіз саны.

Дамудың жаңа жағдайында қоғам адамның әлеуметтік құндылық белсенділігінің өсіп келе жатқан рөлін анықтайды. Қоғам жеке тұлғаның әлеуметтік белсенділігін бағытталған түрде қалыптастыруға мүдделі, өйткені оның әлеуметтік функциялары мен рөлдерін тиімді жүзеге асыру осыған байланысты, бұл адамның әлеуметтік құндылықтар мен идеалдарды игеруі мен қабылдауын, оларды мінез-құлықта, жұмыста, өмір салтында жүзеге асырудың формалары мен тәсілдерін дамытуды қамтамасыз етеді[11].

Қазіргі өмір жастардың алдына әлеуметтік қатынастарға, экономикалық, саяси және рухани салалардағы адамдармен және әлеуметтік институттармен өзара іс-қимылға белсенді қатысуды талап ететін міндеттер қояды. Жастар бастамасы, қоғам мен мемлекеттің өміріне өз бетінше қатысуға, әртүрлі әлеуметтік қажеттіліктер мен мүдделерді қанағаттандыруға және іске асыруға ұмтылу көшбасшылықтың, еріктіліктің және әлеуметтік белсенділіктің басқа түрлерінің пайда болуына әкеледі.

Өскелең ұрпақтың әлеуметтік белсенділігі мәселесі әлеуметтік педагогиканың басты проблемаларының бірі. Әсіресе, қазір бұл мәселе өте өзекті және оның көп қырлы аспектілері өз шешімін табуда.

Жасөспірімнің әлеуметтік белсенділігін қалыптастырудың ең тиімді тәсілімен біз бұл процесте екі ішкі жүйені – мәдени және әлеуметтік жүйені ажыратамыз. Олар туралы ақпарат жасөспірімдердің назарына нақты жеткізілуі керек[12].

Біріншісі – мәдени-білім беру білімі – әлеуметтік қызмет пәні туралы ақпарат, мысалы, рухани елдің табиғаты, оның сұлулығы және қоршаған орта факторларымен байланысты пайдалылығы туралы ақпарат.

Екіншісі – әдемі, мейірімді және жомарт табиғатқа қатысты болу қажеттілігін түсіну, ол соншалықты әдемі, оны таңдануға және қорғауға болатын белсенді, бірлескен, үйлесімді, қуанышты, нәтиже беретін және әмбебап қатынастар.

Жасөспірімдерді әлеуметтендірудің педагогикалық аспектісінде біз мыналарды бөліп көрсетеміз:

- білім беру тәрбиесімен үйлесетін жалпыға ортақ фактор;
- мінез-құлық, қарым-қатынастың әлеуметтік нормаларын білу;
- қызмет объектісін ұлттық құндылық ретінде игеру;
- жасөспірім мұғалімдерге, тәрбиешілерге, ата-аналарға, достарына әсер ету;

Жасөспірімдерде әлеуметтік белсенділікті қалыптастыру кезінде олардың жас ерекшеліктері мен әмбебап дайындығын ескере отырып, келесі принциптерді бөліп көрсетуге болады:

- сана мен іс-әрекеттің бірлігі;
- жеке тұлға мен ұжымның бірлігі;
- ұжымдық іс-шара үшін өз жұмысының маңыздылығын түсіну;
- қозғалыстағы тұлғаның дамуын түсіну әлеуметтік қатынастар, адамды көрініс ретінде түсіну;

Сонымен қатар әлеуметтік-білім беру және эстетикалық-экологиялық білімді қоршаған ортамен, ондағы еңбек практикасымен байланыстыру, педагогикалық басшылықты жасөспірімдердің табиғат игілігі үшін белсенді қызметімен ұштастыру, оның өркендеуі үшін табиғатта жеке және ұжымдық жұмысты ұштастыру, жасөспірімдердің әлеуметтік белсенді қызметте өзін-өзі жетілдіру, жасөспірімдер тарапынан олардың әлеуметтік белсенділігін бақылау принциптерін де атауға болады[13].

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және жүзеге асыру маңызды міндет:

- Білім алушыларда азаматтық жауапкершілік пен әлеуметтік белсенділікті қалыптастыру;
- Ынтымақтастық және өзара іс-қимыл дағдыларын дамыту;
- Білім алушыларды әлеуметтік мәселелерді шешуге тарту;
- Білім алушылардың қоғамға қатысу сезімін қалыптастыру.

Мақсаты мен міндеттері

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау мен іске асырудың мақсаты білім алушылардың әлеуметтік маңызды қасиеттерін дамыту үшін жағдайлар жасау.

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік практиканы жоспарлау және іске асыру міндеттері:

- Әлеуметтік тәжірибелердің мақсаттары мен міндеттерін анықтау;
- Әлеуметтік тәжірибелерді іске асыру жоспарын әзірлеу;
- Әлеуметтік тәжірибелерді ұйымдастыру және өткізу;
- Әлеуметтік тәжірибелердің тиімділігін бағалау.

Әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау мен іске асырудың негізгі принциптері.

Әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және жүзеге асыру кезінде келесі принциптерді ескеру қажет:

- *Жүзеге асырылуы.* Әлеуметтік тәжірибелер нақты әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталуы керек.

- *Қол жетімділік.* Әлеуметтік тәжірибелер әлеуметтік жағдайына, қабілеттері мен мүмкіндіктеріне қарамастан барлық білім алушылар үшін қолжетімді болуы тиіс.

- *Тиімділік.* Әлеуметтік тәжірибелер әлеуметтік мәселелерді шешуде тиімді болуы керек.

Әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру кезеңдері

Әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және жүзеге асыру келесі кезеңдерді қамтиды:

1. Әлеуметтік тәжірибелердің мақсаттары мен міндеттерін анықтау.

Бұл кезеңде әлеуметтік тәжірибелер арқылы қандай әлеуметтік мәселелер шешілетінін, сондай-ақ білім алушыларға әлеуметтік тәжірибелерді жүзеге асыру барысында қандай білім, білік мен дағдыларды игеру қажет болатынын анықтау қажет.

2. Әлеуметтік тәжірибелерді жүзеге асырудың нысандары мен әдістерін таңдау.

Осы кезеңде қойылған мақсаттар мен міндеттерді шешу үшін неғұрлым тиімді болатын әлеуметтік тәжірибелерді іске асырудың нысандары мен әдістерін таңдау қажет. Әлеуметтік тәжірибені жүзеге асырудың формалары мен әдістері әр түрлі болуы мүмкін, мысалы, еріктілер, қайырымдылық, әлеуметтік жобалар, әлеуметтік акциялар және т.б.

3. Әлеуметтік тәжірибелерді іске асыру жоспарын әзірлеу.

Әлеуметтік тәжірибелерді жүзеге асыру жоспарын әзірлеу қажет, оған келесі бөлімдер кіруі керек:

- Жалпы ережелер. Бұл бөлімде әлеуметтік тәжірибелердің мақсаттары мен міндеттері, оларды іске асырудың нысандары мен әдістері, сондай-ақ іске асыру мерзімдері көрсетілуі керек.

- Күнтізбелік жоспар. Бұл бөлімде әлеуметтік тәжірибелерді іске асыру кезеңдерін, оларды өткізу мерзімдерін көрсету қажет.

- Жауапты тұлғалар. Бұл бөлімде әлеуметтік тәжірибелерді жүзеге асыруға жауапты тұлғаларды көрсету қажет.

4. Әлеуметтік тәжірибелерді іске асыру мониторингін жүргізу.

Бұл кезеңде олардың тиімділігін бағалау мақсатында әлеуметтік тәжірибелердің іске асырылуына мониторинг жүргізу қажет. Мониторинг білім алушыларға, педагогтерге және қоғам өкілдеріне сауалнама жүргізу нысанында, сондай-ақ әлеуметтік практиканы іске асыру барысында білім алушылардың қызметін бақылау нысанында жүргізілуі мүмкін.

Орта білім беру ұйымдарында жүзеге асырылуы мүмкін әлеуметтік тәжірибелер:

- *Волонтерлік қызмет* – бұл мұқтаж адамдарға көрсетілетін ерікті көмек.

Волонтерлік қызмет әртүрлі салаларда жүзеге асырылуы мүмкін: қарттарға, мүгедектерге, балаларға, жануарларға, қоршаған ортаға және т. б.

- *Қайырымдылық.* Білім алушылар мұқтаж жандарға көмектесу үшін қол ұшын бере алады. (дәрі-дәрмегін әкеліп беру, есік алдын тазалау, қар күреу, демалыс орындары мен саябақтарға апару т.б.)

- *Әлеуметтік жобалар.* Білім алушылар нақты әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған әлеуметтік жобаларды әзірлеп, іске асыра алады.

- *Әлеуметтік жобаларға қатысу* – бұл белгілі бір әлеуметтік мәселені шешуге бағытталған қызмет. Әлеуметтік жобалар әртүрлі салаларда жүзеге асырылуы мүмкін: білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет, экология және т. б.

- *Еріктілік* – бұл мұқтаж адамдарға олардың қажеттіліктері мен мүмкіндіктеріне сәйкес көмек көрсетуге бағытталған қызмет. Еріктілік әртүрлі нысандарда жүзеге асырылуы мүмкін: әлеуметтік жобаларға қатысу, қоғамдық пайдалы жұмыстар, қызмет көрсету және т. б.

- *Қоғамдық пайдалы жұмыстар* – бұл білім алушылар орта білім беру ұйымының аумағын абаттандыру, халыққа көмек көрсету және т. б. мақсатында орындайтын жұмыстар.

- *Әлеуметтік акциялар.* Білім алушылар әлеуметтік мәселелерге назар аударуға бағытталған әлеуметтік акцияларға қатыса алады.

Әлеуметтік тәжірибелер білім алушылардың азаматтығы мен әлеуметтік жауапкершілігін дамытудың тиімді құралы. Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру осы әдістемелік ұсынымдарда сипатталған негізгі қағидаттар мен кезеңдерді ескере отырып жүзеге асырылуы тиіс.

3. Әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары мен міндеттерін анықтау

Әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары мен міндеттерін анықтау кезінде келесі факторларды ескеру қажет:

- Білім алушылардың жасы;
- Білім алушылардың мүдделері мен қажеттіліктері;
- Орта білім беру ұйымының ресурстары;
- Шешілуі керек әлеуметтік мәселелер.

Әлеуметтік тәжірибелердің мақсаттары нақты, өлшенетін, қол жеткізуге болатын, өзекті және уақыт шектеулі болуы керек. Әлеуметтік тәжірибенің міндеттері мақсаттан туындауы керек және нақты, өлшенетін, қол жеткізуге болатын, өзекті және уақыт шектеулі болуы керек.

4. Әлеуметтік тәжірибелерді іске асыру жоспарын әзірлеу

Әлеуметтік практиканы іске асыру жоспары мынадай бөлімдерді қамтуы тиіс:

- Кіріспе (мақсаттарды, міндеттерді, мақсатты аудиторияны, ресурстарды сипаттау);

- Мазмұны (әлеуметтік тәжірибелер шеңберінде өткізілетін іс-шаралардың сипаттамасы);

- Іске асыру мерзімдері;
- Жауапты тұлғалар;
- Тиімділікті бағалау.

Әлеуметтік тәжірибелер шеңберінде өткізілетін әрбір іс-шараны егжей-тегжейлі сипаттау қажет. Бұл бөлімде іс-шараның мақсаты, міндеттері, мазмұны,

нысандары мен әдістері, сондай-ақ оны жүзеге асыру үшін қажетті ресурстар көрсетілуі керек.

5. Әлеуметтік тәжірибелерді ұйымдастыру және өткізу

Әлеуметтік тәжірибелерді ұйымдастыру мен өткізуді ұйымдастырушы-педагогтар, сынып жетекшілері, басқа да педагогикалық қызметкерлер, сондай-ақ білім алушылар жүзеге асырады.

Әлеуметтік тәжірибелерді ұйымдастыру және жүргізу кезінде келесі факторларды ескеру қажет:

- Білім алушылардың қауіпсіздігі;
- Іс-шаралардың білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкестігі;
- Білім алушыларды қажетті ресурстармен қамтамасыз ету.

6. Әлеуметтік тәжірибелердің тиімділігін бағалау

Әлеуметтік тәжірибелердің тиімділігін бағалау олардың қаншалықты сәтті жүзеге асырылғанын және алға қойылған мақсаттарға қол жеткізілгенін анықтау үшін жүргізіледі.

Әлеуметтік тәжірибелердің тиімділігін бағалау келесі критерийлер бойынша жүргізілуі мүмкін:

- Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибеге қатысуы;
- Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибеге қатысу нәтижелері;
- Білім алушылардың, педагогтар мен ата-аналардың пікірлері.

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру білім алушылардың әлеуметтік маңызды қасиеттерін дамытуға мүмкіндік беретін маңызды міндет. Әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру кезінде мақсаттар мен міндеттерді, мақсатты аудиторияны, ресурстарды, сондай-ақ қауіпсіздік факторларын ескеру қажет.

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелердің тиімділігін арттыру үшін:

- Білім алушылардың әлеуметтік практикаларға қатысуға уәждемесін қалыптастыру;
- Білім алушыларды қажетті ресурстармен қамтамасыз ету;
- Әлеуметтік тәжірибелерді жүзеге асыруға көмектесетін түрлі ұйымдармен өзара іс-қимылды ұйымдастыру;
- Әлеуметтік тәжірибелердің тиімділігін тұрақты негізде бағалау.

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру мынадай қағидаттарға сәйкес жүзеге асырылуы тиіс:

- Фокус. Әлеуметтік тәжірибелер нақты мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізуге бағытталуы керек.
- Жүйелілік. Әлеуметтік тәжірибелер білім беру процесіне органикалық түрде енгізіліп, бүкіл оқу жылы ішінде жүзеге асырылуы керек.
- Қол жетімділік. Әлеуметтік тәжірибелер барлық білім алушыларға, олардың қабілеттері мен мүмкіндіктеріне қарамастан қол жетімді болуы керек.

- Тиімділік. Әлеуметтік тәжірибелер тиімді болуы керек және мақсаттарға жетуге ықпал етуі керек.

Әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру кезеңдері
Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру мынадай кезеңдерді қамтиды:

1 кезең

Мақсаттар мен міндеттерді анықтау.

Орта білім беру ұйымдарында іске асырылатын әлеуметтік практикалардың мақсаттары мен міндеттерін айқындау қажет. Мақсаттар білім алушылар үшін нақты, қол жеткізуге болатын, өлшенетін, өзекті және маңызды болуы тиіс. Міндеттер қойылған мақсаттарға қол жеткізуге бағытталуы тиіс.

2 кезең

Әлеуметтік тәжірибелердің формасы мен мазмұнын таңдау. Бұл кезеңде Орта білім беру ұйымдарында жүзеге асырылатын әлеуметтік тәжірибелердің нысаны мен мазмұнын таңдау қажет. Әлеуметтік практиканың нысаны әр түрлі болуы мүмкін: еріктілік, еріктілік, әлеуметтік жобаларға қатысу, қоғамдық пайдалы жұмыстар және т.б. әлеуметтік практиканың мазмұны бірінші кезеңде анықталған мақсаттар мен міндеттерге сәйкес келуі керек.

3 кезең

Білім алушыларды әлеуметтік практикаларға қатысуға дайындау. Бұл кезеңде білім алушыларды әлеуметтік тәжірибелерге қатысуға дайындау қажет. Дайындық білім алушыларды әлеуметтік практиканың мақсаттары мен міндеттері туралы хабардар етуді, ынтымақтастық және өзара іс-қимыл дағдыларына үйретуді, сондай-ақ нақты міндеттерді орындауға дайындықты қамтуы мүмкін.

4 кезең

Әлеуметтік тәжірибелерді жүзеге асыру. Бұл кезеңде білім алушылардың әлеуметтік тәжірибелерге тікелей қатысуы жүзеге асырылады.

5 кезең

Әлеуметтік тәжірибелердің нәтижелерін талдау және бағалау. Бұл кезеңде әлеуметтік тәжірибелердің нәтижелерін талдау және бағалау жүргізіледі. Талдау әлеуметтік тәжірибелердің жағымды және жағымсыз жақтарын анықтауды, сондай-ақ оларды жүзеге асырудың тиімділігін анықтауды қамтуы керек.

Әлеуметтік тәжірибенің нәтижелерін бағалауды білім алушылар, педагогтер және әлеуметтік тәжірибенің басқа да қатысушылары жүзеге асыруы тиіс.

Әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру бойынша ұсыныстар

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру кезінде мынадай ұсыныстарды ескеру қажет:

- Әлеуметтік тәжірибелер орта білім беру ұйымының оқу жоспарларымен және бағдарламаларымен келісілуі тиіс.

- Әлеуметтік тәжірибелер өзекті әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталуы керек.

- Әлеуметтік тәжірибелерді іске асыру кезінде білім алушылардың мүдделері мен қажеттіліктерін ескеру қажет.

- Әлеуметтік тәжірибелер білім алушылар үшін қауіпсіз болуы тиіс.

Әлеуметтік тәжірибе әдістері келесідей болуы мүмкін:

- Бақылау;
- Сұхбат;
- Сауалнама;
- Жобалық қызмет;
- Зерттеу қызметі.
- Жоспарды әзірлеу

Әлеуметтік тәжірибені іске асырудың педагогикалық негіздері

Әлеуметтік тәжірибені іске асырудың педагогикалық негіздері – бұл әлеуметтік оқыту мен тәрбиені ұйымдастырудың мақсаттарын, міндеттерін, мазмұнын, әдістері мен формаларын анықтайтын теориялық ережелер мен практикалық ұсыныстардың жиынтығы.

Әлеуметтік оқыту мен тәрбиелеудің мақсаты – білім алушыларда қоғамда табысты әлеуметтену және өзін-өзі жүзеге асыру үшін қажетті тұлғаның әлеуметтік маңызды қасиеттерін қалыптастыру.

Әлеуметтік оқыту мен тәрбиелеудің міндеттері мыналарды қамтиды:

- Білім алушылардың әлеуметтік құбылыстар мен процестер, адамның құқықтары мен міндеттері, азаматтық қоғам мен мемлекет туралы білімдерін қалыптастыру.

- Білім алушыларда мейірімділік, сүйіспеншілік, құрмет, сенім, адалдық, жауаптылық, жанашырлық, жауапкершілік, патриотизм сияқты адамгершілік қасиеттерді дамыту.

- Білім алушыларда коммуникативтік дағдылар, ынтымақтастық және дау-жанжалдарды шешу дағдылары сияқты әлеуметтік өзара іс-қимыл әрекеттері мен дағдыларын қалыптастыру.

Әлеуметтік оқыту мен тәрбиелеудің мазмұны білім алушылардың жас және жеке ерекшеліктеріне, сондай-ақ қоғамның әлеуметтік қажеттіліктеріне сәйкес айқындалады. Ол келесі компоненттерді қамтиды:

Әлеуметтік құбылыстар мен процестер туралы білім. Осы компонент аясында білім алушылар әлеуметтік ғылымның негізгі ұғымдарымен танысады, әртүрлі халықтардың тарихы мен мәдениетін зерттейді, құқық пен экономика негіздерімен танысады.

Адамгершілік тәрбиесі. Осы компонент аясында білім алушылар жақсылық пен жамандықты ажырата білуге, адамгершілік сенімдері мен құндылықтарын қалыптастыруға, ар-ұят, намыс пен ержүректік, жауапкершілік пен жанашырлық сезімін дамытуға үйренеді.

Әлеуметтік өзара әрекеттесу. Осы компонент шеңберінде білім алушылар басқа адамдармен қарым-қатынас жасауды, олармен ынтымақтасуды, жанжалдарды шешуді үйренеді.

Әлеуметтік оқыту және тәрбиелеу әдістері:

Оқыту. Оқыту шеңберінде білім алушылар әлеуметтік құбылыстар мен процестер, адамның құқықтары мен міндеттері, азаматтық қоғам мен мемлекет туралы білім алады.

Тәрбие. Тәрбие шеңберінде білім алушыларда адамгершілік қасиеттер, әлеуметтік өзара іс-қимыл дағдылары қалыптасады.

Өзін-өзі дамыту. Өзін-өзі дамыту шеңберінде білім алушылар өздерінің әлеуметтік қажеттіліктері мен мүдделерін іске асырады, өздерінің қабілеттері мен таланттарын дамытады.

Әлеуметтік оқыту мен тәрбиелеуді ұйымдастыру формаларына мыналар жатады:

Оқу сабақтары. Оқу сабақтарында білім алушылар әлеуметтік құбылыстар мен процестер, адамның құқықтары мен міндеттері, азаматтық қоғам мен мемлекет туралы білім алады.

Сыныптан тыс және мектептен тыс жұмыстар. Сыныптан тыс және мектептен тыс жұмыстар аясында білім алушылар жеке тұлғаның әлеуметтік маңызды қасиеттерін қалыптастыруға бағытталған түрлі іс-шараларға қатысады.

Әлеуметтік тәжірибе. Әлеуметтік тәжірибе – әлеуметтік оқыту мен тәрбиелеуді ұйымдастырудың маңызды нысаны. Бұл білім алушыларға алған білімдері мен дағдыларын нақты өмірде қолдануға, әлеуметтік өзара іс-қимыл тәжірибесін алуға, әлеуметтік мәселелерді шешуге өз үлесін қосуға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік тәжірибе – бұл білім алушылардың әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған практикалық қызметі. Ол әртүрлі формаларда жүзеге асырылуы мүмкін, мысалы:

Волонтерлік ұйымдарға қатысу. Волонтерлік қызмет – бұл басқа адамдарға әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған ерікті көмек.

Қоғамдық ұйымдарға қатысу. Қоғамдық ұйымдар – бұл жалпы әлеуметтік мәселелерді шешу үшін адамдарды біріктіретін ұйымдар.

Әлеуметтік жобаларға қатысу. Әлеуметтік жобалар – бұл әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған іс-шаралар кешені.

Әлеуметтік тәжірибе білім алушыларды әлеуметтік оқыту мен тәрбиелеу үшін маңызды. Ол оларға:

Алынған білім мен дағдыларды нақты өмірде қолдануға;

Әлеуметтік өзара әрекеттесу тәжірибесін меңгеруге;

Әлеуметтік мәселелерді шешуге өз үлесін қосуға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік тәжірибені жүзеге асырудың тиімділігі келесі факторларға байланысты:

Жұмыстың мақсаттылығы мен жүйелілігі. Әлеуметтік практика нақты мақсаттарға қол жеткізуге бағытталуы және бірыңғай жүйе шеңберінде жүзеге асырылуы тиіс.

Білім алушылардың қатысуы. Білім алушылар тек бақылаушылар емес, әлеуметтік тәжірибенің белсенді қатысушылары болуы керек.

Кері байланысты ұйымдастыру. Білім алушылардың өз нәтижелерін талдап, жұмысын реттей алуы үшін олардың қызметі туралы кері байланыс алуы маңызды.

Әлеуметтік тәжірибені іске асырудың педагогикалық негіздері әлеуметтік оқыту мен тәрбиенің маңызды құрамдас бөлігі. Олар әлеуметтік оқыту мен тәрбиені ұйымдастырудың мақсаттарын, міндеттерін, мазмұнын, әдістері мен формаларын анықтайды. Әлеуметтік тәжірибе білім алушыларға алған білімдері мен дағдыларын нақты өмірде қолдануға, әлеуметтік өзара іс-қимыл тәжірибесін алуға, әлеуметтік мәселелерді шешуге өз үлесін қосуға мүмкіндік беретін әлеуметтік оқыту мен тәрбиелеуді ұйымдастырудың маңызды нысаны.

Әлеуметтік тәжірибенің іске асыру шарттары

Білім беру процесінде әлеуметтік-мәдени тәжірибелерді сәтті жүзеге асырудың педагогикалық шарттарына мыналар жатады:

- оқу және оқудан тыс қызметте әлеуметтік-мәдени практика технологияларын игеру үшін педагогтердің жаңа кәсіби ұстанымдарын дамыту;

- ата-аналардың педагогикалық қоғамдастығының білім беру ұйымының мүмкіндіктері негізінде білім алушыларды тәрбиелеу және әлеуметтендіру бағдарламасында әлеуметтік-мәдени практика жүйесін жобалау, сондай-ақ мектепте «ересек өмір үлгілерін» кеңінен ұсыну;

- білім алушыларды «өмір зертханасы» ретінде әлеуметтік-мәдени тәжірибелердің алуан түрлілігіне, оларға еркіндік, жауапкершілік, дербестік, даму перспективаларын беруді қамтамасыз ететін оқу және оқудан тыс іс-шараларға қосу үшін мектепте оқиғалы әлеуметтік-мәдени білім беру ортасын құру;

- білім алушылар үшін әртүрлі әлеуметтік топтардың өкілдері арасында олар үшін және қоғам үшін маңызды мәселелерді шешу үшін диалог жағдайларын құру;

- әлеуметтік әріптестікті ұйымдастыру;

- білім алушыларды өз идеяларын іске асыруды, дербестігін, белсенділігін, ұстанымдылығын қамтамасыз ететін білім беру іс-шаралық-белсенділік технологияларына қосу;

- түлектердің жеке жобаларын құрудағы әлеуметтік-мәдени тәжірибелердің кең көрінісі.

Әлеуметтік тәжірибенің моделі – білім берудің инновациялық құралы инновациялық жоба тақырыбының өзектілігі білім беру процесіне қатысушылар мен тапсырыс беруші әлеуметтік серіктестердің мемлекеттік білім беру

саясатының міндеттерін шешу; аймақты теориялық құрылымдар деңгейінде педагогикада бәсекеге қабілетті жас мамандармен қамтамасыз ету; әлеуметтік тиімді түлек даярлауға күш-жігерін интеграциялау қажеттілігіне байланысты және практикалық тәжірибеде практиканың рөлін анықтайтын тұтас тәсілдер бар білім алушылардың әлеуетін дамыту.

Әлеуметтік тәжірибені іске асыру мазмұны

Өзін-өзі басқару – сынып және мектеп деңгейінде мектептің өзін-өзі басқаруын ұйымдастыруға қатысу. Өзін-өзі басқару қызметі оқушылардың сынып, топ, мектеп деңгейінде түрлі іс-шараларды, кездесулерді ұйымдастыруды және өткізуді білдіреді. Сыныптарда әр түрлі қызмет түрлеріне жауаптылар тағайындалады: оқу, ғылыми-зерттеу, мәдени-бұқаралық, спорттық-сауықтыру, демалыс, туристік.

Жалпы, өзін-өзі басқару қабілеттерін көрсетуге және өз мүмкіндіктерін тек оқу барысында ғана емес, сонымен қатар сабақтан тыс іс-шаралар барысында, кейде стандартты емес және жоспарланбаған өзара әрекеттесу жағдайларында көрсетуге мүмкіндік береді. Өзін-өзі ұйымдастыру және жеке өсу – өз нәтижелерін басқалардың нәтижелерімен байланыстыру, бәсекелестік мінез-құлық, рейтингтік позицияны түзету.

Өзін-өзі ұйымдастыру қазіргі әлемде өмір сүрудің маңызды дағдысына айналды, мұнда тек өздерін және қоршаған ортаны тиімді ұйымдастыра алатындар ғана жетістікке жетеді.

Өзін-өзі ұйымдастыру – бұл қалағанындай өмір сүруге, жұмыс істеуге және демалуға мүмкіндік беретін ортаны құру процесі. Өзін-өзі ұйымдастыру процесімен бірге жеке өсу де жүреді. Мектеп оқушылары өздерінің танымдық, сабақтан тыс жұмыстарын өз бетінше ұйымдастыра алады.

Оқушылардың өзін-өзі басқаруы – бұл оқушылар тобының өмірін ұйымдастырудың нысаны, олардың әлеуметтік маңызды мақсаттарға жету үшін шешімдер қабылдау және жүзеге асырудағы дербестігін дамытуды қамтамасыз ету.

Оқушылардың өзін-өзі басқару ұйымының негізгі міндеттері:

- жеке тұлғаның жан-жақты дамуына жағдай жасау;
- оқушылардың қызығушылықтарын қолдау және дамыту;
- оқушылардың әртүрлі салалдағы қабілеттерін жүзеге асыруға

көмектесу;

- білім алушылардың құқықтары мен бостандықтарын әлеуметтік қорғау;

Мектептің өзін-өзі басқару органдарының қызметін ұйымдастыру кезінде келесі принциптерді басшылыққа алынады:

- теңдік принципі;

- ашықтық және жариялылық принципі;
- демократиялық принцип;
- заңдылық принципі;
- мақсаттылық принципі;
- адамгершілік принципі;
- алқалылық және тұлғалық принцип;
- кеңес және келісім принципі;
- еркіндік және өзіндік белсенділік принципі;
- сын және өзін-өзі сынау принципі;
- өкілеттіктерді бөлу принципі;
- жауапкершілік принципі.

Волонтерлік қызмет – мүмкіндігі шектеулі жандарға арналған акцияларға қатысу: мүгедектерге, ардагерлерге, кішілерге қамқорлықтың нақты көріністері. Волонтерлік қызметтің мақсаты мектеп оқушыларын әлеуметтік пайдалы қызметке тарту арқылы олардың әлеуметтік белсенділігін қалыптастыруға және дамытуға жәрдемдесу, сондай-ақ өмірлік ұстаным мен жеке жауапкершілік туралы хабардарлық деңгейін арттыру. Жалпы, еріктілер қозғалысының қызметі зейнеткерлерге, тәуекел тобындағы балаларға, отбасыларға көмек көрсетуге бағытталған акциялар өткізуге; әлеуметтік ақаулардың (темекі шегу, спирттік ішімдіктерді пайдалану, нашақорлық) алдын алу бойынша әңгімелер мен семинарлар ұйымдастыруға бағытталған; қала аумағын абаттандыру мен көгалдандыруға, сондай-ақ мерекелерді, концерттерді ұйымдастыру мен өткізуге және т.б.

Зияткерлік шығармашылық – зияткерлік конкурстар мен олимпиадаларға қатысу, өзінің шығармашылық өнімін жасау және қорғау.

Кәсіби-рөлдік қызмет – өзін-өзі басқару күнінде оқу-зерттеу жұмыстары конкурсының қазылар алқасының мүшесі, мұғалім және тәрбиеші ретінде тағылымдамадан өту; өзіне-өзі қызмет көрсету жөніндегі қызмет; жаппай жалпы мектептік іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу.

Мектеп оқушылары әлеуметтік – білім беру тәжірибесінен өту кезінде кәсіби рөлдерді «сынап көреді».

Денсаулық сақтау – «болашақ үшін денсаулық» бағдарламасын іске асыру барысында денсаулықты сақтауға және нығайтуға бағытталған іс-шараларға қатысу.

Әлеуметтік тәжірибе барысында:

- нақты жағдайда әлеуметтік ұтқырлықты дамыту;
- құндылықтарды қалыптастыру, атап айтқанда: өз әл-ауқаты, денсаулығы және қоғамның жай-күйі үшін жауапкершілік;
- кез-келген қоғамға бейімделу, қарым-қатынас жасау және мәселелерді жанжалсыз шешу, әртүрлі әлеуметтік рөлдерді орындау қабілетін байыту түрлі

маман өкілдерімен танысу, бұл жасөспірімге өмір жолын дұрыс таңдауға мүмкіндік береді;

- қазіргі қоғамда болып жатқан жекелеген әлеуметтік процестердің шарттарымен және мазмұнымен, нақты әлеуметтік технологиялармен және оларды іске асырумен танысу;

- әлеуметтік мақсат қою және оны жүзеге асыру құралын анықтау қабілетін байыту;

- нәтижелерді талдау.

Әлеуметтік тәжірибені ұйымдастыру принциптері:

Ашықтық принципі оқушыларды әлеуметтік тәжірибеге ашық енгізу мүмкіндігін болжайды және оларға қызмет бағытының түрін таңдауға мүмкіндік береді.

Тұтастық принципі мектептің білім беру процесі мен қосымша білім беруді біріктіруді қамтиды. Білім алушылардың нақты мәселелерді шешуге бағытталған әлеуметтік қызметі сонымен бірге білім беру қызметіне айналады, оның барысында жаңа мәдениет, жаңа тәжірибе қалыптасады.

Ынтымақтастық принципі әртүрлі ведомстволармен, мекемелермен, кәсіпорындармен, қоғамдық ұйымдармен, қауымдастықтармен, азаматтармен кешенді жұмыс пен өзара іс-қимылды білдіреді.

Әлеуметтік тәжірибе сабақта да, сабақтан тыс уақытта да дәстүрлі және дәстүрлі емес нысандарда ұйымдастырылады. Стандартты емес әлеуметтік-білім беру тәжірибесі әлеуметтік жобалау технологиясының элементтерін қолдана отырып, білім беру ұйымы мен қоғамдық, білім беру ұйымдарының өзара әрекеттесуіне негізделген әлеуметтік маңызды қызмет түрі.

Білім берудегі әлеуметтік тәжірибені жоспарлау және жүзеге асыру кезеңдері

Әлеуметтік тәжірибе – бұл біз басқа адамдармен және қоғаммен қарым-қатынас нәтижесінде үйренетін және ол күнделікті өзіміз де жүзеге асыратын процесс. Ол біздің әлеуметтік нормалар, құндылықтар мен қатынастар туралы білімімізді, сондай-ақ қарым-қатынас, ынтымақтастық және жанжалдарды шешу дағдыларымызды қамтиды. Әлеуметтік тәжірибе жеке тұлғаны дамытуда маңызды рөл атқарады, өйткені ол бізге өмірде бейімделгіш, жауапты және табысты болуға көмектеседі.

Әлеуметтік тәжірибе – бұл басқа адамдармен және жалпы қоғаммен өзара әрекеттесу тәжірибесі. Ол тұлғааралық қатынастар, қоғамдық өмірге қатысу, әлеуметтік мәселелерді шешу және т.б. сияқты аспектілерді қамтиды.

Әлеуметтік тәжірибе білім берудің маңызды бөлігі, өйткені ол азаматтық, әлеуметтік жауапкершілік, эмпатия, толеранттылық және т.б. сияқты жеке қасиеттердің дамуына ықпал етеді.

Бұл процесс келесі факторларды ескере отырып жүргізілуі керек:

- Білім алушылардың жасы мен даму деңгейі. Әлеуметтік тәжірибе білім

алушылардың жасына және даму деңгейіне сәйкес болуы тиіс. Мысалы, кіші жастағы оқушылар кіші балаларға немесе қарт адамдарға көмектесу арқылы еріктілерге қатыса алады, ал жоғары сынып оқушылары белгілі бір әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған әлеуметтік жобаларға қатыса алады.

- Білім алушылардың мүдделері мен қажеттіліктері. Әлеуметтік тәжірибе білім алушылардың мүдделері мен қажеттіліктеріне негізделуі тиіс. Мысалы, егер білім алушы экологияға қызығушылық танытса, олар саябақтағы қоқыстарды тазарту бойынша әлеуметтік акцияға қатыса алады.

- Білім беру ұйымының ресурстары. Әлеуметтік тәжірибені жоспарлау кезінде кадрлардың, үй-жайлардың және жабдықтардың болуы сияқты білім беру ұйымының ресурстарын ескеру қажет.

Әлеуметтік тәжірибені жоспарлау кезеңдерінен ұсынылатын үлгі

Білім берудегі әлеуметтік тәжірибені жоспарлау келесі кезеңдерді қамтиды:

1. Мақсаттар мен міндеттерді анықтау. Бұл кезеңде білім алушылар әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру нәтижесінде қандай білім, білік және дағдыларды игеруі керек екенін анықтау қажет.

2. Формалар мен әдістерді таңдау. Осы кезеңде алға қойылған мақсат мен міндеттерге қол жеткізу үшін неғұрлым тиімді болатын әлеуметтік тәжірибені іске асырудың нысандары мен әдістерін таңдау қажет. Әлеуметтік тәжірибенің формалары мен әдістері әр түрлі болуы мүмкін, мысалы, еріктілер, қайырымдылық, әлеуметтік жобалар, әлеуметтік акциялар және т. б.

3. Жоспар құру. Осы кезеңде әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру жоспарын әзірлеу қажет, оған келесі бөлімдер кіруі керек:

- Жалпы ережелер. Бұл бөлімде әлеуметтік тәжірибенің мақсаты мен міндеттері, оны жүзеге асырудың нысандары мен әдістері, сондай-ақ іске асыру мерзімдері көрсетілуі тиіс.

- Күнтізбелік жоспар. Бұл бөлімде әлеуметтік тәжірибені іске асыру кезеңдерін, оларды өткізу мерзімдерін көрсету қажет.

- Жауапты тұлғалар. Бұл бөлімде әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыруға жауапты тұлғаларды көрсетуі керек.

4. Іске асыру. Осы кезеңде әзірленген жоспарға сәйкес әлеуметтік тәжірибені іске асыру жүзеге асырылады.

5. Бағалау. Бұл кезеңде әлеуметтік тәжірибенің тиімділігі бағаланады. Бағалау білім алушыларға, педагогтерге және қоғам өкілдеріне сауалнама жүргізу нысанында, сондай-ақ әлеуметтік тәжірибені іске асыру барысында білім алушылардың қызметін бақылау нысанында жүргізілуі мүмкін.

Білім берудегі әлеуметтік тәжірибені жоспарлау – бұл білім алушылардың әлеуметтік тәжірибесін дамытуға ықпал ететін мақсаттарды, міндеттерді және әдістерді анықтау процесі.

Бірінші кезеңде әлеуметтік тәжірибені жоспарлаудың мақсаттары мен

міндеттерін анықтау қажет. Мақсаттар келесідей болуы да мүмкін:

- білім алушылардың азаматтығы мен әлеуметтік жауапкершілігін дамыту;
- басқа адамдармен өзара әрекеттесу дағдыларын қалыптастыру;
- эмпатия мен төзімділікті дамыту;
- әлеуметтік мәселелерді шешу дағдыларын қалыптастыру.

Міндеттер келесідей болуы мүмкін:

- білім алушылардың әлеуметтік тәжірибенің әртүрлі нысандарына қол жеткізуін қамтамасыз ету;
- білім алушыларға әлеуметтік тәжірибе жинақтау және дамыту процесінде қолдау көрсету;
- әлеуметтік тәжірибені жоспарлаудың тиімділігін бағалау.

Әлеуметтік тәжірибенің формалары:

Білім беру ұйымдарында жүзеге асырылуы мүмкін әлеуметтік тәжірибелер:

- *Волонтерлік қызмет.* Білім алушылар қарттарға, мүгедектерге, жағдайы нашар балаларға және т. б. көмек көрсете алады[13].

Волонтерлік қызмет басқалардың игілігі үшін жүзеге асырылатын көмектің кез келген түрін қамтиды, міндетті түрде – өтеусіз негізде. Волонтерлік қызмет әр түрлі қызмет салаларына әсер етеді – ауыр науқас балалар мен ересектерге көмек көрсету, балалар үйлерінің жұмысын қаржыландыру, мүгедектер мен қарттарды қолдау, қоршаған ортаны қорғау. Бүгінгі таңда қайырымдылық дамып келеді, бұл еріктілерге көмек көрсететін ұйымдарға қосылуға мүмкіндік береді.

Ерікті деген кім?

«Волонтер», «ерікті» сөзі француз тілінен шыққан.

Ол алғаш рет латын тілінде қолданылған – латын тілінен аударғанда

«Волонтер» «ерікті» дегенді білдіреді. Бүгінгі таңда ерікті басқа адамдарға немесе жануарларға ақысыз көмек көрсетумен айналысатын адам деп аталады. Кез келген адам ресми түрде ерікті бола алады және қайырымдылық қорына жұмысқа орналаса алады. Сонымен қатар, жеке тұлға ретінде әрекет ете алады және сонымен бірге еш жерде тіркелмей-ақ мұқтаж адамдарға көмек көрсете алады. Жынысына, жасына, дініне, материалдық жағдайына қарамастан кез-келген адам ерікті бола алады. Ерекшеліктері – 18 жасқа толмаған жасөспірімдер ерікті болу үшін ата-анасының ресми рұқсаты болуы қажет.

Еріктілердің құқықтары:

Қазақстан Республикасының волонтерлік қызмет туралы 2016 жылғы 30 желтоқсандағы Заңына сәйкес олардың құқықтары мен міндеттері беріледі.

Құқықтардың негізгі тізіміне мыналар кіреді:

Қауіпсіздік құқығы. Еріктілер жұмыс орнында өз қауіпсіздігін қалай қамтамасыз ету және қажетті қорғауды алу туралы ақпаратқа қол жеткізуі керек.

1. Білім алуға деген құқығы. Еріктілер жұмысты тиімді және қауіпсіз орындауға көмектесетін ақпарат пен оқуға қол жеткізуі керек.

2. Құпиялылық құқығы. Еріктілер құпиялылыққа, сондай-ақ өздерінің жеке ақпаратын қорғауға құқылы болуы керек.

3. Теңдік құқығы. Еріктілер нәсіліне, жынысына, жасына, ұлтына, дініне немесе басқа факторларға байланысты кемсітушіліктен қорғалуы керек.

4. Процеске қатысу құқығы. Еріктілер өз пікірлері мен идеяларын айта білуі, жұмысқа байланысты шешімдер қабылдауға қатысуы керек.

5. Шығындарды өтеу құқығы. Еріктілер жол жүру, тамақтану сияқты жұмысты орындауға байланысты шығындарды өтеуге құқылы болуы мүмкін.

6. Тану құқығы. Волонтерлер ұйымдағы жетістіктерімен қатар жұмысы үшін де танылуы керек.

Жұмыстың артықшылығы – волонтерлік қызмет мамандық бойынша тәжірибе немесе жұмыс өтілі ретінде есептелуі мүмкін.

Еріктілердің міндеттері:

Еріктілердің міндеттері олар жұмыс істейтін ұйымға байланысты өзгеруі мүмкін. Еріктілерге жүктелген келесі міндеттерді бөліп көрсетуге болады:

1. Жұмысты орындау. Еріктілер берілген нұсқауларға сәйкес қол қойған жұмыстарын орындауы керек.

2. Саясатты сақтау. Еріктілер ұйымның ережелерін және әлеуметтік тұрғыдан қолайлы мінез-құлықты сақтауы керек.

3. Басқалардың құқықтарын құрметтеу. Еріктілер басқа адамдардың құқықтары мен қажеттіліктерін, сондай-ақ ұйымның, қоғамдастықтың және басқалардың құқықтарын құрметтеуі керек.

4. Мәселелер туралы хабарлама. Еріктілер кез-келген қиындықтар туралы хабарлауы керек және қажет болған жағдайда көмек сұрауы керек.

5. Өз әрекеттері үшін жауапкершілік. Еріктілер өз әрекеттері үшін жауап береді және жұмыс барысында қауіпсіздік пен денсаулық талаптарын сақтауы керек.

6. Ынтымақтастық. Еріктілер басқа еріктілермен, ұйым қызметкерлерімен және олармен жұмыс істейтін адамдармен ынтымақтасып, өзара әрекеттесуі керек.

7. Кері байланысқа ашықтық. Еріктілер кері байланысқа ашық болуы керек және жұмыс барысында үйренуге және жақсартуға дайын болуы керек.

Ерікті және ерікті ұйым ынтымақтастықтың барлық жақтарын сипаттайтын ресми келісімге қол қоя алады.

Волонтерлік қызмет құқықтары:

Волонтерлік қызмет коммерциялық немесе саясатпен байланысты болмауы мүмкін. Ол бес негізгі бағытқа жіктеледі.

- Әлеуметтік волонтерлік – адамдардың пайдасына бағытталған волонтерлік қызмет (мысалы, балаларға, ересектерге, мүгедектерге, қарттарға көмек көрсету).

- Экологиялық еріктілік адамдарды экология мәселелерін шешуге тарту фактісін болжайды (табиғатты тазартуға бағытталған іс-шаралар).
- Мәдени волонтерлік-дәстүрлерді, құндылықтарды, мәдени ескерткіштерді дамытуға және сақтауға бағытталған волонтерлік қызмет.
- Спорттық еріктілік (іс-шаралар) - әдетте мұндай еріктілер іс-шараларды ұйымдастыруға қатысады, турнирлер мен жарыстарға демеушілер іздейді.
- Медициналық волонтерлік жұмыстарға ерікті донорлардың жұмысы кіреді.

Ең маңыздысы – ерікті жұмыс істеу үшін бір немесе бірнеше бағытты таңдай алады.

Волонтерлік қызмет міндеттері:

Волонтерлік қызмет әртүрлі формада болады. Негізгілерін қарастырайық:

- қоғамның әлеуметтік қорғалмаған топтарын қолдау – аз қамтылған отбасыларға гуманитарлық көмек беру, зейнеткерлерді қолдау, жетімдерге көмек көрсету;

- табиғи апат кезінде адамдарды қолдау;

- салалардағы түрлі әлеуметтік жобаларды қолдау – медицина, әлеуметтік қорғау, білім беру және спорт салаларында дәрістер, акциялар дайындау;

- ел мұрасын қорғау үшін – қорғау жобаларын ұйымдастыру;

- қоршаған ортаны қолдау – аумақты тазарту жұмыстарын ұйымдастыру.

Еріктілер жауапты:

- мүдделеріне, дағдылары мен мүмкіндіктеріне және ұйымның қажеттіліктеріне сәйкес келетін позицияны қабылдау;

- Лауазым туралы білім алу және бағдарлау және оқыту арқылы дағдыларды дамыту;

- Еріктілерге арналған нұсқаулықты білу;

- Жарияланымдар және басқалар арқылы ұйымдағы оқиғалар туралы ақпарат алу;

- Байланыс әдістері;

- Ұйымдағы еріктілер үшін тәлімгермен немесе супервайзермен байланыста болу;

- Команданың мүшесі болу – жұмысты орындау кезінде сенімді болу;

- Барлық ішкі ережелер мен процедураларды орындау;

- Ұйым басшылығының тыйымдары мен ұсынымдарын орындау;

- Ұйымның құпиялылық ережелерін сақтау;

- Ұйымның жалғыз мақсаты үшін ресурстарды пайдалану;

- Ұйымның атауын қорғау және оған жұмыс істеу;

- Ұйымды кәсіби көзқарасы мен сыртқы келбеті үшін құрметтеу;

- Еріктілер жұмысын туралы жеткілікті және уақтылы ақпарат беру.

Pro bono волонтерлік дегеніміз не?

Сіз тек қаржылық жағынан ғана емес, басқа жолмен де көмек көрсете аласыз. Бұл білімді, дағдыларды тегін беру, тек физикалық күш-жігерді қажет ететін көмек және т. б. болуы мүмкін.

Бизнесте Pro bono бағыты танымал болып келеді. Бұл еріктілер жұмысының бір түрі, мұнда мамандар қоғамдық мүдделер үшін жұмыс істейтін ұйымдарға кәсіби қызметтерді тегін ұсынады. «Pro bono» термині латынның «Pro bono publico» сөзінен шыққан, ол «қоғамның игілігі үшін» дегенді білдіреді.

Ұйымдардың түрлері – қайырымдылық қорлары, қоғамдық ұйымдар және т.б. Pro bono – еріктілік қысқа жобалар аясында да, ұзақ уақыт бойы да орындалуы мүмкін.

Қайырымдылық. Білім алушылар мұқтаж жандарға көмектесу үшін қол ұшын бере алады. Қоғам өмірлік қиын жағдайларға тап болған балаларға көмек беру арқылы оларға әлеуметтік қолдау көрсетеді.

Қайырымдылық. Ол не?

Қайырымдылық – бұл ұғым ақпараттық өрісте жиі естіледі. Неліктен қоғам оған үлкен қызығушылық танытады? Бұл нені білдіреді? Ең бастысы, қалай саналы қайырымдылық жасаушы болуға болады?

Бірінші сұрақтың жауабы оптимизмнің екі себебін қамтиды.

Біріншіден, бүгінде қайырымдылық қоғамдық сананың ажырамас бөлігіне айналды және адамдар қажет адамдарға көмектесуге дайын.

Екіншіден, қайырымдылық жасаушылар қайырымдылық көлеміне қарамастан, олардың көмегінің атаулылығы мен тиімділігі туралы көбірек ойлана бастады.

Қоғамда қайырымдылық ұғымы – рухани-экономикалық және іс-тәжірибелік, яғни іс жүзінде нақты көмек беруге ұмтылу сияқты екі қырынан танылады.

Қайырымдылық түрлері:

- Жеке қайырымдылық;
- Корпоративті қайырымдылық;
- Меценаттық;
- Филантропия;
- Әлеуметтік жауапкершілік;

- Демеушілік;
- Әлеуметтік кәсіпкерлік

Бүгінде әлем өзгеруде және онымен бірге біз де өзгереміз. Біз өмірімізде мақсаттарды көреміз және оларға қалай бару керектігін түсінеміз. Қайырымдылық та осы бағытта дамып келеді. Білім алушылар қайырымдылық концерттерін, жәрмеңкелерді, аукциондарды және т.б. ұйымдастыру арқылы мұқтаж жандарға көмектесе алады. Өмірлік қиын жағдайларға тап болған балаларға қайырымдылық көрсету, қоғамда өз орнын таба білуге көмектесу баршаға ортақ міндет.

Балалардың денсаулығын сақтау және олардың физикалық және рухани дамуын қамтамасыз ету үшін отбасы кодексінде баланың заңды өкілдерін оның денсаулығына, физикалық, психикалық, рухани және адамгершілік дамуына қамқорлық жасауға міндеттейтін нормалар бар.

Мемлекет баланың өмір сүру құқығына кепілдік береді және баланың өмірін ұзарту және оның толыққанды физикалық және рухани дамуы үшін шаралар қабылдайды.

Баланың өмір сүру және даму құқығын сақтау және қорғау оның қалыпты өсуіне және жеке басының дамуына мүмкіндік береді. Бала үшін оның әлеуметтік ортасы өте маңызды. Отбасындағы тәрбие баланың физикалық және ақыл-ой қабілеттерінің толық ашылуына тиісті ықпал етеді.

Мемлекет тарапынан күшейтілген қорғауды қажет ететін балалардың санаты ерекшеленеді – бұл өмірлік қиын жағдайдағы балалардың ата-ана қамқорлығынан айырылуына жол бермеу. Мемлекет баланың өз құқықтарын жүзеге асыруына жәрдемдесетін және оларды қорғауға қатысатын ата-аналар мен ұйымдардың белгілі бір рөлі үшін заңнамалық негіз жасай отырып, өмірлік қиын жағдайға тап болған балалардың құқықтары мен мүдделерін іске асыру мен қорғаудың кепілі болып табылады.

Өмірлік қиын жағдайда қалған балалар – бұл ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалар, мүгедек балалар, психикалық және (немесе) дене дамуында кемшіліктері бар балалар, қарулы және ұлтаралық жанжалдардың, экологиялық және техногендік апаттардың, дүлей зілзалалардың құрбаны болған балалар, босқындар мен мәжбүрлі қоныс аударушылардың отбасыларынан шыққан балалар, төтенше жағдайларда қалған балалар, зорлық-зомбылық құрбандары болған балалар, тәрбиелеу колонияларында бас бостандығынан айыру түріндегі жазасын өтеп жатқан балалар, арнаулы оқу-тәрбие ұйымдарындағы балалар, кәмелеттік жасқа толмаған мінез-құлқындағы ауытқулары бар балалар, қалыптасқан мән-жайлар нәтижесінде тыныс-тіршілігі объективті бұзылған және осы мән-жайларды өз бетінше немесе отбасының көмегімен еңсере алмайтын балалар жатады.

Балаларға арналған әлеуметтік қызметтер – әлеуметтік қызмет көрсету әлеуметтік қолдау, әлеуметтік-тұрмыстық, медициналық-әлеуметтік, психологиялық-педагогикалық, құқықтық қызметтер көрсету және материалдық

көмек көрсету, өмірлік қиын жағдайға тап болған балаларды әлеуметтік оналту, мұндай балалар еңбекке қабілетті жасқа толғанда олардың жұмыспен қамтылуын қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларды жүзеге асыратын ұйымдар (ұйымдық-құқықтық нысандары мен меншік нысандарына қарамастан), сондай-ақ балаларға әлеуметтік қызмет көрсету бойынша кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын азаматтар.

Сонымен қатар *Қайырымдылық акциялары* – мұқтаж адамдарға көмектесу үшін қаражат немесе заттар жинауға бағытталған іс-шаралар. Оларды әртүрлі қайырымдылық қорлары, қоғамдық ұйымдар немесе жай жеке тұлғалар ұйымдастыра алады. Қайырымдылық акциялары әр түрлі форматта өткізілуі мүмкін, мысалы, қайырымдылық концерттері, жәрмеңкелер, аукциондар және басқа да іс-шаралар.

Қайырымдылық ұғымы бүгінде өзекті.

Қайырымдылық қорлары көбінесе мүгедектер немесе олардың отбасылары жұмыс істейтін өз өндірісіне ие. Сатудан түскен қаражат жүйелі қайырымдылық жобаларын қолдауға бағытталады.

Әлеуметтік қолдау – баланы (балаларды) отбасына тәрбиелеуге қабылдаған азаматтарға кәсіби консультациялық, заңдық, психологиялық, педагогикалық, медициналық, әлеуметтік көмек ретінде айқындалады. Қолдаудың негізгі мақсаты баланы тәрбиелеуге қабылдаған отбасыларда баланың дамуы мен әлеуметтенуіне қолайлы жағдай жасау, қайталама жетімдіктің алдын алу үшін қолдау бойынша жоғары сапалы және қолжетімді қызметтермен қамтамасыз ету болып табылады[14]

Өмірлік қиын жағдайдаға әкелетін жағдайлар:

- мүгедектік, денсаулықтың шектеулі мүмкіндіктері, дене және психикалық дамуындағы кемшіліктердің болуы;
- егде жасына немесе ауруына байланысты өзіне-өзі қызмет көрсете алмауы;
- жетімдік;
- қадағалаусыз қалған;
- мінез-құлықтағы ауытқулар;
- балалардың тәрбиелеу колонияларында бас бостандығынан айыру түріндегі жазаны өтеуі;
- балалардың арнайы оқу-тәрбие мекемелерінде болуы;
- аз қамтылу;
- жұмыссыздық;
- белгілі бір тұрғылықты жерінің болмауы;
- отбасындағы жанжалдар мен қатыгездік, зорлық-зомбылық;
- жалғыздық;
- қарулы және ұлтаралық қақтығыстардың, экологиялық және техногендік апаттардың, дүлей зілзалалардың құрбандары;
- босқындар мен мәжбүрлі қоныс аударушылар;

- төтенше жағдайда қалғандар.

Аталған балалар мен отбасылардың барлық санаттары оларға қалыптасқан жағдайларды еңсеру үшін мемлекет пен қоғам тарапынан көмек көрсетуге, сондай-ақ баланың құқықтары мен заңды мүдделерін іске асыру мен қорғауға жәрдемдесуге құқылы.

Өмірлік қиын жағдайға тап болған және әлеуметтік қызмет көрсетуге жататын отбасылардың келесі топтары:

- қамқорлығында жетім және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалары бар отбасылар;

- құрамында ақыл-ой және дене мүмкіндіктері шектеулі мүгедек балалары бар отбасылар;

- құрамында еңбекке жарамсыз немесе ұзақ ауыратын мүшелері бар отбасылар, мүгедектер, оның ішінде мүгедек балалар;

- аз қамтылған отбасылар;

- ата-аналары немесе балалары қаза тапқан (қайтыс болған) отбасылар;

- төтенше жағдайға тап болған отбасылар және жекелеген азаматтар (дүлей зілзалалардан немесе оларға теңестірілген оқиғалардан зардап шеккендер);

- босқындар мен мәжбүрлі қоныс аударушылардың отбасылары;

- қолайсыз психологиялық микроклиматы бар отбасылар;

- балалар мен әйелдер физикалық, сексуалдық немесе психикалық зорлық-зомбылықтың кез келген нысандарына ұшырайтын отбасылар;

- кәмелетке толмағандардың ата-аналары немесе заңды өкілдері оларды тәрбиелеу, оқыту және күтіп-бағу жөніндегі өз міндеттерін орындамайтын немесе оларды теріске шығаратын, олардың мінез-құлқына әсер ететін не оларға қатыгездікпен қарайтын отбасылар.

Қазіргі уақытта жетім балалармен және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалармен жұмысты, сондай-ақ жетімдіктің алдын-алу жөніндегі қызметті қамтамасыз ететін нормативтік-құқықтық құжаттар жүйесі әлеуметтік жетімдіктің алдын алуға және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды отбасылық тәрбиеге орналастыруға бағытталған шараларды дамытуға бағытталған.

Өмірлік қиын жағдайға тап болған балалары бар отбасылар мен балалардың тәуекел тобына түсуін болдырмауға бағытталған шаралар:

- отбасылық құндылықтарды, жауапты ата-ананы, салауатты өмір салтын және т.б. насихаттау.

- отбасылық проблемалар мен әлеуметтік жетімдіктің алдын-алудың жаңа тәсілдері мен тиімді тәжірибелерін тарату;

Отбасын қолдаудың негізгі міндеттері:

- Отбасына тәрбиелеуге берілген баланың дамуы мен әлеуметтенуі үшін оңтайлы жағдайлар жасау;

- Отбасына тәрбиелеуге берілген баладан бас тартудың алдын алу;

- Отбасылық қамқорлықты тиімді алмастыруды ұйымдастыру және жүзеге асыру;

- Отбасындағы дағдарыстық жағдайлардың алдын алу және отбасын нығайтуға жәрдемдесу[15].

Қоғамда отбасын қолдаудың келесі қызметтерді:

Қызмет түрлері:

- балалар мен ата-аналар қарым-қатынасын нығайтуға бағытталған тренингтерге, тақырыптық семинарларға қатысу;

- сауықтыру іс-шараларына қатысу (мерекелер, экскурсиялар, театрларға бару және т. б.);

- баланы өз бетінше өмір сүруге дайындауға, кәсіптік бағдар беруге және (немесе) жұмысқа орналастыруға бағытталған іс-шараларға қатысу;

- психологтардың, әлеуметтік педагогтердің, заңгерлердің кеңестері;

- психологтың отбасыларды диагностикалық тексеруі (отбасының сұрауы бойынша);

- бала мен оны тәрбиелеуге алған отбасына көмек көрсету жөніндегі өзге де қызметтер.

Дағдарыс деңгейінде отбасылар психологиялық проблемаларды жою үшін мамандандырылған көмек алады. Бұл деңгейде қолдау қарқындылығы артады, салалық профильді мамандар (нейропсихолог, балалар психиатры және т.б.) отбасына көмектесу үшін тартылады. Отбасымен жұмыс істеудің негізгі формасы – әлеуметтік-психологиялық патронаж. Отбасы келесі қызметтерді ала алады:

- орталық мамандарының, оның ішінде отбасының сұрауы бойынша жеке консультациялары – бейінді мамандардың жеке консультациялары;

- психокоррекциялық іс-шаралар;

- баланы (балаларды) тәрбиелеуге қабылдаған отбасының әлеуметтік-педагогикалық патронажы;

- отбасылық дағдарыстың психодиагностикасы.

- бала мен оны тәрбиелеуге алған отбасына көмек көрсету жөніндегі өзге де қызметтер.

Жедел қолдау деңгейінде отбасына көмек баланы жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды ықтимал қатыгездіктен қорғауға бағытталған[16].

Отбасыларға келесі қызмет түрлері:

- құрамында педагог-психолог, әлеуметтік педагог, қажет болған жағдайда заңгер бар «мобильді топтың» отбасына баруы;

- сенім телефоны бойынша, сондай-ақ интернет желісі арқылы, «Skype» бағдарламасы арқылы кеңес беру;

- баланы (балаларды) тәрбиелеуге қабылдаған отбасының әлеуметтік-педагогикалық патронажы;

- отбасылық дағдарыстың психодиагностикасы;

- жеке әлеуметтік-құқықтық және психологиялық кеңес беру;
- педагогикалық түзету;
- бала мен оны тәрбиелеуге алған отбасына көмек көрсету жөніндегі өзге де қызметтер[17].

Отбасы мен балаларға көмек көрсету орталықтары мамандарының жұмыс тәжірибесінде өзін жақсы көрсеткен өмірлік қиын жағдайда отбасылармен жұмыс істеу нысандарын ескеру керек.

1. Өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасылармен жүйелі жұмыс. Кеңейтілген отбасы өкілдерін қосу. Әлеуметтік ортадағы ресурстарды іздеу.

2. Өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасындағы «бала-ата-ана» қатынастары саласындағы жұмыс: бала тәрбиесіне әкені тарту, ана мен бала арасындағы функционалды қатынастарды құру[18].

Өмірлік қиын жағдайға тап болған бала дамуын бағалау

1-кесте

Даму көрсеткіштері	Бейімделу көрсеткіштері	Деадаптацияның көріністері
Физикалық даму	1. Жақсы денсаулық, салмақ жинау; 2. Бала ауырмайды; 3. Тыныш ұйқы, түнгі қорқыныш жоғалып, көңіл-күй қалпына келеді; 4. Жақсы тәбет, тәбеті тұрақтанауы.	1. Салмақ жетіспеушілігі; 2. Тұрақты аурулар, жарақаттар; 3. Нашар ұйқы, тіпті түсінде де стресстік жағдайда; 4. Ашкөздік, тоқтаусыз тамақ жейді, уайым шегеді; 5. Нашар тәбет, ұсынылған тағамға сенімсіздікпен қарайды.
Психомоторлық даму	1. Стереотиптік әрекеттердің жоғалуы немесе олардан тез ауысу; 2. Сенімді сергек көрініс; 3. Ұтқырлық, белсенділік; 4. Нәресте жасындағы бала заттарды ұстау, лақтыру, заттармен ойнау т.б. ересектердің әрекетін бақылайды; 5. Балалар белгіленген мерзімде жүре бастайды; 6. Өзіне-өзі қызмет көрсетуді дамыту (өздігінен тамақтану және киіну); 7. Ептілік, спорттық жетістіктер; 8. Ұсақ моторикасының (сурет салу, заттармен ойнау) дамуы.	1. Моторикалық стереотиптік ауто стимуляторлық әрекеттер (тербелу, саусақтарды сору, теріні тырнау және т. б.); 2. Физикалық және биологиялық қажеттіліктерден басқа қажеттіліктері жоқ; 3. Нәрестелер ұзақ уақытқа дейін жүрмейді, заттарға көңіл аудармайды, ойнамайды; 4. Бала төсектен ұзақ тұра алмай жатады; 5. Сезім күйі дамымаған.

Эмоционалды даму, мінез-құлық	<ol style="list-style-type: none"> 1. Өзіне ұнамайтын, жағымсыз нәрсені көрсете алады; 2. Жағымды әрекеттер басым; 3. Жиі күлімдеп, көтеріңкі көңіл күйде жүреді; 4. Шыдамдылық, сабырлылық, байсалдылық танытады; 5. Сенімді көрініс; 6. Еркіндік сезімі; 7. Ашықтық; 8. Дербестік; 9. Табандылық, шыдамдылық, өз мақсатына жету; 10. Қызығушылық. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Қараңғыдан қорқу, ұйықтамайды; 2. Бәрінен қорқады; 3. Тілек орындалмаған жағдайда агрессиялық күйге енеді (ашулану, айқайлау, ым-ишарат); 4. Ата-аналарға агрессиялық мінез көрсетеді (айқайлау, жылау); 5. Қыңырлық мінез.
Басқалармен өзара әрекеттесу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Отбасындағы басқа балалармен достық пен сүйіспеншілікте бола алады; 2. Басқа балалармен ойын барысында жақсы қарым-қатынаста, ересек балаларға артықшылық беріледі; 3. Балалар арасындағы көшбасшы, өз жасындағы балалармен ойнағанды ұнатады, оларға еліктейді; 4. Жануарлармен белсенді ойындар ойнайды; 5. Ата-аналарды мұқият тыңдайды, күлімсіреу, сұрақтарға жауап береді, өз атынан еркін жауап береді; 6. Ата-аналарға, аналарға еліктеу (анасының әректін қайталауға тырысады); 7. Бейтаныс адамдарды жеңіп, олардың назарын өзіне аударғысы келеді; 8. Өзге туыстардың келуіне қуанышпен қарсы алады, оларды жатырқамайды. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Басқа балалардан қорқады; 2. Тек өзінен кіші балалармен ойнайды; 3. Физикалық агрессивтілік; 4. Жылау, қыңырлық таныту; 5. Кейде шамадан тыс қозудан ол басқа балаларға агрессия көрсетеді; 6. Жалғыз ойнағанды жақсы көреді; 7. Ата-аналарға агрессия (айқайлау, жылау) мінез көрсетеді.
Әлеуметтік даму, нормаларға, режимге қатынасы	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мойынсұнушылықты көрсетеді; 2. Балабақшаға жыламай, өз еркімен барады; 3. Күнделікті өмірдің барлық ережелері мен элементтерін біледі; 4. Тыйым болып саналатын жайттарды біледі; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тілазарлық; 2. Ата-аналардың талаптарына байланысқа наразылық танытады; 3. Өзге ересектердің мінез-құлық ережелері туралы үнемі ескертулер алады; 4. Ережелер мен нормаларды, режимді сақтауда қиындыққа ұшырайды.

	<p>5. Гигиеналық нормаларды сақтайды;</p> <p>6. Режимді еш қиындықсыз сақтайды: ережелер мен нормалар сақтайды.</p>	
Сөйлеу мен қарым-қатынасты дамыту	<p>1. Қарым-қатынас жеңілдігі;</p> <p>2. Ауызша және вербалды емес деңгейде байланыс;</p> <p>3. Сөйлемді жақсы түсінеді;</p> <p>4. Сөздерді еркін айтады;</p> <p>5. Жақсы сөйлейді;</p> <p>6. Өз сезімдерін, тілектерін еркін жеткізеді;</p> <p>7. Агрессияны вербализациялау;</p> <p>8. Эмоционалды жағдайды вербализациялау (сөз ағыны);</p> <p>9. Оқиғалар туралы терең ойлау және осыған байланысты өз сезімдерін білдіре алады;</p>	<p>1. Қарым-қатынаста байланыс орнату қиындық тудырады;</p> <p>2. Оқшаулану басым;</p> <p>3. Жалғыз болғанды ұнатады;</p> <p>4. Өзгелердің сөзін түсіну қиын (баланың ана тілінде ешкім сөйлемеген кездегі бұзылулар);</p> <p>5. Шағын сөздік қоры;</p> <p>6. Айтылған сөздердің дұрыстығына сенімді емес, сондықтан ол бейтаныс адамдармен сөйлескенді ұнатпайды;</p> <p>7. Эмоцияларын көрсету, ауызша айтуда қиыналады.</p>
Ойыншықтар, сүйікті іс-шаралар, оқу	<p>1. Белсенді қызықты өмір салтын сақтайды;</p> <p>2. Ойыншықтарға қызығушылық танытады;</p> <p>3. Ойыншықтар мен қуыршақтармен тәуелсіз ойнайды;</p> <p>4. Балалармен ойын іс-әрекеттеріне еркін қатысады;</p> <p>5. Спорттық іс-шараларға белсенді қатысу, оларды асыға күтеді;</p> <p>6. Көшедегі ойындар, табиғатта ойнағанды ұнатады;</p> <p>7. Жұмбақтарды шешкенді, үстел ойындарын ойнағанды, киноға, кітапханаға барғанды, әдемі заттар кигенді ұнатады;</p> <p>8. Жақсы сурет, мүсін, кесте және т. б.;</p> <p>9. Кітаптарды, балалар бағдарламаларын, музыканы жақсы көреді;</p> <p>10. Жаңалықты, зерттеуді ұнатады;</p> <p>11. Тез үйрену қабілеті;</p> <p>12. Сандарды, әріптерді жақсы есте сақтайды;</p> <p>13. Оқығанды ұнатады;</p> <p>14. Ересектер әрекетінің</p>	<p>1. Гиперактивтілік;</p> <p>2. Ойыншықтармен ойнай алмайды;</p> <p>3. Өз бетінше ойнай алмайды, тек ата-анасымен ойнайды;</p> <p>4. Мақсатсыз жүгіру;</p> <p>5. Оқуға ынтасы төмен.</p>

	барлығын қайталайды.	
Сезім қорғалуы, ата-аналарға, мектепке бауыр басу	<p>1. Көрнекі байланыс;</p> <p>2. Өзіне мейіріммен қатынас жасағанды жақсы көреді;</p> <p>3. Физикалық жақындыққа оң әсер етеді;</p> <p>4. Махаббат пен сүйіспеншілікті қажет етеді тактильді байланыстарға дайын болу (күшақтау, еркелету және т. б.);</p> <p>5. Сүйіспеншілік ала алады;</p> <p>6. Ата-аналарға жақын;</p> <p>7. Ата-аналардың назарына жауап береді;</p> <p>8. Ата-анасыз қайғылы, олардың қайтып келгеніне қуанады;</p> <p>9. Қарым-қатынаста мейірімділік танытады;</p> <p>10. Анаға ерекше жақын;</p> <p>11. Ұйықтар алдында сөйлескенді ұнатады;</p> <p>12. Жақсы көретіндерге сүйіспеншілікпен қарайды;</p> <p>13. Үйде жалғыз қалуға немесе отбасы мүшесін тыныштықпен босатуға дайын.</p>	<p>1. Жағымды байланыстың болмауы;</p> <p>2. Дене байланысынан бас тарту және қорқу;</p> <p>3. Физикалық байланыстан бас тарту, ата-анасынан қашқақтайды;</p> <p>4. Байланыстың бұзылуы: ата-аналарға немесе бейтаныс адамдармен байланысуда немқұрайлық таныту;</p> <p>5. Ата-аналарға, ересектерге үстірт байланыс;</p> <p>6. Анасына деген немқұрайлылық;</p> <p>7. Өзі тұратын үйі туралы түсінік жоқ (басқа үйлермен шатастырады)</p> <p>8. Үйде әкенің жоқтығынан қорқу, алаңдау;</p> <p>9. Үйде жалғыз қалудан қорқу, балалар үйіне қайта оралу туралы алаңдаушылық.</p> <p>10. Агресиялық көңіл-күйі басым.</p>

3. Өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасылардағы ерлі-зайыптылық қатынастар саласындағы жұмыс: ерлі-зайыптылар арасындағы функционалдық қатынастарды құру, ата-аналардың өзара ынтымақтастық деңгейін арттыру.

4. Стрессті бастан кешіретін отбасы мүшелерімен жеке жұмыс – мазасыздықты азайту, жарақаттармен жұмыс істеу, хабардарлық деңгейін арттыру, өз ресурстарын жандандыру.

5. Дағдарыс жағдайында отбасыларға көмек көрсету контекстіндегі жағдаймен жұмыс кезеңдері мақсатты топты, проблемалық жағдайға ену нүктелерін анықтау, проблемалық жағдай туралы алдын-ала ақпарат алу және жинау, отбасымен байланыс орнату: ынтымақтастыққа сенімсіздік. Олармен өзара әрекеттесудің ерекшеліктері. Мотивациялық сұхбат.

6. Отбасындағы зорлық-зомбылық құрбандарына көмек.

7. Тәуелді отбасымен жұмыс істеу ерекшелігі.

8. Ерекше дамуы бар бала тәрбиелеп отырған отбасыларға арнайы көмек.

9. Девиантты ата-ананың алдын-алу.

10. Өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасылармен жұмыс істейтін мамандардың кәсіби қауіптері.

Ұсынылған жұмыс формалары арқылы мамандар белгілі бір отбасы үшін ең қолайлы жұмыс түрін таба алады және оған көмек, қолдау көрсетуге тырысады.

Еліміздің әр мектебінде әлеуметтік педагог қызмет атқарады. Әлеуметтік жұмыстың бұл бағыты білім алушылардың мектепке сәтті бейімделуіне, отбасы мен қоғамның іс-әрекетін үйлестіруге және осы мақсатқа жету үшін оларға әсер етуге бағытталған.

Мектептегі әлеуметтік педагог білім алушыларға, олардың отбасыларына, мұғалімдерге және жалпы мектепке сабақты өткізу, әлеуметтік иеліктен шығару, агрессивті мінез-құлық, тәртіпсіздік және түрлі физикалық, эмоционалды және материалдық мәселелердің салдары сияқты мәселелерді шешуге көмектеседі. Әлеуметтік педагог мектепте:

- білім алушылардың мінез-құлығы, сабаққа қатысуы, үлгеріміне байланысты мәселелерді шешу;
- білім алушылардың материалдық жағдайымен танысу, қолдау көрсету;
- мектеп проблемаларын жеңудің саясаты мен стратегиясын жасау;
- отбасы мен мектеп арасында байланысты орнату[19].

Қазақстан Республикасының «Қайырымдылық туралы» Заңының 1 тарауының 5 тармағында «қайырымдылық – қайырымдылық көмек көрсетуге және ізгілік қажеттіліктерді қанағаттандыруға негізделген, филантропиялық, демеушілік және меценаттық қызмет, сондай-ақ кіші отанға қолдау көрсету түрінде ерікті, өтеусіз не жеңілдікті шарттармен жүзеге асырылатын әлеуметтік пайдалы қызмет» делінген[20].

Қайырымдылық, еріктілік пен филантропия ретінде, адамдарды біріктіреді және инклюзивті және тұрақты қоғам құруға ықпал етеді.

Қайырымдылық гуманитарлық дағдарыстардың салдарын еңсеруге көмектеседі, мемлекеттің денсаулық сақтау, білім беру, тұрғын үй құрылысы және халықты қорғау саласындағы қызметін толықтырады.

Қайырымдылық мәдениеттің, ғылымның, спорттың дамуына ықпал етеді және табиғатты қорғауды қамтамасыз етеді. Ол сондай-ақ ең осал және аз қамтылғандарды қорғауға ықпал етеді. Қайырымдылық жанжал кезінде ақыл мен мейірімділікке жетелейді.

Бас Ассамблея 67/105 қарарында 5 қыркүйекті Халықаралық қайырымдылық күні деп жариялауға шешім қабылдады.

Бұл күні 1979 жылы «кедейлікпен күресу және адамдарға көмектесу үшін» Нобель бейбітшілік сыйлығымен марапатталған Тереза ананың қайтыс болу күніне орайластырылған[21].

Қайырымдылық-материалдық, қаржылық, ұйымдастырушылық және өзге де қайырымдылық көмек көрсетуге жеке және заңды тұлғалардың ерікті риясыз қайырымдылығы[22].

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ТӘЖІРИБЕНІ ҰЙЫМДАСТЫРУДА ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛАТЫН ЖОБАЛАР

Білім алушылар таңдаған білім салалары мен қызмет түрлерінің мазмұны мен әдістерін өз бетінше игеруде өз жетістіктерін көрсете отырып бір немесе бірнеше оқу пәндері шеңберінде жеке жобаны әзірлей алады. Зерттеу мектеп оқушыларының алған білімдерін жобалау, талдау, жүйелеу қабілеттерін, сондай-ақ қойылған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу қабілетін анықтауға бағытталған болуы керек.

Білім алушылар әзірлейтін жеке жоба түрлері төмендегідей болуы мүмкін:

- ақпараттық-танымдық
- әлеуметтік
- зерттеушілік
- шығармашылық.

Жобаның әрбір авторы тәлімгермен бірлесіп әзірлейді, ол жүргізіліп жатқан зерттеу шеңберінде жұмыс алгоритмін құруға көмектеседі. Зерттеу барысында білім алушы өзін-өзі бағалау парағын жүргізеді.

Жобаларды әзірлеу келесі кезеңдерден тұрады: Ұйымдастырушылық, белсенділік, жобаны қорғау және бағалау кезеңі.

Ұйымдастыру кезінде білім алушылар жобаның тақырыбын, проблемасын,

мақсат пен міндеттерді қоюды шешуі керек.

Белсенділік кезеңінде білім алушылар жобаны жүзеге асырумен тікелей айналысады: осы кезеңде тақырып бойынша ақпарат жинау, алынған ақпаратты талдау, түсіндіру, ресімдеу жүзеге асырылады.

Жобаларды қорғау кезеңі. Сараптамалық комиссия алдында атқарылған жұмыстарды таныстыру арқылы жеке жобаларды қорғау өтеді. Жеке жобаларды қорғау санитарлық-эпидемиологиялық қауіпсіздік нормаларын сақтай отырып жүргізілуі тиіс. Қорғауда жүргізілетін зерттеулердің ашықтығын қамтамасыз ететін тәуелсіз бақылаушының болуы міндетті.

Әлеуметтік жобалар. Білім алушылармен бірге нақты әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған әлеуметтік жобаларды әзірлеп, іске асыруға болады:

1. «Өр талапты, озық ойлы ұлан» жобасы

Ұлттық құндылықтар аясында тұлғаның шешендік сөз өнерін, оқуға құштарлық сезімін, коммуникативтік тілдік қарым-қатынас мәдениетін, оқу сауаттылығын дамыту мақсатында «Өр талапты, озық ойлы ұлан» жобасы арқылы балалар мен жасөспірімдерге құндылықты сіңіру жолдары мен әдістері жүргізіледі.

Сонымен қатар, балалардың жас ерекшелігіне қарай ұлттық мүдде, ар-ұят, талап құндылықтарымен дарытудың жолдары:

А) Үлгі-өнегемен сіңіру

Балалар мен жасөспірімдер ересектердің мінез-құлқын бақылап, көп нәрсені үлгі етіп, өзіне көшіріп үйренеді. Сондықтан үйдегі ата-ана, мектептегі мұғалімнің өзі осы қасиеттерге сай болуы, іс-жүзінде, әрекетінде ұдайы қайталап, тұрақты көрсетуі жас ұрпақ үшін ең үлкен үлгі.

Ә) Оқу жоспарына енгізу

Құндылық тәрбиесін білім беру үдерісіне, ресми оқу бағдарламасына кіріктіру арқылы үйрету аса қажет. Форматы жағынан пікірталас оздыру, ситуациялық зерттеулер тапсырмасын беру, әңгімелесу, т.б. пішінде жүзеге асыруға болады.

Б) Сыни ойлау дағдысына баулу

Этикалық дилеммалар мен моральдық сұрақтарға сыни тұрғыдан жауап беруге машықтандыру, талқы, пікірталас және рефлексиялық жаттығуларға бейімдеу олардың моральдық ойлау дағдыларын дамытып, құндылықтарды әртүрлі контексте пайымдауға мүмкіндік береді.

В) Өмірден мысалдар келтіру

Өткен тарихтан, белгілі оқиғалардан, әдебиеттер мен жеке өмір тәжірибеңізден нақты мысалдар келтіре отырып, осы құндылықтардың қалай жүзеге асатынын және олардың жеке адам мен жалпы қоғамға тигізетін әсеріне мән беру қажет. Бұл балалар мен жасөспірімдерге осы қасиеттердің тәжірибелік маңыздылығын түсінуге көмектеседі.

Г) Рефлексия мен өзін-өзі бағалауға мүмкіндік беру

Білім алушы өз әрекеттері мен мінез-құлқын құндылықтар негізінде бағалауға ынталандыру керек. Оларға жеке мақсаттар қоюға және осы қасиеттерді іске асырудағы жетістіктерін бақылауға мұрындық болу қажет.

Ғ) Ата-аналарды ортақ әрекеттесуге шақыру

Ата-аналармен бірлесе жұмыс істеп, оларды үйде осы құндылықтарды нығайтатын отбасылық шаралар (сұхбат, кездесу, дәріс т.б.) ұйымдастыруға ықпал еткен абзал. Яғни, осы қасиеттерге қатысты айтар ой, бөлісер тәжірибесі бар қонақ шақырып, кездесулер ұйымдастыру.

Д) Сыныпта жағымды атмосфера қалыптастыру

Сыныпта тотальды, бір тарапқа бағынышты орта емес, керісінше өзара қолдау көрсетуге дайын жағымды орта құрылу керек. Ол орта білім алушыға өз ойын білдіру, сұрақтар қою және әртүрлі перспективаларды талқылауда өздерін қауіпсіз сезінетін орта болсын.

Жоба аясында әдеби марафондар, квесттер, буккроссингтер, челленджер, буктрейлерлер және пікірсайыстар, зияткерлік конкурстар өткізу арқылы білім алушылардың ақпараттық сауаттылығы мен тілдік, әдебиетті тану дағдылары қалыптасады.

2. «Еңбегі адал жас өрен» жобасы

Адал еңбек пен еңбекқорлық мәдениетін кеңінен насихаттау мақсатында «Еңбегі адал жас өрен» жобасы жүзеге асырылады.

Жоба еңбек адамының мәртебесін көтеруге, еңбек культін дәріптеуге бағытталады. Жоба шеберінде білім алушылардың кәсіптік бағдарын анықтауға қолдау көрсетуді, өз міндетін адал және жауапкершілікпен атқаруға баулуды және еңбек адамын құрметтеуге үйретуді көздейді.

Білім алушыларға өзіне жүктелген міндетті орындау үшін барын салып еңбек ететін білікті маман нағыз еңбек адамы екендігін дәріптеуді қажет етеді. Нағыз еңбек адамы әр ісіне, әр қадамына жауапкершілікпен қарайтын, өзегінің еңбегін бағалайтын адал азамат екендігін түсіндіру қажет.

Жоба шеңберінде атқарылатын іс-шаралар мазмұнында білім алушыларға өз уақытын дұрыс, тиімді жоспарлау, қаржылық сауаттылық, шешім қабылдау, мақсатты әрекет ету дағдыларын дамытуға бағытталуы қажет. Жас ұрпақтың бойында еңбекқорлықтың арқасында жетістікке жеткен адамдардың беделін арттыру арқылы еңбекке деген сүйіспеншілікті қалыптастыруды және қоғамдағы әлеуметтік инфантилизмді азайтуды, өмірде табандылықпен жетістікке жеткен табысты адамдардың үлгі-өнегелерін құруды көздейді.

Бүгінде білім алушыларды еңбекті құрметтеуге баулу компьютерлік ойындарға деген құмарлықты, жалқаулықты жеңуге, лудомания дертін азайтуға ықпал етеді.

Ұлы Абай: «Еңбек - қуаныш, жалқаулық - айырылмас азап» деген. Еңбек пен адам бір-бірінен бөлінбейді. Еңбек адамды жануарлар әлемінен жоғары деңгейге көтерді, оның физикалық дамуына ғана емес, ақыл-ойы мен рухани дамуына да ықпал жасайды.

Еңбек адамның тұлға ретінде қалыптасуы, оның өзін-өзі анықтауы, өмір бойы бүкіл қоршаған әлемді біртіндеп танумен байланысты.

Қазіргі әлемдегі мектепте де еңбекке баулу мәселелері өзектілігін жоғалтқан жоқ. Соған байланысты бүгінгі таңда қоғамда ғылымның заманауи жетістіктері мен ұлттық дәстүрлерін ескере отырып, еңбек тәрбиесін жаңарту қажеттілігі туралы мәселе туындайды.

А) Еңбек тәрбиесі және кәсіби өзін-өзі анықтау:

- балалар мен жастардың еңбекке және еңбек адамдарына, еңбек жетістіктеріне деген құрмет сезімін тәрбиелеу;

- өзіне-өзі қызмет ету дағдыларын, еңбек ету қажеттілігін, әр түрлі еңбек қызмет түрлеріне, соның ішінде оқу мен үй шаруасындағы міндеттерге саналы жауапкершілікті және шығармашылық қатынасты қалыптастыру;

- өз іс-әрекеттерінің мағынасы мен салдарын дұрыс бағалай отырып, қажетті ресурстарды жұмылдыра отырып, ұжымдық жұмыс дағдыларын, өз бетінше жұмыс жасау қабілетін дамыту;

- мамандықты мақсатты таңдау үшін балалар мен жастарды әлеуметтік маңызы бар іс-шараларға тарта отырып, кәсіби өзін-өзі анықтауға ықпал ету арқылы жүзеге асады.

Ә) Бастамашылдық пен кәсіпкерлікке баулу

Дәстүрлі еңбек қызметінен басқа, қатысушылар кәсіпкерлік негіздерімен танысады, өздерінің шағын жобаларын іске асырады және командалық дағдыларын дамыту арқылы бастамашылдық пен кәсіпкерлікке баулуға болады.

Б) Әлеуметтік жауапкершілік

Білім алушыларды қарттарға көмек көрсету, аумақтарды абаттандыру және экологиялық акциялар сияқты әлеуметтік маңызды іс-шараларға тарту арқылы олардың әлеуметтік жауапкершілігі арттыруға болады.

В) Өзін-өзі дамыту мәдениетін насихаттау.

Білімнің, іскерліктің және дағдылардың жаңа салаларын өз бетінше зерттеуге қызығушылықты ынталандыру, сондай-ақ үздіксіз білім беру мәдениетін дамыту.

Г) Ата-аналар мен қоғамды тарту.

Ұрпақтар арасындағы диалогты қалыптастыруға жәрдемдесу, сондай-ақ ересектер мен жастар арасында тәжірибе мен білім алмасу платформасын құру.

Жалпы, «Еңбегі адал жас өрен» жобасы жеке тұлғаны жан-жақты дамыту, еңбектің маңыздылығын мойындау және жастардың белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру үшін жағдай жасау міндеттейді.

Жобаны жүзеге асыру үшін білім алушыларға өзі тұратын ауылдағы, қаладағы табысты еңбек азаматтарымен бірлескен шеберлік сағаттарын, қолөнершілер фестивалдерін, кәсіптік бағдар берудің ғылыми жобаларын, конкурстарын және өңірдегі өндірістік орындар мен кәсіпорындарда тәжірибе алаңдарын ұйымдастыруды қамтамасыз ету қажет.

3. «Ұрпаққа аманат» жобасы

Мемлекетшілдік пен отаншылдық идеясын кеңінен насихаттау мақсатында «Ұрпаққа аманат» жобасы жүзеге асырылады.

Жоба ұлттық мүдде, ар-ұят, талап құндылықтарын дәріптеуге тұғыр болады. Бұл – адамның туған жеріне, Отанына деген сүйіспеншілігін, қоғам игілігіне адал қызмет етуге баулитын жоба.

Отаншылдық ұлтының тілін, мәдениетін, дінін, әдебиетін, тарихын берік сақтаудан басталады. Себебі, ол – адамның бойында ананың сүті, әкені қанымен қалыптасатын қасиет.

Демек, жас ұрпақты бала кезінен елін, жерін сүйуге, ұлттық құндылықтарды құрметтеуге баулысақ, оның бойына отаншылдық қасиетті дарытуға болады. «Ұлттық құндылықтардан жұрдай рухта тәрбиеленген ұрпақтан халқымыздың қажеті мен мүддесін жоқтайтын пайдалы азамат шықпайды» - дейді алаш қайраткері Мұстафа Шоқай. Сондықтан баланы ұлттық құндылықтарға баулудың маңызы зор.

Өз Отанын жанынан артық жақсы көріп, ұлттық құндылықтарын қастерлеп, ұлтының мұңын мұндап, жоғын жоқтайтын адамды отаншыл азамат деуге болады. Отаншылдық қасиетті бойға сіңіру үшін Абай Құнанбайұлы, Ыбырай Алтынсарин, Шоқан Уәлиханов, Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатов, Қаныш Сәтбаев, Қажымұқан Мұңайтпасұлы секілді еліміздің ұлы тұлғаларын көбірек дәріптеп, олардың өнегелі өмірі мен ерен еңбегі һәм ерлігін жас ұрпаққа үнемі насихаттап отыруымыз қажет. Сол секілді баланың бойында мемлекетшілдік қасиет көрініс тапсын десек, балалар мен жасөспірімдерді тәрбиелейтін патриоттық ұйымдардың (еріктілер) жұмысын жандандырған жөн. Бізде бұл бағытта «Жас ұлан» секілді ұйымдар жоқ емес, алайда олар өз деңгейінде ұлттық құндылықтарды сақтау, патриоттыққа баулу секілді жұмыстарды мейілінше атқара алмай келеді. Бала бойында патриотизмді қалыптастыру үшін, еліміздің батырларының өшпес ерлігін үнемі дәріптеп отыру қажет. Сонау жоңғар шапқыншылығы кезіндегі Қабанбай, Бөгенбай секілді батырлардың жанқиярлық ерлігінен бастап, Ұлт-азаттық көтерілістер қаһармандары Есет Көтібарұлы, Исатай Тайманұлы, Махамбет Өтемісұлы, Кенесары Қасымұлы секілді батырларды, сондай-ақ Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде ерен ерлік көрсеткен Бауыржан Момышұлы, Төлеген Тоқтаров, Рақымжан Қошқарбаев, Мәншүк Мәметова, Әлия Молдағұлова, Хиуаз Доспанова секілді ұлт қаһармандарының, кешегі Желтоқсан көтерілісінің қаһармандары Қайрат Рысқұлбеков, Ләззат Асанованың ерлігін жастарға дәріптеу олардың бойындағы патриоттық сезімді оятары анық.

Ұлы Абай: «Балаға мінез үш алуан адамнан жұғады: біріншісі – ата-анасынан, екіншісі – ұстазынан, үшіншісі – құрбысынан», дейді. Отансүйгіштік сезімнің қалыптасуына ата-ана, ауыл-аймағының ықпалы зор. Отанды сүю отбасынан басталатыны рас. Сондықтан да бала тәрбиесінің шешуші факторы – отбасы. Баланың ер жетіп өсуі, бойындағы алғашқы адамгершілік белгілері отбасында қалыптасады.

Отансүйгіштік рух – Тәуелсіз еліміздің әлемдік өркениет көшіне қосылып, дүниежүзілік қауымдастықтан лайықты орнын алуына мүмкіндік беретін бірден-бір күш. Осы жерде жас ұрпақ ең бастысы – отбасында асқақ отансүйгіштік сезімде тәрбиеленуі тиіс. Бауыржан Момышұлы: «Біздің тарихымыз батырға бай тарих, халқымыз батырлықты биік дәріптеп, азаматтық пен кісіліктің символы санаған. Батырлық, ерлік ұрпақтан-ұрпаққа ата дәстүр болып қала бермек. Өткенін білмеген, тәлім-тәрбие, ғибрат алмаған халықтың ұрпағы – тұл, келешегі – тұрлаусыз. Біздің қазақ халқы – батыр халық», - деген екен. Расында, кең байтақ атырапты жауға бермей, қасық қаны қалғанша күрескен, жарғақ құлағы жастыққа тимей, елім деп еңіреп өткен хас батырлардың ерлігі кейінгі ұрпаққа қашанда өнеге болмақ.

Жоба аясында мектеп жасындағы балалардың төтенше жағдайлардағы көрсеткен ерлігі, халықаралық, республикалық конкурстар мен олимпиадалар, өнертапқыштық сайыстарының жеңімпаздары насихатталады.

4. «Жеткіншектің жеті жарғысы» жобасы

«Жеткіншектің жеті жарғысы» жобасы құқықтық мәдениетті қалыптастыру, азаматтық пен мемлекеттілікке ерте тәрбиелеу мақсатында жүзеге асырылады. Білім алушының бойында қоғам мен ата-ана алдындағы жауапкершілік пен Отанына деген рухты, патриоттық сезімді қалыптастыруда Алып Ер Тоңғаның «Ақи немесе жомарттық», әл-Фарабидің парасатты адам, Жүсіп Баласағұнидің «Құтты білік», Яссауидің хәл туралы, Абай Құнанбаевтың «Толық адам», Шәкәрім Құдайбердіұлының «Ар-ұждан» ілімдерінде және басқа да қазақ халқының ағартушыларының еңбектері негізгі алғышарт болып табылды.

Әл-Фараби баланың ақылды, парасатты болуы үшін оқу және оқығанды бойға тоқу, жақсылардан үйрену маңызды екендігіне мән берген. Ол ақыл-парасат адамның ойлауына, пайымдауына, ғылым мен өнерді, ізгілікті ұғынуына ықпал етіп, бақытқа жету жолында жетекші рөл атқаратындығын көрсетеді.

Ал, Жүсіп Баласағұн «Құтты білік» шығармасында қоғам мүшелерінің мінез-құлқы, білімі, ақыл-парасаты қандай болу керектігін сипаттайды. Білімсіз адамда ақылдың болмайтындығын тілге тиек етіп, адам тек біліммен ғана жетіліп, ақылмен талай түйінді мәселелерді шешіп, мұратына жететіндігін тұжырымдайды.

Мәңгілік өмір сүруді аңсаған Қорқыт ата, қайырымды қала тұрғындарының келбетін құрайтын философияны әзірлеген әл-Фараби, адамның жетілуі мен кемелденуін жазған Жүсіп Баласағұнидің идеялары Махмұд Қашқари, Ахмед Иүгінеки, Хожа Ахмет Ясауи және басқа да ойшылдардың шығармаларында жалғасты.

Қазақ елі үшін маңызды болған тарихи кезеңде ел бірлігін нығайту мен тәуелсіз ел болу үшін ұрпақ келбетін құрайтын қасиеттер туралы сол кезеңдерде өмір сүрген ақын-жыраулардың толғауларынан көруге болады. Адамға жайлы мекен болатын «Жерұйықты» іздеген Асан қайғы, қазақ халқының болмысы және туған елді сүйюмен, оны қорғаудың мәні туралы жырлаған Қазтуған жырау, қазақтың ел болуы мен ұлағатты ұрпақтың бойына қажетті қасиеттерді жырлаған Шалкиіз, Жиёмбет, Ақтамберді, Бұхар жыраулардың бүгінге жеткен жырларында сипатталғандығын көруге болады.

Сонымен қатар, елдің тұтастығын сақтау әр адамның азаматтық борышы, асыл парызы, ал халқына адал қызмет ету, адамзатқа пайдалы болу, елгезектік, еңбекқорлық, білуге құштар болу адам бойындағы ең асыл қасиеттер екендігі Шал ақын, зар заман ақындары Шортанбай Қанайұлы, Дулат Бабатайұлы, Мұрат Мөңкеұлы т.б. ұлт көсемдері қалдырған халық мұрасы бүгінгі «Жеткіншектің Жеті Жарғысы» жобасына ұласты.

Біз Қорқыт атадан басталған идеялар әр заманда заманның ағымына, талабына сәйкес өзгергенімен өзара үндесіп сабақтасқандығын көрсетеді. Бұл қазақ тарихындағы ағартушылардың шығармаларындағы оқу, білім туралы

идеяларымен Ыбырай Алтынсарин, Абай Құнанбаев, Шәкәрім Құдайбердіұлы және Алаш зиялыларының педагогикалық мұраларында үйлесімді жалғасын тапты.

5. «Ұлттық мектеп лигасы» жобасы

«Ұлттық мектеп лигасы» жобасы сапалы ұлт болашағын қалыптастырудағы жеке тұлғаның салауатты өмір салтын ұстану мәдениетін арттыру, дене шынықтыруды кеңінен насихаттау мақсатында жүргізіледі.

Жоба аясында келесідей міндеттер іске асырылады:

- Білім алушыларды дене шынықтырумен және спортпен жүйелі түрде айналысуға тарту;
- Білім алушылар арасында бұқаралық және ұлттық спорт түрлерін танымал ету, спортта дарынды балаларды анықтау.
- Алаш жұртының әйгілі перзенті, көрнекті қазақ ақындарының бірі, фольклоршы, ғұлама ғалым Мәшһүр Жүсіп Көпеевтің «Денсаулықтың 6 шарты» қағидатын ұстану (таза ауа, дұрыс тамақтану, қозғалыс, тыныш ұйқы, көтеріңкі көңіл-күй, күйзеліске түспеу) ұсынылады.

Сонымен қатар қаладағы экологиялық жағдайды жақсарту, білім беру сапасын жақсарту, білім алушыларға «ақпараттық қауіпсіздік» бойынша жоба үлгісін ұсынуға болады.

ӘЛЕУМЕТТІК АКЦИЯЛАР

Бұл қызмет түрін мектептің сабақтан тыс кеңістігінде ұйымдастыруға болады. Осылайша, жасөспірімдерді мәдениет тұрғысынан жандандыру және жақындату. Мектептен тыс өмірді байытатын әлеуметтік белсенділік пен заманауи өнердің заманауи түрлері. Осындай нысандардың бірі – акциялар мен флешмобтар.

Акция – бұл қандай да бір мақсатқа жету үшін жасалған әрекет.

Акция – қозғалысқа қатысушылар мектептерде, клубтарда, концерттерде, спорттық мерекелерде жүргізетін жұмыстың белсенді түрі.

Акцияның мақсаты әртүрлі болуы мүмкін: ақпараттандыру, салауатты өмір салтын насихаттау, қозғалыстың жаңа мүшелерін тарту.

Акциялардағы қозғалыс мүшелерінің рөлі оның мақсаттары мен мазмұнына байланысты. Бір жағдайда бұл парақшалар, буклеттер тарату, екіншісінде – тақырыптық күнді өткізу, үшіншісінде – телевизиялық бағдарламаға қатысу.

Тәрбие, дамыту немесе түзету қызметі, әсіресе мектептегі профилактикалық мазмұн, әлеуметтік-психологиялық акциялар өткізу арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Акцияның көмегімен көптеген балалар мен жасөспірімдерге (ата-аналарға, мұғалімдерге) қажетті идеяны тез, кедергісіз жеткізе алауға, мәселеге назар аударуға болады. Акция – жағымды құндылықтар қатарын таратуға және бағдарларды кедергісіз орнатуға мүмкіндік береді.

Акция – балалар мен ересектердің басқа іс-әрекеттерінің дамуына кедергі келтірмейді, бірақ өзіндік мазмұны, ережелері, жоспарланған нәтижесі бар ойын түрі.

Акцияның мақсаттары:

1. Бар проблемаға назар аудару (өзектендіру). Бұл мектеп оқушыларының белгілі бір тобын алаңдататын мәселе немесе ересектер профилактикалық мақсатта жұмыс істеу үшін белгілеген мәселе болуы мүмкін. Осылайша, акцияның негізгі кезеңі білім беру үдерісі субъектілерінің назарын қазіргі проблемаға, оның ішінде ақпаратты тарату жөніндегі қызмет болып табылады.

2. Жасөспірімдердің толерантты мінез-құлқын қалыптастыру үшін жағдай жасау;

3. Білім беру процесінің субъектілері арасында сындарлы қарым-қатынас ережелері туралы ақпаратты тарату.

4. Оқушылардың (мұғалімдердің, ата-аналардың) қазіргі проблемаға қатынасын зерттеу.

Әлеуметтік акция – бұл жарнама қоршаған әлемге әсер ету мүмкіндігі. Әлеуметтік акция барысында қатысушылар проблемалар мен қиындықтар туралы ақпарат алып қана қоймайды, егер проблемалар шешілмесе, осы мәселелерді шешудің жолдарын және олардың ішіндегі өмір сүру әдістерін бірге іздейді.

Мектепте (сынып ұжымында) акциялардың келесі түрлерін өткізуге болады:

- зерттеу: оқушылардың, педагогтердің және ата-аналардың әртүрлі топтарына сауалнама жүргізу;

- жарнама: адамгершілік және әлеуметтік құндылықтарды жарнамалау және т.б.;

- оқушының (мұғалімнің, ата-ананың) санасының, мінез-құлқының, қарым-қатынасының өзгеруіне әсер ететін әлеуметтік-педагогикалық;

- профилактикалық, оның мазмұны дағдарыстық жағдайлардың, тәуелді мінез-құлқтың, жаман әдеттердің қалыптасуының және т.б. алдын алу.

Акцияны әзірлеу мен өткізуде бірнеше кезеңді бөліп көрсетуге болады:

1. Дайындық кезеңі.

Акцияны әзірлеу және дайындау кезінде ол қандай мәселені шешуге бағытталғанын, оның мақсатты тобы кім екенін, мақсаты не және қандай міндеттерді шешетінін анықтаған жөн. Балалар мен жасөспірімдер үшін өте құнды кеңесші бола алады.

Акцияны ұйымдастырушылар 3 сұраққа нақты жауап беруі керек.

Бірінші сұрақ: «біз не істегіміз келеді?» (акция басталар алдында)

Мысалы:

- оқушылардың сұрақтарға хабардарлығын арттыру;

- науқанның идеясының маңыздылығын мойындау;

- назар аудару;

- оқушыларды әлеуметтік мәселелерді шешуге тарту;
- акцияға қатысушылар санының артуы (өткен акциямен салыстырғанда);
Екінші сұрақ: «мақсатты аудитория нені түсінуі керек?» (акция барысында)

Үшінші сұрақ: «адамдар қандай әрекеттер жасауы керек?» (акциядан кейін).

Сондай-ақ, өткізу орны мен уақыты, формасы сияқты ұйымдастырушылық сәттерді нақтылау қажет.

Акцияның мақсаты ұран, ұран түрінде тұжырымдалған жөн – оңай және ұзақ уақыт есте қалады.

Мысалы, «стресстен қашу» тақырыбы аясында акцияларды жүзеге асыруға болады.

Кез-келген акцияны ұйымдастырып, әзірлеу – проблемалық жағдайды зерттеумен және проблеманы тұжырымдаумен, орындаушылар тобын құрумен, топ мүшелері арасында міндеттер мен жауапкершілік аймақтарын бөлумен қамтамасыз етіледі.

Науқанның әдістемелік дайындығы – мақсаттар мен міндеттерді анықтаумен, оны өткізу нысанын таңдаумен, науқан сценарийін әзірлеумен, қажетті материалдар мен атрибуттарды дайындаумен қамтамасыз етіледі.

Әлеуметтік акцияның ақпараттық дайындығы – әлеуметтік акцияның іс-шараларын өткізумен қамтамасыз етіледі. Әлеуметтік акцияның ақпараттық өнімін жасау және көбейту: стикерлер, парақшалар, плакаттар, транспаранттар, парақшалар.

Ақпараттық материалды жобалауға арналған ұсыныстар:

- парақшаны түрлі-түсті етіп жасалу керек, өйткені оның міндеті – назар аударту,

- парақшада жастар сленгінің сөз тіркестері болуы мүмкін, іс-әрекетке шақыру жасағанда баланың таңдауына әсер етуі мүмкін әртүрлі мотивтерді қолдануға болады (мысалы: сіз өзіңіздің көшбасшылық қабілеттеріңізді көрсеткіңіз келеді, бос уақытыңызды қызықты өткізгіңіз келсе, жаңа істі үйреніңіз...)

- парақшада ұсынылған ақпараттық материал қысқа және нақты болуы керек, өйткені адам қысқа уақыт ішінде ең көп ақпарат алуы тиіс.

Акцияның психологиялық дайындығы жүргізушілер мен орындаушылар тобына нұсқау беру арқылы қамтамасыз етіледі. Білім алушылардың (команданың) акцияны өткізудің әр кезеңіне жауапты жалпы сценарийін білуі маңызды.

2. *Негізгі кезең* – әлеуметтік акция сценарийін іске асыру.

3. *Аналитикалық кезең* акцияны қорытындылауды, оның болашақ перспективаларын анықтауды білдіреді.

Жоба командасы әлеуметтік акцияны қорытындылайды және талдайды.

Талқылау тақырыбы – әлеуметтік акцияның барлық кезеңдеріндегі

команданың қызметі. Оны дайындау мен өткізудің табысты және табысты емес тараптары зерделенеді, оның нәтижелілігіне әсер еткен себептер мен факторлар нақтыланады, кері байланыс материалдары өңделеді және айтылады, әлеуметтік акцияны өткізудің мазмұны, нысаны оның мақсаттары мен міндеттеріне қаншалықты сәйкес келетіні қарастырылады.

Акцияның сценарий жоспарын дамытудың одан әрі перспективаларын анықтау маңызды: оны қайталау орынды ма, оны өткізу мазмұны мен технологиясын жетілдіру қажет пе, әлеуметтік акцияның сыналған нысанын басқа мазмұнмен «толтыруға» бола ма?

Акцияны өткізу кезінде келесі қағидаттарды басшылыққа алу керек.

- *Жеке және әлеуметтік жауапкершілік принципі.* Жеке жауапкершілік бұл жалпы істің буыны болып табылатын берілген әрекет үшін жауапкершілік. Тапсырылған істің нашар орындалуы бүкіл акцияның тиімділігі мен нәтижелілігіне қауіп төндіреді.

- *Ашықтық принципі.* Бұл процеске әр түрлі жастағы көптеген білім алушылар қатысады.

- *Нысаналы топтың жас және жеке ерекшеліктерін* әлеуметтік акцияны өткізудің өзге де шарттарын есепке алу қағидаты.

- *Командалық принцип.* Акциялар-командалық қызмет. Бір адамның күшімен оны жүзеге асыру мүмкін емес. Сондықтан команданың әрбір мүшесі сценарийдің жалпы идеясын да, акция шеңберіндегі өз жұмыс учаскесінің міндеттерін де нақты көрсетуі маңызды. Командалық қатынастар иерархиялық және бағыну түріне сәйкес құрылады: ұйымдастырушы – орындаушы. Командалық қатынастардың негізгі сипаттамалары серіктестік пен ынтымақтастық болып табылады.

- *Өзін-өзі жүзеге асыру принципі.* Әлеуметтік акция – азаматтық тәжірибе және қалыптасу мектебі. Әлеуметтік акцияларға қатысу жеке тұлғаның шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыруына жағдай жасайды, қызметтің әртүрлі салаларында қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік береді.

- *Кері байланыс принципі.* Әлеуметтік акцияларды өткізу кезінде мақсатты топтың көңіл-күйін сезіну, әлеуметтік әрекетке деген көзқарасты қалыптастыру, әлеуметтік акция туралы пікір жинау маңызды. Осы қағиданы іске асыру үшін кері байланыс алу құралдарын әзірлеу қажет. Бұл сауалнама немесе басқа арнайы әдістер болуы мүмкін (көңіл-күй ағашы, айна, пікірлер кітабы, сұхбаттар және т.б.).

- *Көрнекілік пен ойын-сауық принципі.* Осы қағиданы іске асыру қамтамасыз етілуі мүмкін:

- акция командасына қатысушылардың арнайы киімімен (футболка, қалпақ, галстук, жилет, сценарий костюмдері);

- плакат, музыкалық және басқа дизайнмен;

- басқа сценарий эффектілері (қағаз жыландар, шарлар, отшашулар).

Аталған қағидаттарды іске асыру әлеуметтік акцияны өткізудің нәтижелілігі

мен табыстылығының маңызды шарты болып табылады.

Акцияларды ұйымдастыру кезінде қатысу даму құралы болып табылады. Жасөспірімдер мен олардың қауымдастықтары пассивті бақылаушылар ретінде дамымайды. Тек тікелей қатысу арқылы олар қабілеттер мен дағдыларды дамыта алады, ұмтылыстарды қалыптастырады және өзін-өзі растауға қол жеткізе алады. Құзыреттілік алынған тәжірибенің нәтижесінде пайда болады. Біреудің қатысуы неғұрлым маңызды болса, сол адам соғұрлым тәжірибелі, сауатты және сенімді болады, бұл оны одан әрі тиімді қатысуға итермелейді.

Роджер Харт қатысудың әртүрлі деңгейлерін талдау үшін баспалдақтың метафоралық бейнесін қолдана отырып, керемет құрал жасады. Оның дамуы негізінде «Харттың баспалдақтары» акцияларды ұйымдастырушыларға не кедергі келтіретінін және не көмектесетінін салыстырмалы түрдегі кесте ұсынылады[23].

Жасөспірімдердің акцияларды өздері ұйымдастыруына не көмектеседі, не кедергі келтіреді:

4-кесте

<i>+ Көмектеседі</i>	<i>- Кедергі келтіреді</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Өзін-өзі бағалауды арттыру - Мәселені көбірек түсіну - Жеке өсу, даму - Өзін-өзі анықтау, өзін-өзі жүзеге асыру, кәсіптік бағдар беру - Өзінің азаматтық ұстанымын жүзеге асыру мүмкіндігі - Дағдыларды игеру, кәсіптік бағдар беру - Қоғамдық мәртебені көтеру - Қарым-қатынас шеңберін алу - Топқа мүшелік 	<ul style="list-style-type: none"> - Қабілетсіздік - Төмен мотивация - Ересектердің сенімі жоқ - Олар байыпты Қабылданбайды - Ерікті жұмыс дәстүрі жоқ - Ұйымдастырушылық дағдылар жоқ - Оларды жеке мақсатта қолданудан қорқу - Уақыт тапшылығы

«Акцияның» маңызды ерекшеліктері – бұл бейқамдық және ерекше. Ол оны байқағысы келмейтіндерге әдеттегідей өмір сүруге кедергі жасамайды, оған қосылуға дайын адамдардың өмірін жарқын етеді. Акциялар оқушылар (педагогтер) іс-шараға өз еркімен қатысқан кезде жанама әсер ету технологияларына жатады, ал мақсаттар өздері үшін жаңа білімді ашу, қорытынды жасау, арнайы ұйымдастырылған іс-шараларға қосылу арқылы құндылықтар беру арқылы жүзеге асырылады. Бұл ретте балалар мен жасөспірімдердің өздері акцияға қатысу шарасын айқындайды. Сондай-ақ, акциялардың бірі – іс-шараның әсерін оның тікелей қатысушылары ғана емес, сонымен қатар делдалдар да сезінеді. Акцияны өткізу кезінде «ақпаратты жеткізу» қағидаты жиі қолданысқа енеді, онда балалар өз бетінше қатысуға басқаларды тартады, пайдасын және нәтижелілігін көреді. Өмір бойы акциялар

мектепте белгілі бір көңіл-күй, басым эмоционалды жағдай туғызады; мектеп біртұтас, ал ондағы адамдар – жақын және қызықты сұхбаттасушылар.

- «Қоғамдық ұйымдарға қатысу» акциясы

Акцияның мақсаты:

- Қоғамдық ұйымдарға қатысудың маңыздылығы туралы ақпаратты арттыру.

- Білім алушыларды қоғамдық ұйымдарға қатысуға ынталандыру.

Акцияның міндеттері:

- Білім алушыларды қоғамдық ұйымдардың әртүрлі түрлері және олардың қызметі туралы хабардар ету.

- Қоғамдық ұйымдарға қатысу жеке тұлға мен қоғамның дамуына қалай ықпал ететінін көрсетіңіз.

- Білім алушыларды қоғамдық ұйымдардың қызметіне тарту үшін жағдай жасау.

Акция форматы:

- Қоғамдық ұйымдардың акциялары мен іс-шараларына қатысу.

- Ақпараттық науқандар мен конкурстар өткізу.

- Қоғамдық ұйымдардың өкілдерімен кездесулер ұйымдастыру.

Акция жоспары:

1 Кезең: Дайындық.

- Акция жоспарын әзірлеу.

- Мақсатты аудиторияны анықтау.

- Ақпараттық материалдарды әзірлеу.

2 Кезең: Іске асыру.

- қоғамдық ұйымдардың акциялары мен іс-шараларын өткізу.

- ақпараттық науқандар мен конкурстар өткізу.

- қоғамдық ұйымдардың өкілдерімен кездесулер ұйымдастыру.

3 кезең: Нәтижелерді бағалау.

- Акция нәтижелерін талдау.

- Акцияны одан әрі дамыту бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Акция шеңберінде өткізуге болатын акциялар мен іс-шаралардың түрлері:

1. Сенбіліктер мен қайырымдылық акцияларына қатысу.

Сенбіліктер мен қайырымдылық акциялары - бұл қоршаған ортаны жақсартуға көмектесетін маңызды іс-шаралар. Олар әр адамға қоршаған ортаны немесе мұқтаж адамдардың өмірін жақсартуға үлес қосуға мүмкіндік береді.

Сенбіліктер – бұл демалыс күндері өткізілетін дәстүрлі қоғамдық жұмыстар. Олар қоқыстарды тазартуға, абаттандыруға, ағаш отырғызуға және басқа да пайдалы жұмыстарға бағытталуы мүмкін. Сенбіліктерді жеке адамдар да, топтар да, ұйымдар да, тіпті бүкіл қалалар да өткізе алады.

Сенбіліктер мен қайырымдылық шараларына қатысудың көптеген артықшылықтары:

- Біріншіден, бұл қоғамға пайдалы нәрсе жасаудың тамаша тәсілі.

- Екіншіден, бұл жаңа адамдармен танысу және жаңа таныстар табу мүмкіндігі.
 - Үшіншіден, бұл ашық ауада уақыт өткізудің және бойыңызға сергектік алудың тамаша тәсілі.
- Сенбілік немесе қайырымдылық акциясын қалай табуға болады?
- Жергілікті әкімшілікке немесе қоғамдық ұйымдардың өкілдеріне хабарласу;
 - Олардан аймақ бойынша қандай іс-шаралар өткізіліп жатқаны туралы ақпарат алу;
 - Ақпаратты әлеуметтік желіден іздеу. Желіде сенбіліктер мен қайырымдылық акциялары туралы хабарландырулар жариялайтын көптеген сайттар бар.
 - Достарыңыз бен таныстарыңызды сұрау.

2. Бейіндік сыныптар мен үйірмелерде оқыту тақырыбындағы акция

Акцияның мақсаты:

- Бейіндік сыныптар мен үйірмелерде оқытуды насихаттау.
- Білім алушылардың бейіндік оқытудың артықшылықтары туралы ақпаратты арттыру.
- Білім алушыларға бейіндік оқыту бағытын таңдауға көмектесу.

Акцияның міндеттері:

- Бейінді оқыту туралы ақпараттық-ағарту іс-шараларын ұйымдастыру.
- Білім алушылардың бейіндік оқуға деген қызығушылығын арттыруға бағытталған конкурстар, викториналар және басқа да іс-шаралар өткізу.
- Білім алушылардың бейінді ұйымдардың өкілдерімен кездесулерін ұйымдастыру.

Акцияны өткізу форматтары:

- Ауызша сөйлеу, презентациялар, ақпараттық стендтер мен буклеттер.
- Конкурстар, викториналар, олимпиадалар.
- Шеберлік сыныптары, экскурсиялар, бейінді ұйымдардың өкілдерімен кездесулер.

Мақсатты аудитория:

- 5-11 сынып оқушылары.
- ата-аналар.
- педагогтер

Акцияның негізгі іс-шаралары:

Білім алушылардың бейінді ұйымдардың өкілдерімен кездесуін ұйымдастыру. Бейіндік ұйымдардың өкілдері оқушыларға өз жұмыстары туралы, бейіндік сыныпта немесе үйірмеде табысты оқу үшін қандай білім мен дағдылар қажет екендігі және мектепті бітіргеннен кейін жұмысқа орналасу перспективалары туралы ақпарат береді.

«Бейіндік сынып — менің таңдауым» тақырыбында суреттер мен плакаттар конкурсын өткізу. Байқау білім алушыларға өздерінің шығармашылық қабілеттерін көрсетуге және болашағы туралы ойлауға көмектеседі.

«Бейіндік оқыту туралы не білемін?». Викторина білім алушыларға бейіндік оқыту туралы білімдерін тексеруге және осы бағыт туралы жаңа мәліметтер алуға мүмкіндік береді.

Акцияның күтілетін нәтижелері:

- Білім алушылардың бейіндік оқытудың артықшылықтары туралы ақпаратты арттыру.
- Білім алушылардың бейіндік оқуға деген қызығушылығын арттыру.
- Білім алушыларды мамандық таңдауға дайындау сапасын жақсарту.

Білім алушылар түрлі кәсіптермен және қызмет бағыттарымен таныса алатын *Шеберлік сыныптар*

Өздері таңдаған салада жетістікке жеткен табысты адамдармен:

Кездесулер.

Конференциялар

Викториналар мен конкурстар.

Акцияны өткізу кезінде келесі тармақтарды ескеру маңызды:

- Мақсатты аудитория. Акция оқушылар мен олардың ата-аналарына бағытталуы тиіс.

- Акция мазмұны. Акция қызықты және танымдық болуы керек.

- Акция форматы. Науқан форматы қатысушылар үшін ыңғайлы болуы тиіс.

- Акцияны жарнамалау. Мүмкіндігінше көп адамдар бұл туралы білуі үшін акция кеңінен жариялануы керек.

акция сценарийі үлгісі:

- Жүргізушінің кіріспе сөзі. Жүргізуші акцияның мақсаты мен міндеттері туралы әңгімелейді.

- Шеберлік сыныптар. Білім алушылар түрлі кәсіптермен және қызмет бағыттарымен танысады.

- Табысты адаммен кездесу. Білім алушылар өздері таңдаған салада жетістікке жеткен табысты адаммен әңгімелеседі.

- Конференция. Сарапшылар бейінді оқыту мен үйірмелерге қатысудың

артықшылықтары туралы әңгімелейді.

- Викторина. Білім алушылар бейіндік оқыту және үйірмелер туралы сұрақтарға жауап береді.

- Жүргізушінің қорытынды сөзі. Жүргізуші акцияны қорытындылайды.

Акцияның күтілетін нәтижелері:

- Білім алушылар бейіндік оқытудың және үйірмелерге қатысудың артықшылықтары туралы ақпарат алады.

- Білім алушылардың ата-аналары балаларына оқу профилі мен үйірмелерді таңдауға қалай көмектесетіні туралы ақпарат алады.

- Білім алушылар мен ата-аналар бейінді оқытуға және үйірмелерге қатысуға көбірек қызығушылық танытады.

Ұжымдық шығармашылық қызметті ұйымдастыру – білім алушылар ұжымын әлеуметтік маңызды қызметке – мұғалімдер мен білім алушылардың қоршаған өмірді, өз ұжымының өмірін жақсарту және өзін-өзі жетілдіру, жақын және алыс адамдардың бірлескен қамқорлығы негізінде бағыттауға көмектеседі. Осы әдісті шығармашылықпен қолданудың арқасында оқушылар ұжымының өмірі маңызды және эмоционалды түрде қанық болады. Бұл жағдайда оқушылар мұғалімді ақылшы дос, жолдас ретінде қабылдайды, шын жүректен және түсіністікпен, оқушылармен қарым-қатынас жасауға дайын және шебер ақылшы дос[24].

Ұжымдық шығармашылық қызмет

Бұл тәрбие қызметін ұйымдастыру формаларының бір түрі, қазіргі заманғы тәрбие әдістемесінің негізгі құралы.

Олардың маңызды ерекшеліктері: Практикалық бағыт, ұжымдық ұйым, шығармашылық сипат.

Ұжымдық қызмет – ұжым мүшелерінің ортақ мақсатқа бірлесіп қол жеткізуге бағытталған тікелей өзара іс-әрекеті. Ұжымдық қызметтің тәрбиелік әлеуеті ұжым қызметінің нақты жағдайларында үйлесімділік түрін (бірлескен-жеке, бірлескен-дәйекті, бірлескен-өзара іс-қимыл) және ұйымдастырушылық қызмет түрін (жеке, топтық, ұжымдық) таңдаумен анықталады.

Ұжымдық ұйымдастырушылық қызмет тәрбие қызметінің ерекше түріне – «ұжымдық шығармашылық қызметке» енеді.

Ұжымдық – ол ойластырылады, әзірленеді, жоспарланады, бірлесіп ұйымдастырылады, орындалады.

Шығармашылық – бұл ең жақсы шешімдерді үздіксіз ізденісті білдіреді.

Іс – өйткені маңызды жеке және әлеуметтік мәселелерді шешу үшін барлығы бірге әзірленеді және жүзеге асырылады.

Топтық және ұжымдық өзара әрекеттесу мақсаттары:

- бірлескен шығармашылық ізденіс және проблемаларды шешу процесінде ойлауды дамыту;

- жеке маңызды ынтымақтастық нәтижесінде мәселені шешудің қосымша уәждемесін құру;

- тұлғааралық қатынастарды, ынтымақтастыққа және басқаларды түсінуге дайындықты қалыптастыру;

- өзін-өзі тануды, өзін-өзі анықтауды және өзін-өзі жүзеге асыруды дамыту;

- іскерлік қатынастарды модельдеу;

- топта қолайлы психологиялық микроклиматты қалыптастыру.

Ұжымдық қызмет топ ішіндегі бірлескен қызметті ұйымдастырудың әртүрлі әдістеріне негізделген.

Ұжымдық қызмет ерекшеліктері:

- топ нақты тапсырмаларды шешу және орындау үшін кіші топтарға бөлінеді;

- тапсырма әрбір қатысушының үлесіне бөлінеді;

- топтың құрамы қызметтің мақсатына байланысты өзгеруі мүмкін.

Топтық жұмыс мыналарды қамтиды:

- бірлескен іс-қимылдарды ұйымдастыру

- байланыс

- қарым-қатынас

- өзара түсіністік

- өзара көмек

- өзара түзету.

Топтық жұмыстың түрлері: пікірталастар, пікірталастар, дөңгелек үстелдер, оқу кездесулері, семинарлар және т.б.

Жұмыс әдістері:

- ауысымдық құрамдағы топтардағы жұмыс: іскерлік ойын, дөңгелек үстел және т. б.

- «шығармашылық топ – зертхана;

- «конструкторлық бюро» және т. б.

Топтық жұмыс элементтері:

- тапсырма қою және жұмыс барысы туралы нұсқаулық;

- топтық жұмысты жоспарлау;

- тапсырманы жеке орындау;

- нәтижелерді талқылау;

- нәтижелер туралы хабарлама;

- қорытындылау, жетістіктер туралы жалпы қорытынды.

Мұғалімнің негізгі міндеті – барлығына ортақ бір мақсатқа жету үшін топтар арасындағы өзара әрекеттесуді ұйымдастыру.

Топтың жұмыс кезінде мұғалімнің функциялары:

- жұмыс процесін бақылайды;

- сұрақтарға жауап береді;

- пікір-таласты реттейді;

- көмек көрсетеді.

Ұжымдық өзара әрекеттесуді ұйымдастыру тәсілдері

1. Шағын топтар бірдей тапсырманы алады, ал орындағаннан кейін нәтижелерді ауызша немесе жазбаша түрде ұсынады, басқа топтардың нәтижелерімен салыстырады, сонымен бірге бір-бірін толықтырады, қателерді түзетеді және топтық жұмыстың тиімділігін бағалайды.

2. Топтар әртүрлі тапсырмаларды алады, бірақ жалпы нәтижеге жұмыс істейді. Топтардың жұмысы аяқталғаннан кейін нәтижелер біріктіріліп, топтық өзара әрекеттесу жүреді.

3. Топтар әр түрлі тапсырма алады, ал орындағаннан кейін нәтижені жалпы талқылауға ұсынады

4. «Эстафета» қағидаты бойынша топтардың жұмысы. Топтар емес, тапсырмалар қозғалады. Әр топқа тапсырма беріледі, ол жұмысты бастайды, белгілі бір уақыттан кейін тапсырма шеңбер бойымен басқа топқа беріледі, ал бұл топ шеңбер бойымен орналасқан топтан оған дейін тапсырма алады және оны орындауды жалғастырады. Осылайша, әр топ танымдық мәселелерді шешуге үлес қосады. Әр топтың жұмысының соңында бастапқы тапсырма қайтарылады, топ ұжымдық жұмыстың нәтижелерін жинақтайды және түпкілікті нәтижені мәселені жалпы талқылауға ұсынады.

Ұжымдық және топтық өзара іс-қимылды табысты іске асыру шарттары

- Позитивті өзара тәуелділік. Баланың белгілі бір нәтижеге жетуге Бағытталуы;

- Тұлғааралық қарым-қатынас. Топтың мақсаттарын нақты анықтау;

- Топтық өзара іс-қимыл нормалары мен қағидағтарын бірлесіп әзірлеу;

- Топтық рефлексия процесінде жұмыстың барысы мен нәтижесін бірлесіп бағалау;

- Қызмет нәтижелерін топтық және жеке бағалаудың үйлесімі және әрқайсысының жеке үлесін есепке алу;

- Іс-әрекеттің үйлестірушісі ретінде әрекет ететін мұғалімнің ерекше ұстанымы.

Әлеуметтік жобалау – бұл әлеуметтік саланы дамытуға, тиімді әлеуметтік маңызды қызметті ұйымдастыруға, әртүрлі әлеуметтік мәселелерді жеңуге тікелей қатысы бар қызмет түрі.

Жоба – жаңа өнімдер мен қызметтерді құруға немесе түбегейлі жаңа нәтижелер алуға бағытталған уақытпен шектелген іс-шара.

Жобаның белгілері:

- уақыт шектеулері;

- бірегейлік;

- жоспарлау;

- өнімнің болуы, нақты нәтиже алу, үздіксіз бақылау және түзету.

Жобалау принциптері

- Фокус принципі
- Жүйелілік принципі
- Сабақтастық принципі
- Нақтылық принципі
- Ресурстармен қамтамасыз ету принципі

Жобаны жүзеге асыру кезеңдері:

- Бастама;
- Жоспарлау;
- Орындау;
- Мониторинг және бақылау;
- Жобаның аяқталуы, қорытынды.

Жобаның құрылымы

- Өзектілігі (проблема қою)
- Мақсат (SMART);
- Тапсырмалар;
- Жобаның жалпы мақсаты;
- Іске асыру нысандары мен механизмі (жоспарлау);
- Күтілетін нәтижелер (мақсаттар мен міндеттерге сәйкес);
- Ресурстық қамтамасыз ету;
- Тиімділікті бағалау критерийлері.

Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибесін ұйымдастыру моделін жасауға көмектесетін сұрақтар:

1. *Мақсат-стратегияны тұжырымдаңыз.* Ол үшін мектепте оқушылардың әлеуметтік тәжірибесін ұйымдастыру қажет (халықтың қорғалмаған топтарының (зейнеткерлер, мүгедектер, ардагерлер, жетімдер және т. б.)

- әлеуметтік мәселелерін көруді үйрену, оларға көмектесу жолдарын табу;
- қазіргі қоғамда болып жатқан жекелеген әлеуметтік процестердің шарттары мен мазмұнымен танысу;
- басқа адамдармен ынтымақтастықты үйрену және бірлескен іс жүргізу;
- нақты әлеуметтік технологиялармен және оларды іске асырумен танысу;
- өзінің әлеуметтік іс-әрекетінің мақсаттарын өз бетінше қоюды, оны жүзеге асыру құралдарын анықтауды, нәтижелерді талдауды үйрену;
- ұйымдармен немесе жеке тұлғалармен іскерлік қарым-қатынасқа түсуді үйрену;
- іскерлік қарым-қатынасты құрудың әртүрлі тәсілдерін табу (бейтаныс ересектермен байланыс орнатуды үйрену, өзін таныстыру, танысу, келіссөздер жүргізу, ынтымақтастық), өкілдер арасындағы өзара әрекеттестіктің қалай құрылғанын түсіну билік пен жұртшылық;

- жұмыс орнын табу тәжірибесін алу; іскерлік құжаттамамен жұмыс істеуді үйрену;
- сайлау процедурасымен танысу, сайлауға қатысу ережелерін түсіну және т. б).

2. Неліктен бұл мақсат Сіз үшін маңызды екенін түсіндіріңіз

3. Уақыт мерзімдерін анықтаңыз (1 ай, 1 жарты жылдық, жыл, 2 жыл және т. б.)

4. Менктепте ұйымдастыратын әлеуметтік тәжірибелердің түрлерін анықтаңыз (пассивті, белсенді, түрлендіргіш)

5. Әлеуметтік тәжірибенің әрбір таңдалған түрін нақтылаңыз (пассивті – әлеуметтік институттардың өкілдерімен кездесулер, бағалау қызметі және

т.б., белсенді – еріктілер қызметі, көшбасшылық жұмысы, мектептің өзін-өзі басқаруына қатысу және т.б., халықтың әлеуметтік қорғалмаған топтарына көмек, қоғамдық пайдалы істер және т. б.)

6. Өзара байланысын анықтаңыз:

- әлеуметтік тәжірибенің түрлері (егер 4-сұрақта бірнеше түр таңдалса) немесе 5-сұрақта белгіленген нақты іс-шаралар.

7. Осы қызметті ұйымдастыруда басты кейіпкер кім болатынын анықтаңыз

8. Әлеуметтік тәжірибе базасын анықтаңыз

9. Бұл әрекетке қандай әлеуметтік серіктестерді тартатыныңызды ойлаңыз

--

10. Модельді қалай, қашан және кіммен іске асыру туралы ойланыңыз.

Мерзімі	Формасы	Қысқаша мазмұны	Әлеуметтік тәжірибеге кімдерді тартасыз

11. Модельді графикалық түрде ұсыныңыз

--

Жоба паспортының идеясы

Жоба атауы _____

Жоба жетекшісі _____

Шешілуі қажетті мәселе _____

Жобаның қысқаша сипаттамасы _____

Мақсатты аудитория _____

Жоба мақсаты _____

Жобаны іске асыру механизмі

Бұл жобалық идеяның немесе оны аналогтармен жүзеге асыру механизмінің артықшылықтары

Жобаның ресурстық қамтамасыз етілуі

Жобаны іске асыруда күтілетін нәтиже

Әлеуметтік тәжірибелерді ұйымдастыруда ата-аналармен өзара әрекеттесу формалары

Ата-аналармен өзара әрекеттесудің стандартты формалары:

Ата-аналар жиналысы – оқушылардың ата-аналарымен қарым-қатынастың ең кең таралған және тиімді түрі. Жиналыс білім алушылардың жасына және сынып ерекшеліктеріне байланысты айына бір рет немесе тоқсан сайын ұйымдастырылады және өткізіледі. Ата-аналар жиналысын өткізудің көптеген нұсқалары бар. Олардың сипаты мен бағытын өмірдің өзі, балалар ұжымындағы жұмысты ұйымдастыру жүйесі ұсынады.

Дәріс – бұл білім берудің белгілі бір проблемасының мәнін ашатын психологиялық-педагогикалық ағартудың бір түрі. Ата-аналар лекториясы ата-аналардың педагогикалық мәдениетін, олардың отбасылық тәрбиедегі психологиялық-педагогикалық құзыреттілігін арттыруға, отбасы мен білім беру ұйымдары оқушыларын тәрбиелеуге бірыңғай тәсілдерін жасауға ықпал етеді. Іс-шаралардың тақырыбын анықтауға ата-аналар қатысады.

Конференция – білім алушыларды тәрбиелеу туралы білімді кеңейтуді, тереңдетуді және бекітуді көздейтін педагогикалық ағарту нысаны. Ата-аналар конференциялары (жалпы мектеп, сынып) мектептің тәрбие жұмысында үлкен маңызға ие. Ата-аналар конференцияларында білім алушылар белсенді мүше болатын қоғамның өзекті мәселелерін талқылауы керек. Білім алушыларды тәрбиелеу тәжірибесімен алмасу бойынша тақырыптық конференциялар лайықты қызығушылық тудырады, ата-аналар мен педагогикалық қоғамдастықтың, ғылым мен мәдениет қайраткерлерінің, қоғамдық ұйымдар өкілдерінің назарын аударады.

Жеке тақырыптық кеңестер – баланың мектептегі істері мен мінез-

құлқы, оның проблемалары туралы нақты түсінік беретін ақпарат алмасу. Жеке кеңес беру таныстыру сипатына ие болуы керек және ата-ана мен педагог арасында жақсы байланыс орнатуға ықпал етуі керек.

Ата-аналар комитеті. Ата-аналар комитетінің қызметі ерекше маңызды форма, оны бүкіл оқу жылына таңдауға болады. Ата-аналар активі – бұл педагогтердің тірегі, шебер өзара әрекеттесу кезінде олар ортақ міндеттерді бірлесіп шешеді. Ата-аналар комитеті ата-аналар мен балаларды қоғамдық маңызы бар істерді ұйымдастыруға, ұжым өмірінің мәселелерін шешуге тартуға тырысады.

Ата-аналармен өзара әрекеттесудің стандартты емес формалары

Брифинг – нақты жауап беруді қажет ететін қысқа сұрақтар қойылатын Қысқа мерзімде өтетін кездесу. Білім алушылардың сұрақтарына ата-аналар мен педагог жауап береді. Бұл жұмысты ұйымдастыру көп уақытты қажет етпейді. Ата-аналардың арасынан педагогпен бірге сұрақтарға жауап беретін бастамашыл топ таңдалады.

Интерактивті демалыс іс-шаралары. Ұжымдық белсенді акциялар, мерекелер, іс-шаралар, білім алушылар, ата-аналар, педагогтер қатысатын іс-шаралар. Мұнда ересектер белсенді өмірлік ұстанымның өскелең ұрпағына үлгі болады. Ата - аналармен жұмыс істеудің интерактивті түрлеріне мыналар жатады:

- Пікірталастар
- Ойындар
- Тренингтер
- Кейс-стади

Балалар мен ата-аналар жобалары. Ұйымдық-белсенді нысаны – олар жыл бойы әртүрлі білім беру қызметі шеңберінде өткізіледі. Мысалы, зерттеу және эксперименттік «Мен бәрін білгім келеді». Білім алушылар мектепте педагогпен бірге жаңалық ашып қана қоймай, сыныптан тыс жерде ата-аналармен бірге тәжірибе жасау арқылы білімдерін нығайтады.

Отбасылық клуб – бұл отбасылардың өзекті қажеттіліктерін ескеретін және процеске қатысушылардың белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыруға ықпал ететін ата-аналармен жұмыс жасаудың перспективалық түрі.

Ата-ана рингі – ата-аналар таңдаған сұрақтарға жауап ретінде әзірленеді Бір сұраққа екі отбасы жауап береді. Олардың әртүрлі ұстанымдары, әртүрлі пікірлері болуы мүмкін. Ата-аналардың қалған бөлігі оларды қошеметпен қолдайды. Ата-аналар рингінің сарапшылары – сынып оқушылары, жауаптарда қай отбасы жауапты дұрыс айтқандығын анықтайды.

Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибесін әдістемелік қолдау бойынша кейс тапсырмаларын тапсырмаларын әзірлеуге болады.

Азаматтық қоғам бостандық пен ашықтық қағидаттарымен адамның саяси, экономикалық, кәсіптік, тұрмыстық және басқа жағдайларда таңдауды өз бетінше жүзеге асыру қабілетін өзектендіреді. Жас ұрпақты тәрбиелеу оның

бостандықты басқару, яғни жеке және әлеуметтік маңызды мақсаттарды өз бетінше қою, олардың бүкіл әлеуметтік кеңістіктегі жетістіктерінің траекториясын жобалау, ықтимал нәтижелерді болжау, уақытты жоспарлау, қажетті ақпаратты өз бетінше табу және т.б. дағдыларын қалыптастыру жөніндегі қызметті қамтуы мүмкін.

Мектеп әкімшілігіне кеңес: Білім алушыларды әлеуметтік тәжірибеге енгізу процесін ұйымдастыра отырып, мектепте білім беру кеңістігінің ашықтығын қамтамасыз етілуі керек.

Келесі кеңестерге сүйене отырып, білім алушыларды әлеуметтік тәжірибеге қосу негізінде педагогті әдістемелік қолдау бағдарламасын жасаңыз

1. Білім алушыларды әлеуметтік тәжірибеге қосу кезінде педагогтің кәсіби мәселелерін анықтау үшін алғашқы диагностиканы жүргізіңіз.

2. Алынған нәтижелерді талдаңыз және әдістемелік қолдаудың қажетті бағыттарын анықтаңыз.

3. Педагогтермен өзара әрекеттесудің қандай түрлерін қолдануға болады? Берілген тізімнен таңдаңыз немесе сіздің ойыңызша қойылған мәселелерді шешуге ықпал ететін формаларыңызды ұсыныңыз.

4. Педагогтермен кездесулердің жиілігі мен кестесін құрыңыз, олардың жетістіктерін бақылау және кәсіби қызметіндегі қиындықтарды уақтылы шешу үшін талқылаңыз.

5. Мұғаліммен бірге кестені талқылаңыз және толтырыңыз (5 кесте, қосымша 5):

2 ОРТА БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ӘЛЕУМЕТТІК ТӘЖІРИБЕНІ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖӘНЕ ОТАНДЫҚ ТӘЖІРИБЕ

Қазіргі уақытта әлемнің көптеген елдерінде орта білім беру білім ұйымдарында балушылардың әлеуметтік тәжірибесін дамытуға көп көңіл бөлінеді. Әлеуметтік тәжірибе – бұл білім алушыларға қоршаған әлеммен тиімді қарым-қатынас жасауға және туындаған мәселелерді шешуге мүмкіндік беретін білім, бағдылар мен құндылықтардың жиынтығы.

Орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибе әлеуметтік мәселелерді шешуге қабілетті әлеуметтік белсенді тұлғаны қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бұл білім алушыларға сыни ойлау, ынтымақтастық, көшбасшылық дағдыларын игеруге, жауапкершілік пен жанашырлық сезімін дамытуға мүмкіндік береді.

Әлемнің түрлі елдерінде орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені жоспарлау мен жүзеге асырудың әртүрлі тәсілдері бар. Дегенмен, кейбір жалпы тенденцияларды бөліп көрсетуге болады.

АҚШ-та орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибе

АҚШ-та әлеуметтік тәжірибе білім берудің ерікті құрамдас бөлігі болып табылады. Дегенмен, көптеген мектептер білім алушыларға еріктілер жұмысы, тағылымдамалар, қоғамдық жобалар сияқты әлеуметтік тәжірибеге қатысудың әртүрлі мүмкіндіктерін ұсынады.

АҚШ-та орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені қолдауға және дамытуға бағытталған бірқатар бағдарламалар мен бастамалар бар.

Осындай бағдарламалардың бірі-білім алушыларды әскери қызметке дайындауға бағытталған «Junior Reserve Officers' Training Corps (ROTC)» бағдарламасы. Осы бағдарлама аясында білім алушылар әскери ғылымның негіздерін үйренеді, көшбасшылық қасиеттер мен командалық жұмысты дамытуға бағытталған түрлі іс-шараларға қатысады.

JROTC (Junior Reserve Officers' Training Corps) – ROTC мектеп сатысы, резерв офицерлерін әскерден тыс даярлау бағдарламасы. Төрт жылдық оқуға арналған жоғары сынып оқушыларына арналған әскери-патриоттық курс.

JROTC-тің ресми миссиясы: «Америка мақтана алатын ең жақсы азаматтарды тәрбиелеу». Азаматтың үлгісі және АҚШ-тағы негізгі ұлттық құндылықтардың көрінісі – әскери қызметкер. Дәлірек айтқанда, патриоттық үгіт-насихат арқылы бейнеленген идеалды сарбаз. Ол ақылды, батыл, мақсатты, тәртіпті, көшбасшылық қасиеттерге ие және Отан үшін өмірін қиюға дайын. Барлық осы қасиеттер кадеттерге JROTC бағдарламасын үйретуге арналған.

АҚШ-та орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені қолдауға және дамытуға бағытталған ұлттық қызмет-Learning Partnership бағдарламасы бар. Бағдарлама мектептер мен басқа ұйымдарға әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру үшін ресурстар мен қолдау көрсетеді.

Ең танымал бағдарламалардың бірі – national service-Learning Partnership (NSLP). NSLP 1990 жылы құрылды және федералды үкіметтің, мемлекеттік органдардың және коммерциялық емес ұйымдардың бірлескен бастамасы болып табылады. Бағдарлама мектептер мен басқа ұйымдарға әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру үшін ресурстар мен қолдау көрсетеді[25].

NSLP әлеуметтік тәжірибені «мектептегі оқу сабақтарын әлеуметтік маңызы бар практикалық тәжірибемен біріктіретін білім беру процесі» деп анықтайды. Бағдарлама әлеуметтік тәжірибенің үш негізгі компонентін қарастырады:

Білім беру: білім алушылар әлеуметтік тапсырманы орындау үшін қажетті білім мен дағдыларды алуы керек.

Практикалық тәжірибе: білім алушылар алған білімдері мен дағдыларын нақты өмірде қолдануы керек.

Рефлексия: білім алушылар өз тәжірибелерін талдап, қорытынды жасауы керек.

NSLP әлеуметтік тәжірибенің әртүрлі формаларын ұсынады, мысалы:

Волонтерлік қызмет: білім алушылар басқа адамдарға көмек көрсете алады, әлеуметтік мәселелерді шеше алады.

Қоғамдық ұйымдарға қатысу: білім алушылар азаматтық қоғамның белсенді мүшелері бола алады, әлеуметтік мәселелерді шешуге қатыса алады.

Әлеуметтік жобаларға қатысу: білім алушылар әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған өз идеяларын жүзеге асыра алады.

NSLP мәліметтері бойынша, 2022 жылы АҚШ-та 10 миллионнан астам білім алушы әлеуметтік тәжірибеге қатысты. NSLP бағдарламасы әлеуметтік тәжірибеге қатысқан білім алушылардың дамуына жағымды әсер етті. Әлеуметтік тәжірибеге қатысқан білім алушылар әлеуметтік белсенділікке, азаматтық жауапкершілікке және көшбасшылыққа бейім[26].

NSLP-ден басқа, АҚШ-та орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені қолдауға және дамытуға бағытталған бірқатар басқа бағдарламалар мен бастамалар бар. Мысалы, мектептерге және басқа ұйымдарға әлеуметтік тәжірибені қолдау үшін гранттар беретін Learn and serve America бағдарламасы қызмет атқарады.

Әлеуметтік тәжірибе АҚШ-тың орта білім беру ұйымдарындағы білім берудің маңызды бөлігі. Бұл білім алушыларға әлеуметтік мәселелерді шешуге қажетті дағдылар мен құзыреттіліктерді алуға, сондай-ақ жеке тұлғаның әлеуметтік белсенді қасиеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Ұлыбританияның орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибе

Ұлыбританияда білім алушылардың азаматтық және әлеуметтік белсенділігін дамытуға бағытталған «Азаматтық» білім беру бағдарламасы бар. Бағдарлама азаматтық қоғам, адам құқықтары, әлеуметтік жауапкершілік және т. б. мәселелерін зерттеуді қамтиды[27].

Ұлыбританияның орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибе әлеуметтік мәселелерді шешуге қабілетті әлеуметтік белсенді тұлғаны қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

Ұлыбританияда студенттердің азаматтық және әлеуметтік белсенділігін дамытуға бағытталған ұлттық азаматтық білім беру бағдарламасы бар. Бағдарлама азаматтық қоғам, адам құқықтары, әлеуметтік жауапкершілік және т. б. мәселелерін зерттеуді қамтиды.

Көптеген ғалымдар әлеуметтік жұмыстың жоғары білім беру пәні ретіндегі жағдайының дұрыстығына дауласады, оны ғылымнан гөрі практикалық деп санайды. Ұлыбританияның әлеуметтік ғылымдарының жетекші

оқытушылары университеттерде әлеуметтік жұмысты оқытуды қолдайды, дегенмен зерттеулер жоғары білім беру жүйесінің өзінде әлеуметтік жұмыс пәндерінің орны мен рөлі туралы толық келісім жоқ екенін көрсетеді.

Талдау нәтижесінде мамандар жоғары білім беру жүйесіндегі әлеуметтік жұмыстың жағдайын негіздейтін келесі факторларды анықтайды[28].

1. Білімнің негізділігі – білімді өндіретіндер мен оны оқытатындар арасындағы тығыз қарым-қатынастың талабы ретінде. Көптеген теоретиктер мен практиктер оқытушылардың зерттеулерге қатысу арқылы білім өндірісіне қатысуының шұғыл қажеттілігін көреді.

2. Әлеуметтік жұмыстың мәнін ғалымдардың көпшілігі әлеуметтік жұмыс саласындағы жоғары білімнің себебі ретінде түсінеді. Көбісі әлеуметтік қызметкерлерді бюрократтар емес, практикалық жұмыс үшін қажетті икемділік пен жалпылау деңгейіне ие болу үшін интеллектуалды түрде жоғары дайындықтан өткенін қалайды.

3. Бірқатар басқа кәсіптерде (Ұлыбританияда) және басқа елдердегі бірқатар ұқсас кәсіптерде әлеуметтік жұмыс мәртебесін сақтау маңызды. Егер әлеуметтік жұмыс саласында жоғары білімнің болмауына жол берілсе, онда әлеуметтік жұмыс Ұлыбританияның жоғары білімінде және басқа елдердегі әлеуметтік жұмыспен салыстырғанда барлық кәсіптер алдында жоғалады деп санайды.

4. Мамандықты көпшілік алдында тану. Егер әлеуметтік қызметкер нашар білімді болса, әлеуметтік жұмыс қызметтерін пайдаланушылар үшін үлкен қауіп бар.

5. Бұдан әрі кәсіби даму мүмкіндігі сияқты ұстаным назар аударуға тұрарлық, яғни әлеуметтік қызметкер өзінің білімі мен дағдыларын үнемі жетілдіре алатын кәсіби маман ретінде қарастырылады.

Қорытындылай келе, егер әлеуметтік тәжірибе білім беру процесінің бөлігі болмаса, кәсіби және саяси белсенділік ретінде әлеуметтік тәжірибе ықтимал қауіпі жоғары деп санайды.

Ұлыбритания мен АҚШ-та зерттеушілер білім берудегі әлеуметтік тәжірибенің төмендеген мәртебесі мен маргиналды жағдайына назар аударады[29].

Мысалы, әлеуметтік тәжірибені ұйымдастыру және тақырыбы мен оның атауы. Оқу орындарының төрттен бір бөлігі ғана факультет немесе мектеп түріндегі әлеуметтік тәжірибенің жағдайын анықтайды. Көбінесе әлеуметтік тәжірибе мектеп ішіндегі секция ретінде және «әлеуметтік жұмыс» атауы жоғары оқу орнында факультет атауына «аралас атаумен» енгізіледі: мысалы, әлеуметтік жұмыс және медицина факультеті. Көп жағдайда әлеуметтік жұмыс факультетте бар, оның атауында әлеуметтік жұмыс атауы жоқ. Бұл атаулардың басым көпшілігінде «әлеуметтік ғылымдар», «әлеуметтік саясат» немесе «әлеуметтану» мысалы, «Бизнес және әкімшілендіру», «Менеджмент және

кәсіптік білім беру» және т.б. Британдық зерттеушілердің пікірінше, мұндай қысым жоғары білім берудегі әлеуметтік жұмыстың шекті жағдайын көрсетеді.

Финляндияның орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибесі

Финляндияда әлеуметтік тәжірибе білім берудің міндетті құрамдас бөлігі. Білім алушылар егде жастағы адамдарға көмектесу, балалармен жұмыс істеу, қоршаған ортаны қорғау сияқты көптеген әлеуметтік жобаларды таңдай алады.

Финляндияда білім алушылардың ұжымдық дағдыларын дамытуға көп көңіл бөлінеді. Финляндиядағы білім беру жүйесі аясында бірінші сынып оқушылары ынтымақтастық, коммуникация және проблемаларды шешу дағдыларын дамытуға бағытталған әртүрлі топтық жобаларға қатысады.

Финляндияда жастардың қоғамдық өмірге қатысуы үшін қажетті дағдылар мен құзыреттерді дамытуға бағытталған «Youth Work» бағдарламасы бар. Бағдарлама волонтерлік қызмет, қоғамдық ұйымдарға қатысу, әлеуметтік жобаларға қатысу сияқты әлеуметтік тәжірибенің әртүрлі нысандарын қамтиды.

Финляндияның орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибе әлеуметтік мәселелерді шешуге қабілетті әлеуметтік белсенді тұлғаны қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бұл білім алушыларға сыни ойлау, ынтымақтастық, көшбасшылық дағдыларын игеруге, жауапкершілік пен жанашырлық сезімін дамытуға мүмкіндік береді.

Финляндияда жастардың қоғамдық өмірге қатысуы үшін қажетті дағдылар мен құзыреттерді дамытуға бағытталған ұлттық Youth Work бағдарламасы жүзеге асырылады. Бағдарлама волонтерлік қызмет, қоғамдық ұйымдарға қатысу, әлеуметтік жобаларға қатысу сияқты әлеуметтік тәжірибенің әртүрлі нысандарын қамтиды[30].

Финляндиядағы әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары

Финляндиядағы әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары келесі нәтижелерге қол жеткізуге бағытталған:

Білім алушылардың бойында тұлғаның әлеуметтік маңызды қасиеттерін қалыптастыру.

Білім алушылардың сыни ойлау, ынтымақтастық, көшбасшылық дағдыларын игеруі.

Білім алушылардың жауапкершілік пен жанашырлық сезімін дамыту.

Финляндиядағы әлеуметтік тәжірибе формалары

Финляндиядағы әлеуметтік тәжірибе әртүрлі нысандарда жүзеге асырылуы мүмкін, мысалы:

Волонтерлік қызмет: білім алушылар басқа адамдарға көмек көрсете алады, әлеуметтік мәселелерді шеше алады.

Қоғамдық ұйымдарға қатысу: білім алушылар азаматтық қоғамның белсенді мүшелері бола алады, әлеуметтік мәселелерді шешуге қатыса алады.

Әлеуметтік жобаларға қатысу: білім алушылар әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған өз идеяларын жүзеге асыра алады.

Финляндиядағы әлеуметтік тәжірибенің кең таралған түрлерінің бірі волонтерлік қызмет.

Бұл білім алушыларға басқа адамдарға көмек көрсетуге, әлеуметтік мәселелерді шешуге, сондай-ақ әлеуметтік өзара әрекеттесу тәжірибесін алуға мүмкіндік береді.

Финляндияда волонтерлік қызметке мүмкіндік беретін көптеген ұйымдар бар. Бұл мемлекеттік мекемелер, коммерциялық емес ұйымдар, қоғамдық бірлестіктер.

Қоғамдық ұйымдарға қатысу

Қоғамдық ұйымдарға қатысу білім алушыларға азаматтық қоғамның белсенді мүшесі болуға, әлеуметтік мәселелерді шешуге қатысуға, сондай-ақ көшбасшылық қасиеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Финляндияда білім алушылардың қатысуына мүмкіндік беретін қоғамдық ұйымдар: жастар ұйымдары, экологиялық ұйымдар, құқық қорғау ұйымдары және т.б.

Әлеуметтік жобаларға қатысу

Әлеуметтік жобаларға қатысу білім алушыларға әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған өз идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Финляндияда жастар жүзеге асыратын әлеуметтік жобаларды қолдайтын көптеген бағдарламалар мен бастамалар жүзеге асырылады.

Финляндиядағы әлеуметтік тәжірибені жоспарлау алгоритмі

Финляндиядағы әлеуметтік тәжірибені жоспарлау кезінде келесі кезеңдерді ескеру қажет:

1. Әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары мен міндеттерін анықтау

Бірінші кезеңде әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары мен міндеттерін анықтау қажет. Мақсаттар нақты, өлшенетін, қол жеткізуге болатын, өзекті және уақыт шектеулі болуы керек. Міндеттер әлеуметтік тәжірибенің мақсаттарына жетуге бағытталуы керек.

2. Әлеуметтік тәжірибе формасын таңдау

Екінші кезеңде әлеуметтік тәжірибе формасын таңдау керек. Пішінді таңдау әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары мен міндеттерін, сондай-ақ білім алушылардың жасы мен қызығушылықтарын ескеруі керек.

3. Әлеуметтік тәжірибеге қатысушыларды дайындау

Үшінші кезеңде әлеуметтік тәжірибеге қатысушыларды дайындау. Дайындық әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру үшін қажетті дағдыларды үйретуді, сондай-ақ білім алушылардың мотивациясын қалыптастыруды қамтуы мүмкін.

4. Әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру

Төртінші кезеңде әлеуметтік тәжірибе жүзеге асырылады. Әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру әлеуметтік тәжірибенің мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізуді қамтамасыз етіледі.

5. Әлеуметтік тәжірибе нәтижелерін талдау

Бесінші кезеңде әлеуметтік тәжірибенің нәтижелерін талдау. Нәтижелерді талдау әлеуметтік тәжірибенің тиімділігін анықтауға және оны жоспарлау мен іске асыруға қажетті түзетулер енгізуге мүмкіндік береді.

Финляндиядағы әлеуметтік тәжірибелер:

Youth Work бағдарламасы аясында Финляндияда жастар жүзеге асыратын көптеген әлеуметтік жобалар жүзеге асырылуда[31].

Осындай жобалардың бірі – «Жастар қоршаған ортаны қорғауда» жобасы. Жоба аясында жастар қоршаған ортаны қорғауға бағытталған түрлі іс-шараларға қатысады, мысалы:

Аумақтарды қоқыстан тазарту;

Ағаш отырғызу;

Салауатты өмір салтын насихаттау;

«Қоршаған ортаны қорғаудағы жастар» жобасы жастарға экологиялық білім беру және тәрбиелеу дағдыларын игеруге, сондай-ақ қоршаған орта үшін жауапкершілік сезімін дамытуға мүмкіндік береді[32].

Әлеуметтік тәжірибе Финляндияның орта білім беру ұйымдарында білім алушыларға әлеуметтік мәселелерді шешуге қажетті дағдылар мен құзыреттіліктерді алуға, сондай-ақ жеке тұлғаның әлеуметтік белсенді қасиеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Ресей Федерациясында әлеуметтік тәжірибенің дамуы

Ресей Федерациясында орта білім беру мекемелерінде білім алушылар әлеуметтік тәжірибесін дамыту бойынша жұмыс жүргізілуде. 2022 жылы білім алушылардың азаматтық, патриотизм, толеранттылық, жауапкершілік және т.б. қасиеттерін дамытуды көздейтін орта жалпы білім берудің жаңа федералды мемлекеттік білім беру стандарттары бекітілді[33].

Ресейдегі еріктілер жұмысының тарихы.

Ресейдегі еріктілер жұмысының тарихы терең. Ресейде еріктілер туралы алғашқы 10 ғасырда пайда болады. Сол кезде еріктілер шіркеулер, монастырьлар және басқа да қоғамдық құрылыстар салуға көмектесті.

18 ғасырда еріктілер 1812 жылғы соғыста белсенді қатысты. Олар жараланған сарбаздарға көмектесті, оларға азық-түлік және басқа да қажетті заттарды жеткізді.

19 ғасырда еріктілер жұмысы ұйымдастырылды. 1843 жылы алғашқы ресейлік қайырымдылық-империялық адам сүйетін қоғам құрылды. Қоғам мұқтаж жандарға, соның ішінде жетімдерге, мүгедектерге және қарттарға көмек көрсетті[34].

20 ғасырда еріктілер жұмысы дами берді. Ұлы Отан соғысы жылдарында еріктілер ауруханаларда жұмыс істеді, майдан маңындағы аудандардан адамдарды эвакуациялауға және қираған қалаларды қалпына келтіруге көмектесті[35].

Соғыстан кейінгі жылдары КСРО-да волонтерлік жұмыс шектеулі болды. Алайда, 1980 жылдары ол қайтадан дами бастады. 1987 жылы КСРО-да еріктілердің алғашқы қоғамдық ұйымы – «игі іс» құрылды.

КСРО ыдырағаннан кейін Ресейдегі еріктілер жұмысы жаңа серпін алды. 1990 жылдары елде көптеген жаңа еріктілер ұйымдары пайда бола бастады.

Қазіргі уақытта Ресейдегі волонтерлік жұмыс қоғамдық өмірдің маңызды бөлігі. Еріктілер кедейлік, жетімдік, мүгедектік, экологиялық мәселелер және т.б. сияқты әртүрлі әлеуметтік мәселелерді шешуге көмектеседі.

Ресейдегі волонтерлік жұмыстың даму кезеңдері

Ресейдегі волонтерлік жұмыстың дамуын келесі кезеңдерге бөлуге болады:

Революцияға дейінгі кезең (10-19 ғасырлар). Еріктілер жұмысы стихиялы, оны жеке адамдар мен ұйымдар жүзеге асырады.

Императорлық кезең (19 ғасыр). Еріктілер жұмысы ұйымдасқан түрде жүзеге асырыла бастайды, алғашқы қайырымдылық ұйымдары құрылады.

Кеңес кезеңі (20 ғасыр). Волонтерлік жұмыс шектеулі, Мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде жүзеге асырылады.

Қазіргі кезең (21 ғасыр). Волонтерлік жұмыс дамып, жаңа волонтерлік ұйымдар құрылуда[36].

Ресейдегі қазіргі волонтерлік жұмыс

Қазіргі уақытта Ресейде әртүрлі салаларда жұмыс істейтін көптеген еріктілер ұйымдары бар. Волонтерлік жұмыстың келесі бағыттары жиі кездеседі:

Әлеуметтік көмек. Еріктілер мұқтаж адамдармен жұмыс істейді, оларға тұрмыстық мәселелерді шешуге көмектеседі, қоғамдағы өмірге бейімделуге көмектеседі.

Білім және мәдениет. Еріктілер балалар үйлерінде, мектептерде, кітапханаларда, мұражайларда, театрда және басқа да мәдениет және білім беру мекемелерінде жұмыс істейді.

Экология. Еріктілер табиғатты қорғау акцияларына қатысады, қоршаған ортаны абаттандырумен айналысады.

Денсаулық сақтау. Еріктілер ауруханаларда, емханаларда, хоспистерде жұмыс істейді.

Спорт. Еріктілер спорттық іс-шараларды, жарыстарды, жаттығуларды ұйымдастыруға көмектеседі.

Ресейдегі волонтерлік жұмыс бірқатар оң нәтижелерге ие, соның ішінде: мұқтаж жандарға әлеуметтік көмек.

Еріктілер өмірлік қиын жағдайға тап болған адамдарға материалдық, психологиялық және басқа да көмек көрсетеді.

Білім мен мәдениетті дамыту. Еріктілер мәдени іс-шараларды ұйымдастыруға, білім беру бағдарламаларын дамытуға көмектеседі.

Қоршаған ортаны қорғау. Еріктілер табиғатты қорғау шараларына қатысады, экологиялық мәселелерді шешуге көмектеседі.

Денсаулық сақтауды дамыту. Еріктілер дәрігерлер мен медбикелерге көмектеседі, пациенттерге көмек көрсетеді.

Спортты дамыту. Еріктілер спорттық іс-шараларды, жарыстарды, жаттығуларды ұйымдастыруға көмектеседі[37].

Волонтерлік жұмыс жастардың белсенді азаматтық ұстанымын қалыптастыруға, әлеуметтік мәселелерді шешуге қатысуға дайын болуға ықпал етеді.

Дүние жүзіндегі алғашқы Балалар ұйымдары

Дүние жүзіндегі алғашқы Балалар ұйымдары – скауттар 20 ғасырдың басында қалыптасты. Ағылшын тіліндегі scout сөзі барлаушы деген мағына береді. Скауттардың қағидаларын ағылшын полк. Р. Баден Поуэлл (1857 – 1941) өзінің «Скауттарға арналған инструкция», «Жастарға арналған скаут өнері» (1898) сияқты еңбектерінде негіздеді. Скаутшылар жер бетіндегі балалар мен жасөспірімдер дос және бауыр деген принципті ұстанады. Олар ешқандай партияға бағындырылмады. Ұл балаларға арналған ұйымды бойскаут (boyscouts), ал қыз балалар ұйымын герлскаут (girlscouts) деп атады[38].

1921 жылы скауттар ұйымы 63 мемлекетте (Ұлыбритания, Германия, АҚШ, Италия, Франция, Швеция, Үндістан, Ресей, т.б.) жұмыс істеді. КСРО-да Кеңес үкіметінің алғашқы жылдарында-ақ коммунистік партияның, кәсіподақ ұйымдарының басшылығымен өзінше қызмет атқаратын балалардың жаппай бірлестігі, яғни «Балалар ұйымдары» құрыла бастады. Олар алғаш жеке топтар ретінде дамып, бүкілодақтық пионерлер ұйымы құрылды. Бастауыш сыныптардың оқушыларын біріктіретін октябрияттар тобы болды. 2-дүниежүзілік соғыстан кейін бұл ұйым көптеген елдерде құрылып, дамыды. Олардың арнаулы демалыс орындары, сарайлары мен спорт кешендері болды.

Қазақстанның 1991 жылдан кейін құрылған Балалар ұйымдары Қазақстан Республикасының заңына сәйкес әрекет ететін, ерікті қоғамдық бірлестіктер құрылды.

«Балалар қозғалысы» – ауқымды құбылыс. Бұған балалар белсенділігі формасының жиынтығы, оның ішінде анти әлеуметтік бағытта да кіреді. Мұны кейде «балалардың педагогикалық және әлеуметтік ұйымдасқан қозғалысы» деп те атайды. Бұл қоғамдық қызметке басымдық берілетін қызмет. Мысалы, «балалар қоғамдық қозғалысы» ұғымының екі мағынасы бар: кең мағынада оны жалпы мектеп оқушыларының қоғамдық белсенділігінің барлық түрі деп түсінсе, бір жағынан қатаң басқару ортақ мүдде мен мақсатқа ие балалардың қоғамдық құрылымы деп қарастырады.

АҚШ-тағы бастауыш сынып оқушыларының сабақтан тыс жұмыстарын ұйымдастыру. Сыныптан тыс жұмыстар немесе қосымша оқу іс-шаралары – бұл мектептегі немесе колледждегі әдеттегі оқу бағдарламасынан тыс іс-шаралар. Бұл іс-шараларға өнер, спорт, музыка, актерлік шеберлік (драма), түрлі клубтар кіреді. Кейде еріктілер іс-шаралары да осында енгізіледі. Олар әдетте еркін және

білім алушыларға оқу орнының мүмкіндіктерін пайдалана отырып, өз мүдделерін орындауға мүмкіндік береді[39].

Сыныптан тыс жұмыстар бастауыш сыныптардан, орта мектептерден, колледждер мен университеттерден бастап барлық білім деңгейлерінде бар. Мектептен тыс іс-шараларға қатысу жеке тұлғаның дамуы үшін өте маңызды деп саналады. АҚШ-та сыныптан тыс жұмыстар, әсіресе колледждер мен университеттер өте маңызды[40].

Экологиялық үйірме сабақтарында оқушылар биологияның барлық бөлімдерін терең зерттейді, ең бастысы, әр тақырыпты практикада бекітеді – бұл тәжірибелер, эксперименттер, жабайы табиғатты бақылау, «табиғатта» ақпарат жинау, ботаникалық бақтар мен хайуанаттар бағына экскурсиялар болуы мүмкін. Көптеген үйірмелерде жанда бұрыш жұмыс істейді, онда жас натуралистер жануарларға жауапкершілікпен қарауды, үй жануарларына күтім жасауды және бақылауды үйренеді.

Спорт секциялары. Америкада мектептеріндегі спорт секциялары. Олар балаларға өздерін елдегі ең танымал спорт түрлерінде көрсетуге мүмкіндік береді. Егер қыз гандболды таңдаса, ал ұл бала спорттық бал билерін таңдаса, онда ешкім таң қалмайды: өзін-өзі көрсету бәріне құпталады.

Өнер клубы. Іс-шаралар, соның ішінде спектакльдер, мюзиклдер мен би концерттері білім алушыларға өз қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік береді. Пьесалар жазу және қою, концерттерді ұйымдастыру және қатысу – сабақтан тыс жұмыстардың маңызды түрі.

Әлемдік тәжірибеде:

Еріктілер қызметі дегеніміз не?

Еріктілер қызметі адамдардың санасын өзгертеді, өмір сүру сапасын жақсартады және тұрақты қоғамның дамуына, қоғамдағы ынтымақтастық пен төзімділіктің дамуына, адамдардың азаматтық қоғамға деген көзқарасының өзгеруіне ықпал етеді. Сол сияқты, волонтерлік жұмыстың әлеуметтік және экономикалық артықшылықтарына күмән жоқ: мысалы, Еуропада 100 миллионнан астам еріктілер бар.

Алайда, еріктілердің қаржылық үнемдеуінен қоғамдастықтың пайдасы – бұл жалпы пайданың бір бөлігі ғана. Алайда, еріктілер жұмысы ынталандырудың жалпы тенденциясына қарамастан, тұрақты еріктілер жұмысына негізделген бағдарламалар мен жобалардың тиімділігіне қарсылық, стереотиптер мен күмән әлі де бар. Кемшіліктердің бірі – Болгарияда осы саладағы заңнаманың болмауы және Сербияда еріктілік туралы заңның болуы, ол жергілікті жерлерде жақсы қабылданбайды және жиі сынға ұшырайды. Болгария мен Сербияның әлеуметтік секторы өз клиенттеріне сапалы қызмет

көрсету проблемасына тап болады, бұл әлеуметтік осал топтардың проблемаларын шешуге тікелей әсер етеді. Бұл проблемалар әлеуметтік сектордағы қаржыландырудың жеткіліксіздігінен, адами және материалдық ресурстардың жетіспеушілігінен және көбінесе күрделі және талап етілетін әкімшілік жүйелерден туындайды. Біздің қоғамның белгілі бір мүшелері өздерінің белсенді қатысуымен бар проблемаларды шешуге, яғни жалпы қоғамның дамуына үлес қосқысы келеді. Бұл белсенді қатысу еріктілер мен қайырымдылық жұмыстарында айқын көрінеді. Бұл қатысудың жағымды нәтижелері біздің ортада еріктілер мен еріктілерді қамтитын ұйымдар немесе мемлекеттік органдар жүзеге асыратын әртүрлі бағдарламалардың арқасында жүзеге асады.

Мұндай жұмыстың кейбіріне мыналар жатады:

- балалармен және жастармен шығармашылық шеберлік сабақтарын ұйымдастыру;
- ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға қаражат жинау;
- әртүрлі экологиялық іс-шаралар мен науқандарға еріктілерді тарту; әртүрлі мәдени іс-шараларды, еріктілер лагерлерін ұйымдастыру және т.б.

Аталған волонтерлік қызметтердің жақсы сапасын қамтамасыз ету үшін тұрақты волонтерлік бағдарламалардың нақты құрылымын анықтау қажет. Бұған мысал ретінде жергілікті еріктілер орталығын келтіруге болады.

Халықаралық еріктілер лагерлері – еріктілер жұмысының кең таралған түрлерінің бірі. Әлемде бірінші еңбек лагері 1920 жылы өткізілді, бірақ тәжірибе көрсеткендей, жылдар өткен сайын еріктілер лагерлерінің саны артып келеді.

Еріктілер лагері

Еріктілер лагері – бұл әртүрлі елдерден, мәдениеттерден және шығу тегінен келген еріктілердің бірлесіп қарым-қатынас жасауы, жергілікті қоғамдастықпен кездесу және жергілікті мәселелерді шешу үшін жұмыс істеу мақсатында біріктіретін еріктілер жұмысының ерекше түрі.

Лагерь философиясы

Лагерьлер – ұзақ мерзімді мақсаттары бар қысқа мерзімді жобалар. Еріктілер мен қоғамдастық адамдары жергілікті деңгейдегі мәселелерді шешу үшін ерікті түрде бірігеді, лагерьлер ұйымдастырылады. Бұл жаһандық деңгейде жұмыс істейді.

Жеке мотивация мен жеке үлес нәтижені анықтайды. «Жергілікті жерде әрекет ет, жаһандық деңгейде ойла» – бұл әрбір еріктілер лагерлері, еріктілер іс-шарасының ұраны.

Лагерьдің негізгі элементтері:

- жұмыс
- оқу сегменті
- ойын-сауық

Ұзақтығы:

Лагерьлер әдетте екі-төрт аптаға созылады, бес еріктіден жиырма бес еріктіге дейін немесе одан да көп ерікті қатыса алады, лагерьлердегі еріктілер санына байланысты бір-үш басшы болуы мүмкін. Ерікті лагерьлердің көпшілігі маусым мен қазан айлары аралығында өткізіледі. Әрине, қарашадан мамырға дейін өткізілетін лагерьлер бар, бірақ олардың саны аз.

Жұмыс

Лагерьдегі жұмыс күні 6 сағатқа созылуы мүмкін. Лагерьдің басында лагерь басшысымен келісе отырып, еріктілер қанша және қай сағатта жұмыс істейтінін анықтайтын еңбек шартын жасайды. Мысалы, егер лагерь тропикалық елде өткізілсе, жұмыс күні бойы емес, таңертең ерте басталуы ықтимал. Тиісінше, жұмыс лагерь орналасқан жердің ауа-райына және климатына байланысты үйлестіріледі. Лагерьде жұмыс істеу лагерь түріне байланысты. Мысалы, Дунай жағалауында қоршаған ортаны сақтау үшін жұмыс істеу; мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған орталықта көмек көрсету; Исландияда фестиваль ұйымдастыруға қатысу; ескі заттардан жаңа заттар жасау, қарттарға көмек және т.б. Осыған сәйкес, яғни жеке адамның тілектері мен мүдделеріне сәйкес, лагерьлер оларды жүзеге асыратын ұйымның жергілікті ерекшеліктері мен сипаттамаларына байланысты бірнеше санатқа бөлінуі мүмкін:

1. Өнер, мәдениет, өлкетану
2. Қоршаған ортаны қорғау, экология және тұрақты даму
3. Балалармен және жасөспірімдермен жұмыс
4. Мүмкіндігі шектеулі адамдар
5. Бейбітшілік лагерлері
6. Спорт және демалыс
7. Ұрпақтар арасындағы ынтымақтастық жұмыстан басқа, лагерьдің маңызды элементі оқу бөлігі болып табылады.

Оқу бөлімінде ұйымның немесе жергілікті серіктестің презентациясы немесе белгілі бір тақырып бойынша семинарлар болуы мүмкін. Сондай-ақ, жұмысты зерттеумен қатар, лагерьдің ажырамас бөлігі ойын-сауық. Көбінесе бұл жерде спорттық іс-шаралар, караоке, тілдік іс-шаралар, қала бойынша экскурсия өткізіледі және лагерьге келген сайын қатысушылар өз елін көрсететін нәрсені дайындап, өз елін бейнелейтін нәрсені алып келуі керек: тағам, рецепт, сусын, құрал және т.б. Лагерьдің бірінші аптасында мәдениетаралық кеш ұйымдастырылады, онда лагерьдің әр қатысушысы басқа қатысушыларға өз елінің өздерінің мамандықтары мен сусындарын ұсынады.

Лагерь тілі

Ағылшын тілі лагерьлерде жиі қолданылады. Егер белгілі бір лагерьге өтініш беру үшін басқа тіл қажет болса, ол лагерь сипаттамасында бөлектеледі. Лагерьде ағылшын тілінен басқа, қарым-қатынас кезінде кез келген басқа тілді қолдануға болады. Осы тілдердің бірі лагерьде ұсынылған. Тәжірибе көрсеткендей, ағылшын тілінен кейін лагерьлерде ең көп қолданылатын тіл-

француз, неміс, орыс, испан, поляк және т.б. Тұтастай алғанда, артықшылықтардың бірі – лагерь аяқталғаннан кейін немесе басқа тіл туралы біліміңізді жақсартқаннан кейін ағылшын тілін жетік білуге болады.

Еріктілер

Әр жоба әр түрлі елдерден келген еріктілердің аралас тобы. Әдетте оған кез-келген елден ең көп дегенде екі қатысушы, сондай-ақ ерлер мен әйелдердің тең немесе шамамен бірдей саны қатысады. Еріктілер лагерьге келгеннен кейін бір-бірімен танысады, яғни лагерьге келгенше кіммен ерікті болатыныңызды білмейсіз. Жоғарыда айтылғандай, жұмыс, білім және ойын-сауық еріктілер лагерінің негізгі ерекшеліктері. Лагерьдегі еріктілердің тұрғын үймен және тамақпен қамтамасыз етілуі, сондай-ақ жақын маңдағы қалаға экскурсиялар болуы маңызды. Лагерьлер негізінен ауылдық жерлерде өткізіледі, бірақ кейде олар қалада да өтеді. Қалалардағы бұл лагерьлер негізінен фестивальдерге бағытталған және еріктілерге фестивальді дайындауға көмектесу міндеті жүктелген, көбінесе еріктілер ұйымдастырылған семинарлар өткізеді. Ұсынылған лагерьдің сипаттамасында лагерьге келу, жұмыс, тіл, еріктілер саны және кейбір жағдайларда, қажет болған жағдайда мүшелік жарна сияқты барлық негізгі ақпарат берілген. Еуропадағы лагерьлер Исландиядан басқа қатысу үшін ақы алуы сирек кездеседі. Ал, Африкада әр лагерь үшін қатысу ақысы төленеді. Әрине, континенттегі лагерьлер белгілі бір физикалық дайындықты қажет етеді, яғни орналасқан аймаққа бейімделу, мысалы, тропикалық ауруларға қарсы вакцинация және т. б.

Тамақтану және тұру

Лагерьдегі еріктілер тамақты өздері дайындайды. Олар негізінен ас үйде арнайы командаларға бөлінеді және әрқайсысының міндеттері бар. Олар азық-түлік сатып алуға, оларды дайындауға және кейіннен тазартуға жауапты. Егер лагерьге қатысушының арнайы диеталық талаптары болса, мысалы, қант диабеті, аллергия, ол вегетариандық және т.б. олар тіркеу кезеңінде өз талаптарын атап өтуі керек. «Лагерь» сөзі міндетті түрде шатырларда тұруды білдірмейді. Керісінше, орналастыру негізінен мектептерде, студенттік жатақханаларда, таулы демалыс орындарында жүзеге асырылады, бірақ жеке шатырларды қамтитын немесе шатырлармен қамтамасыз етілетін кездер де болады. Ақырында, жұмыс, тамақтану, тұру, ойын-сауық, оқу немесе тіл үйрену, жақсы уақыт өткізу, ұмытылмас тәжірибе, адамдарға көмектесу немесе қоршаған орта лагерьлерді соншалықты танымал ететін факторлардың бірі. Әр адам өмірінде кем дегенде бір рет еріктілер лагеріне жазылуы керек.

Қорытынды, халықаралық тәжірибе көрсеткендей, әлеуметтік тәжірибе білім алушылардың қазіргі қоғамда табысты өмір сүруі үшін қажетті әлеуметтік-тұлғалық және әлеуметтік-кәсіби қасиеттерін дамытуға ықпал ететін білім берудің маңызды құрамдас бөлігі.

Бұл білім алушыларға әлеуметтік мәселелерді шешуге қажетті дағдылар мен құзыреттіліктерді алуға, сондай-ақ жеке тұлғаның әлеуметтік белсенді қасиеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Қазақстан білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибенің қалыптасуы мен дамуы

Елімізде әлеуметтік тәжірибенің қалыптасуы мен дамуы ертеден ата-бабамыздан келе жатқан, қанға сіңген қасиет десек те артық емес. Қайырымдылық, ізеттілік, қамқорлық таныту, ауыл-аймақ, туған-туыс, көрші-қолаңға қол ұшын беріп, көмек көрсету дәстүрін және табиғатты қорғау, табиғатпен үндесу, жан-жануарлар, құстарға деген қамқорлық таныту ата-бабамыздың бойына сіңген қасиет, осы дәстүрлер мен қасиетті ұрпақтан ұрпаққа беріп келді.

Бүгінгі біз қозғап отырған әлеуметтік тәжірибенің бір түрі ата-баба дәстүрінде қалыптасқан асар жасау дәстүрі қазақ даласында кеңінен тараған.

Асар – ертеден келе ұлтымыздың кеңінен тараған әдет-ғұрпы, бір-біріне ақысыз көмек көрсету дәстүрі.

Асар қазақ елінде ауқымды, күрделі жұмыстарды ауылдас-руластарының бірлесе атқарып, ақысыз көмек көрсету түрі.

Мысалы, арық, кәріз қазу, егіндік жерлерді тазалау, егін салу секілді суландыру жүйесіндегі жұмыстарды, сондай-ақ, үй тұрғызу, қора-қопсы салу сияқты құрылыс жұмыстарын асар жасау арқылы атқарған.

Қазақ ауылында бір отбасының қолынан келмейтін күрделі, көлемді жұмыстарды атқару үшін бірнеше ауылдың адамдары асарға шақырылады. Асарға шақырылғандар еңбегі үшін төлемақы талап етпейді, асарға шақырушы адам оларға жақсы ас әзірлеп, дастарқан жаяды.

Ұжымдасып жұмыс істеудің үлкен бір көрінісі деп қарауға болатын тағы бір түрі «Үме» деп аталады. Шөп шабу науқаны кезінде қыз-бозбаланың және әнші-жыршының жиналатынына байланысты «Үмеге келген үндемей қалмайды» деген мақал туған.

Сонымен қатар қой қырқымды ұйымдастыру, қыстаулардағы үйлерді салу мен мал жайланатын орындарды тұрғызу сияқты біршама уақыт пен күш-қайратты қажет ететін шараларды атқару үшін адамдары асарға шақырылды. Осы сияқты ауқымды шараларды бірлесе атқару көшпелі ортадағы әлеуметтік қатынастардың нығаюына ықпал зор болды.

Ата-бабамыз жетімін жылатпай, жесірін қаңғытпай, мұқтаж жандарға көмек қолын созып, үнемі қамқорлық танытып, бауырына тартып мейірімділік көрсетіп отырған.

Бүгінгі күні Қазақстанда халықтың осал топтарының, әсіресе балалары бар отбасылардың мүдделерін қорғауға ерекше көңіл бөлінеді.

Әр өңірде «Өмірлік қиын жағдайдағы балаларды қолдау» орталықтары мен қорлары қызмет атқарады (6-кестеде).

6- кесте

№	Атауы	Қызметі
1	Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті – Елбасының қоры	Миссиясы – талантты жастарға көмек көрсету, қоғамдық маңызды әлеуметтік жобаларды қолдау арқылы қоғамның шексіз әлеуетін дамыту. Ғылым және өнер жолындағы талантты жастарды қолдау үшін жан-жақты қолайлы жағдай жасауға тырысу.
2	«Дара» қоры	«Дара» қорының миссиясы – жетім, мүмкіндіктері шектеулі және науқас балалардың өмір сүру жағдайларын жақсартуға және оларды дамыту мүмкіндіктерін кеңейтуге бағытталған жобаларды жүзеге асыру. Қор өз қызметін балалардың медициналық мекемелері, балалар үйлері, сондай-ақ мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған мектеп-интернаттары арқылы жүзеге асырады
3	«АЯЛА» қайырымдылық қоры»	Қордың миссиясы – Қазақстан Республикасында қайырымдылық мәдениетін және дәстүрін дамыту. Қор қызметінің негізгі бағыттары денсаулық сақтау және білім беру саласындағы мемлекеттік балалар мекемелеріне көмек көрсету болып табылады
4	Болат Өтемұратов қоры	Қордың мұраты – денсаулық сақтауды, білім мен мәдениетті дамытуға ықпалдаса отырып, Қазақстанға бүгін және болашақта адамдар өмір сүруі үшін жақсы мекенге айналуға көмектесу..
5	«Сәби» қайырымдылық қоры	«Сәби» қорының миссиясы жұртшылықтың қайырымдылық саласын түсінуіне ықпал етуге, филантропияны қайырымдылық көмегін алушылар үшін тиімді етуге және демеушілер үшін тартымды етуге негізделген
6	«ШҰҒЫЛА» қоғамдық қоры	Қор мұқтаж отбасыларына материалдық және әлеуметтік көмек көрсетумен айналысады. Сондай-ақ ауыл тұрғындарына ерте кезеңде ауруларды анықтау және олардың дамуын болдырмау үшін көшпелі медициналық тексерулер жүргізеді. Білім алуға мүмкіндігі жоқ адамдарға қолдау көрсетеді.
7	«Милосердие» ерікті қоғамы	Қор үш бағытта жұмыс істейді. Біріншісі – «Балаларға өмір сыйла» акциясы, оның аясында емделмейтін аурулармен ауыратын балаларды емдеуге қаражат жинау жүргізіледі. Екінші — «Аутизм жеңе алмайды» жобасы және аутизмі бар отбасылар мен балаларға көмек көрсету. Үшінші — Қазақстандағы жетім балаларға көмек көрсету.

8	«НИЕТ» қайырымдылық қоры	Қор тұрмысы төмен отбасыларда өсіп келе жатқан балалардың өмір сүру деңгейін жақсарту үшін құрылған
9	«Обелиск» Жеке қайырымдылық қоры	Қордың қызметі қайырымдылық және әлеуметтік маңызды жобаларды іске асыру болып табылады: - қайырымдылыққа бағытталған іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу
10	«Аман-саулық» қоғамдық қоры	«Амансаулық» қоғамдық қор коммерциялық емес ұйым, 2007 жылдан бастап азаматтардың денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғаныс пен бостандықтан айырылған азаматтардың құқық қорғауымен айналысатын қызметті атқарып келеді.
11	Сорос-Қазақстан қоры	1995 жылы «Ашық қоғам» институты тарапынан Қазақстанда ашық қоғам құндылықтарын жылжыту үшін құрылған үкіметтік емес қайырымдылық қоры. 1. Сорос-Қазақстан қоры бағдарламалар қызметі аясында келесі мәселелерге қолдау көрсетеді: теңдік, әділдік, адам құқықтарын сақтау және заң үстемдігі қағидаларын жылжыту; 2. Бюджеттің ашықтығы мен есептілігін қамтамасыз ету; 3. Толеранттылықты және азаматтық белсенділікті арттыру.
12	Асқар Жакулин атындағы қайырымдылық қоры	Обыр дертіне шалдыққан балаларға көмек қолын созу. Мұқтаж адамдарға ақыл-кеңес беру. Ауруларды анықтау, емдеу, сауықтыру жұмысымен айналысатын балалар мекемелерімен қарым-қатынас жасап, өзара серіктестік орнату.
13	«ASYL ADAM» қоғамдық қайырымдылық қоры	Мақсаты мен міндеттері: - көп балалы, аз қамтылған және жас отбасыларды тұрақты тұрғын үймен қамтамасыз ету; - аз қамтылған отбасыларға жеке бизнесті құру мен дамытуға көмек көрсету; - жұмыс орындарын құру; - жас бастамашы шығармашылық ұжымдардың жобаларын қолдау; - халықтың әлеуметтік және ұлттық мәдениетін арттыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларды қолдау; - жас кәсіпкерлерді қолдау.
14	«Ақниет Қоры» жеке қайырымдылық қоры	Қор мұқтаждарға, оның ішінде мүгедек балаларға және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға тегін көмек көрсетеді
15	«Қасиетті Жол» қайырымдылық қоры	Қордың Миссиясы: Аз қамтылған отбасылардың және балалар үйлерінің нейро-ортопедиялық аурулары бар балаларды қолжетімді және сапалы оңалту үшін жағдай жасау.
16	Қазақстан Республикасының Ұлттық Қызыл Жарты Ай қоғамы	Қызыл Крест пен Қызыл Жарты Ай халықаралық қозғалысының бір бөлігі болып табылады – әлемдегі ең ірі және ең құрметті гуманитарлық қауымдастық.

		Миссиясы – дағдарыс жағдайында қалған адамдарға гуманитарлық көмек және әлеуметтік қолдау көрсету.
17	«Дар» қайырымдылық қоғамдық қоры	Қордың негізгі мақсаты – жетім балалар, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалар, көп балалы отбасылар, мүгедек балалар, сондай-ақ емделуді қажет ететін балалар сияқты өмірлік қиын жағдайға тап болған балаларға көмек көрсету.
18	«SOS Қазақстан балалар ауылдары» корпоративтік қоры	SOS Балалар ауылдары – жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды ұзақ мерзімді тәрбиелеудің отбасылық үлгісі. Балаға оның толыққанды физикалық және рухани дамуы үшін қажет тағдырын алып келгенді қайтарады: сүйікті және қамқор анасын, туған ағасы мен апа-қарындастарын, үй ошағының жылуын қамтамасыз ету. Балаға көмек өз бетінше және тәуелсіз өмірге дайындалу.
19	«Линия Жизни 24» қоғамдық қоры	Қордың миссиясы – Қазақстан азаматтарына қамқорлық және көмек көрсету, өмір мен денсаулықты сақтау шұғыл көмек және халықтың әлеуметтік осал топтарына қазіргі заманғы технологиялар негізінде әлеуметтік қолдау көрсету.
20	«Болашақ» корпоративтік қоры	Миссиясы – қайырымдылық және ерікті қызметті қалыптастыруға ықпал ету. Міндеттер: Сапалы білім алудың тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету, халықтың әлеуметтік осал топтарынан шыққан балалардың зияткерлік және шығармашылық әлеуетін дамыту.
21	«АНА ҮЙІ» қоғамдық қоры	Әлеуметтік жетімдіктің алдын алу және жыл сайын балалар үйіне түсетін балалардың санын азайту мақсатында ұйымдастырылған қайырымдылық жобасы. Сондай-ақ балалар үйлері мен әлеуетті асырап алушылармен жұмыс
22	«Азамат әлеуеті» Жеке қайырымдылық қоры	Елде әлеуметтік саланың дамуы мен жетілуі, маңызды ғылыми зерттеулер мен әлеуметтік-экономикалық жобалардың жүзеге асуы, әлеуметтік тұрғыдан осал топ өкілдерінің азаматтық белсенділігін дамыту мақсатында ықпалдасу.
23	«Здоровье детям» қоғамдық қоры	Қордың қызметі – емделуде, оңалтуда, қоғамға бейімделуде моральдық және қаржылық қолдау көрсетуге, сондай-ақ мүгедек балалардың проблемаларына қатысты инерттілікті жеңуге бағытталған.
24	«Ашық Әлем» қоғамдық қоры	Мақсаты: аутизм синдромынан зардап шегетін Қазақстан балалары мен жасөспірімдеріне көмек көрсету, балаларды оқыту және отбасыларды қолдау әдістерін әзірлеу және тарату, сондай-ақ аутизм жазылмайды деген стереотиптерді жою. Ең алдымен, бұл аутизм синдромы бар балалар мен жасөспірімдерді тәрбиелейтін ата-аналардың күш-жігерін біріктіру.
25	«Ақ жол-М» қоғамдық қоры	Қор қызметінің мақсаты мен мәні: - оңалту, медициналық, әлеуметтік және емдеу-еңбек сипатындағы іс-шараларды жүзеге асыру;

		- оңалту, әлеуметтік бейімдеу және психологиялық түзету орталықтарын құру; - медициналық қызмет көрсету және емдеу, емдеу – алдын алу мекемелерінің қатысуымен науқастарды емдеуге жатқызу.
26	«Жанұя Отбасын қолдау орталығы» қоғамдық қоры	Өмірлік қиын жағдайға тап болған балалар мен отбасыларға әлеуметтік, заңдық, психологиялық көмек көрсету үшін, құрылған ұйым.
27	«AINAR» қоғамдық қоры	Аутистік спектрі бұзылған (АСБ) балалардың, ерекше қажеттіліктері бар балалар мен жетімдердің өмірін жақсарту үшін Қазақстан Республикасында жүйелі реформаларды ілгерілету.
28	«Харекет» қайырымдылық қоғамдық қоры	«Харекет» Қорының миссиясы – баспанасыз қалған және өмірлік қиын жағдайға тап болған жетім балаларға, мүгедектерге, көп балалы және аз қамтылған отбасыларға тұрғын үймен көмек көрсету болып табылады. 4 жыл ішінде Қор 500-ден астам отбасын қамтып, 2000 балалы ата-ана баспаналы болды

Қазақстанда түрлі ұйымдық-құқықтық нысандар, түрлі қаржыландыру көздері, 36 дағдарыс орталығы, олардың 23-інде арнаулы әлеуметтік қызметтердің 8 түрін орналастыруға және ұсынуға арналған баспаналар бар.

Қазіргі уақытта Қазақстанның білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені енгізуге бағытталған көптеген бағдарламалар мен жобалар іске асырылуда.

Қазақстанның білім беру ұйымдарында әлеуметтік практиканың әртүрлі нысандары мен әдістері қолданылады.

Ең көп таралған формалар:

Волонтерлік қызмет. Еріктілер мұқтаж адамдарға көмек көрсетеді, әлеуметтік мәселелерді шешуге қатысады.

2016 жылғы 30 желтоқсандағы № 42 бұйрығымен бекітілген Қазақстан Республикасының «Волонтерлік қызмет» туралы Заңында волонтерлік қызметтің заңнамасы, мақсаты мен міндеттері, қағидалары, нысандары мен түрлері көрсетілген.

Волонтерлік қызметтің негізгі түрлері:

1) әлеуметтік көмек, халықтың әлеуметтік жағынан қорғалмаған топтарына, арнаулы әлеуметтік қызметтерге мұқтаж балаларға көмек көрсетуге қатысу;

2) қарттарға, мүгедектігі бар адамдарға әлеуметтік қызмет көрсету, мүгедектігі бар адамдар үшін ортаның қолжетімділігін ұйымдастыру, жетім балаларды және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды әлеуметтік бейімдеу, интеграциялау және тәрбиелеу жөніндегі жұмысқа жәрдемдесу;

3) дүлей зілзалалар, экологиялық, техногендік және басқа да апаттар, әлеуметтік шиеленістер, жазатайым оқиғалар салдарынан зардап шеккен адамдарға, құқық бұзушылықтар құрбандарына, босқындарға және шарасыздан

қоныс аударушыларға, сондай-ақ сырттан жасалатын көмек пен қолдауға мұқтаж адамдардың өзге де санаттары мен топтарына көмек көрсетуге қатысу;

4) орталық және жергілікті атқарушы органдарға төтенше жағдайлардың алдын алуға және салдарларын жоюға жәрдем көрсету;

5) хабарсыз кеткен адамдарды, Ұлы Отан соғысы мен оқшау соғыстарға қатысушылардың сүйектерін іздеуге қатысу;

6) қоршаған ортаны қорғауға және сақтауға, аумақтарды абаттандыруға қатысу;

7) тарихи және мәдени мұраны сақтау, тарихи-мәдени мекендеу ортасын қалпына келтіру мен сақтау үшін мүмкіндіктер жасауға қатысу;

8) білім беруді, ғылымды, мәдениетті дамытуға, білімді танымал етуге, инновацияларды дамытуға қатысу;

9) дене шынықтыруды, спорт пен белсенді демалысты дамыту мен танымал етуге, өңірлік, өңіраралық, республикалық қоғамдық және халықаралық дене шынықтыру және спорттық іс-шараларды ұйымдастыру мен өткізуге қатысу;

10) саламатты өмір салтын насихаттау бойынша жұмыс жүргізу, әлеуметтік мәні бар аурулардың таралуына қарсы іс-қимыл жөніндегі профилактикалық жұмысты ұйымдастыру және жүргізу;

11) егер Қазақстан Республикасының заңдарында өзгеше белгіленбесе, волонтерлік лагерьлер қызметін қоса алғанда, өңірлік, өңіраралық, республикалық және халықаралық мәдени, бұқаралық және басқа да ойын-сауық және қоғамдық іс-шараларды ұйымдастыру мен өткізуге қатысу, археологиялық қазбаларға, тарихи ғимараттардың қасбеттерін қалпына келтіруге, мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған жазғы сауықтыру лагерьлерінің жұмысына, конгресс-көрме қызметіне қатысу;

12) халықтар арасындағы татулықты, достық пен келісімді нығайтуға, әлеуметтік, ұлтаралық, конфессияаралық, этносаралық, діни шиеленістерді болғызбауға қатысу;

13) волонтерлік қызметтің Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін өзге де түрлері болып табылады[41].

Қоғамдық ұйымдарға қатысу. Білім алушылар әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған қоғамдық ұйымдардың қызметіне қатысады.

Мектептегі өзін-өзі басқару ұйымы, республикалық «Жас ұлан» «Жас қыран» балалар мен жасөспірімдер ұйымдары жүйелі қызмет атқарып келеді.

Әлеуметтік жобаларға қатысу. Білім алушылар өздерінің әлеуметтік жобаларын жүзеге асырады. Асар әлеуметтік жобасы, рөлдік ойындар, қайырымдылыққа байланысты, кәсіпкерлікке, шығармашылыққа, отбасылық құндылықтарды нығайтуға байланысты, салауатты өмір салтын, денсаулықты нығайтуға, өмірлік қиын жағдайларға тап болған балаларға көмек, жасөспірімдер арасындағы аутодеструктивті, девиантты мінез-құлықтың алдын алуға байланысты, экологиялық мәдениетті қалыптастыру жобалары, туризмді

дамыту, сонымен қатар «Жастар керуені», «Құқық қорғаушы», «JastarSportFest», «JasA!», «Ұлттық мұра», Жеткіншектің жеті жарғысы», «Еңбегі адал жас өрен» т.б. жобалары іске асырылуда.

Қазақстанның білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені енгізу міндеттерін табысты іске асыру үшін мынадай ұсыныстарды ескеру қажет:

- Әлеуметтік тәжірибені енгізу білім алушылардың қажеттіліктері мен мүдделеріне бағытталуы;

- Әлеуметтік тәжірибені енгізу әр түрлі және қызықты болуы;

- Әлеуметтік тәжірибені енгізу тиімді болуы керек.

Қазақстанның білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені енгізу нәтижелері:

Білім алушылардың жеке басының әлеуметтік маңызды қасиеттерін дамыту.

Білім алушылардың сыни ойлау, ынтымақтастық, көшбасшылық дағдыларын игеруі.

Білім алушылардың жауапкершілік пен жанашырлық сезімін дамыту.

Әлеуметтік тәжірибені енгізу білім алушылардың белсенді азаматтық ұстанымын, әлеуметтік мәселелерді шешуге қатысуға дайындығын қалыптастыруға ықпал етеді.

Қазақстанда білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибе түрлері:

- Еріктілер акциялары мысалы, мұқтаж адамдарға заттар жинау, қоғамдық орындарды тазалауға көмектесу, қайырымдылық шараларына қатысу.

- Білім алушылар экологиялық, әлеуметтік, мәдени сияқты әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған қоғамдық ұйымдардың қызметіне қатысады, сонымен қатар әлеуметтік жобаларын жүзеге асырады.

Қазақстанда өз еркімен қоғамға пайдасын тигізуді көздейтін еріктілердің қатары жыл санап артып келеді.

Бүгінде әлем халқының 970 миллион волонтер болса, оның ішінде әрбір сегізінші қазақстандық еріктілер қатарын толықтыруда.

Еріктілік, (лат. волонтерлік - ерікті) немесе еріктілік, волонтерлік – бұл ақшалай сыйақыларды талап етпестен көпшіліктің мүддесі үшін ерікті түрде жүзеге асырылатын өзара көмек пен өзін-өзі қорғаудың дәстүрлі формалары, қаражат жинау, қызметтерді ресми ұсыну және азаматтық қатысудың басқа нысандары.

Қайырымдылық ұйымдарының қызметі көптеген еріктілердің қолдауына мұқтаж.

Волонтерлік қызметті ұйымдастыру үшін, бір жағынан, қайырымдылық ұйымдарында ерікті бос жұмыс орындары құрылады, екінші жағынан, көмекші ұйымдар шеңбері және қайырымдылық қызметіне қатысушылардың ерікті корпусы құрылады, олар мұқтаж жандардың мүдделері үшін тегін еңбекке қатысуға келіседі.

Мұндай бос жұмыс – қайырымдылықтың бір түрі (мұқтаж бенефициарлардың пайдасына - адамдарға, табиғатқа берілетін көмек).

Ерікті қызмет түсінігі көбінесе қоғамның игілігі үшін кез-келген пайдалы қызметті белгілейтін «әлеуметтік белсенділік» ұғымдарымен алмастырылады.

Еріктілердің қызметі, ең алдымен, өздеріне көмектесе алмайтын мұқтаж жандарға (қарттық, панасыздық, мүгедектік, табиғи апаттар, әлеуметтік апаттар, апаттар)

2017 жылы «ЭКСПО» халықаралық мамандандырылған көрмесі жастарды жаппай волонтерлік қозғалысқа тарту ісін бастап берді.

2019 жылы Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Волонтерлік – жастардың әлеуметтік лифті» атты Қазақстан-Ресей жастарының ынтымақтастық форумына қатысты

Қазақстанда волонтерлікті дамытудың жаңа кезеңі басталды.

Қасым-Жомарт Тоқаев жастар жылы аясында өткізілетін негізгі іс-шараларға тоқталды.

Жастардың бизнес-бастамаларын дамытуға арналған «Жас кәсіпкер» бағдарламасы экономиканың негізгі секторларындағы стартаптарға қолдау көрсетуге мүмкіндік береді. Қызметі мен білімі жоқ жұмысқа орналаспаған жастардың мәселесі шешілуде. Жұмыспен қамту, ең алдымен, еңбек тәжірибесі жоқ жастар жөнінде арнайы бағдарлама қабылдануда. Білікті жас мамандарды қолдау күшейе түседі, – деді Мемлекет басшысы.

Қазақстан Президенті еріктілер қозғалысының көшбасшыларын еліміздегі ауқымды әлеуметтік міндеттерді шешу үшін белсенді атсалысуға шақырды.

Сонымен қатар, Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан мен Ресей жастарының екіжақты байланыстарды нығайтуға қосқан үлесіне жоғары баға берді.

– Екі ел жастарының тікелей байланыстары – Қазақстан мен Ресей арасындағы стратегиялық серіктестіктің, достықтың және тату көршіліктің бағдарын нығайтудың маңызды шарты. Елдерімізді ортақ тарих пен ең ұзын шекара ғана емес, сонымен қатар, ынтымақтастықтың зор әлеуеті де біріктіреді. Бұл саясатты жалғастыра береміз, – деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев екі елдің еріктілер қозғалысы арасындағы серіктестікті ынталандыруға бағытталған бірқатар ұсыныс айтты.

– Біріншіден, «Жыл волонтері» халықаралық сыйлығын ұйымдастыруды ұсынамын. Сыйлық үздік волонтерлік жобаға беріледі және креативті идеялар мен жобалар жасап жүргендерге жақсы қолдау болады. Екіншіден, Қазақстан мен Ресейдің волонтерлік ұйымдары көшбасшыларының қатысуымен тұрақты жұмыс істейтін Волонтерлік кеңес құру мүмкіндігін талқылауды ұсынамын. Бұл өзара ынтымақтастықты нығайту үшін біздің әлеуетімізді күшейте түседі», – деді Қазақстан Президенті.

Сонымен қатар, форум барысында Мемлекет басшысы жастар ұйымдары көшбасшыларының 2020 жылды «Волонтерлер жылы» деп жариялап, тарихи-

мәдени орындарға бірлескен археологиялық және іздеу жұмыстарын жүргізу жөніндегі бастамасын қолдады.

Волонтерлік – бұл жай ғана әлеуметтік құбылыс емес. Тіпті, бір күнде қалыптасатын әдет немесе дағды деуге де болмайды. Бұл – көптеген адамдардың саналы түрде таңдаған өмір салты.

«Қайырымдылық – адамның бала кезінен бойға сіңетін қасиет. Сондықтан, өскелең ұрпақты жастайынан жақсылық жасауға тәрбиелеу – өте маңызды міндет. Осы ретте, барлық білім беру ұйымдарында тақырыптық сабақтар мен факультативтік сағаттар енгізуді ұсынамын. Қоғамға қызмет етуді зердесіне түйген ұл-қыздарымыз нағыз азамат болары анық. Дана Абай айтқан «Ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек» дәл қазіргі кезеңде ауадай қажет. Бұл асыл қасиеттер волонтер қатарына қосыламын деген әрбір жастың бойынан табылады» - деді Президент Қ.Тоқаев

«Жастарымыз мұқтаж жандарға көмек қолын созуға әрдайым дайын болуы керек. Дана халқымыз «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» деген. Қайырымдылық пен мейірімділік – қанымызға сіңген қасиет. Қазақта Асар жасап, бір-біріне көмектесіп, қолдау көрсету дәстүрі бар. Оның волонтерлікпен үндесетіні сөзсіз. Сондықтан алдағы жылы сол дәстүрді заманға сай қайта жаңғыртуымыз қажет», - деді мемлекет басшысы ел астанасында өткен Жастар жылының жабылу салтанатында.

«Асар» – бұл ерте уақыттағы «көмек сұраған» адамдарға ерікті көмек көрсету түрі.

Асар түрлі жастағы және әр түрлі әлеуметтік статусқа ие адамдарды бір істе біріктірген мұқтаж жанға көмек беру. Бұл ерікті көмек беру идеясының таралуындағы алғашқы қадамдар.

Ол жеке бір индивидуалдық емес, қоғамдық игілік үшін қажет. Ата-бабамыздан келе жатқан асар әлі де бар, алайда оған паралельді көмектің түрі – волонтерлік пайда болды.

Волонтерлік ұйым өкілдері, Қазақстанда еріктілер қызметі үшін басымды бағыт деп әлеуметтік сала мен экология мәселелері, білім және денсаулық салалары, корпоративтік волонтерлік белгіленгенін айтады. Ал 2020 жылы елімізде волонтерлерді халықаралық қаржыландыру бағдарламасы іске қосылды.

Бұл – қазақстандық волонтерлер өзге елдердегі еріктілер жобаларына ат салысып, алыс-жақын шет елдердегі әріптестеріне көмектесе алады деген сөз.

Волонтерлік ұйым өкілдері, бұл Қазақстандағы ерікті жастарға волонтерлік тәжірибе жинақтаумен қатар, өзге тілдерді, мысалға, ағылшын тілін барынша меңгеруге, өз бойындағы мүмкіндік әлеуетін толық ашып, білімін жетілдіруге жол ашады.

Волонтердің бойында адамгершілік, үлгі-өнеге, қамқорлық қасиеттерді сіңірген және гуманитарлық, әлеуметтік, экологиялық жобаларға шынайы жан

қалауымен қатысып, бастаған жұмысын аяғына дейін жеткізуге дайын тұлға болуы тиіс.

Волонтер қағидаттары

Волонтерлік қағидаттары – бұл волонтерлік қызметке қатысатын адамдар басшылыққа алатын негізгі сенімдер мен құндылықтардың жиынтығы. Бұл қағидалар оң және тиімді еріктілік тәжірибесін құруға бағытталған және еріктілер мен олар жұмыс істейтін ұйымдар арасындағы табысты ынтымақтастықты қамтамасыз ету үшін маңызды. Төменде волонтердің негізгі принциптері берілген.

Еріктілік: Волонтерлік қызмет ерікті және өз қалауы мен қатысуға деген ынтасына негізделген болуы керек. Еріктілер мәжбүрлеуге немесе қысымға ұшырамауы керек.

Белсенділік: еріктілер іс-шараларға белсенді қатысады және ұйымның немесе жобаның мақсаттарына жетуге үлес қосады. Олар оң нәтижеге жету үшін уақыт пен күш жұмсауға дайын.

Риясыз қызмет ету: волонтердің негізгі қағидасы – материалдық пайда немесе сыйақы күтпестен риясыз көмек пен қызмет көрсету. Еріктілер тек тапсырмаларды орындауға байланысты шығындардың орнын толтыра алады.

Өзін-өзі анықтау: еріктілер өз бетінше шешім қабылдауға және волонтерлік қызметтің нақты түрлерін таңдауға қатысуға құқылы. Олар өздерінің қызығушылықтары мен қалауларын анықтай алады.

Құрмет пен түсіністік: еріктілер басқа еріктілерге, ұйымға және мақсатты аудиторияға құрмет көрсетуі керек. Олар сондай-ақ басқа қатысушылардың мәдени, әлеуметтік және этикалық ерекшеліктерін ескеріп, кемсітпеу және инклюзивтілік принциптерін сақтауы керек.

Кәсіпқойлық: еріктілер өз міндеттерін кәсіби шеберлікпен және жауапкершілікпен орындауы керек. Бұл тапсырмаларды уақытында орындауды, құпиялылықты сақтауды және сапа стандарттарын сақтауды қамтиды.

Ынтымақтастық: еріктілер ортақ мақсаттарға жету үшін басқа еріктілермен, ұйымдармен және стейкхолдерлермен ынтымақтаса алады. Ынтымақтастық пен ынтымақтастық тапсырмаларды тиімдірек орындауға ықпал етеді.

Кері байланыс: еріктілер ұйымның кері байланысын қамтамасыз ете алады және олардың еріктілік тәжірибесін бағалай алады. Бұл кері байланыс еріктілер қызметінің шарттары мен нәтижелерін жақсарту үшін пайдаланылуы мүмкін.

Дамушылық: еріктілер еріктілікті жеке және кәсіби даму құралы ретінде пайдалана алады. Олар волонтерлік қызметке қатысу кезінде жаңа дағдыларды, тәжірибені және білімді игере алады.

Ұзақ мерзімді: еріктілер еріктілікті ұзақ мерзімді қызмет ретінде қарастыра алады және ұйымдар мен жобаларға тұрақты үлес қоса алады. Ұзақ мерзімді қатысу айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

Волонтер қағидаттары волонтерлердің ұйымдардың немесе жобалардың қызметіне этикалық және тиімді қатысуын қамтамасыз етеді.

ҚР Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың бастамасы бойынша «Жыл волонтері» халықаралық сыйлығы тағайындалды. Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі волонтер жылын жүзеге асыру шеңберінде «Жыл волонтері» халықаралық сыйлығын тағайындауға арналған конкурс өткізді. Халықаралық сыйлық әлеуметтік және қоғамдық пайдалы міндеттерді шешуге үлес қосқан волонтерлер мен волонтерлер тобын, отандық және халықаралық волонтерлік ұйымдарды қолдауға бағытталған. Байқауға үміткерлер әлемнің түкпір-түкпірінен қатыса алады. Ол үшін qazvolunteer.kz интернет платформасында өтінім беріп, волонтерлік қызметі туралы деректерді толтыру қажет.

Байқау екі кезеңде өтеді: бірінші – qazvolunteer.kz интернет-платформасында ашық онлайн-дауыс беру, екінші – ең көп дауыс жинаған және екінші кезеңге өткен қатысушыларды Конкурстық комиссия бағалайды.

Нәтижесінде келесі номинациялардың әрқайсысы бойынша үш үміткер жеңімпаз болып танылады: (қосымша б)

- ✓ «Үздік волонтерлік ұйым»
- ✓ «Корпоративтік волонтерлік көшбасшысы»
- ✓ «Тұрақты даму мақсаттарының көшбасшылары»
- ✓ «Үздік әлеуметтік көмекші»
- ✓ «Төтенше жағдайларды жоюға белсенді қатысқаны үшін»
- ✓ «Хабар-ошарсыз кеткен адамдарды іздеуге белсенді қатысқаны үшін»
- ✓ «Құқық бұзушылық құрбандарына көмек көрсетуге белсенді қатысқаны үшін»
- ✓ «Денсаулық сақтауды дамытуға белсенді қатысқаны үшін»
- ✓ «Салауатты өмір салтын насихаттауға белсенді қатысқаны үшін»
- ✓ «Білімді дәріптеуге қосқан үлесі үшін»
- ✓ «Қоршаған ортаны сақтауға және қорғауға қосқан үлесі үшін»
- ✓ «Бейбітшілікті, достық пен келісімді нығайтуға қосқан үлесі үшін»
- ✓ «Тарихи-мәдени мұраны сақтауға және дамытуға қосқан үлесі үшін»
- ✓ «Зоологиялық қорғау мәселелерін шешуге қосқан үлесі үшін»
- ✓ «Әлеуметтік міндеттерді шешуге қосқан үлесі үшін»[42].

«Жыл волонтері» халықаралық сыйлығы – әлеуметтік және қоғамдық пайдалы міндеттерді шешуге елеулі үлес қосқан отандық және халықаралық волонтерлер мен волонтерлік топтарды, волонтерлік ұйымдарды қолдауға және ынталандыруға, сондай-ақ волонтерлік қозғалысты дамытуға және қолдауға бағытталған.

3 ОРТА БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ӘЛЕУМЕТТІК ТӘЖІРИБЕЛЕРДІ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ІСКЕ АСЫРУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

Әлеуметтену – бұл адамның өмір бойы жалғасатын үздіксіз және көп қырлы процесс, яғни бастауыш мектепте алған тәжірибе орта мектепте табысты тұлғаны қалыптастырады.

Сондықтан білім алушылар әлеуетін дамыту мақсатында әлеуметтік практикаға тарту кез келген уақытта басым бағыт болып табылады.

Қоғамда өмір сүре алатын, ұжымда жұмыс істей алатын адамды өсіріп, тәрбиелеу міндетіміз, сондықтан бастауыш сыныптардан бастап білім алушыларды ұжымда өмір сүруге үйрету, өзімізбен ғана емес, басқалармен де өмір сүруге үйрету маңызды.

Ұжым – бұл үлкен тәрбиелік күш, өйткені ол білім алушылардың қарым-қатынас, өзін-өзі реттеу, өзін-өзі көрсету қажеттіліктерін қанағаттандыра алады. Ұжым әр білім алушыға қоғамдық өмірдің қажетті тәжірибесін алуға және өзінің ең жақсы жеке қасиеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Л.В. Мардакаев «Әлеуметтік педагогика сөздігінде» әлеуметтенудің анықтамасын береді: «Әлеуметтену – бұл жеке тұлғаның жаңашылдығын

қалыптастыру процесі. Мұндай қалыптасу процесінде адамның тілді, әлеуметтік құндылықтар мен тәжірибені (нормалар, көзқарастар, мінез-құлық үлгілері), осы қоғамға тән мәдениетті, әлеуметтік қауымдастықты, топтарды игеруі және олардың әлеуметтік байланыстары мен әлеуметтік тәжірибелерін жаңғыртуы жүреді. Әлеуметтену процесс ретінде де, нәтиже ретінде де қарастырылады».

Әлеуметтенудің мәні – бұл процесте оның адамы өзіне тиесілі қоғамның мүшесі ретінде қалыптасады.

Әлеуметтік тәжірибе – білім алушының әлеуметтік құзыреттілік дағдылары мен қоғамдағы нақты іс-әрекет дағдыларын алатын жағымды әлеуметтік тәжірибе алуға бағытталған іс-әрекет. Бұл жағдайда тәрбие білім беру қызметінің барлық түрлерін қамтуы және енуі керек.

Осылайша, сынып жетекшісі мектепте білім алушылардың әлеуметтік тәжірибе алуына жағдай жасап, олар үшін түрлі іс-шаралар ұйымдастыруы керек.

Сынып ұжымы жағдайында білім алушыларды тәрбиелеу және әлеуметтендіру.

Бастауыш сынып білім алушыларын әлеуметтендіру мәселесі өзекті. Бұл жаста баланың дамуында бірқатар психофизикалық өзгерістер болады; жетекші іс-әрекет түрі, баланың құрамына кіретін әлеуметтік топ, оның басқалардың және өзінің көз алдында алатын ұстанымының мәні өзгереді, қарым-қатынас, таным, әлеуметтік тану және өзін-өзі көрсету қажеттілігі дамиды.

Білім алушы үшін бастауыш сыныптарда бір мұғалім – ол сынып жетекшісі де, тек оқу үшін ғана емес, сонымен бірге білім алушының дамуы үшін де қолайлы немесе қолайсыз жағдай жасайды. Ол білім алушының оқу үлгеріміне де тәрбиесіне де жауапты тұлға.

Мен үшін бүгінгі сынып жетекшісі – бұл:

- қоғам мен өсіп келе жатқан тұлға арасындағы үйлестіруші;
- ынтымақтастық қатынастарының сәулетшісі;
- оңтайлы дамып келе жатқан микроортаны жасаушы;
- педагогтердің, отбасының, қоғамның бірлескен іс-қимылдарының үйлестірушісі;
- балалардың күнделікті өмірін жасаушы.

Егер жүйелі болса, тәрбие сәтті болады.

В. А. Сухомлинский: «балалар сұлулық, әдемілік пен әсемдік, ойын, ертегі, музыка, сурет, қиял, шығармашылық әлемінде өмір сүруі керек», - деді.

Мектеп калейдоскопы – мұғалімдердің, оқушылардың және олардың ата-аналарының таңқаларлық үйлесімді үйлесімі, мұнда әр сәт қымбат, мұнда әр дән ерекше үлгінің жарқын құрамдас бөлігі болып табылады.

Білім алушылардың бүкіл әлемі қызықты оқиғаларға, пайдалы ақпаратқа және қызықты ойын-сауыққа толы болатындай бағдарлама құрастыруға болады.

Балалық шақ – бұл ең алдымен жүректі тәрбиелеу. Адамгершілік құндылықтар – жақсылық, достық, денсаулық, отбасы, еңбек, Отан, бейбітшілік,

махаббат. Адамгершілік құндылықтар – білім алушылардың рухани әлемін анықтап, оларды бақытты етеді.

Әлеуметтік тәжірибені ұйымдастыру арқылы бастауыш сыныптарда түрлі тақырыптарда бағдарламалар әзірлеп, жобалар, іс-шаралар ұйымдастыруға болады.

Оқытудың бірінші жылының негізгі тәрбиелік сәті – өзін-өзі тану, оның ұжымдағы тиесілігі.

Тәрбиенің екінші жылында «Достық», «Жақындарына қамқорлық», «Жанашырлық» және «Мейірімділік» моральдық ұғымдары қалыптасады.

Тәрбиенің үшінші жылы – ұжымның қалыптасу жылы, өз мүдделерін ұжымның мүдделеріне бағындыру.

Төртінші жыл тәуелсіздікті, дұрыс азаматтық ұстанымды, демократияны қалыптастыру міндерін жүзеге асыру ұсыналады. Осы ерекшеліктерді ескере отырып, тәрбие жұмысының барлық бағыттарын ескере отырып, іс-шаралар әзірлеуге болады.

Білім алушылардың жанжалсыз тұлғааралық қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру, ұжымдық іс-әрекет барысында шығармашылық пен өзара түсіністік атмосферасын құру маған сыныптық бірлесіп басқаруға білім алушылардың, педагогтер мен ата-аналардың үштік одағы көмектеседі.

Бірлескен басқаруды ұйымдастыру білім алушыларды басқаруға және бағынуға, талапшыл және объективті болуға үйретеді, жауапкершілік пен ұжымшылдық сезімін тәрбиелейді, сыни дұрыс көзқарас қалыптастырады, сыныптағы жұмысты нақты және сапалы ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Сынып ұжымында мектепішілік және сыртқы байланыстар айқын байқалады.

«Үйлесімділік» үш бағыт бойынша: хореография, бейнелеу өнері және домбыра үйірмелері жалпы эстетикалық бағыт адамның рухани өсуіне, білім алушылардың ішкі әлемін, олардың адамгершілік келбетін қалыптастыруға ықпал етеді, өмірдің күрделі мәселелерін түсінуге, өмірдегі орнын анықтауға көмектеседі.

Сыныптың тәрбие жұмысын келесі «Мен және отбасы», «Мен және табиғат», «Менің білім әлемім», «Мен адаммын», Мен және Отанмын» бағыттары бойынша ұйымдастыруға болады.

Бағдарламаны іске асыру үшін тәрбие жұмысының әртүрлі түрлерін қолдану: сынып сағаттары, ата-аналармен жұмыс, танымдық конкурстар, викториналар, ойындар, еңбек десанты, акциялар, экскурсиялар, спорттық мерекелер мен жарыстар, көрмелер, ұлы тұлғалармен кездесулер, жәрмеңкелер, жобалар т.б.

Сыныптың білім беру бағдарламасы оқушылардың сәтті әлеуметтенуіне ықпал ететін түрлі жобаларға белсенді қатысуға мүмкіндік береді.

«Салауатты тамақтану еліне саяхат» жобасы

Бұл жоба «Денің сау болсын жас өрен!» білім алушыларды дұрыс

тамақтануға үйретуге және олардың ата-аналары арасында салауатты өмір салтын насихаттауға бағытталған.

Уақыт талабына сай «Салауатты тамақтану еліне саяхат» жобасының тақырыбы өзекті. «Салауатты тамақтану еліне саяхат» жобасын іске асыру бойынша жұмыс тәжірибесін «Салауатты бол!» насихаттау жұмыстары мен кездесулер ұйымдастыру.

«Дені саудың-жаны сау» ата-аналарды, педагогтерді білім алушылардың денсаулығын сақтау мен нығайтуға қамқорлық жасауда біріктірді. Жобаның бірегейлігі – оны жүзеге асырудың арқасында балалар ғана емес, ересектер де салауатты өмір салтының негіздерін игере алды.

Жоба аясында «Тамақтану әдебі», «Дәрумендер», «Адал ас» сынып сағаттарын өткізу ұсынылады.

Балалардың сүйікті орны «Дәрумендер» асханасын ұйымдастырып, онда олар әр жұма сайын жаңа шырындар ішіп, көкөністер мен жемістердің тағамдық және пайдалы қасиеттері туралы білді.

«Салауатты тамақтану еліне саяхат» жобасы аясында жұмыстың бірегейлігін сақтай отырып, «ғылыми зертхана» қызметін жүзеге асыруға болады.

Сонымен қатар мектепте бастауыш сыныптары шеңберінде білім алушыларды рухани-адамгершілік дамыту және тәрбиелеу бағдарламасын әзірлеуге болады.

Бағдарлама мақсаты – рухани-адамгершілік қасиеттерді, белсенді өмірлік ұстанымды тәрбиелеу, білім алушылардың әлеуетін дамыту, оларды әлеуметтендіру.

Міндеттері:

- патриотизм мен азаматтық ынтымақтастықты қалыптастыру;
- жалпы проблемаларды шешуде педагогтермен, құрдастарымен, ата-аналармен, жоғары сынып балаларымен ынтымақтастықты ұйымдастыру және жүзеге асыру дағдыларын дамыту;
- өзге адамдарға деген сенімділікті арттыру;
- ізгі ниет пен эмоционалды жауаптылықты, өзге адамдарды түсінуді және оларға жанашырлықты дамыту.

Тәрбие нәтижелері үш деңгейге бөлінеді:

1. Білім алушының әлеуметтік білім алуы – жағымды әлеуметтік білім мен күнделікті тәжірибенің маңызды тасымалдаушысы ретінде педагогтермен өзара әрекеттесу.

2. Білім алушының тәжірибе алу және қоғамның негізгі құндылықтарына жағымды көзқарас, жалпы әлеуметтік шындыққа құндылық қатынасы (сынып, мектеп деңгейінде достық әлеуметтік ортада өзара әрекеттесу).

3. Білім алушының тәуелсіз қоғамдық іс-әрекет тәжірибесін алуы (мектептен тыс әлеуметтік субъектілермен, ашық қоғамдық ортада өзара әрекеттесу.)

Сынып жетекшілерінің бағдарламаны жүзеге асыру үлгісі

1.«Қара түстен басқа барлық түстер» жобасы үш бөлімнен тұрады:

- 2 сынып «Өзін түсінуді үйрену»
- 3 сынып «Басқаларды түсінуді үйрену»
- 4 сынып «Сөйлеу әдебін үйрену»

- Бағдарлама шеңберіндегі сабақтар білім алушыларға құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас жасаудың қажетті дағдыларын береді;

- ауызша емес және ауызша қарым-қатынас құралдарының маңыздылығын көрсетеді;

- жанжалдарды болдырмай, әртүрлі жағдайларда мінез-құлқыңызды басқаруға, олар туындаған жағдайда жанжал жағдайларынан шығудың жолын табуға үйретеді;

- білім алушыларға салауатты өмір салты талаптарына сәйкестік тұрғысынан өз режимін бағалауға және сәйкессіздіктерді түзетуге көмектеседі; неліктен денсаулығына қамқорлық жасау, салауатты және қауіпсіз өмір салты ережелерін сақтау қажет екенін түсінуге мүмкіндік беру.

Бағдарламаның маңызды міндеттерінің бірі – білім алушының құрдастарының немесе ересектердің теріс қысымына ұшыраған кезде де сыни жағдайларда өз пікірін қорғай білу және «жоқ» деп айту қабілетін қалыптастыру.

Білім алушылардың сабақ барысында алған білімдері, дағдылары мен әдеттері оларға әртүрлі жағдайларда саналы түрде мінез-құлық жолын таңдауға мүмкіндік береді, ойланбастан басқа біреудің «үлгісін» ұстанбауға және басқалардың қателіктерін қайталамауға үйретеді.

Ата-аналардың тапсырмаларды орындауға қатысуы балалармен өзара әрекеттесуді сақтауға және нығайтуға мүмкіндік береді, күнделікті өмірде туындауы мүмкін мәселелер бойынша баламен сөйлесуге жағдай жасайды.

2. Білім алушының үлкендердің жағымды тәжірибесін алуға және қоғамның негізгі құндылықтарына оң көзқараспен қарауға бағытталған дәстүрлі және инновациялық сынып сағаттары мен мектеп іс-шараларының жүйесі.

2.1. Дәстүрлі:

Аналар күні – сыйлықтар жасау, аналар мен әжелерге мерекелік концерт пен тәттілер әзірлеу.

«Ұландар» мерекесі – тарихтың қаһармандық беттерімен, патриоттық парызды орындау үлгілерін ұсынған, елін қорғаған батыр тұлғалардың өмірімен таныстыру.

Қарттар күні – ашықхаттар жасау және туыстарын, көршілерін құттықтау.

Экологиялық білім күні – өсімдіктерді отырғызу, қол жетімді аумақтарды қоқыстардан тазарту, ата-аналармен бірге тұрғылықты жері бойынша экологиялық іс-шараларға қатысу.

«Ағаш отырғыз» акциясы – мектеп жанындағы учаскеде 11-сынып түлектерімен және ата-аналармен бірлесіп ағаш отырғызу.

Отан қорғаушылар күні – көркем фильмдерден үзінділерді көруге қатысу,

Отан қорғаушылар туралы әңгімелер өткізу, әскери-патриоттық мазмұндағы ойындарды дайындауға және өткізуге қатысу.

«Соңғы қоңырау» – мектеп түлектерін бірінші сынып оқушыларымен құттықтау.

«Денсаулық күні» – білім алушылар мен олардың ата-аналарының мектептегі спорттық байқауларға қатысуы.

2.2. Инновациялық:

Мейірімділік күні – қайырымдылық істерге, мұқтаж жандарға көмек көрсетуге, табиғатқа қамқорлық жасауға қатысу.

«Шабыт» поэзия клубы – белгілі ақындардың өлеңдері мен өз шығармаларының оқылуы, жергілікті ақындармен кездесулер.

Халықаралық би күні – мектептің би ұжымдарының өнер көрсетуі.

Көркемөнер байқауы – білім алушылар өздерінің таланттарын көрсетеді, жеке ерекшеліктерін ашады.

3. Білім алушының мектептен тыс әлеуметтік субъектілермен ашық қоғамдық ортада өзара әрекеттесуіне бағытталған іс-шаралар.

Спорттық мерекелерге қатысу: «Мен және менің ата-анам» қалалық мерекесі; біздің мектептің ата-аналары ұйымдастырған ауданаралық спартакиада және мектепішілік, аудандаық, қалалық «Ұлттық лига» жобасына қатысу, «Асық ату» челенджіне қатысу т. б.

Әр түрлі деңгейдегі байқауларға қатысу – суреттер, көркемөнер, домбыра сайысы, театрлық қойылымдары.

Әлеуметтік қызмет арқылы жеке тұлғаны дамытуға мүмкіндік беретін жобаларды іске асыру – өлкетану мұражайына, хайуанаттар паркіне, саябақтарға, өндіріс орындарына бару, онда кәсіптермен және өндіріс кезеңдерімен танысу ғана емес, сонымен қатар бейнелеу өнері, технология сабақтарында жобаны жүзеге асыруға болады.

Білім алушыларға арналған әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру бағдарламасы

7-кесте

Бағдарлама атауы	<i>Білім беру ұйымдарында білім алушыларға арналған әлеуметтік тәжірибені жүзеге асыру бағдарламасы</i>	
Бағдарламаны әзірлегендер	Мектеп әкімшілігі, педагогикалық ұжым	
Бағдарламаға тапсырыс беруші	Социум, педагогикалық ұжым	
Жүзеге асыру мерзімі	Бағдарламалық іс шаралар 2023-2024 жылға дейінгі кезеңді қамтиды.	
Бағдарламаның негізгі бөлімдері	Модуль 1	2. Түсіндірме жазба 2.1. Мақсаты 2.2. Міндеттері

		2.3. Бағдарламаның өзектілігі 2.4. Бағдарламаны жүзеге асыру бағыттары
	Модуль 2	3. Бағдарлама мазмұны: 3.1. Әлеуметтік тәжірибені ұйымдастыру кезеңдері 3.2. Әлеуметтік тәжірибе іс-шараларының түрлері 3.2.1. 1-4 сыныптар – әлеуметтік сауаттылық 3.2.2. 5-9 сыныптар – әлеуметтік білім және құзыреттілік 3.2.3. 10-11 сыныптар – әлеуметтік жетілу
	Модуль 3	4. Бағдарламаны жүзеге асыру шарттары 4.1. Кадрлық қамтамасыз ету 4.2. Ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету
	Модуль 4	5. Бағдарламаны іске асырудың болжамды нәтижелері
	Модуль 5	6. Ұсынымдар
Негіздеме	<p>- Білім туралы Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы;</p> <p>- Қазақстан Республикасының Кодексі 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414 бұйрығы;</p> <p>- «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 23 қыркүйектегі № 406 бұйрығы;</p> <p>- Орта білім беру ұйымдарында сынып жетекшілігі туралы ережені бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 12 қаңтардағы № 18 бұйрығы;</p> <p>- Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің «Біртұтас тәрбие Бағдарламасы» 2023 жылғы 19 қыркүйектегі № 294 Бұйрығы.</p>	
Мақсаты	Білім алушылардың коммуникативтік мәдениетін қалыптастыру, оларға біліктілік пен дағдыларды игеру үшін жағдайлар жасау, болашақ мамандықты таңдау кезінде әлеуметтік маңызды мәселелерді шешуде әлеуметтік өзін-өзі ұйымдастыру.	

Негізгі міндеттері	<ul style="list-style-type: none"> - білім алушыларды әлеуметтік маңызы бар шығармашылық қызметке тарту; - әр түрлі әлеуметтік өзара әрекеттесу процесінде коммуникативті мәдениеттің практикалық дағдыларын игеру; - жобалық әдісті меңгеру; - білім алушылардың белсенді және жауапты азаматтық ұстанымын дамыту; - жеке мінез-құлық үлгілерін қалыптастыру дағдыларын, әлеуметтік тәжірибеден өту кезінде білім алушылардың іс-әрекетімен бірге жүретін проблемаларды шешу мен еңсерудің барабар жағдайларын, нақты жағдайда теориялық білімді қолдана білу дағдыларын игеру.
Бағдарламаны іске асырудан күтілетін нәтижелер	<ul style="list-style-type: none"> - іскерлік қарым-қатынас құрудың әртүрлі тәсілдерін табу(бейтаныс адамдармен байланыс орнатуды үйрену, танысу, келіссөздер жүргізу, ынтымақтастық, пайдалы болу); - іскерлік құжаттамамен жұмыс істеу; - өз қызметін құру және жобалау; - жеке мүмкіндіктерді таңдаған нақты мамандықтың талаптарымен байланыстыру және нәтижесінде дұрыс таңдау жасау.

2. Түсіндірме жазба

Қоғамда болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер мектепке жаңа талаптар қояды, бұл оның түлектерінің кең және жан-жақты білім, білік мен дағдылары жеткіліксіз екендігінде көрінеді. Түлектер әлеуметтік белсенді, жауапты, нарықтық қатынастар жағдайында қазіргі өмірдің талаптарына бейімделуге көмектесетін белгілі бір әлеуметтік тәжірибеге ие болуы керек.

Осыған байланысты, мектепте оқып жүргенде-ақ білім алушыға мамандық алуға, жұмысқа орналасуға көмектесетін әлеуметтік тәжірибе жинақтау қажет. Бұл тәжірибені игерудің басты шарты сабақтан тыс уақытта-әлеуметтік практикада практикалық қызметті ұйымдастыруды қамтамасыз ету болуы керек.

Әлеуметтік тәжірибе – бұл білім алушылардың арнайы ұйымдастырылған оқу-танымдық қызметі, оның аясында педагогикалық қызметкерлер мен кәсіби мамандар адамның кәсіби қызметіне сәйкес келетін белгілі бір кәсіптің (мамандықтың) құрылымы мен мазмұнын зерттеу процесін психологиялық-педагогикалық қолдауды жүзеге асырады.

Әлеуметтік тәжірибе бағдарламасы жалпы ережелерді қамтиды, әлеуметтік практикаға қатысушыларды және олардың қызметін анықтайды, әлеуметтік практиканың кезеңдерін және практиканың әр бағыты бойынша тақырыптық жоспарлауды ұсынады, практика нәтижелері бойынша білім алушылардың есептік құжаттамасын рәсімдейді.

Бағдарлама жекелеген мамандықтардың нақты шарттарымен және мазмұнымен танысуды, әртүрлі әлеуметтік өзара іс-қимылдарды жүзеге асыру процесінде білім алушылардың коммуникативтік мәдениетін арттыруды, нақты

жағдайда теориялық білімді қолдану дағдыларын игеруді, білім алушыларды қоғамдық маңызы бар қызметке тарту негізінде әлеуметтік құзыреттіліктерді қалыптастыруды көздейді.

2.1. Мақсаты:

Білім алушылардың коммуникативтік мәдениетін қалыптастыру, олардың болашақ мамандықты таңдау кезінде әлеуметтік маңызды мәселелерді шешуде әлеуметтік өзін-өзі ұйымдастыру дағдылары мен дағдыларын игеруі үшін жағдайлар жасау.

2.2. Міндеттері:

- білім алушыларды әлеуметтік маңызы бар шығармашылық қызметке тарту;

- әр түрлі әлеуметтік өзара әрекеттесу процесінде коммуникативті мәдениеттің практикалық дағдыларын игеру;

- жобалық әдісті меңгеру;

- білім алушылардың белсенді және жауапты азаматтық ұстанымын дамыту;

- жеке мінез-құлық үлгілерін қалыптастыру дағдыларын, әлеуметтік тәжірибеден өту кезінде білім алушылардың іс-әрекетімен бірге жүретін проблемаларды шешу мен еңсерудің барабар жағдайларын, нақты жағдайда теориялық білімді қолдана білу дағдыларын игеру.

2.3. Бағдарлама принциптері:

- білім алушыларды белсенді қызметке қосу;

- қол жетімділік және көрнекілік;

- теорияның практикамен байланысы;

- жас ерекшеліктерін есепке алу;

- қызметтің жеке және ұжымдық формаларының үйлесімі;

- қызметтің фокусы мен дәйектілігі (қарапайымнан күрделіге дейін).

2.4. Әлеуметтік практиканың бағыттары

Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибесінің бағыттары

8-кесте

Бағыты	Формасы	Жас ерекшелігі
Өзін-өзі басқару	Мектептегі өзін-өзі басқаруды ұйымдастыруға оның сынып пен мектеп деңгейіндегі барлық көріністеріне қатысу	1–11 сыныптар
Өзін-өзі ұйымдастыру және тұлғалық өсу	«Тұлғалық өсу күнделігін» жүргізу – портфолио. Бәсекелестік: өз нәтижелерін басқалардың нәтижелерімен байланыстыру, бәсекелестік мінез-құлық, рейтингтік позициясын түзету	1–11 сыныптар

Волонтерлік қызмет	Әлеуметтік маңызы бар акцияларға қатысу: мүмкіндігі шектеулі жандарға арналған, мүгедектерге, ардагерлерге, мүгедектер онкүндігі, Қарттар күні, Отан қорғаушылар, Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні, Мұғалімдер күні, Наурыз мерекесі, 8 наурыз, және т. б.	5–11 сыныптар
Зияткерлік шығармашылық	Зияткерлік конкурстар мен олимпиадаларға қатысу, өзінің интеллектуалды өнімін құру және қорғау.	1–11 сыныптар
Кәсіби рөлдік қызмет	Тағылымдама ретінде: оқу-зерттеу жұмыстары конкурсының, жарыстардың, шығармашылық конкурстардың қазылар алқасының мүшесі; өзін-өзі басқару күнінде педагог пен сынып жетекшісі ролінде; жаппай жалпы мектептік іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу	8–11 сыныптар
Денсаулық сақтау	Денсаулықты сақтауға және нығайтуға бағытталған іс-шараларға қатысу	1–11 сыныптар

3. Бағдарламаның мазмұны

3.1. Әлеуметтік практиканы ұйымдастыру кезеңдері

Кезеңдері	Іс-әрекет мазмұны	Жауаптылар
Дайындық кезеңі 2023-2025 Оқу жылы	Нормативтік-құқықтық базаны әзірлеу: ереже, Әлеуметтік тәжірибе бағдарламасы, Бағдарламаны іске асыру жоспары, есеп нысандары, ұсынымдар, жадынамалар, әлеуметтік практиканың сапасын бағалау критерийлері. Білім алушылардың тәжірибеден өтуі туралы кәсіпорындармен шарттар жасасу. Тәжірибе кестесін жасау.	Директордың орынбасарлары
Әлеуметтік тәжірибені енгізу 2023-2025 Оқу жылы	Оқушылардың әлеуметтік практиканың мәнін, идеяларын, оның ерекшеліктерін түсінуін қамтамасыз етуге бағытталған іс-шаралар жүйесі.	Директордың орынбасары, педагогтер, педагог-психолог, сынып жетекшілері

Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибесі 2023-2028 ж.	Білім алушылардың әртүрлі әлеуметтік қызмет түрлеріне қатысуы. Кәсіпорындарда, ата-аналардың жұмыс орны бойынша, ұйымдарда, мекемелерде таныстыру практикасы.	Білім алушылар, директордың орынбасары, педагогтер, педагог-психолог, сынып жетекшілері, тәжірибені сүйемелдейтін мамандар, сыртқы ұйымдардың қызметкерлері
Аралық кезең 2023-2028 ж.	Әлеуметтік практика нәтижелерінің мониторингі	Директордың орынбасары, сынып жетекшілері,
Әлеуметтік практика бағдарламасын іске асыру қорытындыларын шығару 2028ж.	Әлеуметтік жобалар, мультимедиа-презентациялар, БАҚ-қа арналған мақалалар мен репортаждар, хабарламалар нысанында практикадан өткен білім алушылардың рефлексивті есептерін жасау. Әлеуметтік практика бағдарламасының нәтижелері бойынша талдамалық семинар	Білім алушылар, директордың орынбасары, педагогтер, педагог-психолог, сынып жетекшілері, тәжірибені сүйемелдейтін мамандар, сыртқы ұйымдардың қызметкерлері

3.2. Әлеуметтік тәжірибе қызметінің түрлері

Білім алушылардың әлеуметтену процесін әлеуметтік жетістіктер баспалдағы түрінде ұсынуға болады

3.2.1. Әлеуметтік сауаттылық – 1-4 сыныптар

Әлеуметтік сауаттылық-бұл оқушыны әлеуметтік өмірге қосу үшін талап етілетін және әлеуметтік мінез-құлықты дамыту үшін, қоғамдағы тұлғаның үздіксіз дамуы үшін бастапқы негіз болып табылатын тұлғаның шығармашылық, дүниетанымдық және мінез-құлық қасиеттерін, білімнің, дағдылардың ең аз қажетті деңгейі. Әлеуметтік сауаттылық-бұл әлеуметтік мәдениеттің қалыптасуының алғашқы кезеңі, бұл мектеп оқушысы қоғамның толыққанды мүшесі болатын багаж.

3.2.2. Әлеуметтік білім және құзыреттілік – 5-9 сыныптар

Әлеуметтік білім-бұл әлеуметтік және жеке саналы қажетті максимумға жеткізілген сауаттылық. Бұл әлеуметтік рөлдерді орындау, қоғамда табысты өмір сүру үшін қажет багаж. Таңдалған кәсіпте құзыретті болу үшін адамға бағдарланған әлеуметтік құзыреттілікке ие болу керек, яғни. адамның басым қажеттіліктері, идеалдары, мотивтері мен құндылық бағдарлары жүйесі; Әлеуметтік (оның ішінде кәсіби) қызметті жүзеге асырудың білімі, іскерлігі, дағдылары мен тәсілдері, сондай-ақ оны неғұрлым тиімді орындау үшін қажетті жеке қасиеттер мен қасиеттер.

Әлеуметтік жетілудің жүйелік критерийі жеке тұлғаның әлеуметтік құзыреттілігі тұжырымдамасы болып саналуы керек, оны әлеуметтік білім мен қалыптасқан әлеуметтік құзыреттілік негізінде әлеуметтік позиция белгілеген әлеуметтік рөлдерді сәтті орындау қабілетін білдіретін интегративті сипаттама ретінде анықтауға болады. Білім алушының әлеуметтік құзыреттілігі-бұл оның жеке басының кешенді сипаттамасы, оның ішінде әлеуметтік шындық туралы және өзін әлеуметтік субъект ретінде білу жүйесі, әлеуметтік дағдылар мен өзара әрекеттесу дағдылары, әлеуметтік жағдайлардағы икемді мінез-құлық, әлеуметтік қолайлы құралдармен мақсаттарға жету қабілеті, қоғамға тез және барабар бейімделуге мүмкіндік беретін әлеуметтік маңызды қасиеттердің дамуы.

Әлеуметтік құзыреттілікті білдіру нысандары келесі әлеуметтік құзыреттер болып табылады:

- позитивті ойлау;
- мәселерді шеше білу қабілеті;
- икемді және сындарлы әрекет ету қабілеті;
- қақтығыстарды өркениетті тәсілдермен шешу мүмкіндігі;
- мәдениетаралық қарым-қатынас қабілеті;
- топтық ынтымақтастық қабілеті және т.б.

3.2.3. Әлеуметтік жетілу–10-11 сыныптар

Егер оқушы әлеуметтік мінез-құлықтың еріктілігі сияқты жаңа әдеттерді қалыптастырса, әлеуметтік жетілген адамға айналады; қарым-қатынас құралдары мен іс-әрекет тәсілдерін еркін меңгеру; өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау дағдыларына ие болу. Бұл адамның өзіне ұсынылған әлеуметтік және кәсіби тәжірибемен қаншалықты сәтті күресетініне байланысты әлеуметтік ұстаным. Орта мектепте әлеуметтік жетілуін қалыптастырған білім алушы болашақта мамандығында кәсіби өсуіне мүмкіндік береді.

Білім алушылардың әлеуметтік жетілуінің дамуының нәтижесі мыналар арқылы көрінеді:

- аутопсихологиялық құзыреттіліктің өсуі;
- оқу және болашақ кәсіби қызмет саласында өзін-өзі өзгертуге дайындықты дамыту, өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жүзеге асыру;
- құндылық бағдарлары мен мотивациялық көзқарастардың өзгеруі;
- өзінің оңтайлы кәсіби-оқу перспективасын іске асыру;
- өзін-өзі басқару мәдениетін арттыру;
- өздік жұмысты ұйымдастыру және орындау кезіндегі қиындықтарды жеңу.

Әлеуметтік жетілу қазіргі қоғамның шындықтары мен жағдайларына сәтті бейімделуді қамтамасыз етіп қана қоймайды, сонымен қатар болашақта кәсіби жетілу пайда болатын база ретінде қызмет етеді, кәсіби қызметтің белгілі бір саласында жеке тұлғаның психологиялық өзін-өзі дамыту механизміне айналады.

Тұлғаның әлеуметтік жетілуі, оқушының әлемге мотивациялық және құндылық қатынасы: қарым – қатынас, оқу, еңбек, өзіне-мектептегі білім беру процесінің тиімділігінің өлшемі.

4. Тақырыптық жоспарлау

Жоспарлау қорытынды іс-шарамен аяқталатын «тақырыптық кезеңдерге» енуді көздейді. Бұл ретте әр кезеңнің тақырыбы нақты құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған.

9-кесте

Бағыты	Жүзеге асыруға жауаптылар	Жүзеге асыру мерзімі
<i>Әлеуметтік сауаттылық – 1-4 сыныптар</i>		
<i>Сыныптан тыс әлеуметтік тәжірибе</i>		
<p><i>Өзін-өзі басқару</i></p> <p>1. Жеке білім алушылар арасында нақты міндеттерді бөлу, Жұмыстың маңызды секторларына жауаптыларды таңдау.</p> <p>2. Бұқаралық және спорттық жұмыс айлығы шеңберіндегі іс-шаралар</p>	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<p><i>Өзін-өзі ұйымдастыру және тұлғалық өсу</i></p> <p>1. «Тұлғалық өсу күнделігін» жүргізу</p> <p>2. Портфолио</p>	Сынып жетекшілері, ата-аналар	Жыл бойы

<u>Волонтерлік қызмет</u> 1. Қайырымдылық акциялары және басқа да акциялар («Мектепке кітап сыйла!», «Қамқорлық жаса» қарттар мен мүгедек жандарға көмек, «Табиғатты аяла» жан-жануарлар мен өсімдіктерге қамқорлық жаса! т.б.	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Зияткерлік шығармашылық</u> 1. Көрмелер мен конференцияларға қатысу	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Кәсіби рөлдік қызмет</u> 1. «Менің ата-анамның кәсібі» көрмесі 2. «Мамандықтар жәрмеңкесі» конкурстық бағдарламалары 3. Сынып сағаты	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Денсаулық сақтау</u> 1. Сыныптың спорттық-сауықтыру іс-шараларына қатысуы.	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<i>Сыртқы әлеуметтік тәжірибе</i>		
Әлеуметтік маңызы бар акциялар (жоспар бойынша тәрбие жұмысы)	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<i>Әлеуметтік білім және құзыреттілік – 5-9 сыныптар</i>		
<i>Ішкі әлеуметтік тәжірибе</i>		
<u>Өзін-өзі басқару</u> 1. Жеке білім алушылар арасында нақты міндеттерді бөлу, Жұмыстың маңызды секторларына жауаптыларды таңдау. 2. Бұқаралық және спорттық жұмыс айлығы шеңберіндегі іс-шаралар	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Өзін-өзі ұйымдастыру және тұлғалық өсу</u> 1.«Тұлғалық өсу күнделігін» жүргізу 2. Портфолио	Сынып жетекшілері, ата-аналар	Жыл бойы
<u>Волонтерлік қызмет</u> 1. Қайырымдылық акциялары және басқа да акциялар («Мектепке кітап сыйла!», «Қамқорлық жаса» қарттар мен мүгедек жандарға көмек, «Табиғатты аяла» жан-жануарлар мен өсімдіктерге қамқорлық жаса т.б.	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы

<u>Зияткерлік шығармашылық</u> 1. Көрмелер мен конференцияларға қатысу	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Кәсіби рөлдік қызмет</u> 1. Сынып сағаты 2. Мамандық өкілдерімен кездесулер 3. Кәсіптік бағдар беру апталығы шеңберіндегі іс-шараларға қатысу 4. Бейін алдындағы дайындық шеңберінде таңдау курстары	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Денсаулық сақтау</u> 1. Сыныптың спорттық-сауықтыру іс-шараларына қатысуы.	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<i>Сыртқы әлеуметтік тәжірибе</i>		
1. 1. Кәсіпорындарға экскурсия 2. Әлеуметтік маңызы бар акциялар (тәрбие жұмысының жоспары бойынша)	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<i>Әлеуметтік жетілу–10-11 сыныптар</i>		
<i>Ішкі әлеуметтік тәжірибе</i>		
<u>Өзін-өзі басқару</u> 1. Жеке білім алушылар арасында нақты міндеттерді бөлу. Жұмыстың маңызды секторларына жауаптыларды таңдау. 2. Бұқаралық және спорттық жұмыс айлығы шеңберіндегі іс-шаралар 3. Тәрбиелік іс-шараларды ұйымдастыру және қатысу	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Өзін-өзі ұйымдастыру және тұлғалық өсу</u> 1.«Тұлғалық өсу күнделігін» жүргізу 2. Портфолио	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы

<u>Волонтерлік қызмет</u> 1. Қайырымдылық акциялары және басқа да акциялар («Мектепке кітап сыйла!», «Қамқорлық жаса» қарттар мен мүгедек жандарға көмек, «Табиғатты аяла» жан-жануарлар мен өсімдіктерге қамқорлық жаса т.б. 2. Бастауыш сынып оқушыларына тәлімгерлік көмек жұмыстары	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Зияткерлік шығармашылық</u> 1. Көрмелер мен конференцияларға қатысу	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<u>Кәсіби рөлдік қызмет</u> 1. Сынып сағаты 2. Мамандық өкілдерімен кездесулер 3. Бейіндік оқыту шеңберіндегі іс-шараларға қатысу 4. Бейіндік оқыту шеңберіндегі элективті курстар 5. Әлеуметтік практика нәтижелерін талқылайтын дөңгелек үстел	Педагогтер, сынып жетекшісі, директордың орынбасары	Жыл бойы
<u>Денсаулық сақтау</u> 1. Сыныптың спорттық-сауықтыру іс-шараларына қатысуы.	Педагогтер, сынып жетекшісі	Жыл бойы
<i>Сыртқы әлеуметтік тәжірибе</i>		
1. «Түлектер аллеясы», «Жасыл аула» экологиялық сипаттағы акциялар Кәсіпорындардағы, ұйымдардағы, мекемелердегі әлеуметтік тәжірибе	Педагогтер, сынып жетекшісі, директордың орынбасары	Жыл бойы

5. Бағдарламаны іске асыру шарттары

Бағдарламаны сәтті іске асыру үшін бірқатар шарттарды орындау қажет:

- нақты қызметті жоспарлау
- бағдарламаны кадрлық қамтамасыз ету
- бағдарламаны әдістемелік қамтамасыз ету
- педагогикалық шарттар
- материалдық-техникалық қамтамасыз ету.

5.1. Кадрлық қамтамасыз ету

Бағдарламаны іске асыруға:

- бағдарламаны іске асыратын мектеп педагогтары;
- мектеп әкімшілігі;
- ата-аналар қатысады.

5.2. Ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету

- әдістемелік құралдар;
- интернет-ресурстар;
- мультимедиялық блок.

10-кесте

Мектептің әдістемелік әзірлемелерінің, іс-шараларының, тарихи оқиғалар банкінің құру	Педагогтердің әзірлемелерін жүйелеу. Желілік өзара іс-қимыл шеңберінде педагогтердің тәжірибе алмасуын ұйымдастыру, педагогикалық кеңістік құру.
білім алушылардың әлеуметтік қызметі мәселелері бойынша педагог-психологтің диагностикалық жұмыс жүйесін әзірлеуі	Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибені ұйымдастыруға сұраныстарын диагностикалау. Әлеуметтік тәжірибені, білім алушылардың кәсіптік сынамасын ұйымдастыру бойынша мектептің және мектептен тыс ұйымдардың мүмкіндіктерін диагностикалау. Диагностика нәтижелері туралы педагогикалық ұжымды хабардар ету.
Педагогтердің әдістемелік деңгейін арттыруды қамтамасыз ететін іс-шаралар жүйесін әзірлеу.	Әлеуметтік тәжірибе және кәсіби сынамаларды ұйымдастыру мәселелері бойынша біліктілікті арттыру курстары. Мектептен тыс ұйымдар мамандарының қатысуымен педагогикалық кеңестер мен әдістемелік бірлестік отырыстары.
Білім алушылардың әлеуметтік тәжірибесін ұйымдастыру бойынша әдістемелік әдебиеттер банкінің құру.	Әдістемелік әдебиеттерді сатып алу және оны үнемі жаңарту. Әдістемелік әдебиеттерді жүйелеу. Педагогтерді қолда бар әдістемелік әдебиеттердің бар-жоғы туралы ақпараттандыру және олардың мазмұнымен танысу.

6. Бағдарламаны іске асырудың болжамды нәтижелері

Әлеуметтік тәжірибе білім алушыларға көмектеседі:

- іскерлік қарым-қатынас құрудың түрлі тәсілдерін табу (бейтаныс адамдармен, мамандармен байланыс орнатуды үйрену, өзіңізді таныстыру, танысу, келіссөздер жүргізу, ынтымақтастық, пайдалы болу);
- іскерлік құжаттамамен жұмыс істеу;

- өз қызметін құру және жобалау;
- жеке мүмкіндіктеріңізді ол таңдаған нақты мамандықтың талаптарымен байланыстыру және нәтижесінде дұрыс таңдау жасау;
- таңдалған профильдің немесе профиль тақырыбының дұрыстығына сенімді болу;
- өз болашағын жоспарлауды үйрену;
- жаңа әлеуметтік тәжірибе жинау.

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУЫ МЕН ҚОҒАМДЫҚ ҰЙЫМДАРЫ

Балалардың қоғамдық ұйымы балаларға ұйымның қызметіндегі өз ұстанымын, достарымен, көшбасшыларымен қарым-қатынасын, өзіне деген көзқарасын рефлексиялық бағалауға мүмкіндік береді. Жасөспірім бойында өзін-өзі тануды, өзін-өзі бағалауды дамыту қажеттілігі, оны басқа адамдармен бағалау қажеттілігі қалыптасқан. Ұйымға кіре отырып, балалар өз өмірлерінің моральдық бағдарларын өз еркімен қабылдайды. Олар ұйымның заңдарында, өсиеттерінде, әдет-ғұрыптарында көрініс береді. Бұл нормаларды балалардың өздерінің жасауы, оларды ұстануы, оларды жүзеге асыруымен байланысты мәселелерді талқылау – интроспекция мен рефлексияның негізі.

Балалардың қоғамдық ұйымының маңызды белгісі – шығармашылық сипат. Әлеуметтік рөлдердің алуан түрлілігінің арқасында балалар әртүрлі басқару қызметіне қосылады, объектінің кім екенін анықтау өте маңызды.

Өзін – өзі басқару – бұл бірлескен қызмет немесе басқа адамдар. Егер бұл іс-әрекет және белсенділер оған жауапты болса, ал ұжым олардан талап етсе, онда қоғамдық ұйым болады[42].

Балалар қоғамдық ұйымының маңызды сипаттамасы ересектер мен балалардың осы ұйымдардың мүшелері болып табылатын ересектермен диалогтық қарым-қатынасқа негізделген қатынастары. Ересектер бірлескен іс-шараларға серіктес ретінде қатысады, балаларға жаңа әлеуметтік тәжірибені түсінуге, әлеммен өзара әрекеттесудің заманауи әдістерін жасауға, құндылықтар жүйесінде бағдарлауға көмектеседі. Серіктестік ынтымақтастық, бірлескен шығармашылық, әлеуметтік құнды қарым-қатынастардың қатысуы мен құрылуы негізінде құрылады.

Осылайша, балалар қоғамдық ұйымы ғылыми категория ретінде әлеуметтік, психологиялық және педагогикалық мағыналарды қамтиды.

Олар жалпы ұғымда – балалар қозғалысы, ал түрлерде – бірлестік, ұйым.

Балалар қозғалысының негізгі категориялары балалардың табиғи белсенділігі идеясынан, олардың жасөспірім өзін-өзі қорғау, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі растау құралын көретін құрдастарымен бірігуге деген табиғи ұмтылысынан туындайды[43].

Мектептегі балалар ұйымдарының білім алушының өміріне әсері:

- білім алушылардың өз еріктерімен құрылған және педагогтердің қолдауына ие болған ұжым мен топтардың, бірлестіктердің жоспарлы, мақсатты түрде қоғамға пайдалы әрекет жасауы – жалпы балалар ұйымының кешенді тәлім-тәрбие кеңістігін орнатады;

- мектептегі оқушылар ұйымының тарихи-педагогикалық тұрғыдан терең зерттеу жаңа заман жағдайындағы балалар мен жастар ұйымдарындағы тәрбие мәселелеріне жаңаша және оңтайлы педагогикалық көзқарас қалыптастырады[44].

Жас ұрпақтың бойында өз отанын сүйетін, ұлттық дәстүрлерді сақтайтын, татулық пен ынтымақтастық қасиетін қастерлейтін, қоғамға пайдалы еңбек ететін жоғары мәдениетті, парасатты, толерантты және білімді тұлға қалыптастыруда балалар қоғамдық ұйымдарының атқаратын маңызы зор.

Бүгінгі таңда білім беру ұйымдарында балалар қозғалыстары «Мектептің өзін-өзі басқаруы», «Жас қыран», «Жас ұлан» жобаларын ұйымдастыру және оны жүргізу жұмыстарына басымдық танытуды қажет етеді. Бұл аталған ұйымдар білім алушылардың өзін-өзі тәрбиелеуіне, жауапкершілікке, адамгершілік құндылықтарын жетілдіруге, өмірде өз орындарын таба білуге тәрбиелейді[45].

Ұйым екі буыннан тұрады:

«Жас Қыран» - 6-10 жастағы балалар;

- «Жас Ұлан» - 11-16 жастағы балалар;

«Жасұлан» ұйымына ену үшін:

- ата-аналары ұлының немесе қызының «Жас Ұлан» ұйымына кіруіне келісім беретіндігі туралы куәландырған, ұйымға кіру туралы өтінішті жеке қолымен толтырады.

- Жас ұланның салтанатты түрде ант беруі;

- «Жас Ұлан» ұйымының мақсаттарын, міндеттерін, рәміздерін білуі;

- осы салтанатты антты, ұйымның ұранын, «Жас Ұлан» ұйымы ережелерін түсіну, оны өз істері мен іс-әрекеттерінде ұстану.

Біз «Жас Ұлан» ұйымына кере отырып:

- Қазақстан Республикасының патриоттары болуға;

- Мемлекеттік рәміздері құрметке, дәріптеуге;

- Туған елі, жері, Отанына деген мақтаныш сезімде болуға;

- Ата - ананы қадірлеуге;

- Үлкенге-құрмет, кішіге ізет көрсетуге;

- Оқуда озат, еңбек адал болуға;

- Тәуелсіз еліміздің білімді, жігерлі, парасатты, отансүйгіш азаматы

болуға;

- Салауатты өмір салтын ұстануға салтанатты түрде ант береді:

«Жас Ұлан» қызметінің негізгі бағыттары:

1. «Зерде» – білім алушылардың құзыреттілігін, интеллектісі мен шығармашылық қабілеттерін, проблемаларды шешу қабілетін қалыптастыруға және дамытуға, білім алушыларды зияткерлік ойындарға, дебаттарға, олимпиадаларға, конференцияларға, жобалар мен зерттеулерге қатысуға тартуға ықпал етеді.

Күтілетін нәтиже: Жас ұлан өзінің танымдық белсенділігін, интеллектісін, ақыл-ой еңбегінің мәдениетін, жеке әлеуетін үнемі дамытады, түрлі шығармашылық бастамаларға ұмтылады және қоршаған өмірді жақсарту бойынша өзінің шығармашылық қабілеттерін жауапкершілікпен көрсете алады.

2. «Руханият» – ұйым мүшелерінің өмірінің адамгершілік, моральдық-этикалық, көркемдік-эстетикалық негіздерін дамытуға және қалыптастыруға, өз отбасының, балалар қауымдастығының, өзінің және басқа халықтардың мәдени мұрасын игеруге және көбейтуге, өз ұмтылыстарын басқа адамдар мен әлеуметтік топтардың мүдделерімен байланыстыра білуге, қоғамның қазіргі құрылымын түсіну және ондағы өз бетінше әрекет ету қабілетіне рухани-адамгершілік құндылықтар мен әлеуметтік бағдарлар негізінде ықпал етеді.

Күтілетін нәтиже: Жас ұлан өзіне адал және шынайы болуға, адамгершіліктің жалпыадамзаттық нормаларына сәйкес әрекет етуге, үлкендерді құрметтеуге, кішілерге қамқорлық жасауға, жақындарының, достарының пікірлерін құрметтеуді үйренеді.

3. «Отан» – ұйым мүшелерінің бойында қазақстандық өзіндік сана мен мәдени бірегейлікті, азаматтық жауапкершілікті, толеранттылық пен патриотизмді, өз халқы үшін мақтаныш сезімін, Мемлекеттік рәміздер мен мемлекеттік тілге құрмет сезімін, отан игілігі, жақсылық пен әділдік үшін өзін барынша іске асыруға ұмтылысты қалыптастыруға ықпал етеді.

Күтілетін нәтиже: Жас ұлан Отанды жақсы көруеді, мемлекеттік рәміздерді құрметтейді, мемлекеттің, туған өлкенің тарихын, туған жердің құрметті азаматтары мен батырларының өмірі мен тарихын білуеді, белсенді туристік, іздестіру-экспедициялық және өлкетану жұмыстарын жүргізе алады, өз елін шетелде лайықты көрсете білетін болады.

4. «Жеті жарғы» – БҰҰ-ның «Бала құқықтары туралы» Конвенциясын, өзінің азаматтық құқықтарын, міндеттерін, заң алдындағы жауапкершілік сезімін білу арқылы Қазақстанның жас азаматтарының құқықтық мәдениетін, жеке, әлеуметтік, құқықтық құзыреттерін, саяси сауаттылығын қалыптастырады.

Күтілетін нәтиже: Жас ұлан Қазақстан Республикасының лайықты азаматы болуға, Қазақстан Республикасының Конституциясын, қолданыстағы заңнаманы, «Жас ұланның» салтанатты антын құрметтеуге және сақтауға, жалпы қабылданған тәртіп ережелері мен нормаларын ұстануға, борышы, ар-намысы мен ар-ожданы сақтай отырып, өмір сүруге толық тұлғалық жетіледі.

5. «Салауат» – ұйым мүшелерінің және қоршаған қоғамның салауатты өмір салтын қалыптастыруға, денсаулықты сақтайтын түрлі бастамалар, спорттық, туристік, іздестіру-экспедициялық және өлкетану бағдарламаларын

ұйымдастыру арқылы бұқаралық дене шынықтыру мен спортты дамытуға ықпал етеді.

Күтілетін нәтиже: Жас ұлан салауатты өмір салтын белсенді жүргізеді және насихаттайды, өз денсаулығына қамқорлық жасайды, жақсы дене шынықтыруды қолдайды, түрлі спорттық-бұқаралық іс-шараларға белсенді қатысады.

6. «Еңбек» – Жас техниктер, өнертапқыштар мен рационализаторлар клубтарын, бизнес-мектептерді, холдингтерді, қоғамдық академияларды, конкурстарды, кәсіби шеберлік форумдарын және т.б. құру арқылы ұйым мүшелерінің кәсіптік бағдарлануы мен кәсібін таңдауға, құзыреттілік пен функционалдық сауаттылықты дамытуға ықпал етеді.

Күтілетін нәтиже: Жас ұлан еңбекті және еңбек адамдарын құрметтейді, бағалайды, өзі еңбек еткенді ұнатады, отбасына үй шаруашылығында көмектеседі, қолданбалы өнермен айналысады, конструкцияларды модельдейді, кәсіпті саналы түрде таңдауға жауапкершілікпен қарайды, еңбек және кәсіптік акцияларға, еліміздің балалары мен жастарының техникалық, ауыл шаруашылығы, шығармашылық жетістіктерінің көрмелеріне қатысады, отбасының, өз ауылының қалалар, облыстар, ұйымдар, елді-мекендегі еңбек дәстүрлерін құрметтейді, дәріптейді.

7. «Экоәлем» – балаларда экологиялық мәдениетті, материалдық құндылықтарды қорғауға, табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануға және табиғатқа ұқыпты қарауға бағытталған қоршаған ортаға саналы қамқорлықты қалыптастырады.

Күтілетін нәтиже: Жас ұлан табиғатпен, қоршаған шындықпен, өзімен үйлесімді өмір сүреді, табиғатқа сүйіспеншілікпен қарайды және қорғайды, табиғи ресурстарды сақтайды және ұтымды пайдалана алады.

Білім беру ұйымдарында «Жас Қыран», «Жас Ұлан» балалар қозғалысы әлеуметтік тәжірибе шеңберінде тиімді жұмыс атқарады.

«Жас Қыран», «Жас Ұлан» балалар қозғалысы ұйымында бағыттар бойынша өткізілетін іс-шаралар үлгісі

1. «Зерде» бағыты бойынша жүргізілетін іс-шаралар

11-кесте

№	Іс-шаралар атауы	Өтілу мерзімі	жауаптылар
1	«Оқуға құштар мектеп» оқырмандар интеллектуалды сұхбат		Сынып жетекшісі, кітапханашы
2	Білім алушылардың ұлттық шығармашылық жұмыстарының көрме-конкурсы (қабырға газеттері, кроссвордтар, ребустар, буклеттер, планшеттер).		Сынып жетекшісі

3	«Білімділер» сайысы		Директордың тәрбие ісі жөніндегі орындасары, сынып жетекшісілері
	«Айтыс өнері» байқауы		Директордың тәрбие ісі жөніндегі орындасары, сынып жетекшісілері
4	«Ізденіс» білім алушылардың ғылыми зерттеу жұмыстарынан конференция		Директордың оқу жөніндегі орындасары, сынып жетекшісілері
5	«Менің әлемім» тәрбие сағаты		Сынып жетекшісі

2. «Руханият» бағыты бойынша жүргізілетін іс-шаралар

12-кесте

№	Іс-шаралар атауы	Өтілу мерзімі	жауаптылар
1	«Атам мен әжемнің даналығы» Сырсандық интеллектуалды ойыны		Сынып жетекшісі
2	«Жеті ата – отбасылық шежіре» тәрбие сағаты		Сынып жетекшісі
3	«Қазақ халқының отбасы тәрбиесіне қатысты нанымдары мен тыйымдары» тәрбие сағаты		Сынып жетекшісі
4	«Ар. Намыс. Ұят» ашық әңгіме		Сынып жетекшісі
5	«Ата-ананы қадірлеу – парыз» сахыналық қойылым		Сынып жетекшісі, үйірме жетекшілері
6	«Абай әлемі» танымдық сабақ		Сынып жетекшісі

1. «Отан» бағыты бойынша жүргізілетін іс-шаралар

13-кесте

№	Іс-шаралар атауы	Өтілу мерзімі	жауаптылар
1	«Ел болам десең бесігінді түзе» тәрбие сағаты		Сынып жетекшісі
2	«Қазақтың ұлттық дәстүрлері» семинар		Директордың тәрбие ісі жөніндегі орындасары, сынып жетекшісілері
3	«Менің отбасымның шежіресі» зерттеу жұмысы		Сынып жетекшісі

4	«Ұлттық құндылықтар» тәрбие сағаты		Сынып жетекшісі
5	«Батырлар жыры» сайыс		Сынып жетекшісі
6	«Мұражай тарихы» саяхат		Сынып жетекшісі

2. «Салауат» бағыты бойынша жүргізілетін іс-шаралар

14-кесте

№	Іс-шаралар атауы	Өтілу мерзімі	жауаптылар
1	«Садақ тарту», «Белдесу» «Асық» ұлттық ойндардың тәрбиелік мәні» Ашық әңгіме		Сынып жетекшісі
2	«Тоғызқұмалақ» интеллектуалды ойыны		Сынып жетекшісі
3	«Спорттық туризм» экскурсия		Директордың тәрбие ісі жөніндегі орындасары, Сынып жетекшісі
4	Ат спортын дамыту мақсатында «Атқа міну мәдениеті» ат әбзелдерімен танысу, атқа отыру» атбегі алаңдарына саяхат		Директордың тәрбие ісі жөніндегі орындасары, Сынып жетекшісі
5	«Денсаулық күні» спорттық және эстафеталық ойындардан жарыс		Директордың тәрбие ісі жөніндегі орындасары, сынып жетекшісі, дене тәрбиесі пәнінің мұғалімдері
6	«Дені саудың жаны сау» тәрбие сағаты		Сынып жетекшісі

3. «Еңбек» бағыты бойынша жүргізілетін іс-шаралар

15-кесте

№	Іс-шаралар атауы	Өтілу мерзімі	жауаптылар
1	«Еңбек түбі береке» тәрбие сағаты		Сынып жетекшісі
2	«Еңбектің жемісі» диспут;		Сынып жетекшісі
3	«Еңбекке қабілеттілік – кәсіпке апарар жол» пікір-талас		Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог
4	«Ата-баба дәстүрін жандандыру» шеберлік сынып		Сынып жетекшісі
5	«Тазалық күні» мектеп ауласына тазалық жүргізу		Сынып жетекшісі
6	«Қарттарым қазынам» қарттарға көмек беру» акциясы (қар күреу,		Сынып жетекшісі

аула тазалау, үй шаруасы т.б.)		
--------------------------------	--	--

4. «Жеті жарғы» бағыты бойынша жүргізілетін іс-шаралар

16-кесте

№	Іс-шаралар атауы	Өтілу мерзімі	жауаптылар
1	«Сіздің құқықтарыңыз бен міндеттеріңіз!» Жарғымен таныстыру		Сынып жетекшісі
2	Құқық бұзушылықтың алдын алу бойынша плакаттар мен суреттер көрмесі		Сынып жетекшісі
3	«Бақытты балалық шақ» сыныптан тыс іс-шара		Сынып жетекшісі
4	«Сенің құқығың» презентациясын жариялау		Сынып жетекшісі
5	«Отбасы ережелері» ашық әңгіме		Сынып жетекшісі
6	«Қазақтың батыр аналары» тәрбие сағаты		Сынып жетекшісі
7	«Қазақ хандары» интеллектуалды сайыс		Сынып жетекшісі

5. «Экоалем» бағыты бойынша жүргізілетін іс-шаралар

17-кесте

№	Іс-шаралар атауы	Өтілу мерзімі	жауаптылар
1	«Киелі орындарға саяхат» еліміздің ата-аналар мен балалар туризмін дамыту мақсатында еліміздің түрлі киелі орындарына экскурсиялық саяхат жасау		Директордың тәрбие ісі жөніндегі орындасары, сынып жетекшісі, дене тәрбиесі пәнінің мұғалімдері
2	«Экософия немесе киелі табиғат» жоба		Директордың тәрбие ісі жөніндегі орындасары, сынып жетекшісі, биология пәнінің мұғалімдері
3	Орман репортаждары (конкурс, ақпараттық-таныстырылым)		Сынып жетекшісі

4	Көше атауларындағы жазушылардың есімдері (зерттеушілік интернет-жоба)		Сынып жетекшісі
5	«Табиғатпен адамның тіл табысу» табиғат аясына саяхат		Сынып жетекшісі
6	«Жасыл аймақ» көгалдандыру жұмыстарын ұйымдастыру		Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог

Білім беру ұйымдарында балалар қозғалысын ұйымдастыру бойынша «Эко-достық» балалар қозғалысын ұйымдастыру ЖОБАСЫ

«Эко-достық» балалар қоғамдық ұйымы

Балалар мен жастар қоғамдық бірлестігі – қоғамдық бірлестіктердің теңдік, жариялылық заңдылығы және мүшелік қағидаттарына негізделген ерікті өзін-өзі басқаратын «Эко-достық» экологиялық проблемалар мен табиғатты қорғау қызметін шешу үшін азаматтарды біріктіру мақсатында балалар қоғамдық ұйымын құруға болады.

Ұйымды құрудың негізгі мақсаты – экологиялық проблемаларды шешуге және табиғатты қорғау қызметіне қатысатын, сондай-ақ елдің тұрақты дамуына белсенді қатысатын, экологиялық білім берумен, ағартумен және тәрбиемен айналысатын мамандар өскелең ұрпақты табиғат қорғау қызметіне тарту арқылы салауатты өмір салтын, экологиялық мәдениетті қалыптастыру.

«Эко-достық» ұйымының міндеттері:

- жергілікті деңгейлердегі экологиялық мәселелерді шешуде олардың бірігуіне ықпал ету мақсатында балалармен және жасөспірімдермен жұмыс істейтін ұйымдардың өзара әрекеттесуін үйлестіру;
- экологиялық міндеттерде балалардың экологиялық қозғалысына ықпал ету үшін заң шығарушы және атқарушы билікпен өзара әрекеттесу;
- балалар мен жасөспірімдерге экологиялық тәрбие беруді жандандыру және дамыту үшін нысандар мен әдістерді іздеу мақсатында мемлекеттік, ғылыми және ғылыми-танымдық өзара іс-қимылды қоғамдық құрылымдарды ұйымдастыру;
- олардың қызметін насихаттау мақсатында экологиялық проблемаларды шешу кезінде балалардың экологиялық қозғалысы қол жеткізген нәтижелер туралы бұқаралық ақпарат құралдары арқылы кеңінен жариялауды ұйымдастыру;
- халықаралық байланыстарды дамытуға ынталандыру;
- жаһандық экологиялық проблемалардың шешімдерін зерттеу және іздеу үшін балалар мен жастарды біріктіру мақсатында олар жүзеге асыратын экологиялық қызмет шеңберіндегі халықаралық балалар ынтымақтастығын құру;
- балалар конкурстарын, конференцияларын және т.б. ұйымдастыру;
- «Экософия немесе киелі табиғат» аң-құс пен өсімдіктердің

ерекшеліктерін аңыз, қиса түрінде баяндап, талдауға үйрету;

- экология саласындағы әртүрлі қызмет түрлерімен айналысатын белсенді және талантты балаларды қолдау;
- Экологиялық этикет қалыптастыру;
- ақпараттық және коммуникативтік қажеттіліктермен қанағаттандыру үшін жағдай жасауға көмектесу.

Балалар экологиялық бірлестіктері қызметінің бағыты:

- *табиғатпен байланыс.* Бұл жолда жас экологтарға табиғаттың сырын түсіне білуге үйрету; Бұл түсінік: маусымдық өмірді бақылау, табиғатты зерттеу, табиғатты қорғау шараларынан, этнография немесе стихиялық кескіндеме т.б. қамтиды;

- *табиғатта не болып жатқанын бақылау.* Мұндай бақылаулар: тұрып жатқан аймақта қандай өсімдіктер мен жануарлар бар?

- қоршаған ортаның жай-күйін бақылау – *экологиялық мониторинг.*

Егер қоршаған ортамен, өсімдіктермен және жануарлармен танысу жас экологты натуралистік база ретінде дайындауда болса, экологиялық мониторинг – бұл жасөспірімнің алғашқы экологиялық қызметі. Экологиялық мониторинг – бұл қоршаған ортада не болып жатқанын, оның өмір сүру сапасын бақылау, бағалау;

- *экологиялық ойындар.* Экологиялық ойындар балаларға экологиялық байланыстарды, заңдарды, мәселелерді қол жетімді етуге мүмкіндік береді;

- экологиялық акциялар. Бұл экологиялық жағдайды жақсартуға бағытталған практикалық істер;

- экологиялық рәсімдер;

- экологиялық этика.

Волонтерлік қызмет

Заманауи волонтерлік қызмет – бұл өзін-өзі басқаратын жастар қозғалысы қоғамының игілігі үшін ерікті түрде біріктірілген қоғамдық пайдалы қызмет. Жастардың волонтерлік іс-әрекеті бүгінде қоғамға бейім, белсенді, жауапты және қамқор азаматты тәрбиелеу институты ретінде қарастырылуы тиіс.

Еріктілік жастардың адамгершілік дамуына әсер ететіндігімен, белсенді мінез-құлық пен басқа адамға көмек көрсету қажеттілігінің орындалуын қамтамасыз ететіндігімен, танымдық және эмоционалдық дамуына ықпал ететіндігімен, жеке тұлғаның белгілі бір қасиеттерін, оның ішінде жанашырлық, және эмпатиялық сезімталдықты жақсартатындығымен бүгінгі күні өзекті болып отыр. Волонтерлік қызмет жастарға маңызды шешімдер қабылдауда тәуелсіздік алуға көмектеседі, көшбасшылық қабілеттерді дамытуға, басқа адамдардың мәселелеріне сезімталдықты дамытуға ықпал етеді және жастарға өзін көрсетуге және өз мүмкіндіктерін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Жасөспірімдер үшін жеке тұлғаның қалыптасуы кезеңінде волонтерлік қызмет қоғамда өзін

танытудың, азаматтық құқықтары мен міндеттерін жүзеге асырудың нақты мүмкіндігі.

Педагогикалық тұрғыдан алғанда бұл бағыт тәрбиелік, білімділік және дамытушылық функцияларды жүзеге асыруда тікелей көрініс табатын жоғары психологиялық-педагогикалық әлеуетке ие. Волонтерлік іс-шаралар жасөспірім мектеп оқушыларының өзін-өзі тәрбиелеуіне ықпал етеді, олардың бойында әлеуметтік маңызды қасиеттерді – жауапкершілікті, бастамашылдықты, белсенділікті, тәртіпті, алаңдаушылықты, жауапкершілікті және т.б. дамытады, сонымен қатар жеке тұлғаны әлеуметтендіруге қызмет етеді.

Жасөспірім волонтерлар қоғамымыздың, еліміздің, қаламыздың дамуына нақты үлес қосуда.

Әлеуметтік тәжірибе әртүрлі нысандарда жүзеге асырылуы мүмкін, мысалы:

- Волонтерлік қызмет.
- Қоғамдық ұйымдарға қатысу.
- Әлеуметтік жобаларға қатысу.

Волонтер немесе еріктілер ұйымдары – бұл тегін қандай да бір ортақ ерекше мүдделермен біріктірілген адамдар тобы. Олардың іс-әрекеттері қайырымдылық пен мейірімділікпен байланысты. Волонтер/еріктілер қозғалысы қазір өте қарқынды дамып келеді және оның негізгі себептердің бірі бұл – еріктілік. Өз еркімен таңдалған әлеуметтік маңызы бар іс-әрекеттер қайырымдылық, жәрдемдесу, белсенділік таныту, қоғамдық-моральдық әрекеттер жасөспірімнің тұлғалық өсуіне ықпал етеді.

Әлеуметтік тәжірибе бастамаларын жүзеге асыру арқылы балалар мен жасөспірімдерде азаматтық пен патриотизмді қалыптастыру жеке тұлғаның жан-жақты дамуына ықпал ету.

Белсенді өмірлік ұстаным, өзара әрекеттесу мен араласу, ақпаратты қабылдау және беру мүмкіндігі қажетті, табысты жұмыс үшін еріктілер ұйымы міндеті болып табылады.

Волонтерлік қызмет орта білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік тәжірибенің ең көп таралған түрлерінің бірі. Бұл білім алушыларға басқа адамдарға көмек көрсетуге, әлеуметтік мәселелерді шешуге, сондай-ақ әлеуметтік өзара әрекеттесу тәжірибесін алуға мүмкіндік береді.

Волонтерлік қызмет әртүрлі бағыттарда жүзеге асырылуы мүмкін, мысалы:

- Мұқтаж адамдарға әлеуметтік көмек.
- Экологиялық тәрбие.
- Салауатты өмір салтын насихаттау.
- Қоғамдық ұйымдарға қатысу

Қоғамдық ұйымдарға қатысу білім алушыларға азаматтық қоғамның белсенді мүшесі болуға, әлеуметтік мәселелерді шешуге қатысуға, сондай-ақ көшбасшылық қасиеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Волонтерлік қызмет

бірнеше бағытта қызмет атқарады, олардың қызметін жоспарлауда бірнеше модульдерге топтастыруға болады:

Ақпараттық модуль

1. Топтық еріктілер әрекеті
2. Өндіріс плакаттар, бейне сюжет.
3. Газеттер мен плакаттар шығару
4. Еріктілер қоры
5. Парақшалар
6. Ойындар
7. Викториналар

Тренинг модуль:

1. Тренингтік сабақтар
2. Білім алушыларға арналған шағын тренингтер .
3. Ойындар, жарыстар.
4. Ақын-жазушылар, қоғам қайраткерлері, батыр тұлғалар, спортшылармен кездесулер

Волонтерлік ұйымдар әртүрлі қызмет салаларымен айналыса алады, мысалы:

- Қоршаған ортаны қорғау.
- Адам құқықтары.
- Патриоттық тәрбие.
- Әлеуметтік жобаларға қатысу

Әлеуметтік жобаларға қатысу білім алушыларға әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған өз идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Әлеуметтік жобалар әртүрлі мәселелерді шешуге бағытталуы мүмкін, мысалы:

- Экологиялық мәселелер.
- Әлеуметтік мәселелер.
- Мәдени мәселелер.
- Әлеуметтік тәжірибенің үлгі жоспары

Волонтерлік қызмет жоспарының үлгісі

18- кесте

<i>№</i>	<i>Іс-шара атауы</i>	<i>Іс-шара түрі</i>	<i>Жауаптылар</i>
1.	2023-2024 оқу жылына волонтерлар тобының жұмыс жоспарын құру	Жиналыс	
2.	Мектепте еріктілер командасының мүшелерімен тренинг (теориялық және практикалық) сабақтары	Тренинг	
3.	«Спорт есірткіге қарсы»	Акция	
4.	Терроризммен күрестегі ынтымақтастық күніне «Біз біргеміз»	Сурет байқауы	

5.	Ауыл мектептерінде: «Ауылым-алтын бесігім»	Жадынама	
6.	Экологиялық тазалық күндерін ұйымдастыру және өткізу	Сенбілік	
7.	«Таза ауыл» айлығы	Тазалық айы	
8.	«Абайлаңыз, балалар!» операциясына қатысу.	Жолда жүру ережесі	
9.	- «Жастар салауатты өмір салтын таңдайды» айлығы - «Денсаулық – зор байлық!»	- эстафеталық жарыс - сурет байқауы. - парақшалар мен буклеттер тарату	
10.	«Қылмыссыз өмір – дұрыс таңдау!»	Акциясы	
11.	Еріктілер тобының жиналысы	Жиналыс	
12.	«Адамға мейірімділік таныт!», «Қарттарым – қазынам» Қарттар күні	Акциясы	
13.	Ынтымақтастық апталығы	Шығармашылық байқаулары	
14.	«Жақсы мен жаман» Бастауыш және орта білім оқушылары	Танымдық ойын	
15.	«Сен қымбатсың, Анашым!»	Акция	
16.	«Темекі шегу сәнді емес, шекпеу сәнді!» акциясы.	Акция	
17.	ЖҚТБ-мен күресу күніне арналған акция	Акция	
18.	Халықаралық мүгедектер күні. «Жүрек үнімен» «Айналаңа қара! Мейірімді бол!»	Тренинг	
19.	«Бізге еліміздің Ата заңын білу парыз!»	Танымдық кеш	
20.	Бастауыш, орта және жоғары сынып білім алушыларына «Алкогольдің адам денсаулығына кері әсері» Салауатты өмір салтын насихаттау	Пікірталас	
21.	«Мектеп – вейп шекпейтін аумақ!» вейп, темекі шегудің алдын алу рейдтері.	Рейдтер	
22.	«Ұландар күні»	Әскери сабақтар мен саптағы ән шеруі	
23.	Еріктілер тобының жиналысы	Жиналыс	
24.	«Жоқ деп айта біл!» еріктілер командасының мүшелері	Тренингтер, рөлдік ойындар	
25.	«Жақсылық жаса – қамқорлық көрсет»	Акция	
26.	«Ынтымақтастыққа үйрену»	Практикалық сабақ	
27.	«Айналамыздағы мейірімділік» игі істерге арналған акция	Акция, мерекелік концерт	

	Ардагерлерді Отан қорғаушылар күнімен құттықтаймыз		
28.	«Менің Отаным – Қазақстан»	Танымдық-патриоттық кеш	
29.	Еріктілер тобының жиналысы	жиналыс	
30.	Есірткіге жол жоқ!	Парақшалар мен буклеттер тарату	
31.	«Шын жүректен» Халықаралық әйелдер күніне арналған концерттік бағдарлама	Кеш	
32.	Еріктілер тобының жиналысы	Жиналыс	
33.	«Ағаш отырғыз және оны сақта»	Акция	
34.	«Жер, табиғат, Отан»	Сурет байқауы	
35.	«Ғарыш құпиясы» Ғарыш күні	Кездесу	
36.	«Табиғатты аяла!»	Экологиялық акция	
37.	Еріктілер тобының жиналысы	Жиналыс	
38.	«Саябақ – тазалық орны»	Тазалық жұмыстарын жүргізу	
39.	«Соғыссыз әлем»	Акция	
40.	«Біз салауатты өмір салты үшін»	Спорттық жарыстар	
41.	Еріктілердің күнделігін жүргізу	Есеп	
42.	Еріктілер тобының жиналысы	Жиналыс	

Еріктілер ережесі:

1. Егер сіз, ерікті болсаңыз жалқаулық пен немқұрайлылықты бойыңыздан аулақ ұстаңыз!
2. Қайырымды, мейірімді болыңыз!
3. Идеялар генераторы болыңыз!
4. Сыни пікірлер мен ұсыныстар айта біліңіз!
5. Уәденізді орындаңыз!
6. Үнемі үйреніңіз, оқыңыз, ізденіңіз!
7. Мақсаттар қойып, оған табандылықпен жетіңіз!
8. Салауатты өмір салтын ұстаныңыз!
9. Айналаңызға үлгілі болыңыз!

Білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені ұйымдастыру бойынша әлеуметтік педагог жұмысына әдістемелік ұсынымдамалар

Өмірлік қиын жағдайға тап болған балалары бар отбасыларды әлеуметтік қолдау мен әлеуметтік тәжірибе мынадай қағидалар бойынша ұйымдастырылады:

- әлеуметтік қолдау және әлеуметтік қызмет көрсету ұйымымен шарт жасасу арқылы оларға көмек көрсету қажеттілігі туралы шешім қабылдауда

отбасының және оның мүшелерінің тәуелсіздігін құрметтеуді көздейтін еріктілік;

- отбасының проблемаларын шешу жөніндегі іс-шараларды өзара байланысты және дәйекті жүзеге асыруын көздейтін, оның балаларды күтіп-бағу және тәрбиелеу жөніндегі міндеттерін орындау кешені;

- ведомствоаралық, бұл мемлекеттік атқарушы органдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары, білім беру ұйымдары, халыққа әлеуметтік қызмет көрсету ұйымдары, әлеуметтік саладағы басқа да ұйымдар, әлеуметтік бағдарланған үкіметтік емес ұйымдар, жергілікті қоғамдастық және азаматтар арасындағы әлеуметтік қолдау көрсетілетін балалармен отбасы мәселелерін шешуде ынтымақтастықтың жоғары деңгейіне қол жеткізуді көздейді;

- баланың отбасындағы өмірлік белсенділігін қиындататын нақты өмірлік жағдайды жеңу үшін оған мұқтаж балалары бар отбасыларға әлеуметтік қолдау көрсетудегі қол жетімділік;

- балалар мен балалы отбасыларға әлеуметтік қызмет көрсетудің әлеуметтік инфрақұрылымындағы, мазмұнындағы, технологиялары мен әдістемелеріндегі өңірлік айырмашылықтарды есепке алуды көздейтін вариативтілік;

- құпия сипаттағы ақпаратқа немесе осы ақпаратты кәсіби, қызметтік және басқа міндеттерді орындауға байланысты белгілі болған адамдардың қолдауымен отбасы туралы ақпаратты жариялауға жол берілмейтін құпиялылық;

- проблеманы толық шешкенге дейін көмектің барлық кезеңдерінде отбасына көмек көрсетуге кепілдік беретін үздіксіздік;

- баланың құқықтарын бұзуға немесе бұзу қаупіне әкеп соқтыратын, отбасының өзі үшін өзекті проблемалар бойынша шешім қабылдауының дербестігін көздейтін өмірлік қиын жағдайды шешу тетіктерінің ұсынымдық сипаты;

- өмірлік қиын жағдайға тап болған балалары бар отбасыларды әлеуметтік қолдаудың күтілетін нәтижесімен пайдаланылатын қаржылық, инфрақұрылымдық, адами ресурстардың өлшемдестігін есепке алуды, сондай-ақ баланың тыныс-тіршілігінің қолайлы жағдайларын қамтамасыз ету үшін отбасының өз ресурстарын жандандыру қажеттілігін есепке алуды көздейтін тиімділік.

Әлеуметтік көмекке мұқтаж балалары бар отбасылардың санаттарына әлеуметтік қолдау жүзеге асырылады:

- ата-анасының орнын алмастырып отырған отбасыларға;
- мүгедек балаларды тәрбиелеп отырған отбасыларға;
- мүмкіндігі шектеулі балаларды тәрбиелеп отырған ата-аналарға;
- аз қамтылған (табыс деңгейі төмен) отбасыларға;
- баладан бас тарту ниеті бар (оның ішінде жаңа туған нәрестеден) отбасыларға;

- кәмелетке толмаған балаларды тәрбиелеп отырған толық емес күн көрісі төмен отбасыларға;

- әлеуметтік қауіпті жағдайдағы отбасыларға;

- қоныс аударушылар және босқын отбасылар;

- кәмелетке толмаған балалары бар, ата-анасының біреуі немесе екеуі де ішімдікке немесе есірткіге тәуелді отбасыларға және т.б.

Отбасының бұл санаттары көбінесе отбасындағы баланың өмірі үшін қолайлы жағдайлардың бұзылуымен байланысты жағдайларды бастан кешіреді.

Отбасы мүшелерін әлеуметтік қолдауға мұқтаждықты негіздейтін мән-жайлар:

- ата-аналарда (басқа заңды өкілдерде) жұмыстың болмауы;

- отбасындағы «бала-ата-ана» қатынастарының дағдарысы, оның ішінде балалардың мұқтаждықтарын елемеу;

- күш көрсету, психикалық, жыныстық зорлық-зомбылықты қоса алғанда, ата-аналардың (өзге де заңды өкілдердің) баламен (балалармен) зорлық-зомбылық, қатыгездік белгілерінің болуы;

- балада (балаларда) қажетті киімнің, тұрақты тамақтанудың болмауы;

- отбасында санитарлық-гигиеналық жағдайларын сақталмауы;

- ата-аналар балалардың мінез-құлқын бақылауды толық немесе ішінара жоғалтуы;

- мүгедек балалардың қолжетімді өмір сүру жағдайының жасалмауы;

- отбасындағы ата-аналардың балаларымен жанжалы балалардың өміріне қауіп төндіретін жайттар;

- отбасының материалдық төмен деңгейі, кедейлік.

Отбасыларда туындаған мәселелер мен оның ушығуына байланысты әлеуметтік қолдау деңгейлеріне бейімделу – 12 ай, базалық (профилактикалық), – 12 ай, дағдарыс – 6 ай, шұғыл – 3 ай әлеуметтік қолдау деңгейі және олардың ұзақтығы деңгейі айқындалған.

Жоғарыда айтылғандай, жұмысты ұйымдастырған кезде отбасылық күйзелістің деңгейін (отбасылық дағдарыс) үш негізгі деңгейде бөліп көрсетуге болады:

- әлеуметтік қауіпті жағдайдағы отбасылар (баланың өмірі мен денсаулығына қауіп төнген отбасы);

- өмірлік қиын жағдайдағы отбасылар;

- түрлі факторларға байланысты отбасының бейімделу қабілеті төмендеген қауіпті отбасылар.

Осыған сәйкес ата-ана қамқорлығының жоғалуын болдырмаудың үш деңгейі қалыптасады:

- *бастапқы профилактика* – отбасының психоәлеуметтік салауаттылығын қолдауға бағытталған (оқиға болғанға дейін) отбасылық қолайсыздық жағдайларының пайда болу қаупі факторларының туындауының алдын алу шараларының жүйесі. Бұл деңгейде профилактика субъектілерінің қызметі

отбасы функцияларын (репродуктивтік, педагогикалық, әлеуметтену функциясы және т.б.) тиімді орындау үшін жағдайларды қамтамасыз етуге, сондай-ақ бейәлеуметтік (девиантты) отбасылардың пайда болуын болдырмауға бағытталуы тиіс;

- *екінші профилактика* – белгілі бір жағдайларда отбасының өмірлік қиын жағдайына байланысты отбасылық қолайсыздықтың туындауына әкеп соғуы мүмкін айқын қауіпті факторларды жоюға бағытталған іс-шаралар кешені;

- *үшінші профилактика* – отбасындағы әлеуметтік қауіпті жағдайын жоюға (қарқындылығын төмендетуге) бағытталған іс-шаралар кешені.

19-кесте

№	Профилактика деңгейі	Отбасы санаты
1	Бастапқы профилактика	Тәуекел топтағы отбасы
2	Екінші профилактика	Өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасы
3	Үшінші профилактика	Әлеуметтік қауіпті жағдайдағы отбасы

Ең қиын топ – әлеуметтік қауіпті жағдайдағы отбасылар. Бұл отбасыларға баланың өмірі мен денсаулығына төнген қатерді жою бойынша көмекке бағытталған шұғыл қызметтер және жоғалған әлеуметтік функцияларды қалпына келтіруге бағытталған оңалту қызметтері, сондай-ақ қол жеткізілген нәтижелерді бекіту бойынша қызметтер және жаңа проблемалардың туындауының профилактикасы бойынша қызметтер (үшінші профилактика) қажет. Әдетте, бұл отбасылар (отбасылардағы ата-аналар) өмірлік жағдайды өзгертуге, көмек пен әлеуметтік қызметтерді алуға талпынбайды немесе аз уәжделеді, әлеуметтік қызметтерге сирек жүгінеді, көбінесе олар туралы ақпарат әртүрлі ұйымдардан (білім беру, денсаулық сақтау мекемелері және т.б.) немесе көршілер мен туыстардан келеді. Мұндай отбасылардың проблемаларын жан-жақты шешу және оларға көмек көрсету кезінде түрлі мамандардың іс-әрекеттерін жақсы үйлестіру үшін алдын-алу жүйесінің органдары мен мекемелерінің ұзақ мерзімді ведомствоаралық жеке алдын-алу жұмыстары ұйымдастырылуы керек.

Профилактикалық жұмысты іске асыру процесі 4 негізгі кезеңге бөлінеді:

1-кезең – көмекке мұқтаж балалар мен отбасыларды анықтау (қауіпті топтар, өмірлік қиын жағдай, әлеуметтік қауіпті жағдай);

2-кезең – көмекті/оңалтуды жоспарлау (отбасымен бірге оның ерекше қажеттіліктері мен бірегей өмірлік жағдайын ескере отырып әзірлеу);

3 кезең – көмек/оңалту жоспарын іске асыру бойынша жұмысты ұйымдастыру;

4-кезең – көмек/оңалту жоспарын іске асыру нәтижелерін мониторингтеу және бағалау.

Ақпарат көздерін жүйелеу және отбасылық қолайсыздықты анықтау профилактика субъектілерінің тізбесімен анықталады.

Мұнда денсаулық сақтау мекемелері үлкен рөл атқарады: перзентханадан кейін үйде жас анаға баратын патронаждық медбикелер; өмірлік қиын жағдайда жүкті әйелдерге медициналық-психологиялық-әлеуметтік қолдау көрсететін әйелдер консультацияларының медицина қызметкерлері және т. б.

Сонымен бірге, тәжірибе көрсеткендей, отбасылық дисфункция фактілерінің ең көп саны білім беру ұйымдарында тиесілі (бірінші кезекте мектепке дейінгі және бастауыш мектеп, өйткені ерте дисфункция көбінесе туғаннан 10 жасқа дейін анықталады). Мұнда бала күн сайын тәрбиешілер мен мұғалімдердің бақылауында және баланың сәтсіздігін ерте кезеңде анықтауға болады.

Әлеуметтік қызмет көрсету мекемелерінде, әдетте, өмірлік қиын жағдайға немесе әлеуметтік қауіпті жағдайға тап болған отбасылар түседі.

Отбасылық қолайсыздық, балалар құқықтарының бұзылуы туралы барлық ақпарат мұқият өңделуі керек: онда ең бірінші қолайсыздық себептері, отбасының қажеттіліктері мен ресурстары анықталады, содан кейін отбасын әлеуметтік оңалту жоспары жасалып, жүзеге асырылады.

Отбасының қолайсыздығының болуын растау рәсімі қорғаншы және қамқоршы органның өкілеттігі болып табылады, оның өкілдері кәмелетке толмаған балаға ата-ананың қамқорлығының жоқтығын куәландыратын мән-жайларды анықтау, ата-аналардың іс-әрекеттері немесе әрекетсіздігі туралы, кәмелетке толмаған баланың өміріне немесе денсаулығына қауіп төндіретін не оның қалыпты тәрбиесі мен дамуына кедергі келтіретін жағдайлар жасау туралы келіп түскен мәліметтерді тексеру мақсатында кәмелетке толмаған азаматтар мен олардың отбасыларының өмір сүру жағдайларына тексеру жүргізуге тиіс.

Тексеру нәтижелері бойынша қорғаншылық және қамқоршылық органы кәмелетке толмаған балаға және оның отбасына: отбасына түрлі әлеуметтік қызмет түрлерін көрсетуді ұйымдастырудан және өмірлік қиын жағдайларды еңсеру бойынша өз мүмкіндіктерін іске асыруда қолдау көрсетуден бастап (уақытша/тұрақты) баланы отбасынан шығаруға дейін көмек көрсету шараларын қолдану тиіс.

Әрбір отбасын нәтижелі қолдау үшін мәселенің сипатына және оны шешудің күрделілік дәрежесіне байланысты жеке көмек/оңалту жоспары жасалуы керек. Осы отбасылармен жұмыс кәмелетке толмаған балалардың тұрғын үй-тұрмыстық жағдайларын, білім беру ұйымдары мен медициналық мекемелерден балалардың психикалық және физикалық жай-күйі, жасына сәйкес материалды игеру деңгейі туралы, ата-аналардың балаларын тәрбиелеу, дамыту және білім беру мәселелеріне қатынасы туралы қажетті зерттеулерге негізделеді.

Ең дұрысы, отбасылық күйзелісті әлеуметтік оңалту, ата-ана қамқорлығының алдын алу ұзақ мерзімді әлеуметтік қолдаудың философиясы мен әдіснамасына – көмектің жүйелі технологиясына, өмірлік мәселелерді шешуге бағытталған мамандар мен отбасының өзара әрекеттесуіне, отбасылық қатынастарды түзетуге және отбасының жеке ресурстарын жандандыруға

негізделуі керек. Отбасын әлеуметтік қолдау технологиясы іске асырылған жағдайда қорғаншылық және қамқоршылық органдары жұмысының негізгі кезеңдері мыналар болып табылады:

- ақпарат жинау және өмірлік қиын жағдайдағы немесе әлеуметтік қауіпті жағдайдағы отбасылар мен балаларды анықтау;

- қорғау нысандарын жоспарлау үшін балалар мен олардың отбасыларын бастапқы тексеру;

- баланың құқықтарын қорғау бойынша жоспар құру;

- отбасындағы балаға әлеуметтік (отбасылық) патронатты жүзеге асыру;

- отбасының әлеуметтік және моральдық-психологиялық мәртебесін ағымдағы бағалау, отбасындағы өзгерістер динамикасы;

- баланы алмастыратын отбасына уақытша орналастыру (егер отбасымен жұмыс оң нәтиже берсе, баланы туған отбасына қайтарумен);

- туған отбасына қайтару мүмкін болмаған кезде баланы алмастыратын отбасына тұрақты орналастыру.

Оңалту жұмысының барлық кезеңдері әр нақты отбасының өмірлік жағдайының жоғары даралығымен, отбасы проблемаларының полиэтикалық (көп себепті) сипатымен ерекшеленеді. Маманның көзқарасы бойынша әртүрлі отбасылардағы ұқсас проблемалар отбасының және оның нақты мүшелерінің (жеке де, ұжымдық та) өмірінің түрлі себептері мен жағдайларына байланысты болуы мүмкін. Сондықтан практикалық жұмыстың тиімділігі көбінесе отбасымен практикалық жұмыс басталғанға дейін отбасылық күйзелістің тұрақсыздандырушы факторларының қаншалықты дәл анықталуымен айқындалады.

Отбасылық қолайсыздықтың себептерін анықтау:

- біріншіден, әрбір нақты отбасының ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, жұмыс құруға;

- екіншіден, қолда бар көмек ресурстарын тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Аналитикалық қызметке кірісетін маман белгілі бір нұсқауларға ие болуы керек, тұрақсыздандырушы факторларды білуі керек.

Осылайша, отбасылық қолайсыздықты, ата-ана қамқорлығын жоғалтуды, әлеуметтік жетімдіктің алдын-алудың тиімді жүйесін қалыптастыру үшін отбасылық қолайсыздықты қалыптастыруға ықпал ететін факторларды анықтау және түзету, сондай-ақ қауіпті отбасыларды ведомствоаралық қолдау қажет.

Сонымен қатар әл-ауқаты төмен отбасыларды психологиялық, медициналық-педагогикалық-әлеуметтік, әлеуметтік-құқықтық және экономикалық қолдау, өмірлік қиын жағдайға және әлеуметтік қауіпті жағдайға тап болған балалардың проблемаларын шешу, оларды отбасыларға орналастыру және мүмкін болмаған кезде ғана интернат мекемелеріне орналастыру жөніндегі кешенді бағдарламаны енгізу талап етіледі.

Отбасылық қолайсыздықты болдырмауға арналған ведомствоаралық тәсілдің міндеттері:

1. Тиімді ведомствоаралық пәнаралық өзара іс-қимыл жүйесі –отбасылық қолайсыздықтың алдын алу мәселесін шешу үшін әлеуметтік серіктестік құру.

2. Отбасы және неке институтын жаңғырту, қалыпты отбасылық қатынастарды қалыптастыру және сақтау, әлеуметтік жетімдіктің профилактикасы үшін салауатты өмір салтына бағдарлау мақсатында балалармен (ерте жастан бастап), болашақ ата-аналармен, жүкті әйелдермен және отбасылармен (балаларымен немесе балаларсыз) жұмыс істеуге күш салу арқылы отбасылық қолайсыздықты ерте алдын алудың бағдарламасын құру.

3. Отбасылық қолайсыздықты түзету үшін қауіп факторлары бар отбасыларды анықтау және отбасы мен отбасылық қатынастарды сақтау және әлеуметтік жетімдіктің алдын алу мақсатында анықталған қауіп факторларын түзетуге бағытталған шаралар жүйесін құру.

4. Қолайсыз отбасыларды анықтау, анықталған отбасылармен психологиялық-педагогикалық, медициналық, әлеуметтік, экономикалық және құқықтық оңалту іс-шараларының кешенін жүргізу мақсатында осындай отбасылардың деректер банкіні құру және оларды әлеуметтік жетімдіктің алдын алу мәселесін шешу үшін қолдау.

5. Әлеуметтік жағдайы төмен отбасынан қорғаншылықты, қамқоршылықты жүзеге асыратын немесе бала асырап алған отбасыларды оларға көмек көрсету және оңалту іс-шаралары мақсатында қолдауға бағытталған психологиялық, медициналық, әлеуметтік, заңдық, экономикалық және кәсіптік шаралар жүйесін дамыту.

6. Жүргізілген іс-шаралардың тиімділігін талдау және оның негізінде оңалту процесіне өзгерістер енгізу.

Әлеуметтік тәжірибе шеңберінде отбасындағы қолайсыздықты ерте анықтаудың және әлеуметтік қауіпті жағдайдағы және өзге де өмірлік қиын жағдайдағы балалары бар отбасыларға қолдау көрсетудің жаңа технологиялары мен әдістері.

Отбасылық күйзеліс жағдайында балаларды тәрбиелеуде көмекті ұйымдастыру мен іске асырудағы ерекше қиындықтармен байланысты болуы мүмкін. Отбасы дағдарыс жағдайында неғұрлым ұзақ болса, оның қалпына келтіру мүмкіндігі соғұрлым аз болады және оған дағдарысты жеңуге көмектесу үшін көп күш қажет. Бұл тек оңалту ғана емес, сонымен бірге отбасын дағдарыстан шығару үшін қажет қаржылық күш.

Отбасылық қолайсыздықты ерте анықтау жүйесін құру және дамыту қажет: отбасының бала үшін жауапкершілігі мен мемлекеттің араласуы тікелей тәуелді.

Отбасылық қолайсыздық пен әлеуметтік жетімдіктің алдын алу үшін ведомствоаралық негізде құрылатын қолайсыз отбасыларды уақтылы анықтаудың өңірлік жүйелерін құру маңызды болып табылады.

Отбасылық қолайсыздықты ерте анықтаудың ең танымал технологияларының бірі – әлеуметтік жұмыс.

Әлеуметтік жұмыстың мақсаты – әлеуметтік қауіпті жағдайдағы отбасылармен оңалту жұмыстарын ерте анықтау және ұйымдастыру арқылы отбасылық қолайсыздық пен әлеуметтік жетімдіктің алдын алу.

Әлеуметтік жұмыс қызметінің мақсатына қол жеткізу *функционалдық міндеттерді* атқарумен қамтамасыз етіледі:

- ведомстволық бағынысты аумақта тұратын отбасылардың бастапқы диагностикасын жүзеге асыру;

- ведомстволық бағынысты аумақта тұратын отбасылардың, оның ішінде тәуекел тобындағы отбасылардың, қолайсыз, дағдарысты отбасылардың проблемаларын шешу үшін пайдаланылуы мүмкін аумақтың ресурстарын анықтау;

- әлеуметтік көмекке мұқтаж отбасылармен әлеуметтік жетімдіктің алдын алу бойынша жұмыстарды ұйымдастыру;

- билік органдарынан, мемлекеттік және үкіметтік емес мекемелерден, ұйымдар мен қызметтерден отбасы мен балалар мүддесі үшін қызметті жүзеге асыру үшін қажетті ақпаратты алу;

- билік органдарымен, мемлекеттік және үкіметтік емес мекемелермен, ұйымдармен және қызметтермен олардың мүддесі үшін қызметті жүзеге асыру үшін қажетті және бағынысты аумақтағы отбасылар мен балалардың жағдайын туралы ақпарат алмасу;

- әлеуметтік жетімдіктің алдын алуға бағытталған бағдарламалар мен іс-шаралар жоспарларын әзірлеу кезінде отбасылармен өзара әрекеттесу;

- билік органдарының, мемлекеттік және үкіметтік емес мекемелердің, ұйымдар мен қызметтердің ведомстволық бағынысты аумақта әлеуметтік жетімдіктің алдын алу бойынша өзара іс-қимылы үшін ұйымдастырушылық жағдайлар жасау.

Учаскелік қызмет мамандарының жұмысы аумақтық қағидат бойынша құрылған, тұрғындардың тұрғылықты жеріне барынша жақын және әлеуметтік жетімдіктің алдын алудың үш деңгейлі жүйесін ескере отырып құрылады. Әр учаскеге әлеуметтік жұмыс жөніндегі маман, психолог және әлеуметтік педагог бекітіледі. Учаскелердің кураторлары учаскелік полиция инспекторларымен, педиатрлармен, өз учаскелерінің терапевтерімен тығыз байланыста жұмыс істейді.

Әлеуметтік жағдайды зерделеу мақсатында учаскелік қызмет мамандары отбасыларды әлеуметтік паспорттауды және аумақ ресурстарын әлеуметтік картаға түсіруді жүргізді. Алынған мәліметтер отбасылық проблемаларын, олардың пайда болуына ықпал ететін себептерді анықтауға, белгілі бір аумақтағы отбасылық проблеманың жағдайына талдау жасауға мүмкіндік береді. Мұның бәрі отбасылар мен балалардың өмірін жақсарту бойынша теңгерімді шешімдер қабылдауға ықпал етеді, жаңа мамандарды отбасылармен тез және

тиімді түрде енгізуге, жеке елді мекенде де, жалпы өңірде жағдайдың өзгеру динамикасын бақылауға мүмкіндік береді.

Мамандардың жұмысы анықтау қағидаты бойынша құрылады, бұл отбасыларға уақтылы көмек көрсетуді қамтамасыз етеді, ал ол болашақта дағдарыстық отбасылардың санын азайтуға мүмкіндік береді. Бұған денсаулық сақтау, білім беру ұйымдары мен әлеуметтік қорғау мекемелерінің мамандары, қоғамдық ұйымдар және өңірлердің тұрғындары кіреді.

Отбасылық қолайсыздық жағдайы анықталған жағдайда жұмыс *кейс-менеджмент әдіснамасы (1-қосымша)* негізінде құрылады. Отбасылық қолайсыздықты жою үшін мамандар отбасылық қолайсыздықтың, өмірлік қиын жағдайдың себептерін жоюға бағытталған іс-шаралар кешенін қамтитын оңалтудың *жеке жоспарын* әзірлейді.

Отбасын оңалтудың кешенді жоспары – бұл әлеуметтік қауіпті немесе өмірлік қиын жағдайдағы балалары бар отбасылардың көптеген мәселелерін шешуге және оларды осы жағдайдан шығаруға бағытталған шаралар кешені.

Отбасымен жұмыс жоспарын әзірлеу отбасы проблемасын, отбасылық қолайсыздықтың себептерін анықтаудан, отбасы аумағындағы барлық ресурстарды талдаудан, отбасының ішкі әлеуеті мен қажеттіліктерін бағалаудан тұрады. Алынған ақпарат негізінде іс-шаралар жоспары әзірленеді (іс-шаралар жоспары іс-шаралар тізбесінен басқа, нақты іс-шараны орындауға жауапты адам туралы деректерді, оны орындау мерзімдерін қамтиды).

Оңалту бағдарламасын учаскелік маман отбасы мүшелерімен бірлесіп жасайды (қажет болған жағдайларда әзірлеуге халыққа әлеуметтік қызмет көрсетудің кешенді орталықтарының мамандары, оның ішінде көшпелі мобильдік бригаданың, аумақтық немесе аудандық консилиумның мамандары тартылады).

Отбасы – оңалту процесінің толық қатысушысы болып табылады. Учаскелік маман жұмысының негізгі қағидаларының бірі – отбасының өмір сүру кеңістігіне минималды араласу, оның белсенділігін ынталандыру, отбасы мүшелерін өз мәселелерін дербес шешуге тарту, олардың әлеуметтік жауапкершілігін арттыру.

Облысыларда *«Кәметке толмаған балалары бар отбасыларды зерттеу картасы»* әдісі негізінде дисфункционалды отбасыларды ерте анықтау схемасын жасауға болады. (*4-қосымша*)

Бұл әдісті қолдану мамандарға отбасылық қиындықтар дәрежесі бойынша жағдайды бағалауға және белгілі бір өмірлік жағдайдың күрделілігіне, отбасының дағдарыс деңгейіне негізделген отбасына көмек беруді жоспарлауға мүмкіндік береді.

Көмек жоспарын іске асыруды үйлестіру үшін анықталған отбасыларға тьюторлар бекітіледі.

Өмірлік қиын жағдайдағы отбасыларға көмек көрсету мен анықтаудың бірыңғай кешенді механизмі құрылуы керек. Әрбір өңірде өмірлік қиын

жағдайдағы отбасыларға көмек көрсету бойынша үйлестіру кеңестері бар, олардың қызметі «*жағдаятпен жұмыс*» технологиясының негізінде жүзеге асырылып, отбасыларға жетекшілік ету институты енгізіліп, отбасын қалпына келтіру жоспарлары жасалынуы шарт.

Балалы отбасыларға жеке қажеттіліктерді ескере отырып, өмірлік қиын жағдайды еңсеру және отбасындағы қолайлы жағдайды және отбасының әлеуметтік мәртебесін қалпына келтіру бойынша кешенді көмек (әлеуметтік-экономикалық, әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-медициналық, әлеуметтік-психологиялық, әлеуметтік-педагогикалық, әлеуметтік-құқықтық қызметтер) көрсетіліп, отбасының проблемаларына байланысты әлеуметтік патронаж түрі анықталады.

Отбасылық қолайсыздық жағдайларын ерте анықтауды ұйымдастыру үшін учаскелік әлеуметтік қызмет жұмысы туралы халықты хабардар ету азаматтардың халыққа әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарына жүгінуі кезінде, ата-аналар жиналыстарында жүзеге асырылуы, қызмет жұмысы туралы ақпарат мекемелердегі ақпараттық стендтерде, БАҚ-та орналастырылуы тиіс.

Балаларға қатысты зорлық-зомбылық жағдайларын анықтауда денсаулық сақтау мекемелерінің қызметкерлері маңызды рөл атқарады. Облыстық, аудандық, қалалық ведомствоаралық қызметтер құрылып, олар өз өкілеттіктері аясында балаларға қатысты зорлық-зомбылық жағдайларын анықтайды.

Денсаулық сақтау мекемелерінің жұмысына физикалық, психикалық, жыныстық зорлық-зомбылық белгілері бар кәмелетке толмағандардың медициналық көмекке жүгіну жағдайларын есепке алу енгізіліп, кейіннен кәмелетке толмағандардың қадағалаусыздығы мен құқық бұзушылықтарының алдын алу жүйесінің органдарына ақпарат беріледі.

Бірқатар аймақтарда балалар ұжымдарындағы, ең алдымен мектептердегі жағдай, балаларға қатысты қатыгездік жағдайлары үнемі зерттеліп отырылуы тиіс. Мобильді топтар апта сайын скрининг жүргізіп, отбасылардағы балаларға қатысты зорлық-зомбылық жағдайларын ерте анықтауға, оларға уақтылы көмек көрсетуге, ауыр зардаптардың алдын алуға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ білім беру ұйымдарында кәмелетке толмағандарға психологиялық тестілеу жүргізу жүйелі өткізілуі керек. Сауалнаманың сұрақтарына жауаптар отбасындағы қарым-қатынастың сипатына баға береді, баланы мадақтау мен жазалау кезінде оған әсер етудің нысандары мен әдістері, мадақтау мен жазалау нысандарының әсер ету сипатын бағалайды, зорлық-зомбылық пен қатыгездік кезіндегі баланың реакциясы анықталады. Соңынан тестілеу нәтижелері бойынша баламен жеке жұмыс жүргізіледі.

Отбасылық қолайсыздықты ерте анықтаудың маңызды буыны *сенім телефоны* арқылы шұғыл психологиялық көмек көрсету қызметі болып табылады.

Сенім телефоны арқылы балалар, жасөспірімдер және олардың ата-аналары, басқа азаматтар жедел психологиялық көмек ала алады.

Мұндай көмектің *мақсаты* – отбасын нығайтуға, отбасылық қолайсыздықтың, балалар мен жасөспірімдердің стресстік және суицидтік көңіл-күйінің алдын алуға, балалардың құқықтарын қорғауға ықпал ету.

Балалар мен жасөспірімдерге қатысты қатыгез қарым-қатынас жағдайы туралы *нұсқаулық әзірленуі керек*. Бұл құжаттың әдіснамалық негізі балаға қатысты зорлық-зомбылықтың ықтимал фактілерін ерте анықтау және алдын-ала жұмыс жасау технологиясы болып табылады.

Отбасылық қолайсыздықты анықтаудың тағы бір маңызды тетігі – балалардың қарым-қатынас мүмкіндіктерін кеңейту. Отбасылық қолайсыздықты анықтау бойынша азаматтарды қабылдауды мамандар (заңгер, психолог, кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі бөлімшенің инспекторы, нарколог, әлеуметтік педагог, қорғаншылық және қамқоршылық органының өкілі, әлеуметтік жұмыс жөніндегі маман) жүзеге асырады.

Білім беру ұйымдарының педагог-психологтеріне әлеуметтік тәжірибе шеңберінде жүргізілетін іс-шаралар бойынша әдістемелік ұсынымдар

Өмірлік қиын жағдайларға тап болған балалар мен отбасыларға қатысты *әлеуметтік жетімдікті жеңу*.

Көптеген отбасылар шартты түрде «берекелі отбасы». Олардың көпшілігі бастапқы диагнозбен өздерін «берекелі отбасы» деп бағалайды, бірақ тестілеу нәтижелері бойынша оларға жиі «проблемалық отбасы» мәртебесі беріледі.

«Отбасы және мен» жобасын іске асырудың мақсаты, міндеттері, кезеңдері мен технологиялары.

Мақсаты: ерлі-зайыптылар және бала-ата-ана қарым-қатынастарын құру процесінде тиімді әлеуметтік-рөлдік мінез-құлықты жандандыру, әлеуметтік жетімдіктің алдын алу.

Іске асыру баламен қарым-қатынаста белгіленген проблемаларға, отбасы құрылымында анықталған бұзушылықтарға байланысты 4 кезеңде өтеді:

I кезең. Ата-аналар контингентін зерттеу.

Міндеттері:

- отбасының сұранысын анықтау;
- ата-аналардың жалпы құрамын талдау;

Отбасылардың келесі санаттары анықтау:

- толық емес отбасылар;
- жұмыссыз отбасылар;
- аз қамтылған отбасылар;
- қолайсыз;
- тәуекел тобы;
- шартты түрде «берекелі» отбасылар;
- 30 жасқа дейінгі ата-аналар.

II кезең. Даму тобына және психологиялық қолдау тобына кіретін кәмелетке толмағандардың ата-аналарымен күнделікті қарым-қатынас.

Міндеттері:

- ата-аналарды психологпен ынтымақтастыққа ынталандыру,
- кәмелетке толмаған балаларды дамыту мен тәрбиелеудің нақты мәселелерін шешуге, олардың дене және психикалық денсаулығын нығайтуға көмектесу.

III кезең. Мәлімделген проблемалар бойынша жеке кеңес беру

Міндеттері:

- отбасының психологиялық диагностикасы,
- отбасының негізгі проблемасын анықтау,
- отбасы ресурстарын зерттеу
- балаларды тәрбиелеу, балалар мен ата-аналар қарым-қатынасы, жасөспірімдердің жеке және мінез-құлық мәселелерін шешуде психологиялық көмек көрсету.

IV кезең. Топтық оналту

Ата-аналарға арналған қарым-қатынас тренингтік сабақтарын өткізу шеңберінде ұйымдастырылады. Бұл кезең мынадай бөлімдерді іске асыруды көздейді:

1-Бөлім. «Жан дүниеніңізді ашыңыз» – отбасы мүшелерінің өздерінің «Менін» (өзіне) қатынасын түзету, дүниетанымының өзгеруі.

Міндеттері:

- өмір сапасын жақсарту үшін түзету-дамыту жұмысының маңыздылығын негіздеу,
- өзіне деген сенімділікке ие болу, ішкі жүйені құру және қабылдау «Мен» (жеке өсу);
- психикалық жағдайдың өзін-өзі реттеу тәсілдерін оқыту;
- өмірдің мақсаттары мен мағынасын ұғыну және түсіну;
- отбасына ішкі ресурстарды табуға және барлық отбасы мүшелерінің ішкі әлеуетін жұмылдыруға көмектесу.

2-Бөлім. «Отбасын құру» – отбасының бұзылған құрылымын түзетуге арналған (ата-аналар үшін)

Міндеттері: осы бөлім бойынша жұмыс бұзылған отбасы құрылымының өлшемін өзгертуді қамтиды:

- отбасы иерархиясы;
- отбасының ішкі және сыртқы шекараларын;
- дисфункционалды отбасылық рөлдер;
- отбасылық тұтастықтың тиімсіз деңгейі;
- отбасылық нормалар мен ережелер;
- отбасылық құндылықтар;
- отбасының салт-дәстүрлері.

3-Бөлім «Баламен қарым-қатынас» балалар мен ата-аналар қатынастарын түзету (балалар мен ата-аналар топтары үшін)

Міндеттері:

- ата-ананың баламен серіктестік және ынтымақтастық қатынастарын орнату және дамыту;
- ата-аналардың өз баласын, әсіресе оның даму заңдылықтарын түсінуін жақсарту;
- эмпатия қабілетіне қол жеткізу, бір - бірінің тәжірибесін, жағдайын және мүдделерін түсіну;
- тұлғааралық қақтығыстардың алдын алу және шешу қабілеті;
- жағымсыз мінез-құлықты жою және проблемалық және стресстік жағдайларда әрекет етудің тиісті тәсілдерін үйрену.

V кезең «Отбасы психологі»

Міндеттері:

- уақытылы психологиялық көмек көрсету;
- жасөспірімдердің қолайсыз отбасыларындағы коммуналдық саланы түзету;
- отбасылық жағдайды сауықтыру;
- отбасындағы жағдайды бақылауда ұстау.

Іске асыруда күтілетін нәтижелер:

1. Отбасындағы қарым-қатынасты нығайту.
2. Балалар мен ересектердің психикалық денсаулығын жақсарту.
3. Отбасының қоғамдық өмірге белсенді қатысу қажеттілігінің болуы.
4. Қоғамға қарсы мінез-құлыққа бейімділігі бар отбасылар санының төмендеуі.

Қатысушылар:

- патронажда тұрған отбасылар;
- өзекті әлеуметтік мәртебесі бар (қолайсыз, тәуекел топтары) және кешенді оңалтуды қажет ететін отбасылар.

Топтарды қалыптастыру, жеке кеңес беру ерікті негізде жүзеге асырылады. Ата-аналар құрамына кәмелетке толмағандар күндізгі бөлімнің даму тобына және психологиялық қолдау топтарына баратын отбасылар кіреді.

Топтық сабақтар ата-аналарға арналған қарым-қатынас клубының отырысы аясында өткізіледі.

Қарым-қатынас клубына баратын топтарды жинақтау балалар мен ата-аналардың проблемаларын ескере отырып жүргізіледі.

Топтық сабақтардың бір бөлігі балалармен бірге жоспарланады. Бұл жағдайда топқа жақын жастағы балалар кіреді; келесі жас шектері ең қолайлы: 6-7 жас, 8-9 жас, 10-12 жас, 13-15 жас.

Топтың сандық құрамы 5-6 жұп (10-12 адам).

«Отбасы және мен» жобасын іске асыру барысында отбасын кешенді қолдау технологиясы қолданылады.

Іске асыру мерзімі:

- Жеке кеңес беру: алғашқы жеке келу – әр аптада, содан кейін қажет болған жағдайда айына 2 рет.

- Топтық сабақтардың кезеңділігі – айына бір рет. Бір сабақтың ұзақтығы 1,5-2 сағат.

- Технология отбасыларда жыл бойы сыналады.

- Тәуекел тобындағы отбасыларда (психологтың қатысуымен патронаж) отбасын оңалтудан кейінгі қолдау ай сайын және шұғыл жағдай бойынша да жүзеге асырылады.

- Нәтижеге жету үшін қажет уақыттың жалпы мөлшері шамамен 16 сағатты құрайды.

Практикалық маңыздылығы:

1. Отбасын оңалтудың бастапқы кезеңінде ата-аналардың психологпен ынтымақтастыққа деген ынтасын қалыптастыру әдістеріне басымдық беріледі, бұл маманға ата-ананың назарын баланың және ата-ананың оңтайлы қарым-қатынасының жалпы өмір сүру әл-ауқатымен, өмірлік жетістіктерімен байланыстыруға мүмкіндік береді.

Бұл өмірлік құндылықтарды түзету әдістері – «Өмірді жаңа жолмен бастаңыз», «Әл-ауқат шеңбері», «Сиқырлы дүкен», «Бақыт».

Ата-ана үшін мотивациялық сұхбат нәтижелері бойынша негізгі қорытынды: «егер сіздің (бала-ата-ана) балаңызбен қарым-қатынасыңыз жақсарса, онда өмірдің басқа салаларында жалпы әл-ауқат деңгейі артады».

2. Ата-ананың жеке өсуінің маңыздылығы балалардың болуына және олардың тәрбиесімен айналысуға деген ұмтылысын анықтайтын негізгі фактор ретінде атап өтіледі.

Дисфункционалды отбасы мүшелеріне психолог айтқан ақпаратты қабылдау қиын болуы мүмкін. Сондықтан, ол үшін диалог көбінесе жалған диалогқа айналады, онда психолог пен отбасы мүшелері параллель монологтарда сөйлеседі. Кейбір психологтар мұны қарсылық деп санайды, дегенмен білімнің төмен деңгейіне және отбасының әлеуметтік мәртебесіне байланысты түсінбеушілік болады.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты, отбасындағы ата-ана мен баланың қарым-қатынасын түзетпес бұрын, ата-ананың жеке өсуі, оның өзін-өзі тануының дамуы бойынша жұмыс маңызды екені белгілі болады. Бұл өмір сапасын жақсарту мақсатында оның тарапынан белсенділік пен ынтымақтастыққа деген ұмтылыстың пайда болуына ықпал етеді.

3. Отбасы мүшелерінің рухани-дамыған, адамгершілік сау тұлғасын қалыптастыру үшін жағдай жасауда отбасының сәтті әлеуметтенуі үшін үлкен әлеует бар – «Дәстүрлер мен ғұрып – отбасының тәрбиелік әлеуетін арттыру құралы ретінде», «Өмірді жаңа жолмен бастаңыз».

4. Отбасы проблемаларын, ата-ананың дәрменсіздік себептерін ерте және дәл анықтау.

Отбасын оңалту динамикасын зерттеу үшін технологияны енгізгенге дейін және оны енгізгеннен кейін ата-аналар мен жасөспірімдерге сауалнаманың сұрақтарына жауап беру ұсынылады, оның нәтижелері мониторингтің белгілі бір параметрлерінің өзгеру деңгейін анықтайды.

Отбасының психологиялық жағдайының динамикасы

Нұсқаулық: ұсынылған сұрақтарға интуитивті түрде бес балдық шкала бойынша жауап беріңіз.

20-кесте

<i>Енгізгенге дейін</i>	<i>Енгізгеннен кейін</i>
1. Отбасыңыздағы психологиялық климатты бағалаңыз:	1. Отбасыңыздағы психологиялық климатты бағалаңыз:
2. Отбасы мүшелерінің бір-бірімен қарым-қатынасындағы қиындық дәрежесі қандай?	2. Отбасы мүшелерінің бір-бірімен қарым-қатынасындағы қиындық дәрежесі қандай?
3. Балаңыздың проблемалары сізді қаншалықты қызықтырады?	3. Сіздің балаңыздың проблемалары сізді қаншалықты қызықтырады?
4. Сіздің балаңыз сізге қалай қарайды деп ойлайсыз?	4. Сіздің балаңыз сізге қалай қарайды деп ойлайсыз?
5. Сіз баламен қарым-қатынаста қаншалықты дәйектісіз?	5. Сіз баламен қарым-қатынаста қаншалықты дәйектісіз?
6. Қоғамдық өмірге қатысуға деген ықыласыңызды бағалаңыз, «жанға жайлы» іспен айналысыңыз	5. Қоғамдық өмірге қатысуға деген ықыласыңызды бағалаңыз, «жанға жайлы» іспен айналысыңыз

Сауалнама нәтижесінен:

- Субъективті әл-ауқат.
- Отбасындағы психологиялық ахуал.
- Отбасылық тәрбиенің ерекшеліктері сипаттамалар алынады.

Технологияның басты артықшылығы – бұл ата-аналар мен балаларға бір-біріне жағымды көзқараспен қарауға, өздерін басқалардың айнасында көруге, отбасылық және бала-ата-аналық қарым-қатынастың жаңа заңдарын түсінуге, зерттеуге, сынауға және қабылдауға мүмкіндік береді.

Бұл тәсіл өзара түсіністікке жасалған алғашқы қадам жаңа жағымды отбасылық қатынастарды құру үшін негіз болады.

Дегенімен психосоматикалық денсаулығының ерекшелігіне, отбасының төмен әлеуметтік мәртебесі және ата-аналардың білім деңгейінің жеткіліксіздігіне байланысты кейбір отбасыларға одан әрі жеке кеңес беруді жалғастыруға болады.

Отбасында өмір сүруге құлшыныспен қарайтын кәмелетке толмаған балаға байыпты қарау керек: мамандар баланың барлық тілектерін ескереді.

Кез-келген жағдай, шешім қабылдау кезінде ең алдымен, кәмелетке толмаған баланың көзқарасын ескере отырып, оның құқықтарын құрметтеу керек.

Оңалту тұрғысынан отбасын кешенді қолдау технологиясының артықшылықтары:

- ата-ананың құндылық-мағыналық саласына жүгіну, бұл бала үшін оның отбасын сақтауға мүмкіндік береді;

- отбасы құрылымының компоненттерін оны жетілдірудің маңызды шарты ретінде есепке алу;

- қысқа мерзімде баламен қарым-қатынас жасаудың жаңа дағдыларымен байыту;

- ата-ананың өзін-өзі танытуының кең мүмкіндіктері.

Қазір қолайсыз отбасылар санының өсуі, халықтың денсаулығының төмендеуі, ажырасулар санының өсуі, толық емес отбасылар, жастар ортасындағы отбасылық құндылықтардың өзгеруі сияқты жағымсыз құбылыстар жиі кездеседі. Бұл құбылыстар өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасыларға қолдау көрсету қажет екенін байқатады. Осы мәселелердің ықтимал шешімдерінің бірі – әлеуметтік жетімдікті жеңудің кешенді тәсілін жүзеге асыру.

Өмірлік қиын жағдайдағы отбасының әлеуметтік диагностикасы

Өмірлік қиын жағдайда жүрген отбасылар мен балаларға көмек көрсету мақсаты:

1) Балалы отбасылар мен отбасылардағы отбасылық қолайсыздықты анықтау, қауіп-қатерлерді бағалау, балалары бар отбасындағы әлеуметтік қолайсыздықтың себептерін, отбасы ішіндегі зорлық-зомбылық фактілерін анықтау;

2) Анықталған отбасылардың жұмыс істеуінде ауытқушылықтардың диагностикасын жүргізу, тәуекелдер мен салдарларды бағалау, отбасылардың әлеуетін жандандыру және әлеуметтік-психологиялық оңалту жүргізу мүмкіндігін айқындау.

Міндеттері:

- әлеуметтік қызметке мұқтаж балалары бар отбасылар санаттарының ерекшеліктерін ескере отырып, өмірлік қиын жағдайдың сипатына, әлеуметтік қауіпті мінез-құлықты анықтау.

- балалы отбасылардың түрлі санаттарымен жұмыс істейтін маманның диагностикалық құралдарын анықтау.

Отбасылық қатынастарды диагностикалау процесін келесі алгоритм бойынша ұйымдастырылады:

1 – дайындық кезеңі. Осы кезеңде отбасын зерттеу әдістері мен психодиагностикалық процедуралар жасалады.

2 – зерттеу кезеңі. Бұл кезеңде зерттеу әдістемесіне енгізілген әдістер жан-жақты қолданылады.

3 – нәтижелерді талдау кезеңі. Бұл кезең диагностиканың алынған нәтижелерін қорытындылауға мүмкіндік береді.

4 – интерпретациялық-рефлексиялық кезең. Бұл кезеңнің нәтижесі – алынған мәліметтерді түсіндіру, психологиялық отбасылық диагнозды анықтау, отбасы мүшелерінің отбасылық мәселелердің түрлерін ішінара түсіну және білу,

сонымен қатар отбасылық қатынастар мен қарым-қатынасты одан әрі өзгертуге қол жеткізу.

Нәтижесінде отбасының балалармен әлеуметтік мәселелерін дұрыс әлеуметтік диагностикалау (дұрыс әлеуметтік диагноз қою) тәрбие функциясының бұзылуын уақтылы болдырмауға мүмкіндік береді, бұл отбасылық қолайсыздықтың басты факторын анықтайды.

Осылайша, отбасының қолайсыздығына кешенді көзқарас оның қазіргі жағдайы мен әлеуметтік ортаның ерекшеліктеріне сүйене отырып, жеке және әлеуметтік мәселелерді және әлеуметтік қызметтерді алушылардың қажеттіліктерін шешумен байланысты. Отбасылық қолайсыздық әрқашан дисфункционалдылықпен және қалпына келтіру функциясын орындау сапасының төмендеуімен байланысты.

Балалар мен жасөспірімдердің девиантты мінез-құлқын алдын алудың қысқа мерзімдік әлеуметтік тәжірибе бойынша профилактикалық жұмыс бағдарламасы

Қысқа мерзімді профилактикалық жұмыстың негізгі мақсаты – кәмелетке толмағандардың мәселелерін шешуде алдын-алу құрылымдарымен пәнаралық өзара іс-қимылды ұйымдастыру, жасөспірімдердің мінез-құлқы мен қызметіне мақсатты педагогикалық, психологиялық, құқықтық әсер етуді қамтамасыз ету.

Бұл кезеңде келесі міндеттер шешіледі:

1-ші міндет: білім алушылармен және ата-аналармен профилактикалық жұмыс.

Міндеттерді шешу жолдары:

1. Алдын алу бағдарламасын әзірлеу: міндеттері, бағыттары, іске асыру мерзімдері, оның тиімділігі мониторингінің нысандары, әдістері, өлшемдері. Барлық мамандардың, соның ішінде кәмелетке толмағандар арасында алдын-алу жұмыстарын жүргізетін қызмет бағыттарын анықтау маңызды.

2. Алдын алу іс-шараларын ұйымдастыру және іске асыру бойынша мектеп қызметкерлерінің құзыреттілік деңгейін арттыру.

3. Алдын алу шараларын жүргізуге ата-аналар мен білім алушыларды тарту.

Білім алушылармен және ата-аналармен профилактикалық жұмыс мыналарды қамтиды:

- білім алушылардың бос уақытын ұйымдастыру бойынша іс-шаралар өткізу;
- ата-аналардың, педагогтердің психологиялық сауаттылығын арттыру;
- әлеуметтік педагогтердің, педагог-психологтардың, ата-аналардың,

педагогтердің девиантты мінез-құлық түрлері, аддиктивті, бейәлеуметтік, суицидтік мінез-құлық факторлары мен белгілері бойынша хабардарлығын арттыру;

- сынып ұжымдарында қолайлы психологиялық жағдай жасау бойынша жұмыс;

- өмірлік қиын жағдайда жүрген отбасыларға балаларды оқыту мен тәрбиелеуде көмек көрсету;

- отбасы мен мектеп байланысын нығайту;

- білім алушылардың сабаққа қатыспауын бақылау;

- білім алушылардың қызығушылықтарын анықтау, кәсіби өзін-өзі анықтауға көмектесу, әрі қарай білім беру бағытын таңдау;

- білім алушылардың қызығушылықтары, сабақтан тыс жұмыспен қамтылуы бойынша үйірмелер мен секциялардың жұмысын ұйымдастыру.

2-ші міндет: девиантты мінез-құлық белгілері бар білім алушыларды ерте диагностикалау.

Міндеттерді шешу жолдары:

1. Девиантты мінез-құлық бар балаларды ерте диагностикалау механизмін анықтау.

2. Девиантты мінез-құлыққа бейім білім алушылардың ерте анықтауға арналған психодиагностикалық құралдарды анықтау.

3. Девиантты мінез-құлықтың түрлері, белгілері, ерте диагностика, девиантты балалармен жеке әңгімелесу бойынша әлеуметтік педагогтер мен педагог-психологтардың құзыреттілік деңгейін арттыру.

3. Құқық қорғау органдары мен медициналық мекемелер қызметкерлерінің қатысуымен әлеуметтік-психологиялық мониторингті іске асыру тетігін енгізу (комиссия құру, кездесулер жиілігін, алдын алу іс-шараларын айқындау).

4. Девиантты мінез-құлықты ерте диагностикалау және әлеуметтік-мұғалімге жүгіну мәселелерінде мұғалімдердің, ата-аналардың және балалардың хабардар болу деңгейін арттыру.

Девиантты мінез-құлық белгілері бар мектеп оқушыларын ерте диагностикалау келесі кезеңдерді қамтиды:

1) Әлеуметтік-психологиялық мониторинг;

2) «Тәуекел тобына» енгізілген білім алушылардың жеке психологиялық диагностикасы. Әлеуметтік-психологиялық мониторинг – тәуекел тобындағы алдын алу құралдары мен түзету іс-шараларын таңдау мақсатында девиантты мінез-құлық көрсеткіштерінің жай-күйі мен өзгеруін бақылау процесі.

Ұсыныс:

Мектепте кәмелетке толмағандардың қадағалаусыз және құқық бұзушылығының алдын алу кеңесі құрылады, оның құрамына директор, директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары, директордың оқу-тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары, әлеуметтік педагог, педагог-психолог, мектеп полиция инспекторы, сынып жетекшісі, мектептің медицина қызметкері кіреді.

Әлеуметтік-психологиялық мониторинг оқу жылы ішінде 2 рет жүргізіледі: қыркүйек-қазан және сәуір-мамыр.

Тәуекел тобын және алдын алу іс-шараларының жоспарын айқындау: сынып жетекшісінің білім алушылардың үлгерімі мен сабаққа қатысуы, ата-аналардың өтініштері мен сұраныстары туралы ақпарат беру;

- әлеуметтік психологтың психологиялық-медициналық-педагогикалық білім алушының жеке басының ерекшеліктері және оның микроортасы, өмір сүру жағдайлары;

- білім алушылардың құқықтық бұзушылықтары, ата-аналардың құқық бұзушылықтары бойынша мектеп полиция инспекторының мәліметтерін; жалпы практика дәрігеріне және мектептегі білім алушыларының өтініштерін талдау бойынша медицина қызметкерінің мәліметтерін ұсыну;

- балалар мен жасөспірімдердің әлеуметтік дамуының бұзылуын жоспарлы диагностикалау, жеке кеңес беру негізінде педагог-психологтың мәліметтерін ұсынады.

Балалар мен жасөспірімдердің «тәуекел тобы» мыналарды қамтиды:

- сабақты себепсіз босататын балалар;

- үлгерімі төмен балалардың;

- сыныптастарымен жанжалдасып, төбелескен балалар;

- алкоголь, темекі, есірткі заттарын қолданатын балаларға;

- құқық қорғау органдарының қызметкерлері құқық бұзушылық жасағаны үшін ұстап алған және кәмелетке толмағандардың ісі және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияға немесе полиция бөлімінің кәмелетке толмағандардың ісі жөніндегі бөлімшесіне есепке қойылған балаларға;

- өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасылардан шыққан балаларды қолдау;

- бейәлеуметтік өмір салтын жүргізетін отбасылардан шыққан балаларды тәрбиелеу.

«Тәуекел тобына» енгізілген білім алушылардың жеке психологиялық диагностикасы.

«Тәуекел тобындағы» білім алушылардың жеке психологиялық диагностикасы негізінде осы білім алушылармен, олардың отбасыларымен жұмыс бағыттары анықтау:

1. Педагог-психологқа түзету жұмыстарына жіберу.

2. Жалпы практика дәрігеріне консультацияға жіберу.

3. Әлеуметтік педагогтің басқа мамандармен (әлеуметтік қызметкермен, мектеп полиция инспекторымен, педагогтермен) бірлескен түзету іс-шараларын айқындау.

3-ші міндет: «Тәуекел тобына» айқындалған кәмелетке толмағандармен түзету-дамыту жұмысы.

Міндеттерді шешу жолдары:

1. Түзету бағдарламасын әзірлеу (мақсатты, міндеттерді, түзету әдістерін және жүргізілген түзету тиімділігінің көрсеткіштерін айқындау).

2. Тәуекел тобындағы балалардың ата-аналарымен жұмыс бағдарламасын әзірлеу.

Педагог-психологтың «тәуекел тобына» айқындалған кәметке толмағандармен түзету-дамыту жұмысы мыналарды қамтиды:

- «тәуекел тобындағы» білім алушылардың толыққанды бейімделуі мен өзін-өзі жүзеге асыруы мақсатында іс-шаралар кешенін жоспарлау;

- әлеуметтік дағдыларды дамыту, коммуникативтік құзыреттілікті дамыту;

- білім алушының психоэмоционалды жағдайын түзету;

- агрессия, мазасыздық деңгейін төмендету, өзін-өзі бағалауды түзету, өзін-өзі реттеу дағдыларын үйрету;

- қиын, стресстік жағдайларда білім алушылардың мінез-құлық стратегиясының репертуарын кеңейту;

- балалар, жасөспірімдер және отбасындағы, мектептегі ересектер арасындағы жанжалдарды шешуге көмектесу және қарым-қатынастарды тұрақтандыру;

- ата-аналарға ата-ана мен бала қарым-қатынасы мәселелерін шешуге, отбасылық қарым-қатынастарды қайта құруға, отбасылық тәрбие стиліне, оның ішінде кеңес беру, отбасылық тренингтер арқылы көмек көрсету;

- «тәуекел» тобының білім алушылары оқитын сынып ұжымын біріктіру бойынша жұмыс жүргізу, сыныптағы жағдайды өзгерту және топтағы мәртебесі төмен білім алушылардың проблемаларын шешу бойынша іс-шараларды ұйымдастыру, балалар ұжымының тәрбиелік әлеуетін арттыру үшін топтық қызметке жағымды әсер ететін білім алушылардың мәртебесін арттыру.

Педагог-психологпен қатар кәметке толмағандармен түзету-дамыту жұмыстарын педагог және әлеуметтік педагог жүргізеді.

Осыған сүйене отырып, педагогикалық түзетудің міндеттерін анықтауға болады:

- білім алушылардың оқу жұмысын ұйымдастыру, білім алушылардың білімдеріндегі олқылықтарды жою жұмыстары;

- «тәуекел тобы» білім алушыларының отбасына бару; сабақтан тыс уақытта, сынып сағаттарында сыныптардағы тәрбие жұмысы;

- оқу мотивациясын арттыру үшін шараларды жоспарлау және іске асыру.

Әлеуметтік педагогтің түзету іс-шараларының міндеттері:

- энергияны әлеуметтік пайдалы арнаға бағыттау мақсатында білім алушыларды алдын алу бағдарламалары мен жобалары бойынша жұмысқа қосу;

- бейәлеуметтік мінез-құлқы бар балаларды белсенді шығармашылық және спорттық іс-әрекетке қосу, кәметке толмағандардың бос уақытын ұйымдастыру;

- баланың проблемаларын шешу және тіршілік ету ортасының қолайсыз

жағдайларын жою үшін мүдделі ведомстволармен өзара ынтымақтастық орнату;
- білім алушының құқықтық мәдениетін арттыру.

Балалар мен жасөспірімдердің девиантты мінез-құлқының алдын алудың орта мерзімді кезеңге арналған әлеуметтік тәжірибе бағдарламасы

Орта мерзімді профилактиканың мақсаты: жасөспірімдердің психикалық денсаулығы мен жеке дамуына барынша жәрдемдесу, білім алушылардың бейімделгіш мінез-құлқын қалыптастыру.

Алдын алу міндеттері: салауатты өмір салтының негіздерін қалыптастыру

- мінез-құлықтағы ауытқуларға ықпал ететін себептерді ерте анықтау;
- мінез-құлықтағы ауытқуларға ықпал ететін білім алушылардың жеке дамуына кедергі келтіретін факторларды азайту;
- жасөспірімдерді сындарлы мінез-құлық, ішкі өзін-өзі бақылау, психологиялық қорғау тәсілдеріне, түрлі өмірлік жағдайларда тиімді қарым-қатынас дағдыларына үйрету;
- білім алушыларды жеке жанжалдарды шешу дағдыларына үйрету;
- білім алушыларға кәсіби және өмірлік өзін-өзі анықтауға көмек көрсету;
- білім алушылардың өз проблемаларын түсінуі үшін жағдай жасау, сондай-ақ проблемаға өз ұстанымы мен көзқарасын білдіруге жетелеу.

Девиантты мінез-құлықтың алдын-алу бойынша білім беру ұйымдарының жұмыс кезеңдері:

1) Профилактикалық.

- салауатты өмір салтын насихаттау;
- құқық бұзушылықтың алдын алу;
- білім алушылардың бос уақытын ұйымдастыру;
- ата-аналардың, педагогтердің психологиялық сауаттылығын арттыру;
- сынып ұжымдарында қолайлы психологиялық жағдай жасау;
- өмірлік қиын жағдайда жүрген отбасыларға балаларды оқыту мен тәрбиелеуде көмек көрсету;
- отбасы мен мектеп байланысын нығайту;
- дағдарыстық жағдайлардың алдын алу;
- баланың қауіпсіздік сезімін, психологиялық жайлылықты қалыптастыру, пропорционалды талаптарды ұсыну;
- білім алушылардың қызығушылықтарын анықтау, кәсіби өзін-өзі анықтауға, әрі қарай білім беру бағытын таңдау көмектесу;
- жасөспірімдер құқықтарының сақталуын бақылауды жүзеге асыру;
- рухани-адамгершілік және патриоттық тәрбие беру.

2) диагностикалық:

- кәмелетке толмағандардың жеке басының дамуына қолайсыз әсер ететін

факторларды, мінез-құлқының ауытқу себептерін анықтау (мысалы: тұрмыстық жағдайларды зерттеу, топтан тыс референтометрия, тәрбие мәселелері бойынша сауалнамалар);

- білім алушылардың тұлғалық ерекшеліктерін, эмоционалды-еріктік саласының ерекшеліктерін анықтау;

- баланың даму деңгейін зерттеу, қажет болған жағдайда кәметке толмағандарды одан әрі тәрбиелеудің бағдарламасы мен нысанын анықтау үшін кешенді тексеруді ұйымдастыру;

- түзету-дамыту жұмысына сүйенуге болатын мүдделер мен жағымды қасиеттерді анықтау;

- доминантты дезадаптация синдромдарын анықтау;

- сыныптағы баланың жағдайын зерттеу;

- алдын алудың жеке бағдарламаларын түзету мақсатында өзгерістердің аралық диагностикасы;

- білім алушылардың проблемаларын ерте анықтау мақсатында білім беру мекемелерінде әлеуметтік-психологиялық мониторинг жүргізу.

3) түзету-дамыту:

- психологиялық-педагогикалық көмек көрсету, оқытуда жеке көзқарасты жүзеге асыру бойынша ұсыныстар әзірлеу;

- жас ерекшеліктерін ескере отырып, дамуында немесе мінез-құлқында ауытқулары бар кәметке толмағандармен түзету-дамыту жұмыстары.

4) оңалту:

- білім алушылардың, ата-аналардың мәселелері бойынша кеңес беру;

- білім алушылардың оқуын бақылау;

- баланың проблемаларын шешу үшін мүдделі ведомстволармен ынтымақтастық орнату.

5) Қорытынды:

- өткізілген іс-шаралардың тиімділігін бағалау, одан әрі жұмысты жоспарлау, ұсынымдар әзірлеу;

- білім алушылардың мектеп өміріне қанағаттануын, салауатты өмір салты мәселелеріне қатынасын және т.б. өзекті мәселелерді зерттеу;

- білім беру ұйымының қызметіне, мектеп ұжымындағы баланың жағдайына ата-аналардың қанағаттанушылығын зерттеу.

Мектепте девиантты мінез-құлықтың алдын алу жұмыс бағыттары

Психологиялық көмек (педагог-психолог бағытын іске асырады)

Отбасымен жұмыс: отбасылық қарым-қатынас, отбасылық тәрбие стилі мәселелері бойынша ата-аналарға кеңес беру, ата-аналармен және отбасының басқа мүшелерімен байланысты баланың қиындықтарын диагностикалау, психологиялық ағарту, ата-аналардың психологиялық-педагогикалық мәдениетін арттыру, ата-аналармен ынтымақтастық пен өзара әрекеттестікке негізделген алдын алу жұмыстарының бірлескен шараларын әзірлеу.

Отбасымен өзара байланыс жеке және топтық консультациялар, ата-аналар жиналыстары, алдын-алу кеңесі, отбасылық клубтардың жұмысы арқылы жүзеге асырылады. Отбасына бағытталған бағдарламалар ретінде: отбасылық дағдыларды оқыту, өзіне-өзі көмек көрсету отбасылық топтарын құру ұсынылады.

Білім алушылармен жұмыс: әлеуметтік бейімсіздіктің пайда болуының алдын алу бойынша іс-шаралар, білім алушылардың психикалық, соматикалық және әлеуметтік әл-ауқатын сақтау бойынша жұмыс:

- білім алушылармен жеке басының дамуына теріс әсер ететін және олардың құқық бұзушылыққа жол беретін факторларды анықтау және оған қажетті психологиялық көмек көрсету;

- білім алушылардың танымдық және адамгершілік-эстетикалық мәдениетін дамыту;

- баланың психологиялық зерттеуін ұйымдастыру;

- мінез-құлық екіпіннің түрін, танымдық даму деңгейін анықтау, баланың мүдделерін анықтау;

- психологиялық-педагогикалық түзету, зияткерлік, жеке, эмоционалды-еріктік саладағы кемшіліктерді жою бойынша жеке жұмыс;

- психологиялық жайсыздықты жою; өзін-өзі тану,

- өзін-өзі тәрбиелеу дағдыларын қалыптастыру;

- қарым-қатынас және мінез-құлық дағдыларын дамыту;

- кәсіби өзін-өзі анықтауға, әрі қарай білім беру траекториясын таңдауға көмек көрсету;

- жетістіктер уәждемесін қалыптастыру бойынша көмек; нақты мәселелерді, атап айтқанда мектеп жанжалдарын шешуде консультативтік көмек;

- басшылық қарым-қатынастың баланың құрдастарымен қарым-қатынас негізінде тіректер жеке бастың оң; проблемаларды ерте анықтау мақсатында білім беру мекемесінде әлеуметтік-психологиялық мониторинг жүргізеді;

- салауатты өмір салты мәселелері бойынша профилактикалық жұмыс.

Білім алушылармен жұмыс консультациялар, тренингтер, сынып сағаттарында әңгімелесу, психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиумдар арқылы жүзеге асырылады.

Оқу бағдарламалары ретінде:

1. Аффективті оқыту бағдарламалары.

Бағдарламаның мақсаты – балалар мен жасөспірімдерге эмоцияларды реттеуге, оларды түсінуге және басқаруға, өзін-өзі бұзатын мінез-құлық нысандарына жүгінбестен бір эмоционалды режимнен екіншісіне аударуға үйрету. Аффективті және интерперсоналды тәрбие бағдарламалары жасөспірімдердің өзін-өзі дамыту тұжырымдамасын, өз сезімдерін, басқа адамдармен қарым-қатынасын түсіну, шешім қабылдау дағдылары мен

коммуникативті құзыреттілікті үйрету арқылы алкоголь мен есірткіні теріс пайдаланудың алдын-алу әрекеті.

2. Мінез-құлықты оқыту бағдарламалары жасөспірімдерде темекіні, алкогольді, есірткіні қолдануға, қоғамға қарсы компанияларға енуде төзімділікті арттыру мақсатында мінез-құлық дағдыларын үйретуге негізделген.

3. Әлеуметтік баламаларды қалыптастыру бағдарламалары позитивті қызмет, баламалы алкогольизм, наркоз және т.б. жасөспірімдердің қайта бағдарлануына ықпал етеді деген идеяға негізделеді.

4. Әлеуметтік қолдау топтарын құру бағдарламалары. Егер балада оны қолдауға қабілетті әлеуметтік орта болмаса, онда мұндай ортаны жасанды түрде құру керек: құрдастарының арасында өзін-өзі және өзара көмек топтарын құру.

Педагогтермен жұмыс

- психологиялық-педагогикалық қолдау мәселелері бойынша психологиялық құзыреттілікті арттыру;

- балаға жеке көзқарасты жүзеге асыру бойынша ұсыныстар, білім алушылардың жеке қасиеттерін зерттеу бойынша жұмысты үйлестіру;

- білім алушылардың ата-аналарымен тиімді қарым-қатынас дағдыларын үйрету;

- сыныпта балалар ұжымын дамыту, қолайлы микроклимат жасау бойынша ұсыныстар; мұғалімнің балаға деген көзқарасын түзету, онымен жұмыс істеу әдістерін ұсыну, баланы жағымды ынталандыру әдістемесін белсенді қолдану, баланың психологиялық жүктемесін алып тастау;

- педагогтердің рефлексивті ойлауын, мінез-құлқын дамыту;

- педагогикалық шындықты адекватты қабылдаудың шарты ретінде мұғалімнің эмоционалды жүктемесін жеңілдетуге көмектесу.

Жұмыс консультациялар, педагогикалық кеңестер, тренингтер арқылы жүзеге асырылады.

Тренинг бағдарламалары ретінде ұсынылады:

1. Мұғалімдер мен білім алушылардың өзара әрекеттесуін жақсарту бағдарламаларына мектепте әлеуметтік қолдау климатын құру, өзін-өзі бағалау және мұғалімнің өзіндік тұжырымдамасымен жұмыс жасау, жеке бақылау және әлеуметтік дағдыларды үйрету кіреді.

2. Мұғалімдер тарапынан білім алушыларды әлеуметтік қолдау топтарын құру бағдарламалары.

Отбасымен жұмыс:

- оқу-тәрбие процесінде ата-аналардың педагогтермен өзара ынтымақтастығын жолға қоюға көмек көрсету;

- отбасындағы жағдай мен өмір сүру жағдайының өзгерістерін зерттеу және қадағалау мақсатында ішкі істер органдарында есепте тұрған, мектепшілік есепте тұрған және әлеуметтік қауіпті жағдайдағы білім алушылардың тұрмыстық жағдайын тексеру;

- бала үшін режимнің ұйымдастырылуын бақылау, оның қадағалаусыз

қалуын жою;

- бала үшін режимнің ұйымдастырылуын бақылау, оның қадағалаусыз қалуын жою;

- әлеуметтік қауіпті жағдайдағы отбасыларды анықтау және оларға балаларды оқыту мен тәрбиелеуде көмек көрсету, осы отбасылардағы жағдайды сауықтыруға жәрдемдесу;

- әлеуметтік жәрдемақыларды, жеңілдіктерді ресімдеуге көмек көрсету (құзыреті шегінде) баланың сабақтан тыс іс-әрекетін ұйымдастыруға көмек көрсету (ойын, еңбек, шығармашылық, қоршаған әлемді тану, отбасындағы қарым-қатынас);

- өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасылардан шыққан «тәуекел тобының» білім алушыларына бақылау істерін жүргізу.

Білім алушылармен жұмыс:

- білім беру ұйымдарында білім алушылардың тұрғылықты жері бойынша тұлғаны тәрбиелеу, білім беру, дамыту және әлеуметтік қорғау жөніндегі іс-шаралар кешенін жүзеге асыру:

- әлеуметтік көмек және жеке тұлғаны әлеуметтік қорғау;

- білім алушылардың тұлғалық ерекшеліктерін, олардың микроорталарын, өмір сүру жағдайларын зерттеу;

- кәмелетке толмағандардың жазғы демалысын, бос уақытын және жұмыспен қамтылуын ұйымдастыру;

- әлеуметтік қауіпті жағдайдағы, сондай-ақ себепсіз білім беру ұйымдарында сабаққа қатыспайтын немесе жүйелі түрде қатыспайтын кәмелетке толмағандарды анықтау және есепке алу, оларды тәрбиелеу және негізгі жалпы білім алу бойынша шаралар қабылдау;

- әлеуметтік бейімделуде проблемалары бар балалар туралы мәліметтер базасын құру;

- үйірмелерге, спорт секцияларына, жасөспірімдер клубтарына, қызығушылықтары бойынша «тәуекел тобының» білім алушыларын тарту;

- кәмелетке толмағандардың құқықтық мәдениетін қалыптастыруға бағытталған бағдарламаларды іске асыру;

- салауатты өмір салтын қалыптастыру, білім беру процесі кезінде білім алушылардың өмірі мен денсаулығын сақтауды қамтамасыз ету бойынша жұмыс;

- білім алушылардың жеке басының психологиялық жайлылығы мен қауіпсіздігі жағдайын жасауға, әлеуметтік ортада адамгершілік, салауатты қарым-қатынас орнатуға жәрдемдесу;

- балалардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін, қиындықтар мен проблемаларды, білім алушылардың мінез-құлқындағы ауытқуларды анықтау және оларға уақытылы әлеуметтік көмек пен қолдау көрсету;

- баланың жағымды мүдделері мен бейімділігін пайдалану негізінде оны белсенді әрекетке қосу;

- әлеуметтік бастамаларды дамытуға, әлеуметтік жобалар мен бағдарламаларды іске асыруға бағытталған іс-шараларды, білім алушылардың әлеуметтік маңызды түрлі іс-шараларын ұйымдастыру;

- отбасының, баланың әлеуметтік мәселелерін шешу мақсатында басқа ведомстволармен өзара ынтымақтастық орнату.

Педагогтермен жұмыс – әлеуметтік бейімделу мәселелері бойынша кәсіби құзыреттілікті арттыру

Педагогикалық көмек (сынып жетекшісі жүзеге асырады)

Отбасымен жұмыс:

- оқу-тәрбие процесінде ата-аналардың педагогтермен өзара қарым-қатынасын орнату;

- жеке кеңес беру, ата-аналарға баланың жағымсыз қасиеттерін тәрбиелеуге және жеңуге көмектесу;

- баланың саналы іс-әрекетін ұйымдастыруға көмек көрсету (ойын, еңбек, шығармашылық, қоршаған әлемді тану, отбасындағы қарым-қатынас);

- баланың мәселелері бойынша мүдделі ведомстволармен өзара іс-әрекетті ұйымдастыру.

Білім алушылармен жұмыс:

- білім алушылардың танымдық және адамгершілік-эстетикалық мәдениетін дамыту;

- мектеп бағдарламасын меңгеруде баланың жетістігін ұйымдастыру;

- білім алушыларды тәрбиелеуде жеке тұлғаны зерттеу және түзету; өзін-өзі тану, өзін-өзі тәрбиелеу дағдыларын қалыптастыру;

- баланың жағымды мүдделері мен бейімділігін пайдалану негізінде оны белсенді оқудан тыс іс-әрекетке қосу;

- демотивацияны, тәрбиенің теріс уәжін жеңу;

- баланың құрдастарымен қарым-қатынас негізінде тіректер жеке бастың жағымды қарым-қатынасын қалыптастыру;

- балалардың рухани-адамгершілік әлемін қалыптастыру бойынша жұмыс;

- салауатты өмір салтын қалыптастыру бойынша жұмыс;

- жетістіктердің уәждемесін қалыптастыру бойынша жұмыс;

- білім олқылықтарын жою үшін білім алушылардың пәндер бойынша қосымша жеке сабақтарға қатысуын бақылау;

- баланың қызығушылықтарын, қиындықтары мен проблемаларын анықтау және оларға дер кезінде педагогикалық көмек көрсету;

- сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастыру, сынып ұжымын дамыту бойынша жұмыс [46].

*Кәмелетке толмаған жасөспірімдердің
девиантты мінез-құлқының алдын-алу және түзету бойынша
2023-2024 оқу жылына арналған іс-шаралар жобасы*

Мақсаты: сабақтан тыс уақытта жасөспірімдер арасында девиантты және бейәлеуметтік мінез-құлықтың алдын алу.

Міндеттері: 1. Жасөспірімдерді девиантты, қоғамға қарсы мінез-құлықтың салдары туралы білуге үйрету;

2. Жасөспірімдерде оқуға, жұмысқа орналасуға, жеке дамуға деген ынтаны қалыптастыру;

4. Жасөспірімдердің салауатты өмір салтына деген ұмтылысын дамыту;

5. Өмірлік қиын жағдайға тап болған балаға уақытылы психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету;

6. Ересектердің (ата-аналардың, педагогтердің және мектептің барлық қызметкерлерінің) психологиялық-педагогикалық құзыреттілігін арттыруға ықпал ету.

21-кесте

№	Іс -шаралар	Мерзімі	Жауаптылар
<i>Әдістемелік-ұйымдастыру жұмыстары</i>			
1	Сынып оқушылары мен олардың отбасыларының әлеуметтік құрамының мониторингін ұйымдастыру. Сыныптың әлеуметтік паспорты.	Қыркүйек	Сынып жетекшісі
2	Девиантты мінез-құлықты білім алушылардың деректер банкін құру.	Қыркүйек	Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог
3	Білім алушыларды шығармашылық бірлестіктерге, секцияларға, сабақтан тыс іс-шараларға қатысуын бақылау.	Күнделікті	Сынып жетекшісі
4	Девиантты мінез-құлықты білім алушылардың сабаққа қатысуы мен үлгерімін бақылау.	Күнделікті	Сынып жетекшісі
5	Жасөспірімдерді белсенді іс-әрекетін, бос уақыттарын ұйымдастыру (үйірмелер, секциялар).	Жыл бойы	Сынып жетекшісі, үйірме жетекшілері
6	Білім алушылардың сабақтан тыс іс-әрекетте жұмыспен қамтылуын бақылау.	Жыл бойы	Сынып жетекшісі
7	Отбасылық, қоғамдық тәрбиенің қолайсыз жағдайларын анықтау.	Жыл бойы	Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог
8	Каникул уақытында білім алушылардың жазғы демалысын және жұмыспен қамтылуын ұйымдастыру.	Жыл бойы	Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог мектеп әкімшілігі
<i>Білім алушылармен жұмыс</i>			
<i>Профилактикалық іс-шаралар</i>			
1	«Ұсақ бұзақылық несімен қауіпті» әңгіме	Қыркүйек	Сынып жетекшісі
2	«Білім алушылардың мінез-құлық ережелері. Олар не үшін қажет?» әңгіме	Қазан	Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог

3	Темекі шегуге қарсы күрес күніне арналған газет, парақшалар, жадынамалар шығару.	Қараша	Әлеуметтік педагог, педагог-психолог
4	Құқықтық тәрбие және құқық бұзушылықтың алдын алу бойынша сынып сағаттары: «Жасөспірімнің құқықтары мен міндеттері»; «Жасөспірім мен ересек арасындағы қарым-қатынас»; «Біз білім алушыларға арналған ережелерді қалай орындаймыз?»	Желтоқсан Қаңтар	Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог
5	«Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауаптылығы» әңгіме	Ақпан	Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог
6	«Темекі түтініне жол жоқ!» акциясы».	Қаңтар	Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог
7	«Салауатты өмір салтын насихаттау апталығы.	Мамыр	Сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог, дене тәрбиесі мұғалімдері
8	«Тәтті өмірдің ащы жемістері» немесе «есірткіні қолданудың ауыр әлеуметтік салдары» туралы» пікір-талас	Мамыр	Сынып жетекшісі, педагог-психолог
9	Девиантты мінез-құлыққа бейім білім алушылардың тұлғалық ерекшеліктерінің психодиагностикасы	Жыл бойы	Педагог-психолог
10	Девиантты мінез-құлықты түзету бойынша тренинг сабақтар.	Жыл бойы	Сынып жетекшісі, педагог-психолог, әлеуметтік педагог
11	Мектеп бұрышына жадынамалар, бейнетрансляция – «Сенім телефоны». - «Кәмелетке толмағандардың құқықтары мен міндеттері» - «Біздің тату сыныбымыз» (сынып ұжымдарында жанжалды жағдайлардың алдын алу үшін)	Жыл бойы	Сынып жетекшісі, педагог-психолог, әлеуметтік педагог
<i>Ата-аналармен жұмыс</i>			
<i>Профилактикалық іс-шаралар</i>			
1	«Қарым-қатынастың ерекшелігі» ата-аналарға арналған лекторий	Қыркүйек	Сынып жетекшісі, педагог-психолог, әлеуметтік педагог
2	Ата-аналармен жеке және топтық профилактикалық әңгімелер циклін өткізу:		

	<ul style="list-style-type: none"> - «Ата-аналардың құқықтары, міндеттері мен жауапкершілігі»; - «Ересектер мен балалар қарым-қатынасының принциптері»; - «Кәмелетке толмағандардың құқыққа қарсы әрекеттерді жасау себептері, оларды жасағаны үшін жауапкершілік»; - «Баланың жеке басының қалыптасуындағы отбасының рөлі»; - «Балалар мен жасөспірімдердің девиантты мінез-құлқының себептері». 		
3	<p>Ата-аналарға:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Отбасындағы кәмелетке толмағандардың құқықтары мен міндеттері», - «Жанжал жағдайында балаңызға қалай көмектесуге болады»; - «Отбасында қиындық туындаса не істеу керек», - «Есірткісіз өмір» 	Жыл бойы	Сынып жетекшісі, педагог-психолог, әлеуметтік педагог

Әлеуметтік тәжірибелер шеңберінде отбасындағы балалардың девиантты мінез-құлқын алдын алу бойынша әлеуметтік жобалар үлгісі

Отбасы мен баланың қарым-қатынасы.

Отбасылық тәрбиеде ата-аналар кәмелетке толмағандардың девиантты мінез-құлқын тудыратын, күшейтетін, қолдайтын немесе қоздыратын факторларды білуі керек. Оларға мыналар жатады:

- отбасылық қатынастардың бұзылуы (ата-ана мен балалар арасындағы қарым-қатынаста эмоционалды жылудың болмауы; отбасындағы ересектер арасындағы жанжал; балаға дұшпандық қатынас, оның ішінде оған физикалық зорлық-зомбылық; қарым-қатынас тапшылығы және т. б.);

- отбасындағы моральдық атмосфераны бұрмалау (ата-аналардың немесе басқа туыстардың алкоголизмі, олардың азғындық мінез-құлқы; ата-аналардың эмоционалды және психикалық бұзылыстары және т. б.);

- отбасындағы тәрбиенің дисфункционалды стильдері (ата-аналардың балаларға қатысты шамадан тыс ауырлығы; балаларды қорлайтын, олардың адамдық қадір-қасиетін қорлайтын тыйымдар мен жазаларды шамадан тыс пайдалану, нәтижесінде балалардың ата-аналарға деген тұрақты дұшпандығы қалыптасады, балалардың бақылаудан шығуы және т. б.);

- өмірдің қолайсыз оқиғалары (балалық шақтағы махаббат пен

сүйіспеншілікті жоғалту; айтарлықтай қауіп төндіретін отбасынан шығару; қатты қорқыныш, ажырасу, қаржылық дағдарыс, қоныс аудару, отбасы мүшесінің қайтыс болуы немесе ауыр ауруы және т.б.).

Осыған байланысты кәмелетке толмағандардың девиантты мінез-құлқының алдын-алудың барабар және тиімді тетіктері ретінде отбасылық жүйеде қолайсыздықты (бұзушылықтарды) жою жолдарын қарастыру керек. Девиантты мінез-құлқтың алдын-алу контекстінде отбасылық қарым-қатынас ерекше рөл атқарады. Бұл коммуникативтік жазықтықта үлкен білім беру әлеуеті бар, ол отбасылық қатынастардың сипатын өзгертуге, отбасындағы өзара әрекеттесу стиліне, балалардың мінез-құлқындағы ауытқулардың алдын алуға әсер етуі мүмкін.

Бүгінгі таңда отбасылық қарым-қатынас саласында көптеген кемшіліктер бар:

- ата-аналар мен балалардың қарым-қатынас орнатуға уақыттың тапшылығы;

- біржақты қарым-қатынас (тұрмыстық және материалдық мәселелерге назар аудару; адамгершілік тәрбие, құндылық мінез-құлық мәселелеріне көңіл аудармау);

- тікелей байланыс арқылы әлеуметтік шеңберді шектеу бала – анасы немесе әкесі (көбінесе ана), оның орнына бала – ата-ана жұбымен бірдей байланыста болмауы;

- мақсатты бағытталған қарым-қатынастың тәрбиеге кері әсері (қарым-қатынас – үйрету, оқыту, қарым-қатынас – басу, қарым-қатынас – қарсылық және т. б.);

- таңдаулы қарым-қатынас (кейбір отбасы мүшелері арасында – иеліктен шығару, көңіл бөлмеу, басқалары арасында – жарқын эмоционалды қатынастар);

- эмоциялық компоненттердің жеткіліксіздігі (рухани жылулық, рухани жақындық);

- біркелкі қарым-қатынастың болмауы (ата-ана мен баланың белсенді қарым-қатынас кезеңдері үнсіздік кезеңдерімен ауыстырылады) және т. б.

Кейінгі уақытта отбасылық қарым-қатынастың жаңа түрлері, мысалы, телефон байланысы және интернет байланысы кең таралған. Ата-аналар мен балалар арасындағы байланыс диалогын толығымен толтыра алмайтын қашықтан қарым-қатынас ауыстырылды. Бұның нәтижесінде жалған отбасылық қарым-қатынас орнайды, оның тәрбиелік әсері әдетте, ситуациялық, үстірт, ақпараттылығы төмен. Ата-аналар мен балалар арасындағы қарым-қатынастың бұзылуы баланы басқа әлеуметтік шеңберге – көше шеңберіне, девиантты бағыттағы стихиялық топтарға итермелейді. Оңтайлы емес отбасылық қарым-қатынас баланың үйден кетуіне және баланың тәуелсіздігіне қол жеткізгенде отбасылық қатынастардың бұзылуына әкелуі мүмкін. Зерттеушілер балалардағы оқшаулау, іске асырылған және іске асырылмаған ашықтық сияқты жағдайлардың болуын отбасылық қарым-қатынастың қателіктерімен

байланыстырады.

Сондықтан, отбасылық тәрбие процесін ұйымдастыра отырып, ата-аналар мынаны есте ұстауы керек: оңтайлы отбасылық қарым-қатынас бүгінде баланың психикалық әл-ауқатының, болашақ отбасылық өміріндегі сындарлы отбасылық қатынастардың кепілі. Ата-аналардың қызметі балалармен өзара сыйластыққа, бір-біріне қамқорлық жасауға, махаббат сезіміне және тұрақты рухани байланыстарды қалыптастыруға негізделген сенімді қарым-қатынас орнатуға бағытталуы керек. Мұндай қарым-қатынасты отбасында ата-ана беделі болған жағдайда ғана жасауға болатындығын есте ұстаған жөн.

Ата-аналардың беделі – бұл балалардың көз алдында әке мен ананың жеке қасиеттері мен өмірлік тәжірибесінің жоғары маңыздылығы мен танылуы және олардың іс-әрекеттері мен мінез-құлқына ата-ананың әсер етуінің негізгі күші: балалардың ата-аналардың нұсқаулары мен кеңестеріне мойынсұнуы және орындауы, олардың қорққандығынан немесе материалдық қызығушылығынан емес, олардың әділдігі мен орындылығын мойындау нағыз ата-ана беделі.

Ата-аналардың өмірі мен жұмысы, олардың мінез-құлқының үлгісі – балаларының өмірін білуге және оларға кедергісіз, сенімсіз, шаршамай көмекке келуге, қиын жағдайдан өз бетінше шығуға мүмкіндік беріп, мінезін қалыптастыруға негізделген. Бұл кәмелетке толмағандардың девиантты мінез-құлқын тежейтін фактор бола алатын ата-аналардың беделі.

Кәмелетке толмағандардың мінез-құлқының бұзылуының себептері қандай? Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде келесі себептер жиі талданады:

- назар аударту үшін күрес, яғни ата-ананың балаға назар аудармауы оны назар аударудың жаңа әдісін – тілазарлықтың болуына итермелейді;

- ата-ананың шамадан тыс қамқорлығына қарсы өзін-өзі растау үшін күрес (ескертулер, нұсқаулар, бұйрық түрінде сөйлесу) баланы қыңырлыққа, мінез-құлқты бұзуға мәжбүр етеді;

- кек алу ниеті (әсіресе әділетсіз айыптау, қатал ескерту үшін) баланы нормадан тыс әрекеттер жасауға мәжбүр етеді;

Кәмелетке толмағандардың девиантты мінез-құлқының алдын-алудың тиімділігіне не ықпал етеді?

Ата-аналарға арналған ұсыныстар:

- отбасында баланың үйлесімді дамуына ықпал ететін қолайлы моральдық жағдай, жағымды отбасылық қарым-қатынас жасаңыз; есіңізде болсын, өнегесіз отбасылық теріс үлгілер (дәрекілік, айқайлар және т.б.) ауыр психикалық жарақаттарға, балалардың физикалық және әлеуметтік дамуының бұзылуына әкеледі;

- отбасындағы тәрбие тактикасын таңдауда дәйекті болыңыз. Балалармен қарым-қатынаста туындайтын күрт эмоционалдық айырмашылықтар – жазадан, көз жасынан, ант беруден кешіруге дейін – баланың ата-анасын басқаратын, тіл алмаушылық, бақылаусыздыққа әкеледі;

- ересектер арасындағы талаптардың сәйкессіздіктерінен аулақ болыңыз. Ата-аналық қарама-қайшылықтар деп аталады (анасы рұқсат етеді, әкесі тыйым салады, әжесі бәріне мүмкіндік береді және т.б.), баланы ересектердің талаптары жүйесіздікке бағыттайды: бәрі мүмкін болмаған кезде, бәріне рұқсат алуға болады;

- балаларға үлгі болуға тырысыңыз. Егер ата-аналар балаға белгілі бір мінез-құлық ережелерін үйретсе және оларды өздері сақтамаса (олардың айтқаны мен іс-әрекеті сәйкес емес), онда бала ата-аналардың практикалық мінез-құлық моделін үйренуі мүмкін. «Үлгі көрсету тәрбиенің ең оңай жолы».

- баланы сол қалпында қабылдаңыз (әдемі емес, академиялық пәндерден нашар, агрессивті және т.б.). Баланы ата-ананың сөзсіз қабылдауы оған өзінің қажеттілігін сезінуге мүмкіндік береді; егер бала белгілі бір жетістіктері үшін ғана сүйікті болса, онда ол ата-аналарды бағалауға бейімделіп, сыртқы бағалауға назар аударуы керек. Нәтижесінде алдамшы, айлакер балалар өсуі мүмкін;

- балаларды кәметке толмағандардың девиантты мінез-құлқының алдын алудың тиісті нысаны – жағымды бағдарланған іс-шараларға (үйірмелерге, секцияларға, спортқа және т. б. бару) қатыстырыңыз;

- балаларды бұқаралық ақпарат құралдарының теріс әсерінен қорғаңыз (зорлық-зомбылық, қатыгездік көріністері, оңай пайда табу идеялары және т.б.), балалар алған ақпаратты бақылаңыз. Сонда балаңыз теріс үлгілерден аулақ болады, моральдық бұзылуына жол берілмейді;

- ата-аналардың бала тәрбиесінен өзін-өзі шеттетуі баланы отбасынан шығарып, көшеге шығаруы мүмкін;

- ата-аналық махаббатыңыз бен сүйіспеншілігіңіз ақылға қонымды болсын; басқалармен қарым-қатынасты «біздің бала әрқашан дұрыс» қағидаты бойынша құруға болмайды, қарама-қайшылықты жағдайларда баланың позициясын әрдайым қорғауға болады, өйткені мұндай отбасылардағы балалар алдамшы, жалған және қатал, ата-ана қорғанысына сенімді болады.

«Отбасындағы сенімді қарым-қатынас» кеңесі

Балаға назар аударыңыз, ата-аналардың немқұрайлылығы ата-аналардың назарын аударатын мінез-құлық формаларының пайда болуына ықпал етуі мүмкін: агрессия, әдепсіздік, суицидтік ойлар мен әрекеттер.

Жоғары талап пен бақылауды баланың өз еркі мен эмоционалды қолдауымен біріктіріңіз. Бұл оған өзін-өзі бағалауды, өзін-өзі бақылауды дамытуға мүмкіндік береді, үйлесімді эмоционалды дамуды қамтамасыз етеді.

Балаларға таңдау еркіндігін беріңіз (сабақтар, әрекеттер және т.б.), оларды өз бетінше шешім қабылдауға үйретіңіз. Бұл тұрғыда И. Канттың: «Көптеген адамдар балалық шақ олардың өміріндегі ең жақсы және жағымды уақыт деп санайды. Бірақ бұл олай емес. Бұл ең қиын жылдар, өйткені содан кейін адам тәртіптің қысымына және тіпті одан да аз – еркіндікке ұшырайды». Балалармен сенімді қарым-қатынас орнатыңыз; балаларды қорлайтын жалпы бақылауға,

құрдастарының теріс әсерінен оқшаулауға, баланың достарын таңдауға және т.б.; мұндай отбасыларда элеуметтік дағдылардың дамымаған жүйесі бар, күшті адамдарға оңай әсер ететін тәуелсіз бала өсед

Баланы қайта түзетуге тырыспаңыз, оны қызықты нәрсемен көңілін аулаған дұрыс.

Балаға қандай да бір жағдаяттың салдары болуы мүмкін екенін түсіндіріп, таңдау құқығын беріңіз.

Тағы бір қыңырлықтың басталуымен баланың назарын оны қызықтыруы мүмкін басқа нәрсеге аударуға тырысыңыз.

Тыйым салу, балаға балама ұсыныңыз. Балаларға жол беруге үйретіңіз.

Қыңырлық сәтінде балаға күтпеген жерден сұраңыз, ол оны алаңдатуға мүмкіндік береді.

Ашуға берілмеңіз, шыдамды болыңыз.

«Ашуланшақ бала»

Баламен оны ашуланған жағдайға әкелген себептерді талқылаңыз. Оның бойындағы өкпе, өкініш, ызаның себебін анықтауға тырысыңыз. Баланы кешіруге үйреніңіз, балаларға шыдамды болыңыз. Балаға ашуланудың оның денсаулық жағдайына кері әсерін түсіндіріңіз.

«Есірткіні қолдану белгілері мен көріністері»

Физиологиялық белгілер:

- терінің бозаруы;
- көз қарашығының кеңеюі немесе тарылуы, көздің қызаруы немесе бұлдырлауы;
- баяу, түсініксіз сөйлеу;
- тәбеттің жоғалуы, салмақ жоғалту немесе шамадан тыс тамақтану;
- созылмалы жөтел;
- қозғалыстардың нашар үйлестірілуі (шайқау немесе сүріну).

Мінез-құлық белгілері:

- себепсіз қозу, немқұрайлылық;
- жоғары әрекетшілдік;
- барлық нәрсеге немқұрайдылықтың артуы, есте сақтау мен назардың нашарлауы;
- үйден кету, себепсіз мектепке бармау;
- нақты нәрсеге назар аударудағы қиындықтар;
- ұйқысыздық;
- сынға ауыр реакция, көңіл-күйдің жиі және күрт өзгеруі;
- шаршағыштық;
- жақын адамдармен араласудан аулақ болу;
- мектептегі үлгерімнің төмендеуі;
- үнемі ақша сұрау;

- үйден кітаптар, киім, бейне және аудиотехника т.б. құнды заттардың жоғалып кету;

- жиі телефон қоңыраулары;

- өзін-өзі оқшаулау, бұрын қызықты болған істерге қатысудан аулақ болу;

- жиі өтірік, тапқырлық, алдау;

- тікелей сұрақтарға жауап беруден жалтару, өтірік айту;

- сыртқы келбеттің ұқыпсыздығы;

- қоғамға жат компанияларда бос уақытты өткізу.

Айқын белгілер:

- инъекция, кесу, көгерудің іздері;

- ұйықтататын таблетка немесе дәрі-дәрмектер жиынтығы.

Апиын тобының есірткісінің жіті уыттану (мас болу) белгілері:

- бет терісінің қызаруы, қышуы (әсіресе мұрынның ұшы)

препаратты қабылдағаннан кейінгі алғашқы 10-15 минут, содан кейін тері жабындарының бозару түсін өзгертуі;

- көз қарашығының тарылуы, олардың жарыққа реакциясының төмендеуі;

- мінез-құлықтың тежелу, ұйқышылдық, немқұрайлылық;

- бұлыңғыр, анық емес, монотонды түрінде сөйлеудің бұзылуы.

Жедел уыттану (мас болу) белгілері:

- бет терісінің, ауыздың, көздің шырышты қабығының қызаруы,

ауыздың құрғауы;

- көздің шырышты қабығының қызаруы (конъюнктивалар);

- көңіл-күйдің шамадан тыс көңіл-күйден қорқыныш сезіміне дейін өзгеруі;

- киімінде шайырлы иіске тән иістің болуы (үй ішінде анықталады).

Қоздырғышпен жіті интоксикация (мастану) белгілері:

- көз қарашығының кеңеюі, көздің жарқырауы;

- терлеудің жоғарылауы;

- қабақтың, қолдың дірілдеуі түріндегі неврологиялық өзгерістер;

- психомоторлық қозу мен агрессиядан күдік пен ашулануға дейінгі мінез-құлықтың өзгеруі:

- сөйлеудің бұзылуы, түсініксіз сөйлеу;

- жеңілектік, дене қалпын өзгертуге ұмтылу, белсенді әрекет.

«Темекі қоспаларын қолданудың белгілері мен көріністері»

Физиологиялық белгілер:

- көздің кеңейтілуі немесе (сирек) тарылуы;

- көз ақуызының қызаруы;

- қозғалыс-эмоционалдық белсенділіктің жоғарылауы;

- жоғары тәбет;

- ауыз қуысының құрғауы;

- жүрек соғысы;

- бозару.

Мінез-құлық белгілері:

- галлюцинациялар, елестер;
- агрессия;
- назар аудармау;
- қабылдаудың бұзылуы;
- бақылаусыз күлкі;
- сыртқы әлеммен байланыстың толық жоғалуы;
- кеңістікте шарлау қабілетінің болмауы;
- өзін-өзі бақылауды жоғалту;
- үйлестірудің бұзылуы;
- сөйлеу кемістігі;
- ойлаудың тежелуі;
- ұзақ үнсіздік.

Жанама белгілері:

- себепсіз сабақ босату, үлгерімнің төмендеуі;
- ата-аналар білмейтін достардың пайда болуы;
- қатты ашуланшақтық;
- ата-анасымен байланыстан қашу.

«Жасөспірімдер алкоголизмінің белгілері мен көріністері»

Физиологиялық белгілер:

- қолдың дірілдеуі, тершендік, бас ауруы, бас айналу, жүрек соғысы;
- бет терісінің қызаруы;
- алкогольдің үлкен дозаларына ағзаның қорғаныс күшін жоғалту (құсу рефлексінің болуы);
- алкогольге төзімділіктің өсуі.

Мінез-құлық белгілері:

- алкогольге тәуелділіктің жоғарылауы, алкогольді жиі ішу, бақыланбайтын және жағымсыз мінез-құлықпен бірге жүруі;
- мөлшерден тыс мас болу, өзін-өзі бақылауды жоғалту;
- сырт көрінісінің ұқыпсыздығы;
- ішімдіктің иісін жасыру үшін үнемі сағыз шайнау.

Жанама белгілер:

- ерекше шаршау;
- сөйлеу немесе қорлау, дөрекі сөйлеу;
- ұмытшақтық және бір жерге жиі кешігіп келу;
- жасырын телефон қоңыраулары;
- отбасы мүшелерімен немесе достарымен қарым-қатынаста ашулану, агрессия, жүйкенің тозуы;
- жиі көңіл-күйдің өзгеруі, эмоционалдық тұрақсыздық;
- оқуға деген қызығушылықты жоғалту, жиі сабаққа қатыспау;

- кенеттен салмақ жоғалту;
- үйден ақша немесе құнды заттардың жоғалуы.

«Девиянтты мінез-құлық белгілері»

Мінез-құлық белгілері:

- көңілсіз, қайғылы бет әлпет таныту;
- жылауға бейім, кінамшыл, кірпияздық, өзінің азабына эгоцентристік бағытталу;
- қайғылы, депрессия, мұңды көңілсіздік, ашуланшақтық, ызақорлық, реніш;
- үнемі күнкілдеу, айналасындағылармен жағымсыз, өшпенділік қарым-қатынас, жағымды қарым-қатынасқа жеккөрушілік сезіммен қарау;
- гипомимия (көтерілген, көбінесе табиғи емес мимика);
- амимия (мимикалық реакциялардың болмауы);
- үнсіз монотонды дауыс, баяу сөйлеу, қысқа немесе жауап бермеу;
- жедел экспрессивті сөйлеу, патетикалық интонация, жоқтау;
- жалпы қозғалтқыштың тежелуі немесе әрекетсіздігі, адинамия;
- қозғалыстық қозуы;
- негізсіз тәуекелді әрекеттерге бейімділік;
- физикалық наразылық сезімі, өзіне, басқаларға немқұрайлы қарау, сезімталдық;
- түзетілмейтін қиындықты күту, қозғалмайтын қорқыныш, уәждеделген қорқыныш;
- айналада көптеген қуанышты оқиғалар болған кезде үнемі басқаны аңсау, үмітсіздік, мұңды көңіл-күйдің жоғарылауы;
- өткенді пессимистік бағалау, өткеннің жағымсыз оқиғаларын таңдамалы еске алу;
- қазіргі жағдайын пессимистік бағалау, болашақта перспективалардың болмауы;
- өзара белсенді іс-қимыл, қоршаған адамдармен (ұмтылу контактіге, ізденістер жанашырлық, көмекке жүгіну дәрігерге) айналасындағылармен қарым-қатынасқа түсуден қашу;
- энергетикалық деңгейін төмендеуі, енжар, немқұрайлылықтың күшеюі;
- агрессияның өткір және себепсіз өршуі;
- айналасындағыларға сыйлықтар тарату;
- белгілі бір әдебиеттерді немесе интернетті зерттеу және улы заттар мен дәрі-дәрмектер туралы ақпарат жинау және т.б.

«Жасөспірімдердегі компьютерлік тәуелділік белгілері»

Физиологиялық белгілер:

- көрудің нашарлауы, дисплейлік синдром, көздің құрғау синдромы;
- тірек-қимыл аппаратының бұзылуы (омыртқаның қисаюы, қалыптың

бұзылуы, карпальды синдром);

- ас қорыту жүйесінің бұзылуы (тамақтанудың бұзылуы, созылмалы іш қату, геморрой).

Мінез-құлық белгілері:

- тәуелділікке бой ұру, бақылауды жоғалту, бала өзін және компьютердің алдында тұрған уақытты бақылауды тоқтатады;

- компьютерде отыру уақыты біртіндеп артады;

- ойлаудың тарылуы: барлық ойлар тек компьютерлік ойын немесе әлеуметтік желі туралы;

- нақты өмірге қанағаттанбау, нақты әлемдегі бос сезім;

- оқу мәселелері, білім деңгейінің төмендеуі;

- жақын адамдарын, достарын, қарым-қатынасын елемеу, қызығушылық тек тәуелділік тақырыбына шоғырланауы;

- виртуалды қарым-қатынасты нақты қарым-қатынасқа артықшылық беру;

- компьютерде уақыт өткізу үшін достармен кездесуден және спорт секцияларына немесе клубтарға барудан, ойын-сауық іс-шараларынан бас тарту;

- ұйқының бұзылуы, режимнің түбегейлі өзгеруі;

- тәуелділік затқа қатынас (интернетте өзін қызықтырған ойыны немесе т.б.) болмаған жағдайда шамадан тыс агрессия;

- әлеуметтік өмірге және сыртқы келбетке деген қызығушылықты жоғалту.

Балалар мен ата-аналар қарым-қатынасын оңтайландырудағы тренингтік жаттығулар

Әзірленген тренингтік жаттығуларды педагогтер, психологтар, әлеуметтік білім беру ұйымдарының педагогтері ата-аналармен жұмыста «бала-ата-ана» қатынастарын оңтайландыруға бағытталған профилактикалық және түзету жұмыстарын ұйымдастыру үшін пайдалана алады.

Балаларды тәрбиелеуде шамамен бірдей проблемалары бар ата-аналар тобына қосқан жөн. Тренингтік топ қатысушыларының саны 7-15 адам.

Бұл жаттығулар ата-аналардың көзқарастарын олардың жеткіліктілігі тұрғысынан реттеуге мүмкіндік береді: балаға деген көзқарас, ата-ана ретінде өзіне сілтеме жасау; демографиялық дағдарыс жағдайында өзекті міндет болып табылатын ата-ана рөліне деген көзқарас және отбасылық қатынастардағы иеліктен кетудің өсу тенденциясы.

Тренинг «Энергия көзі»

Мақсаты: топты біріктіру, жағдайларды шешу үшін ішкі ресурстарды табу қабілетін дамыту.

Шартты түрде энергия көзі ретінде әрекет ететін объект таңдалады (үстел, гүл және т.б. осындай зат ретінде таңдалуы мүмкін). Ата-аналарға екі қолын қойып, үстелдің айналасында тұруға шақырылады. Топ мүшелері көздерін жұмып, қиял көзінен келетін энергияны сіңіреді. Жүргізушінің бұйрығымен бір қолды босатып, оны түзетіп, айналадағы кеңістікке жағымды энергия жіберу

керек.

Жаттығудан кейін қатысушылар өздерінің сезімдері туралы айтады:

- Энергияны алу немесе беру оңай ма?
- Олардың қайсысы энергиямен бөліскісі келді?

Тренинг «Қамқорлықтан шығу»

Мақсаты: басқа адамды түсіну қабілетін дамыту.

Ата-аналар екі топқа бөлінеді. Бір топ ата-аналардың, екіншісі балалардың рөлін ойнайды. Балалар шеңберде отырады, ата-аналары балалардың иығына қолын тигізіп, артында тұрады. Балаларға ата-аналарының қолдарының жылуын, олардың қамқорлығын, сезінуге шақырылады. Бірақ олар өсіп, өздігінен болуға, ата-анасының қамқорлығынан шығуға тырысады. Балаларға белгілі бір күш-жігер жұмсау (ата-аналардың тарапынан қарсылық бар) және тәуелсіз болу ұсынылады.

Талқылау:

- Ата-аналардың баланы мүмкіндігінше ұзақ ұстауға деген ықыласы қаншалықты күшті болды?
- Неліктен балалар ересектерден тезірек бөлінгісі келді?

«Әке мен ананың күнделігі»

Мақсаты: балаларға өз тілектерін білдіруге және ата-аналарының қолдауына ие болуға мүмкіндік беру.

Профилактикалық жұмыс: балаларға апта бойы күнделік жүргізу ұсынылады (мектеп күнделігіне ұқсас), онда ата-аналар берген тапсырмаларды жазып, олардың орындалуына белгі қою керек.

Әрі қарай күнделік жазбалары талданады:

- Қандай тапсырмалар басым?
- Олардың мақсаты не?

«Отбасы» диаграммасы

Мақсаты: отбасылық қоғамды диагностикалау.

Отбасының барлық мүшелеріне қағаздан кесілген шеңберлер таратылады (мөлшері маңызды емес). Шеңбер – бұл жер планетасының символы, сонымен қатар аналық сүйіспеншелек қауіпсіздігінің символы. Шеңберді құру кезінде физикалық және психологиялық кеңістікті қорғайтын шекара көрсетілген. Шеңбер ішіндегі түс пен формамен стихиялық жұмыс адамның жағдайының өзгеруіне ықпал етеді, адамның рухани өсуіне мүмкіндік ашады.

Қатысушыларға отбасындағы әр мүше алатын аумақты белгілеу ұсынылады. Тапсырманы орындағаннан кейін талқылау жүргізіледі.

«Балалық шақ-ересектер» әткеншегі

Мақсаты: тренингке қатысушылардың эмоционалды қатысуын

қамтамасыз ету, бірлескен іс-қимылдарды үйлестіру дағдыларын дамыту.

Бөлме шартты түрде екі бөлікке бөлінеді. Жаттығу ойналатын бөлменің ортасында сызық сызылады.

Жүргізуші: Өткеншеkte отырғаныңызды елестетіп көріңіз. Өткеншектер көтерілгенде (бөлменің оң жартысы) – ересектертер әлемінде боласыз; өткеншектер төмен түседі (бөлменің сол жартысы) – балалық шақ әлеміне оралыңыз. Балалық шақ әлемінде еркелік танытып, бұзық, қыңыр бола аласыз, ал ересектер әлемінде – ересек адам сияқты әрекет етіңіз. «Жоғары» деген бұйрық естілгенде – сіз оңға қарай жылжуыңыз керек, ал егер «төмен» деген бұйрық естілсе – жоғары қарай жүгіріңіз, яғни сіз балалық шақта немесе ересек өмірде болуыңыз керек.

Әрі қарай талқылау жүргізіледі:

- Кім болу оңай: ересек немесе бала? Неліктен?

«Балалық шаққа ену» медитация техникасы

Мақсаты: тыныштықты табу, өзіңіздің ішкі әлеміңізді түсіну мүмкіндігі.

Жүргізуші: Сіздің мұхит түбіне батып кеткен кезіңіз болды ма? Жоқ? Сонда сіз бүгін осындай мүмкіндікке ие боласыз. Көзіңізді жұмуыңызды сұраймын. Сонымен, біз акванг, маски киеміз, терең тыныс алып, өкпеге көбірек ауа жинап, суға секіреміз. Біз баяу мұхиттың тұңғығына түсеміз. Басында өте қараңғы, бізге ештеңе көрінбейді. Бірақ содан кейін біз қараңғылыққа үйреніп, таныс заттарды ажырата бастаймыз. Міне, менің мектебім, сыныбым, мұғалімім. Одан әрі терең төменге түсеміз. Мен балабақшадамын, қатты жылап отырмын. Анамның мені осында қалдырғанын қаламайтын сияқтымын. Мұхит түбіне түсіңіз. Енді мұхит терең түбінене түсіңіз, не көріп тұрсыз? Сізге таныс заттарға қол тигізіңіз. Өміріңіздің басталуын еске түсіріңіз. Енді баяу жүзіп, мұхиттың бетіне шығамыз, көзімізді ашамыз.

Талқылау:

- Мұхит түбіне енгенде қандай естеліктер сезім күйіңізге ерекше әсер етті?

- Мен қай жерден тезірек жүзіп кеткім келді және қай жерде ұзағырақ бөгелгім келді?

«Кедергілерді жеңу»

Мақсаты: сенімділік, жаттығу шеберлігі, жедел әрекет етіп, күтпеген тосқауылдар.

Қатысушылар «әке-ана-бала» үштігіне бөлінеді, ата-аналар баланы ортаға алып, Қолдарынан ұстайды. Үштік көз алдарына елестеткен кедергілерден өтуі керек.

Ата-аналардың міндеті – қолдау көрсету, баланы алдын-ала ескерту, кедергілерді айналып өту. Бұл жағдайда бала ата-ананы сезінуді үйренуі керек.

«Отбасылық тетік»

Мақсаты: іс-әрекеттің жинақтылығы, бір мезгілде бірдей әрекет етуді дамыту.

Жүргізуші: Отбасы – бұл үйлесімді жұмыс істеу тетігі. Бұған жету өте қиын, өйткені әркімнің өз қалауы, ойы, пікірі, идеялары бар, сондықтан өзара әрекеттесуді үйрену керек. Қатысушылар «әке-ана-бала» үштігіне бөлінеді және бір-бірінің артында орналасады (бір бағанда үш адам).

Қозғалыс келесідей басталады:

1-ші қадамды сол аяғымен бірінші қатысушы жасайды, 2-ші қадамды бірінші қатысушы оң аяғымен және екінші қатысушы сол аяғымен жасайды (аяқтар жанасады), 3-ші қадамды екінші қатысушы оң аяғымен және үшінші қатысушы сол аяғымен, 4-ші қадамды үшінші қатысушы оң аяғымен орындайды. Содан кейін қозғалыстар қайталанады. Жаттығудың нәтижесі –жылдам қарқынмен синхронды қозғалыс.

Талқылау барысында сіз мыналарды білуіңіз керек:

- Қатысушылар қандай қиындықтарға тап болды?
- Мәселелерді қалай шешуге болады?

«Отбасындағы жанжал»

Мақсаты: агрессивті тенденцияларды және олардың балаларға әсерін сезіну.

Қатысушылар «әке-ана-бала» үштігіне бөлінеді. Бұл жағдайда бала үшінші тараптың бақылаушысы рөлін атқарады. Ата-аналар ым-ишара мен мимика арқылы өсіп келе жатқан және шыңына жететін отбасылық жанжал сахнасын ойнайды. Ойын тоқтатылады. Үш жақтың сезімдері анықталады.

Сахна екінші рет ойналады, бірақ баяу қарқынмен. Көрермендер жанжалдың басталуын көріп, «тоқта!» деп тоқтатулары тиіс.

Талқылау:

- Жанжал неден басталды?
- Оны қалай тоқтатуға болады?
- Қандай жолдармен?

«Отбасы бейнесі»

Мақсаты: адам сезімдерінің алуан түрлілігін түсіну.

Қатысушылар шеңбер бойымен бірінің артынан бірі жүреді. Олардың әрқайсысы баланың отбасында болуы мүмкін жағдайлардың бірін бет-әлпетімен бейнелеуі керек. Маскалардың өзгеруін бақылайтын жүргізушінің сигналы бойынша бірінші қатысушы эмоционалды жағдайды (алаңдаушылық, қуаныш және т.б.) көрсетіп, алдын ала дайындаған карточкаға отырады. Әрі қарай, екінші қатысушы өзінің маскасын киіп, бет-бейнесін көрсетеді және т.б. жаттығу өте жылдам қарқынмен орындалады.

Талқылау кезінде қандай эмоцияларға көбірек назар аудардыңыз: жағымды немесе жағымсыз. «Бақытты отбасындағы бала эмоциясы» тақырыбында қайталау ойнатылады.

Талқылау:

- Қандай эмоционалды жағдайды бейнелеу оңай болды және неліктен?

«Сүйіспеншілігіңізді балаңызға беріңіз»

Мақсаты: ата-аналардың балаға деген жоғары сезімталдығын арттыру.

Ата-аналар жұптасып бөлінеді: біреуі баланың рөлін, екіншісі ата-ананың рөлін атқарады. Соңғысы әр түрлі жолмен (ауызша және вербальды емес) баласына деген сүйіспеншілікті көрсетуі керек.

«Отбасылық тәрбие стильдері»

Мақсаты: ата-аналардың отбасылық тәрбие стильдері туралы түсініктерін қалыптастыру.

Жүргізуші: Отбасылық тәрбиенің заманауи тәжірибесінде қарым-қатынастың үш стилі ерекшеленеді:

- балалармен қарым-қатынаста авторитарлық ата-ана стилі ол қатаңдықпен, талапшылдықпен, бұйырумен, басшылықтың жоғары орталықтандырылуымен сипатталады;

- рұқсат етілген (либералды) стиль балалармен қарым-қатынастағы төзімділік, кешірім, отбасы одағы мүшелерінің бір-бірінен шеттетілуі және иеліктен кетуі;

- демократиялық стиль икемділікке ие, одан да көп балаға деген сенім, ата-ана мен жасөспірім арасындағы белсенділік пен қарым-қатынастың жоғары мәдениеті.

Жаттығуға қатысушылар (лот арқылы) отбасылық тәрбиенің үш түрлі стилін ұстанатын ата-аналардың үш тобына бөлінеді. Қатысушылардың әрқайсысы қағазға не жазылғанын ғана біледі. Қимылдар мен бет-әлпеттердің көмегімен отбасылық тәрбие стилінің жақтастарын табу керек.

«Авторитарлық стиль»

Мақсаты: қатысушылардың рефлексиялық қабілеттерін дамыту.

Қатысушылар екі топқа бөлінеді: ата-аналар мен балалар.

Балалар шеңбер құрады, ішкі шеңбер балалар бастарын төмен түсіріп, көздерін жұмады. Ал сыртқы шеңберде – балаларын тәрбиелеуде демократиялық тәрбие стилін ұстанатын ата-аналар. Әрбір ата-анаға бала бекітіледі.

Барлық ата-аналардың арасында баласына қатысты авторитарлық қарым-қатынас стилін қолданатын адам бар (жеребе салу арқылы таңдалады), бірақ басқа қатысушылар бұл рөл кімге бұйыратынын білмейді. Жүргізушінің сигналы бойынша ата-аналардың сыртқы шеңбері шеңбер бойымен қозғала бастайды. Ата-аналарға балалардың жанынан өткенде оларды (вербальды емес)

мимикамен, қимылмен қуантуға, еркелетуге, жағымды энергия беруге тырысуы керек. Авторитарлық тәрбие стиліндегі ата-аналарға керісінше, балаға өзінің күшін, өктемдігін көрсетуі керек.

Жаттығудың соңында балалар білуі керек: олардың ата-анасы кім болды; жаттығу кезінде балалардың қайсысы жағымды эмоциялар ала алмады.

Талқылау:

- Мұндай байланыс процесінде балалар мен олардың ата-аналары не сезінді?

- Өктемділік пен төмендетулер болған жағдайда балада қандай ойлар мен сезімдер пайда болды

«Бірлескен іс-әрекет»

Мақсаты: бірлескен іс-әрекетті ұйымдастыра білуге үйрету. Екі қатысушы (ата-аналар) бір-біріне қарсы тұрып, бір қолдарымен жайылған газеттің екі шетіне ұстайды.

Қатысушылардың міндеті – тек бір қолдың көмегімен газетті бір кесекке мыжу керек.

Газетпен жаттығудың басқа нұсқалары: «кілемшені сілейік», «жуылған кірді сығайық»

«Отбасылық қателіктер»

Мақсаты: отбасы мүшелерінің өзара әрекеттесуіндегі қателіктерді түсінуге үйрету.

3-4 адамнан тұратын командаларға біріктірілген қатысушыларға мүмкіндігінше көп қарым-қатынас ережелерін (ұстамау, серіктесті ұзу, әңгімеге қызығушылық танытпау, қауіптер және т.б.) бұзып, отбасылық жанжал жағдайларын жою ұсынылады. Содан кейін жіберілген қателерді жіктеп, қайтадан жағдаятты сахналау ұсынылады.

«Аквариум»

Мақсаты: тұлғааралық қабылдау, байқау, эмпатия дағдыларын дамыту. Қиялдағы аквариумда балық – анасы, балық – әкесі және олардың баласы өмір сүреді. Тандалған рөлдерге сәйкес үш қатысушы тандалады. Қалған қатысушылар бейбіт және жыртқыш балықтардың рөлін ойнайды. Жыртқыш балықтар балаға зиян келтіруге тырысады.

Ата-аналардың міндеті – баласын қауіптен қорғау. Жаттығу ата-аналардың қауіпті қай жағынан күту керектігін білмейтіндігімен күрделене түседі.

Сағат

Мақсаты: топтық келісімді дамыту, бірлескен іс-әрекеттерді үйлестіру мүмкіндігі.

Жүргізуші: Отбасын «сағат» деп елестетіп көріңіз: анам – сағаттың үлкен тілі, әкем – сағаттың кішкентай тілі, бала – кішкентай секундтық тіл. Жаттығудың қалған қатысушылары сағат нөміріндегі сандарға сәйкес орын алады. Жүріп тұрған сағатты сахналап ойнау.

Баланың міндеті – нөмірлерге және ата-анасына денесін тигізбестен бірнеше рет сағат шеңберімен жүгіру.

«Шекара»

Мақсаты: мінез-құлқын реттеу білуге, дұрыс іс-әрекетке үйрету.

Жүргізуші: Жеке әрекеттерді жасай отырып, біз үнемі нормативтік мінез-құлықтың шекарасын, қақтығыстар, дағдарыстар және т.б. шегінен тыс шығып кетіп жатамыз.

Жаттығу жұппен және үштікте орындалуы мүмкін. Қатысушыларға бірдей пленка бөліктері беріледі.

Қатысушылардың міндеті – фильмді бөлмей мүмкіндігінше созу. Қатысушылардың іс-әрекеттерінің үйлесімділігі, пленка жыртылуы мүмкін шегін сезінуі маңызды.

ӘЛЕУМЕТТІК ТӘЖІРИБЕ ШЕҢБЕРІНДЕ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ЖОБАЛАРЫНЫҢ ҮЛГІСІ

1. Жобаның атауы: «Білім алушылар үшін ақпараттық қауіпсіздік»

Жобаның мақсаты: білім алушылардың ақпараттық қауіпсіздік деңгейін арттыру

Жобаның міндеттері:

Білім алушыларды ақпараттық қауіпсіздік саласындағы негізгі ұғымдармен және терминдермен таныстыру.

Білім алушыларды ақпараттық кеңістіктегі қауіпсіз мінез-құлық ережелерін үйрету.

Білім алушылардың жеке ақпараты үшін жауапкершілік сезімін тәрбиелеу.

Жобаға қатысушылар:

- 7-11 сынып білім алушылары
- Педагогтер
- Ата-аналар

Жобаны іске асыру әдістері:

- Дәрістер
- Әңгімелер
- Ойындар
- Конкурстар
- Викториналар
- Сауалнамалар

Жобаны іске асыру кезеңдері:

1 кезең. Дайындық

- Жоба командасын қалыптастыру

- Жоба жоспарын әзірлеу
- Мақсатты аудиторияны анықтау
- Мәселе туралы ақпарат жинау

2 кезең. Іске асыру

- Дәрістер
- Әңгімелер
- Ойындар
- Конкурстар
- Викториналар өткізу
- Мектеп оқушыларының сауалнамасы

3 кезең. Қорытынды

Жоба нәтижелерін талдау

Қорытындылау

Жобаның күтілетін нәтижелері:

Ақпараттық қауіпсіздік саласындағы білім алушылардың ақпараттық деңгейін артады.

Білім алушылардың ақпараттық қауіпсіздік қатерлеріне ұшырау деңгейін төмендейді.

Білім алушылардың жеке ақпаратына жауапкершілікпен қарауы қалыптасады.

Жоба аясында жүргізілуі мүмкін іс-шара үлгілері:

Дәрістер: «Ақпараттық қауіпсіздік негіздері», «Интернеттегі қауіпсіз мінез-құлық ережелері», «Жеке ақпаратты қорғау» және т. б.

Әңгімелер: «Интернеттегі алаяқтардың құрбаны болмау», «Вирусты қалай жұқтырмауға болады», «Әлеуметтік медианы қалай дұрыс пайдалану керек» және т. б.

Ойындар: «Теңіз шайқасы», «Кім жылдам?» және т.б., оған ақпараттық қауіпсіздікке қатысты элементтерді қосуға болады.

Конкурстар: «Ақпараттық қауіпсіздік тақырыбындағы үздік эссе авторы», «Ақпараттық қауіпсіздік тақырыбындағы үздік постер», «Ақпараттық қауіпсіздік тақырыбындағы үздік бейнеролик» және т. б.

Викториналар: «Ақпараттық қауіпсіздік туралы не білесіз», «Жеке ақпаратыңызды қалай қорғауға болады» және т. б.

Сауалнамалар: «Ақпараттық қауіпсіздік туралы қаншалықты білесіз», «Білім алушылардың ақпараттық қауіпсіздігін қалай арттыруға болады деп ойлайсыз» және т. б.

Қорытынды

«Білім алушыларға арналған ақпараттық қауіпсіздік» жобасы білім алушылардың ақпараттық қауіпсіздік саласындағы ақпараттық деңгейін арттыруға бағытталған. Жобаны іске асыру білім алушылардың ақпараттық қауіпсіздік қатерлеріне ұшырау деңгейін төмендетуге және олардың жеке ақпаратына жауапкершілікпен қарауын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

2. Ақпараттық қауіпсіздік жобасы

Жобаның мақсаты: Мектептегі білім алушылардың ақпараттық қауіпсіздік деңгейін арттыру.

Жобаның міндеттері:

Білім алушылардың ақпараттық қауіпсіздіктің қазіргі заманғы сын-тегеуріндері туралы білімдерін қалыптастыру.

Білім алушылардың ақпаратты қорғау бойынша біліктілігі мен дағдыларын дамыту.

Білім алушыларды ақпараттық қауіпсіздікке жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу.

Жобаға қатысушылар:

9-11 сынып оқушылары;

Педагогтер;

Ата-аналар;

Жобаны іске асыру әдістері:

- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша дәрістер мен семинарлар өткізу.
- Ақпаратты қорғау бойынша тренингтер ұйымдастыру.
- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша конкурстар мен викториналарды әзірлеу және өткізу.
- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша ақпараттық жүйені құру.

Жобаны іске асыру мерзімдері:

1 жыл.

Жобаны іске асыру кезеңдері:

1 кезең (қыркүйек-желтоқсан 2024)

- Жобаға қатысу үшін білім алушылар тобын қалыптастыру.
- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша білім деңгейі мен дағдыларын анықтау үшін білім алушыларға алдын ала сауалнама жүргізу.
- Жобаны іске асыру жоспарын әзірлеу.
- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша дәрістер мен семинарлар өткізу.

2 кезең (2024 ж. қаңтар-сәуір)

- Ақпаратты қорғау бойынша тренингтер ұйымдастыру.
- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша конкурстар мен викториналарды әзірлеу және өткізу.

3 кезең (мамыр-маусым 2024)

- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша ақпараттық жүйені құру.
- Жобаның тиімділігін бағалау үшін білім алушыларға қорытынды сауалнама жүргізу.

Жобаның күтілетін нәтижелері:

- Білім алушылардың ақпараттық қауіпсіздіктің қазіргі заманғы сын-тегеуріндері туралы білім деңгейін артады;

- Білім алушылардың ақпаратты қорғау бойынша біліктілігі мен

дағдыларын дамиды.

- Білім алушыларды ақпараттық қауіпсіздікке жауапкершілігі артады.

Жобаның тиімділігін бағалау:

- Жобаның тиімділігі келесі критерийлер негізінде бағаланады:

- Жобаны іске асырғанға дейін және одан кейін білім алушылардың сауалнамасының нәтижелері.

- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша конкурстар мен викториналардың нәтижелері.

- Педагогтер мен білім алушылардың ата-аналарының пікірлері.

Жобаны іске асыру үшін қажетті ресурстар:

- Қаржы ресурстары.

- Материалдық ресурстар (компьютерлер, бағдарламалық қамтамасыз ету, әдістемелік материалдар).

- Кадр ресурстары (педагогтер, білім алушылардың ата-аналар).

Жобаны қаржыландыру:

Жоба мектеп қаражатынан қаржыландырылады.

Материалдық ресурстар:

Жобаны іске асыру үшін мынадай материалдық-техникалық қамтамасыз ету қажет:

- Интернетке қол жетімді компьютерлер.

- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша дәрістер мен семинарлар өткізуге арналған бағдарламалық қамтамасыз ету.

- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша дәрістер, семинарлар, тренингтер, конкурстар мен викториналар өткізуге арналған әдістемелік материалдар.

Кадрлық қамтамасыз ету:

Жобаны іске асыру үшін келесі кадрлық қамтамасыз ету қажет:

Ақпараттық қауіпсіздік бойынша дәрістер, семинарлар, тренингтер, конкурстар мен викториналар өткізетін педагогтер.

Жобаны ұйымдастыруға және өткізуге көмек көрсететін білім алушылардың ата-аналары.

Жобаны дамыту перспективалары:

Болашақта жобаны келесі іс-шараларды қамту үшін кеңейтуге болады:

Ақпараттық қауіпсіздік бойынша басқа мектептермен және ұйымдармен бірлескен іс-шаралар өткізу.

Ақпараттық қауіпсіздік бойынша онлайн курстар құру.

Жоба материалдарын бұқаралық ақпарат құралдарына жариялау.

3. Жоба тақырыбы: Қазіргі әлемдегі ақпараттық қауіпсіздік

Жобаның мақсаты: ақпараттық қауіпсіздік мәселелері туралы халықтың хабардарлық деңгейін арттыру және ақпараттық кеңістікте қауіпсіз мінез-құлық

дағдыларын қалыптастыру.

Жобаның міндеттері:

Жобаға қатысушыларды ақпараттық қауіпсіздік саласындағы негізгі ұғымдармен және терминдермен таныстыру.

Ақпараттық қауіпсіздіктің негізгі қауіптерін және олардың алдын алу жолдарын қарастыру.

Жобаға қатысушылардың ақпараттық кеңістікте қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру.

Жобаға қатысушылар:

Білім алушылар, студенттер, ересектер.

Жобаны іске асыру нысандары:

- Дәрістер, семинарлар, шеберлік сыныптары.
- Сауалнамалар, сауалнамалар, тестілеу.
- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша ақпараттық материалдарды әзірлеу

және тарату.

Жоба өнімдері:

Нәтижелері ақпараттық қауіпсіздік мәселелері туралы халықтың хабардарлық деңгейін талдау үшін пайдаланылатын сауалнамалар, сауалнамалар, тестілеу.

Жобаға қатысушылар арасында таратылатын ақпараттық қауіпсіздік жөніндегі ақпараттық материалдар.

Жобаны іске асыру кезеңдері:

1 кезең. Дайындық

- Жоба жоспарын әзірлеу.
- Мақсатты аудиторияны анықтау.
- Жобаны іске асырудың нысандары мен әдістерін таңдау.

2 кезең. Іске асыру

- Дәрістер, семинарлар, мастер-кластар өткізу.
- Сауалнама, сауалнама, тестілеу жүргізу.
- Ақпараттық қауіпсіздік бойынша ақпараттық материалдарды

әзірлеу және тарату.

3 кезең. Қорытынды

- Жоба нәтижелерін талдау.
- Ақпараттық қауіпсіздік мәселелері туралы халықтың хабардарлық деңгейін одан әрі арттыру бойынша ұсынымдар әзірлеу.

Жобаның күтілетін нәтижелері:

- Ақпараттық қауіпсіздік мәселелері туралы халықтың ақпараттық деңгейі артады.

- Ақпараттық кеңістікте қауіпсіз мінез-құлық дағдылары қалыптастырады;

- Ақпараттық қауіпсіздік мәселелері туралы білім алушылардың ақпаратты қауіпсіздік деңгейін арттыруға ықпал ететін ақпараттық қауіпсіздік

жөніндегі материалдарды әзірлеу және тарату.

Іс-шараның шамамен сценарийі

Іс-шараның тақырыбы: Ақпараттық қауіпсіздік негіздері

Мақсатты аудитория: оқушылар

Өткізу түрі: дәріс

Ұзақтығы: 1 сағат

Қатысушылар: педагогтер, білім алушылар

Іс-шараның мақсаты: іс-шараға қатысушыларды ақпараттық қауіпсіздік саласындағы негізгі ұғымдармен және терминдермен таныстыру.

Іс-шараның міндеттері:

Ақпараттық қауіпсіздіктің негізгі қауіптерін және олардың алдын алу жолдарын қарастыру.

Іс-шараға қатысушыларда ақпараттық кеңістікте қауіпсіз жүріс-тұрыстың базалық дағдыларын қалыптастыру.

Іс-шара барысы:

Педагогтің кіріспе сөзі

Педагог іс-шараға қатысушыларды іс-шараның мақсаты мен міндеттерімен таныстырады.

Негізгі бөлім

Педагог келесі мәселелерді қарастырады:

- Ақпараттық қауіпсіздік дегеніміз не?
- Ақпараттық қауіпсіздіктің негізгі қауіптері.
- Ақпараттық қауіпсіздік қатерлерінің алдын алу жолдары.
- Ақпараттық кеңістіктегі қауіпсіз мінез-құлық ережелері.

Қорытынды бөлім

Педагог іс-шараны қорытындылайды және қатысушылардың сұрақтарына жауап береді.

Іс-шара жоспары:

Уақыт мөлшері:

0-5 минут педагогтің кіріспе сөзі

5-20 минут ақпараттық қауіпсіздік саласындағы негізгі ұғымдар мен терминдер

20-30 минут ақпараттық қауіпсіздіктің негізгі қатерлері және олардың алдын алу жолдары

30-40 минут ақпараттық кеңістіктегі қауіпсіз мінез-құлық ережелері

40-45 минут қатысушылардың сұрақтарына жауаптар

45-50 минут педагогтің қорытынды сөзі

Материалдар мен жабдықтар:

- Тақта немесе проектор
- Мультимедиялық проектор (бар болса)
- Іс-шара тақырыбы бойынша презентация және т.б.

Дәрістерден, семинарлардан және шеберлік сыныптардан басқа, жобаны

жүзеге асыру үшін басқа формалар мен әдістерді қолдануға болады, мысалы:

Нәтижелері ақпараттық қауіпсіздік мәселелері туралы білім алушылардың ақпараттық деңгейін талдау үшін пайдаланылатын сауалнамалар, тестілеулер.

Ақпараттық қауіпсіздік бойынша ақпараттық материалдарды әзірлеу және тарату.

Ақпараттық материалдарды әзірлеу кезінде жобаның мақсатты аудиториясын ескеру қажет. Білім алушылар үшін материалдарды ойындар, , мультфильмдер түрінде әзірлеуге болады. Ересектер үшін материалдарды мақалалар, бейнелер, вебинарлар түрінде әзірлеуге болады.

Сондай-ақ, ақпараттық қауіпсіздік динамикалық сала екенін ескеру маңызды. Сондықтан ақпараттық қауіпсіздік материалдарын үнемі жаңартып отыру қажет.

ӘЛЕУМЕТТІК БЕЛСЕНДІЛІК ЖОБАСЫН ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ

Дамыту бағыттары:

- Тәлімгерлік институтын дамыту.
- Білім алушылардың қоғамдық бастамалары мен жобаларын қолдау, соның ішінде еріктілік (волонтерлік). Білім беру ұйымдарында еріктілер қауымдастығын дамыту.

Мақсаты: Еліміздегі көпұлтты халықтың рухани және мәдени дәстүрлерін, олардың мәдениетін, өз елінің тарихын білетін, қоғамда табысты әлеуметтенуге қабілетті, өз елінің бүгіні мен болашағы үшін жауапкершілікті сезінетін, Отаны мен елінің тағдырын өзінің жеке тұлғасы ретінде қабылдайтын, адамгершілігі жоғары, шығармашылық, құзыретті дамыған Қазақстан азаматының қалыптасуы мен дамуына әлеуметтік-педагогикалық қолдау.

Міндеттері:

1. Сынып ұжымдарында тәрбие жұмысының жүйесін жетілдіру.
2. Қоршаған әлемге гуманистік қатынастарды қалыптастыру, жалпыадамзаттық құндылықтармен таныстыру, осы құндылықтарды игеру.
3. Азаматтық өзін-өзі тануды, елінің тағдыры үшін жауапкершілікті, салауатты өмір салтына қажеттілікті, белсенді өмірлік ұстанымды қалыптастыру.
4. Әрбір білім алушының әлеуметтену, әлеуметтік бейімделу, шығармашылық дамуының негізі ретінде оқушының өзін-өзі басқаруын дамыту және нығайту.
5. Білім алушыларды оқыту мен тәрбиелеуде тұрақты жағымды нәтижелерді сақтау үшін мұғалімнің кәсіби мәдениеті мен педагогикалық

шеберлігінің деңгейін арттыру.

6. Сабақтан тыс қызмет және қосымша білім беру жүйесін одан әрі дамыту және жетілдіру.

ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНДАҒЫ БАСЫМ БАҒЫТТАР

22-кесте

<i>Бағыттар</i>	<i>Тәрбиенің міндеттері</i>
<p>Азаматтыққа, патриотизмге, адамның құқықтарын, бостандықтары мен міндеттерін құрметтеуге тәрбиелеу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - тұлғаның рухани-адамгершілік қалыптасуы; - тұлғаның құндылық-семантикалық саласын дамыту, - баланың саналы моральдық таңдау жасау, адамгершілік бағдарлары мен құндылықтары тұрғысынан өз іс-әрекеттерін бағалау қабілетін дамыту; азаматтыққа, бірегейлікке, әлеуметтік жауапкершілікке, ынтымақтастыққа, және демократиялық құндылықтарға деген адалдыққа тәрбиелеу; - азамат пен патриоттың белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру; - ұлттық мәдениетке деген сезімін қалыптастыру, ұлттық сана-сезімді дамыту; білім алушылардың құқықтық мәдениетін, гуманистік дүниетанымын, өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастыру.
<p>Адамгершілік сезімдерді, нанымдарды және этикалық сананы тәрбиелеу</p>	<ul style="list-style-type: none"> - коммуникативтік, әлеуметтік-мәдени құзыреттілікті дамыту; - білім алушылардың тәрбие деңгейін арттыру; - әлеуметтік қарым-қатынас әдебі мен дағдыларын дамыту; қарым-қатынас мәдениетін, мінез-құлық мәдениетін тәрбиелеу; - әңгіме, экскурсия, сырттай саяхат - театр қойылымдары, әдеби-музыкалық композициялар - өнер көрмелері, этика сабақтары - дін қайраткерлерімен кездесулер - сынып сағаты - ұжымда білім алушылардың өзін-өзі растауы үшін жағдай жасау; - білім алушылардың жеке басының әлеуметтік белсенділігін қалыптастыру. - ұлттық құндылықтар туралы түсінік қалыптастыру; - әлем бейнесі, мемлекетінің дамуындағы, еліміздің тарихы мен мәдениетіндегі дәстүрлі діндердің рөлі туралы идеяларды қалыптастыру; - әр түрлі жастағы адамдарға құрметпен қарауға тәрбиелеу;
<p>Еңбексүйгіштікке, оқуға, еңбекке, өмірге шығармашылық қатынасты тәрбиелеу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - орудың адамгершілік негіздері, білімнің, еңбектің жетекші рөлі және шығармашылықтың адам мен қоғам өміріндегі маңызы туралы идеяларды қалыптастыру; - үлкендер мен құрдастардың еңбегі мен шығармашылығына құрмет көрсетуге тәрбиелеу; - мамандықтар туралы түсінік қалыптастыру;

	<ul style="list-style-type: none"> - ұжымдық жұмыс дағдыларын қалыптастыру; - оқу және оқу-еңбек тапсырмаларын орындауда тәртіпті, жүйелілік пен табандылық таныту қабілетін дамыту; - өз еңбегінің, басқа адамдардың еңбегінің нәтижелеріне, мектеп мүлкіне, оқулықтарға, жеке заттарға ұқыпты қарауды қалыптастыру.
Денсаулық пен салауатты өмір салтына құндылық қатынасын қалыптастыру.	<ul style="list-style-type: none"> - адамгершілік, психикалық және физикалық денсаулықты сақтау және нығайту үшін жағдай жасау; - салауатты өмір салтын жүргізу үшін қажетті жеке қасиеттерді дамыту; - өз денсаулығы мен өміріне құндылық қатынасын тәрбиелеу; -дене шынықтыру-сауықтыру және спорттық-сауықтыру қызметіне тұрақты қызығушылықтар мен жағымды эмоционалды-құндылық қатынасты тәрбиелеу; - жасөспірімдер ортасында жаман әдеттердің, ішімдіктің, нашакорлықтың алдын алу. - дене шынықтыру мен спорттың адам денсаулығы, оның білімі, еңбегі мен шығармашылығы үшін маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру; - компьютерлік ойындардың, теледидардың, жарнаманың адам денсаулығына ықтимал теріс әсері туралы түсінік қалыптастыру; - жеке гигиена ережелерін, күн тәртібін, дұрыс тамақтануды сақтау қажеттілігін қалыптастыру.
Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).	<ul style="list-style-type: none"> - табиғатқа, табиғи құбылыстарға және тіршілік формаларына қызығушылықты дамыту, адамның табиғаттағы белсенді рөлін түсіну; - пәндік сабақтар - әңгіме, оқу фильмдерін көру - экскурсиялар, серуендер, туристік - табиғатқа және өмірдің барлық түрлеріне құндылық қатынасын қалыптастыру; - табиғатты қорғау қызметінің тәжірибесін қалыптастыру; - өсімдіктер мен жануарларға ұқыпты қарауға тәрбиелеу.
Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).	<ul style="list-style-type: none"> - шығармашылық қабілеттер мен қызығушылықтарды дамыту, шығармашылық қызмет тәжірибесін алу; - өзін-өзі тануға және өзін-өзі жетілдіруге дайын рухани дамыған тұлғаны тәрбиелеу; - гуманистік дүниетанымды, ұлттық сана-сезімді, отандық мәдениет құндылықтарына деген сүйіспеншілік пен құрметті қалыптастыру; - көркемдік-эстетикалық талғамға тәрбиелеу, сезімдерді, эмоцияларды, бейнелі, ассоциативті, сыни ойлауды дамыту; - өзінің мәдени ортасын саналы түрде қалыптастыру, ой-өрісін кеңейту үшін алған білімдері мен дағдыларын пайдалану тәжірибесін игеру.
Қоғамдық қызметке баулу, білім алушылардың өзін-өзі	<ul style="list-style-type: none"> - білім алушылардың бойында белсенділік, жауапкершілік, дербестік, бастама қасиеттерін дамыту.

басқаруына қатысу.	- мектепте және сыныпта өзін-өзі басқаруды дамыту. - сынып белсенділерін оқытуды ұйымдастыру.
--------------------	--

*Қыркүйек айы
«Назар аудар, Жас өрен»*

23-кесте

<i>Тәрбие жұмысының бағыты</i>	<i>Іс-шараның атауы</i>	<i>Өткізу уақыты</i>	<i>Қатысушылар</i>	<i>Жауаптылар</i>
Азаматтыққа, патриотизмге, адамның құқықтарын, бостандықтары мен міндеттерін құрметтеуге тәрбиелеу.	1. «Білім күні» салтанатты жиналысы. 2. Жол қозғалысы ережелері бойынша сыныптардағы әңгімелер 3. Жол-көлік жарақаттануының алдын алу айлығының басталуы. 4. «Естелік» аясында әскери-патриоттық жасағымен жұмысты жоспарлау. 5. мектеп формасын сақта!» (білім алушылардың сыртқы келбетін тексеру бойынша рейдтер). 6. «Біз жаяу жүргіншіміз», «Өрт қауіпсіздігі» балалар суреттерінің көрмесі. 7. «Интернет желісінің қауіпсіздігі» стендін ресімдеу»	1 қыркүйек бірінші апта үшінші апта	1-11 сыныптар 1-11 сынып 1-8 сыныптар	Директордың тәрбие жөніндегі орынбасары. Сынып жетекшілері.
Адамгершілік сезімдерді, сенімдерді және этикалық сананы тәрбиелеу.	1. Мереке «Танысайық!» 2. Терроризмге қарсы күрестегі ынтымақтастық күні. «Әлем экстремизмге қарсы» сыныптарындағы іс-шаралар. 3. Сыныптардың әлеуметтік	Төртінші апта Бесінші апта	5 сынып 1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, 5 - сыныптың сынып жетекшілері, ӨӨБ органы көшбасшылары. Тарих мұғалімдері.

	паспорттарын ресімдеу.			
Денсаулық пен салауатты өмір салтына құндылық қатынасын қалыптастыру.	1. Азаматтық қорғаныс күні. 2. Күзгі денсаулық күні. 3. «Көңілді бастаулар» 4. Жоғары сынып оқушыларына арналған Конференция «Темекінің адам ағзасына әсері. Темекіні пайдаланудың әлеуметтік салдары». 5. Салауатты өмір салтын қалыптастыруға арналған сынып сағаттары 11. Спорттық жарыстар өткізу. 12. «Мектеп – қауіпсіздік аумағы» қауіпсіздік айлығын өткізу.	айдың екінші аптасы төртінші апта бір ай ішінде екінші апта бір ай ішінде	7-11 сыныптар	Дене шынықтыру мұғалімдері, сынып жетекшілері Директордың тәрбие работе жөніндегі орынбасары.
Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).	1. Мектеп бойынша кезекшілікті ұйымдастыру 2. Мектеп бойынша кезекшілік кестесін жасау. 3. «Эйкос» экологиялық отрядымен жұмыс жоспарын жасау.	бірінші апта үшінші апта	5-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері.
Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).	1. «Театрға барамыз» Жас көрермен театрына, драма театрына, қуыршақ театрына бару. 2. «Сынып кездесулері» әңгімелесу циклін өткізу. 3. Жалпы мектеп мерекелерін, концерттерді,	бір ай ішінде	1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, 1-11 сынып жетекшілері, Пән мұғалімдері

	театрландырылған қойылымдарды өткізу. 4.Мұражайларға, көрмелерге, кітапханаларға бару. 5. «Қош келдің, Алтын күз!»			
Қоғамдық қызметке баулу, оқушылардың өзін-өзі басқаруына қатысу	1.Сынып сағаттары «2024-2025 оқу жылына арналған сыныпты жоспарлау, сыныпты өзін-өзі басқару сайлауы». 2.Оқушылардың өзін-өзі басқару органдарын гимназия Кеңесіне сайлау (ӨӨБ органы көшбасшылары). 3.Мектептегі өзін-өзі басқару сайлауы бойынша жалпы мектеп жиналысына дайындық (ӨӨБ органы). 4. «Мұражайға саяхат» ұйымдастыру. Жұмыс жоспарларын құру.	екінші апта екінші апта үшінші апта төртінші апта	1-11 сыныптар 2-11 сыныптар	Сынып жетекшілері Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері. Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, үйірме басшылары, педагогтер.
Ата-аналармен серіктестік қатынастарды қалыптастыру.	1.Ата-аналар дәрістерінің жұмысын ұйымдастыру. 2. Мектептің әкелер кеңесінің ұйымдастырушылық отырысы. Жұмыс жоспарын құру.	бір ай ішінде үшінші апта төртінші апта	1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Еңбексүйгіштікке, білімге, еңбекке, өмірге шығармашылық көзқарасқа тәрбиелеу, мамандықты саналы түрде таңдауға дайындық.	1.Халықты жұмыспен қамту орталығымен бірлесіп жұмыс жоспарын жасау. 2.Мектеп ауласын абаттандыру бойынша сенбіліктер өткізу.	бір ай ішінде	1-11 сыныптардың сынып жетекшілері.	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Әдістемелік жұмыс.	1.Сынып жетекшілерін	Бірінші апта	1-11 сыныптардың сынып	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары

	әдістемелік бірлестік отырысын өткізу. 2.Сынып жетекшілерінің тәрбие жұмысының жоспарларын жасау. 3.Білім беру, медициналық, мәдени орталықтармен, қоғамдық ұйымдармен бірлескен қызметті ұйымдастыру.	бір ай ішінде	жетекшілері.	
--	--	---------------	--------------	--

Қазан айы
«Өмір – игі істерге толы»

24-кесте

<i>Тәрбие жұмысының бағыты</i>	<i>Іс шараның атауы</i>	<i>Өткізу уақыты</i>	<i>Кімге арналған</i>	<i>Жауапты</i>
Азаматтыққа, патриотизмге, адамның құқықтарын, бостандықтары мен міндеттерін құрметтеуге тәрбиелеу.	1. Қала (ауыл, аудан) күніне арналған іс-шараларға қатысу: «Менің мекенім – туған жерім» экскурсиялар; – «Менің туған жерім – менің арманымның ертегісі» - мектеп газетінің шығарылымы. «Қарттар күні» адамгершілік сабағы.	бірінші және екінші апта бір ай ішінде 1-қазан	2-11 сынып 1-11 сыныптар 5-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары. Сынып жетекшілері, тарих мұғалімдері.
Адамгершілік сезімдерді, нанымдарды және этикалық сананы тәрбиелеу	1. Мұғалімдер күні. «Ұстаз – ұлы тұлға» мерекелік концерт. 2. «Достық» Жоғары сынып оқушыларына арналған танымдық кеш. 3. «Менің отбасым» сурет конкурсы	5 - қазан төртінші апта	Педагогтер 9-11 сынып оқушылары. 8-11 сыныптар 1 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, 8-11 сынып жетекшілері. 1 сынып жетекшілері.

<p>Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).</p>	<p>1. «Таза мектеп ауласы» акциясы 2. «Бірінші сынып оқушыларының отырғызған гүлдері» акциясы. 3. «Адал дос» акциясы. 4. Дүниежүзілік жануарларды қорғау күні.</p>	<p>бірінші апта екінші апта 4 қазан</p>	<p>5-7 сыныптар 1 сыныптар</p>	<p>Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері, эколог еріктілер.</p>
<p>Денсаулық пен салауатты өмір салтына құндылық қатынасын қалыптастыру,</p>	<p>1. «Көңілді бастаулар» 2. Азаматтық қорғаныс күні. 3. Күзгі жүгіруден жарыс 4. Баскетболдан жарыс 9-11 сыныптар. 5. «Жұқпалы аурулардың алдын алу». 6. «Мен өмірді таңдаймын» айлығын өткізу 7. «Есірткіден қашу» жалпы мектепшілік кроссы 8. «Мен спортты сүйемін» Спорт күніне арналған эстафеталық жарыс</p>	<p>үшінші апта бір ай ішінде</p>	<p>2-4 сынып 5-11 сыныптар</p>	<p>Дене шынықтыру мұғалімдері Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары</p>
<p>Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).</p>	<p>1. Жалпы мектеп мерекелерін, концерттерді, театрландырылған қойылымдарды өткізу. 2. Мұражайларға, көрмелерге, кітапханаларға бару. 3. Әр ұлттың тарихымен, мәдениетімен, дәстүрлерімен танысу саяхатқа бару. 4. Күнтізбенің мерекелік күндеріне</p>	<p>Бір ай ішінде Төртінші апта</p>	<p>1-11 сыныптар 8-11 сыныптар</p>	<p>Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, 1-11 сынып жетекшілері. 8-11 сынып жетекшілері.</p>

	арналған жалпы мектеп газеттерін шығару. 5.Фотосуреттер байқауына дайындық «Аналардың бәрі бақытты!» 6. «Сахнадағы және бидегі әдеби кейіпкерлер» Күзгі бал.			
Еңбексүйгіштікке, оқуға, еңбекке, өмірге шығармашылық көзқарасқа тәрбиелеу, мамандықты саналы түрде таңдауға дайындық.	1. «Таза сынып» рейдін жүргізу 2. Жұмыспен қамту орталығының білім алушыларды кәсіби өзін-өзі анықтауға тестілеуі. 3.Жоғары сынып оқушыларына халықты жұмыспен қамту орталығына экскурсия. 4. Жоғары оқу орындарында, колледждерде, училищелерде «Ашық есік күндеріне» қатысу. 5 Кәсіптік бағдар беру күндерін өткізу. 6. «Менің ата-анамның кәсібі"атты сынып сағаттарын өткізу. 7.Өндірістік экскурсияларға бару.	Соңғы апта Екінші апта Үшінші апта Төртінші апта		Сынып жетекшілері. Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Қоғамдық қызметке баулу, оқушылардың өзін-өзі басқаруына қатысу.	1. Мектептің өзін-өзі басқару белсенділерінің отырысы. 2. Мектептің өзін-өзі басқару белсенділерінің жұмыс жоспарын құру. 3. Өзін-өзі басқару белсенділерін сайлау	бірінші апта бірінші апта	5-11 сыныптар 1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары Мектептегі өзін-өзі басқару сынып

	бойынша жалпы мектептік жиналыс өткізу. Мектептің өзін-өзі басқару көшбасшыларының 2023-2024 жылдарға арналған жұмыс жоспарын бекіту.	үшінші апта		жетекшілері.
Ата-аналармен серіктестік қатынастарды қалыптастыру.	1. Мектептің әкелер кеңесінің жұмысы.	үшінші апта		Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары Әлеуметтік педагог

Қараша айы
«Біз және шығармашылық»

25-кесте

<i>Тәрбие жұмысының бағыты</i>	<i>Іс шараның атауы</i>	<i>Өткізу уақыты</i>	<i>Кімге арналған</i>	<i>Жауапты</i>
Азаматтыққа, патриотизмге, адамның құқықтарын, бостандықтары мен міндеттерін құрметтеуге тәрбиелеу.	1. «Біз тату отбасымыз» фестивалі (ұлттар арасындағы қарым-қатынас). 2. «Жүректен жүрекке» қайырымдылық акциясына қатысу. Қайырымдылық концертіне қатысу. 3. «Бірлік күні». 5. «Мектеп мұражайы» жобасына қатысу. 6. Аналар күніне арналған тақырыптық апта.	төртінші апта 20 қараша	1-5 сыныптар	Сынып жетекшілері. Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Адамгершілік сезімдерді, нанымдарды және этикалық сананы тәрбиелеу	1. Аналар күніне арналған іс-шаралар 1) Ана – ең қымбатты асыл жан» аналар күні мерекесі мектеп	қараша төртінші апта	1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері, әлеуметтік педагог.

	<p>фестивалінің басталуы.</p> <p>2) Аналар күніне арналған «Асыл анам – ардақтым» іс-шаралары.</p> <p>2. Алдын алу кеңесі</p>			Сынып жетекшілері
Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).	<p>1. «Эко сенбілік аптасы» экологиялық жұмысы</p> <p>2. «Таза қала» экологиялық акциясы</p> <p>3. «Құстар біздің досымыз» дәрісханасы: «Менің өлкемнің құстары»</p> <p>4. Викторина: «Жұмбақтар сайысы»</p>	күзгі демалыс	4-8 сыныптар	Ерікті экологтар
Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).	<p>1. Мұражайларға, көрмелерге, кітапханаларға бару.</p> <p>2. Мерекелік күндерге арналған жалпы мектеп газеттерін шығару.</p> <p>3. Аналар күніне арналған мерекелік сынып сағаттары мен бағдарламалары.</p>	бір ай ішінде	1-10 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Еңбексүйгіштікке, оқуға, еңбекке, өмірге шығармашылық көзқарасқа тәрбиелеу, мамандықты саналы түрде таңдауға дайындық.	<p>1. Жоғары сынып оқушыларының аймақтық жұмыспен қамту орталығына экскурсиялары.</p> <p>2. Білім алушылардың Біртұтас тәрбие бағдарламасы аясында</p>	бір ай ішінде	9-11 сыныптар	Сынып жетекшілері

	<p>жобаларға қатысуы</p> <p>3. Жоғары оқу орындарында, колледждерде «Ашық есік күндеріне» қатысу.</p> <p>4. Өндірістік экскурсиялар.</p>			
<p>Қоғамдық қызметке баулу, оқушылардың өзін-өзі басқаруына қатысу.</p>	<p>1. Жоғары сынып оқушылары және өзін-өзі басқару ұйымы көшбасшылары кеңесінің отырысы.</p> <p>2. «Халықаралық темекі шегуден бас тарту күні» «Жок» деп айтыңыз.</p> <p>3. «Көңілді бастаулар»</p> <p>4. «Жұқпалы аурулардың алдын алу»</p> <p>Әңгімелер</p> <p>5. «Мен өмірді таңдаймын» айлығын өткізу»</p> <p>6. Жоғары сынып оқушыларына арналған Конференция «Алкогольдің адам ағзасына кері әсері». «Алкогольді ішудің әлеуметтік салдары»</p> <p>7. Халықаралық нашақорлық пен есірткі бизнесіне қарсы күрес күні.</p> <p>8. Салауатты өмір салтын қалыптастыруға</p>	<p>бір ай ішінде</p>	<p>1-11 сыныптар</p>	<p>Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары</p> <p>Сынып жетекшілері</p> <p>Дене шынықтыру мұғалімдері</p>

	арналған сынып сағаттары 9. Спорттық жарыстар өткізу. 10. Салауатты өмір салты айлығы.			
Ата-аналармен серіктестік қатынастарды қалыптастыру.	1. Бастауыш және орта буын оқушыларындағы бейімделу кезеңінің күрделілігі. Отбасымен жеке жұмыс. 2. Аналар күніне арналған «Ана қасиетті» мерекелік концерті. 3. «Дені сау отбасы – дені сау бала» ата-аналар жиналысын өткізу	бір ай ішінде	1-11 сыныптар 1-4 сыныптар 5-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары сынып жетекшілері
Әдістемелік жұмыс	1. 5-сыныптардың сынып жетекшілерімен консультациялар өткізу. 2. Жоспар бойынша әдістемелік бірлестік сынып жетекшілерін өткізу.	айдың соңғы	1-11 сынып жетекшілері.	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары

Желтоқсан айы
«Отбасылық құндылықтар әлемінде»

26-кесте

<i>Тәрбие жұмысының бағыты</i>	<i>Іс шараның атауы</i>	<i>Өткізу уақыты</i>	<i>Кімге арналған</i>	<i>Жауапты</i>
Азаматтыққа, патриотизмге, адамның құқықтарын, бостандықтарын мен міндеттерін	1. Тақырыптық сынып сағаттары «Жаңа жыл келді!» - Жаңа жылдық ашықхаттар байқауы 2. «Мен және менің	Үшінші апта Екінші апта	1-11 сынып 5-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары сынып

күрметтеуге тәрбиелеу.	өмірдегі орным» тренингі 3. Сынып сағаттары «Менің мекенім».	Үшінші апта	8-9 сыныптар	жетекшілері.
Адамгершілік сезімдерді, нанымдарды және этикалық сананы тәрбиелеу	1. «Халықаралық мүгедектер күні» және «Біз біргеміз» тақырыптық сынып сағаттары. 2. «Мен тәуелсіз Отанымды сүйемін» мектеп газеті мен радиохабарлар циклін шығару	Соңғы апта Үшінші апта	Кесте бойынша 7-10 сынып 5-7 сынып 1-4 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, Сынып жетекшілері
Денсаулық пен салауатты өмір салтына құндылық қатынасын қалыптастыру.	1. Салауатты өмір салтын қалыптастыруға арналған сынып сағаттары 2. Спорттық жарыстар өткізу. 3. Салауатты өмір салты айлығы. 4.1 «АИТВ – ЖИТС» профилактикалық акциясы 5. «Қысқы демалыста жол – көлік жарақаттануының алдын алу» жұмысы	Бірінші апта Бір ай ішінде	1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары Медициналық еріктілер
Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).	1. «Құстарды қыста тамақтандыр» Республикалық акциясы	Соңғы апта	1-6 сыныптар 5-11 сыныптар	Сынып жетекшілері
Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).	1. Балаларға арналған жаңа жылдық мереке «Ертегі әлемінде» 2. Жаңа жылдық кеш 3. Опера және балет театрына бару 4. «Жаңа жыл» сурет байқаулары	Төртінші апта Бір ай ішінде	1-9 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары

Еңбексүйгіштікке, оқуға, еңбекке, өмірге шығармашылық көзқарасқа тәрбиелеу, мамандықты саналы түрде таңдауға дайындық.	1. «Таза сынып» тазалық рейдін жүргізу 2. Жоғары сынып оқушыларына халықты жұмыспен қамту орталығына экскурсия. 3. Білім алушылардың «Біртұтас тәрбие бағдарламасы «аясында жобаларға қатысуы 4. Жоғары оқу орындарында, колледждерде ашық есік күндеріне қатысу. 5. Кәсіптік бағдар беру күндерін өткізу. 5. «Мамандық сыры» сынып сағаттарын өткізу.	Төртінші апта Бір ай ішінде	8-11 сыныптар 9-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Қоғамдық қызметке баулу, оқушылардың өзін-өзі басқаруына қатысу.	1. Мектеп өзін-өзі басқару ұйымы басшыларының отырысы. 2. «Аялы алақан» акциясын өткізу.	Бірінші апта Екінші апта	9-11 сыныптар	Өзін-өзі басқару ұйымы
Ата-аналармен серіктестік қатынастарды қалыптастыру.	1. Бірінші жартыжылдық және екінші тоқсан қорытындысы бойынша ата-аналар жиналысы. 2. 7-10 сыныптардағы ата-аналар жиналысы «Ата-аналардың балаларды бақылау мен тәрбиелеудегі жауапкершілігі туралы. «Девиантты мінез-құлықтың алдын алу туралы» мамандарды шақырумен. 3. Ата-аналарды жалпы мектептік іс-шараларды дайындауға, өткізуге және қатысуға тарту. 4. Мектептің әкелер кеңесінің жұмысы	Соңғы апта Бірінші апта Екінші апта	1-11 сыныптардың ата-аналары	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары сынып жетекшілері

«Достық»

27-кесте

<i>Тәрбие жұмысының бағыты</i>	<i>Іс шараның атауы</i>	<i>Өткізу уақыты</i>	<i>Кімге арналған</i>	<i>Жауапты</i>
Адамгершілік сезімдерді, нанымдарды және этикалық сананы тәрбиелеу	1. Театр апталығы және қысқы демалысқа экскурсиялар. 2. Алдын алу кеңесі	Қысқы демалыста айдың соңғы аптасы	1-11 сыныптар	Сынып жетекшілері, Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, әлеуметтік педагог .
Денсаулық пен салауатты өмір салтына құндылық қатынасын қалыптастыру.	1. Қысқы демалыс кезінде денсаулық күндерін өткізу. 2. «Мен салауатты өмір салтын таңдаймын» оқырмандар сайысы. 3. Салауатты өмір салтын қалыптастыруға арналған сынып сағаттары.	Бір ай ішінде	5-7 сыныптар 2-10 сыныптар	Дене шынықтыру мұғалімдері
Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).	1. Жоспар бойынша экологиялық отрядтың жұмысы.	Бір ай ішінде	1-4 сыныптар	«Эко-тазалық» ұйымы
Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).	1. «Балалар – балаларға» акциясын өткізу («ертегілер әлемі»)	Үшінші апта	2-4 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Еңбексүйгіштікке, оқуға, еңбекке, өмірге шығармашылық көзқарасқа тәрбиелеу, мамандықты саналы түрде	1. Білім алушылардың «Біртұтас тәрбие бағдарламасы» аясында жобаларға қатысуы 2. Жоғары оқу орындарында, колледждерде,	Бір ай ішінде	7-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары Сынып

таңдауға дайындық.	училищелерде «Ашық есік күндеріне» қатысу. 3.Кәсіптік бағдар беру күндерін өткізу. 4. Технология пәні бойынша олимпиадаларға қатысуы, 5.Өндірістік экскурсияларға бару.			жетекшілері
Қоғамдық қызметке баулу, оқушылардың өзін-өзі басқаруына қатысу.	1.Екінші жартыжылдыққа жұмысты жоспарлау бойынша мектептің өзін-өзі басқару белсенділерінің отырысы.	Айдың бірінші сәрсенбісі	Белсенділер	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Ата-аналармен серіктестік қатынастарды қалыптастыру.	1. 9-11 сыныптардағы ата – аналар жиналысы «Емтиханға дайындық сәтіндегі отбасының рөлі» Психологпен кездесу.	Кесте бойынша	Ата-аналар	Сынып жетекшілері
Әдістемелік жұмыс	1. 2 - жартыжылдыққа арналған тәрбие жұмысының жоспары бойынша сынып жетекшілерінің консультациялары 2.Сынып жетекшілерінің әдістемелік білместік отырысы	Екінші апта Кесте бойынша	1-11 сынып жетекшілері	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары

Наурыз айы
«Мен және менің әлемдегі орным»

29-кесте

<i>Тәрбие жұмысының бағыты</i>	<i>Іс шараның атауы</i>	<i>Өткізу уақыты</i>	<i>Кімге арналған</i>	<i>Жауапты</i>
Азаматтыққа, патриотизмге, адамның құқықтарын, бостандықтары мен міндеттерін құрметтеуге	1. «Жыл басы – Наурыз» жалпы мектепшілік мереке 2. «Ұлыстың ұлы күні» тақырыптық сынып сағаттары	Бір ай ішінде	4-10 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері. дене шынықтыру мұғалімдері, ОБЖ.

тәрбиелеу.				
Адамгершілік сезімдерді, нанымдарды және этикалық сананы тәрбиелеу	1. 8 наурызға арналған мерекелік концерт. 2. «Қарым-қатынас сағаты» тренингтік сабақтар. 3. Алдын алу кеңесінің отырысы 4. Театрға барамыз	Бірінші апта Бір ай ішінде айдың соңғы бейсенбісі жоспар бойынша бірінші апта	1-11 сыныптар 5-6 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, Әлеуметтік педагог. Сынып жетекшілері
Еңбексүйгіштікке, оқуға, еңбекке, өмірге шығармашылық көзқарасқа тәрбиелеу, мамандықты саналы түрде таңдауға дайындық.	1. Білім алушылардың «Біртұтас тәрбие бағдарламасы» аясында жобаларға қатысуы 2. Жоғары оқу орындарында, колледждерде, училищелерде «Ашық есік күндеріне» қатысу. 3. Кәсіптік бағдар беру күндерін өткізу	Бір ай ішінде Үшінші апта	7-11 сыныптар	Директордың тәрбие жөніндегі орынбасары
Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).	1. Мектеп аумағын жинау бойынша еңбек десанттары. 2. Жоспар бойынша айлықты өткізу.	Бірінші апта Төртінші апта	1-11 сынып	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).	1. «Асыл ана» аналарға арналған мерекелік концерт өткізу. 2. Театр, мұражайға бару.	Бірінші апта	1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Денсаулық пен салауатты өмір	1. Жоғары сынып оқушыларына	Бірінші апта	9-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі

салтына құндылық қатынасын қалыптастыру.	арналған «Алкогольдің адам ағзасына кері әсері». «Алкогольді ішудің әлеуметтік салдары» тақырыбында конференция 2. Спорттық іс-шараларды өткізу.	бір ай ішінде		орынбасары, сынып жетекшілері, әлеуметтік педагог..
Қоғамдық қызметке баулу, оқушылардың өзін-өзі басқаруына қатысу.	1. Мектеп өзін-өзі басқару кеңесі, мектеп көшбасшыларының отырысы. 2. «Мейірімділік» акциясына қатысу	Айдың бірінші сәрсенбісі Екінші апта	5-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері, әлеуметтік педагог..
Ата-аналармен серіктестік қатынастарды қалыптастыру.	1. «Балалардың жазғы демалысын ұйымдастыру» тақырыбындағы ата-аналардың қорытынды сынып жиналыстары 2. «Жол ережелерін әркім білуі керек» акциясын өткізу. 3. «Білім алушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету» ата-аналар жиналысы. 4. Ата-аналарды жалпы мектептік іс-шараларды дайындауға, өткізуге және қатысуға тарту.	үшінші апта бір ай ішінде	1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары

Сәуір айы
«Менің туған мекенім»

28-кесте

<i>Тәрбие жұмысының бағыты</i>	<i>Іс шараның атауы</i>	<i>Өткізу уақыты</i>	<i>Кімге арналған</i>	<i>Жауапты</i>
Азаматтыққа, патриотизмге, адамның құқықтарын,	1. «Жастар өз қаласының тазалығы үшін» акциясы	Айдың үшінші аптасы	5-11 сынып 1-6 сынып	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары,

бостандықтары мен міндеттерін құрметтеуге тәрбиелеу.	2.ЖҚЕ бойынша тақырыптық сынып сағаттары 3.Денсаулық айлығын өткізу. 4.»Жыл оқушысы» байқауына қатысу 5. «Ардагерге хат» акциясына қатысу. 6. «Жеңіс пойызы» акциясына қатысу	Екінші апта Бір ай ішінде	1-10 сынып 9-11 сынып	сынып жетекшілері. дене шынықтыру мұғалімдері, ОБЖ.
Адамгершілік сезімдерді, нанымдарды және этикалық сананы тәрбиелеу	1. «Біз және ғарыш» суреттер байқауы 2. Жобалар байқауы: «Біз салауатты өмір салтын қолдаймыз!» 3.Алдын алу кеңесі	Екінші апта Үшінші апта	1-6 сыныптар 2-4 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері, әлеуметтік педагог.
Еңбексүйгіштікке, оқуға, еңбекке, өмірге шығармашылық көзқарасқа тәрбиелеу, мамандықты саналы түрде таңдауға дайындық.	1.Өндірістік экскурсияларға бару. 6. «Кәсіптер жәрмеңкесі» акциясына қатысу.	Бір ай ішінде Төртінші апта	8-10 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары сынып жетекшілері
Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).	1. «Жасыл ел» акциясына қатысу . 2. Мектеп аумағын және жақын маңдағы аумақтарды абаттандыру бойынша экологиялық сенбіліктер өткізу. 3.Мектеп аумағына гүл отырғызу бойынша еңбек десанттары. 4. «Эко тазалық» экологиялық жасақ.ұйым жұмысы 5. Халықаралық құстар күні. «Құстар біздің досымыз»	Бір ай ішінде	1-11 сынып	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, Сынып жетекшілері,

Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).	1. Жеңіс концертіне дайындық. 3.Саптағы әндер» байқауына дайындық	Төртінші апта Үшінші апта	1-11 сыныптар 9-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары АӘДТ пәні мұғалімдері
Денсаулық пен салауатты өмір салтына құндылық қатынасын қалыптастыру.	1.Салауатты өмір салтын қалыптастыруға арналған сынып сағаттары 2. Спорттық жарыстар өткізу.	бір ай ішінде	1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері, дене шынықтыру мұғалімдері...
Қоғамдық қызметке баулу, оқушылардың өзін-өзі басқаруына қатысу.	1.Сыныптарда есеп беру жиналыстарын ұйымдастыру. 2. «Мектептің үздік старостасы» байқауының қорытындысын шығару.	Бір ай ішінде төртінші апта	5-11 сыныптар	Сынып жетекшілері
Ата-аналармен серіктестік қатынастарды қалыптастыру.	1. 9-11 сыныптардағы ата-аналар жиналысы «Емтиханға дайындық сәтіндегі отбасының рөлі 2. Жоспар бойынша әкелер кеңесінің жұмысы.	үшінші апта	9-11 сыныптардың ата-аналары	Мектеп әкімшілігі, сынып жетекшілері.
Әдістемелік жұмыс	1.»Сынып жетекшілерінің әдістемелік жұмыстары» тақырыбы бойынша сынып жетекшілерінің әдістемелік бірлестік отырысы.	Соңғы апта	Сынып жетекшілері	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, ӘБ басшысы

Мамыр айы
«Өз Отаныңды қорға!»

30-кесте

<i>Тәрбие жұмысының бағыты</i>	<i>Іс шараның атауы</i>	<i>Өткізу уақыты</i>	<i>Кімге арналған</i>	<i>Жауапты</i>
Азаматтыққа, патриотизмге, адамның құқықтарын, бостандықтары мен міндеттерін құрметтеуге тәрбиелеу.	1.Қауіпсіздік апталығы. 2.Ұландар күні. 3. «Біз бірге тату отбасымыз» фестивалі 4. «Қайырымдылық мүмкіндігі шектеулі балаларға көмек 5.Халықаралық Адам құқықтары күні. «Сіздің құқықтарыңыз бен міндеттеріңіз – сіздің бостандығыңыз бен жауапкершілігіңіз» 6. Отан қорғаушылар күніне арналған сыныптардағы әңгімелер. 7.Әскери-патриоттық ән байқауы. 8. «Мен Отаныма қызмет етемін» Отан қорғаушылар күніне арналған спорттық мереке. 9.Әскери-патриоттық тәрбие айлығы	Үшінші апта Төртінші апта. Бір ай ішінде	1-11 сынып 6-11 сыныптар 8-10 сынып 1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері. Дене шынықтыру мұғалімдері, ОБЖ. Сынып жетекшілері.
Адамгершілік сезімдерді, нанымдарды және этикалық сананы тәрбиелеу	1. Алдын алу кеңесі 2. Мектеп Мұражайының жұмысы. 3. «Үлкенге ізет» сынып сағаты	Кесте бойынша	5-11 сыныптар 1-8 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, әлеуметтік педагог.
Еңбексүйгіштікке, оқуға, еңбекке, өмірге шығармашылық көзқарасқа тәрбиелеу, мамандықты саналы түрде	1.Жоғары сынып оқушыларының «Траектория» өңірлік жобасына қатысуы 2.Жоғары оқу орындарында, колледждерде,	Бір ай ішінде	7-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары,

таңдауға дайындық.	училищелерде «Ашық есік күндеріне» қатысу. 3.Кәсіптік бағдар беру күндерін өткізу.			
Табиғатқа, қоршаған ортаға құндылық қатынасын қалыптастыру (экологиялық тәрбие).	1.»Табиғатты аяла» сурет байқауы. 2. «Мен және мені қоршаған әлем» акциясы.	Бір ай ішінде	1-8 сыныптар	Эко-тазалық ұйымы
Сұлулыққа құндылық қатынасын қалыптастыру, эстетикалық мұраттар мен құндылықтар туралы идеяларды қалыптастыру (эстетикалық тәрбие).	1. «Соңғы қоңырау» мерекелік кеш 2. «Мен мектебімді сүйемін» бейне-роликтер байқауы 3. «Ұстазыма мың алғыс» мерекелік кеш	Төртінші апта	1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары
Денсаулық пен салауатты өмір салтына құндылық қатынасын қалыптастыру.	1.Баскетболдан жарыс 9-11 сыныптар. 2. « Эстафеталық жарыс» 3.Жұкпалы аурулардың алдын алу. 4. «Дені саудың жаны сау» Денсаулық күні	Бір ай ішінде	9-11 сыныптар 2-4 сыныптар 1-11 сыныптар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары, сынып жетекшілері, дене шынықтыру мұғалімдері .
Қоғамдық қызметке баулу, оқушылардың өзін-өзі басқаруына қатысу.	1.Әскери-патриоттық тәрбие бойынша айлықты өткізу мектеп өзін-өзі басқару жұмысы мәселесі бойынша жиналыс	Айдың бірінші, екінші аптасы	9-11 сыныптар	АӘДТ пәні мұғалімдері Белсенділер
Ата-аналармен серіктестік қатынастарды қалыптастыру.	1.Ата-аналар жиналысы прокуратура, ПМ, жол полициясы қызметкерлерін шақырумен.	Бір ай ішінде	Ата-аналар	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары

	2.Ата-аналар жиналысын өткізу кәсіптік бағдар: «Өмірге қадам»			
Әдістемелік жұмыс	1.Сынып жетекшілерімен жеке консультациялар өткізу. 2.Әскери-патриоттық тәрбие, оқушылардың қауіпсіздігін зерделеу бойынша сынып сағаттарына қатысу.	Айдың екінші аптасы Бір ай ішінде..	Сынып жетекшілері	Директордың ТЖ жөніндегі орынбасары

ҚОРЫТЫНДЫ

Тәжірибе – бұл әрекет. Бұл дегеніміз, білім алушы іс-әрекетінің мақсаттары мен себептері, нәтижеге жетуге бағытталған тәуелсіз әрекеттері және сол іс-әрекеттің рефлексиясы болуы керек.

Әлеуметтік тәжірибелер – бұл білім алушылардың педагогикалық басқарылатын қызметі, яғни тәжірибелерді ұйымдастыруда олардың қандай ықтимал нәтижелерге бағытталғанын нақты түсіну керек. Әлеуметтік тәжірибелердің тиімділігі игерілген әрекеттер ретінде немесе өнім ретінде анықталады. Әрекеттер немесе өнім білім алушылар үшін де, педагогтер үшін де бағалау объектілері болып табылады. Бағалау объектілерін анықтау үшін осы бағытта жұмыс істейтін білім беру ұйымдарында сәтті жүзеге асырылатын критерийлер мен көрсеткіштер жүйесін әзірлеу қажет.

Білім берудегі әлеуметтік тәжірибені жоспарлау маңызды білім алушылардың әлеуметтік құзыреттілігін дамытуға ықпал ететін процесс. Әлеуметтік тәжірибені жоспарлау кезінде білім алушылардың жасын және даму деңгейін, олардың мүдделері мен қажеттіліктерін, сондай-ақ білім беру ұйымының ресурстарын ескеру керек.

Қазіргі білім алушылардың әлеуметтік бастамаларын қолдау және дамыту процесі педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыру процесімен тығыз

байланысты.

Әлеуметтік маңызды қызметті жүзеге асыру жағдайында педагогтің білім алушылармен қарым-қатынастың жаңа тәсілдері мен формаларын игеруі, жаңа педагогикалық технологияларды қолдана білу, заманауи талаптарға сәйкес жобалық қызметті жүзеге асыру, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, өзінің кәсіби қызметін жүзеге асыруы маңызды.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңы.
2. Бобкова А.А Организация социально-педагогического сопровождения развития старшеклассников – Социальная политика и социология, № 11. – М.: РГСУ, 2010.- С. 196-199
3. Краевский В.В. Чему учить? // Вопросы образования. - 2004. № 3.
4. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребёнка. СПб., 2004.
5. <https://nsportal.ru/shkola/obshchepedagogicheskietekhnologii/library/2013/03/2/formirovanie-pozitivnogo-sotsialnogo>
6. <https://novainfo.ru/article/2508>
7. <https://infourok.ru/formirovanie-socialnogo-opyta-obuchayushih-sya-4659404.html>
8. <http://www.emissia.org/offline/2010/1492.htm>
9. Зубок, Ю. А. Социальная регуляция в условиях неопределенности. Теоретические и прикладные проблемы в исследовании молодежи / Ю. А. Зубок, В. И. Чупров. - М.: Academia, 2008г.

10. Иванов, А.В. Методика формирования социальной активности учащегося: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / А.В. Иванов. - М., 2013.
11. Кострикин, А.В. Социальная работа с молодежью и повышение социальной активности молодежи // Второй международный психолого-социальный Конгресс: Материалы. 14-15 мая 2009 года, СПб.: СПбГИПСР, 2010г., С. 10-13.
12. Юлдашев И.А., «Педагогикалык ғылымдардағы элеуметтік белсенділікті қалыптастырудың педагогикалык негіздері» Өзбекстан «Теория и практика современной науки» журналы №5(59) басылым, 2020 ж.
13. <https://chance.su/944-volonterskaja-dejatelnost.html>
14. Туев, В.В. Социокультурная деятельность: понятие и дефиниция /В. В. Туев // Социокультурная деятельность: теория, технология, практика.— Челябинск, 2005. Ч. I.— С. 11–29.
15. Шульга Т.И., Семья Г.В. Особенности сопровождения замещающих семей, воспитывающих детей с ОВЗ: методические рекомендации/ Т.И. Шульга, Г.В. Семья. М.: ИИУ МГОУ, 2015.-204с.
16. Шульга Т.И., Антипина М.А. Эмоциональная среда семьи как фактор развития личности ребенка в замещающей семье. /Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Психологические науки. 2012. № 3. С. 32–40.
17. Шульга, Т.И. Работа с неблагополучной семьей: учеб. пособие / Т.И. Шульга. М.: Дрофа, 2005. 254с.
18. Шульга Т.И. Социально-психологические технологии помощи детям и семьям групп социального риска. Монография. М.: Издательство МГОУ, 2010.-198с.
19. Шульга Т.И. Психологическое сопровождение семьи: учеб. пособие/ Т.И. Шульга.. М.: НОУ ВПО МЭИ, 2014.-154с.
20. Қазақстан Республикасының «Қайырымдылық туралы» 2015 жылғы 16 қарашадағы № 402 Заңы
21. <https://www.un.org/ru/observances/charity-day>
22. А. Белокрыльцева, Д. Белокрыльцева, О. Суворова. Бизнес. Благотворительность. Общественное мнение. — М.Просветительский фонд «Диалог», 2005
23. Hart, R. A. Children’s Participation. The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care. New York and London: UNICEF 199777
24. Смирнова Н.В., Павленко Е.А., Герасименко А.С., Шапкина Е.Г. Органайзер социальных практик Учебно-методический комплекс с онлайн-сопровождением Санкт-Петербург, 2019
25. Partol, N. Global changes in social work education // Educating for social work: arguments for optimism / N. Partol. – UK, 1996.

26. Jones, C. Dangerous times for British social work education // Educating for social work: arguments for optimism / C. Jones. – UK, 1996.
27. Sleeman, S. Results of partnership for social work education // Educating for social work: arguments for optimism / Sleeman, S. – UK, 1996.
28. Lyons, K. Social Work in Higher Education / K. Lyons. – London, 2000. – №24.
29. Phyllida, Parsloe. Looking back on social work education / Social work education. – 2001. – Vol. 20. – № 1.
30. Киллонен, М. Финляндия откажется от преподавания по предметам в пользу преподавания по темам [Электрон. ст.] / М. Киллонен. – Электрон. дан. – URL: <https://tjournal.ru/flood/54453-finland-school-reform/> – (дата обращения 6.11.2018).
31. Agenda 2030 in Finland: Key questions and indicators of sustainable development. – Электрон. дан. – URL: <https://www.demoshelsinki.fi/wpcontent/uploads/2016/08/Agenda2030inFinland-Key-questions-and-indicators-of-sustainabledevelopment.pdf>. – (дата обращения 6.11.2018).
32. Finland, a land of solutions: Government Action Plan 2018–2019. – Электрон. дан. – URL: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160985>. – (дата обращения 6.11.2018).
33. Невежин С.А. История благотворительности и добровольчества в России (2004).
34. Петрова И.В. История благотворительности и добровольчества в России: XVIII - начало XX века (2008).
35. Панова Н.В. История благотворительности и добровольчества в России: вторая половина XIX - начало XX века (2010).
36. Котова Е.В. История благотворительности и добровольчества в России: XX век (2012).
37. Бойко Н.В. Исторические корни волонтерского движения в России (2009).
38. Bautista, A., Wong, J., & Gopinathan, S. (2015). Teacher professional development in Singapore: Depicting the landscape. *Psychology, Society and Education*, 7(3), P. 311-326.
39. Bautista, A., Ortega-Run, R. (2015). Teacher professional development: International perspectives and approaches. *Psychology, Society and Education*, 7(3), P. 240-251.
40. Betty J. (2003). Preparation of Teachers, International Context. /<http://education.stateuniversity.com/pages/1927/Early-Childhood-Education.html>
41. Қазақстан Республикасының Волонтерлік қызмет туралы Заңы 2016 жылғы 30 желтоқсандағы № 42 бұйрығы
42. Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің «Жыл волонтері» халықаралық сыйлығын тағайындау қағидаларын бекіту

туралы 2020 жылғы 12 қазандағы № 339 бұйрығы

43. Социокинетика: лидерство в детском движении: время и ценности / сост. и ред. Т.В. Трухачева, А.Г. Кирпичник. – М.: Сигналь, 2004.

44. Құрсабаев. М. Қ «Мектептегі оқушылар ұйымы арқылы ұлттық тәрбие берудің педагогикалық шарттары» // автореферат/ Қарағанды, 2008.

45. Оқушылар ұжымының пайда болу генезисі // Бастауыш мектеп. – 2005. – № 7. – Б.18-20 б.

46. Меры профилактики девиантного поведения среди детей и подростков Методические рекомендации Нур-Султан, 2018.

ҚОСЫМША

1-қосымша

Кейс менеджмент әдісі арқылы талдау кестесі

1-кезең	2 -кезең	3-кезең	4-кезең	5- кезең
Жағдаятпен танысу	Мәселені анықтау	Жағдаятты талдау	Тұжырымдама жасау	Шешім қабылдау
Жағдаяттың туындауы, мәні мен ерекшелігі	Мәселеге әсер ететін факторлар мен объектілерді табу	Мәселенің негізгі себептерін анықтау, жағдаятқа әсер еткен жағдайлар	Мамандармен бірлесе отырып, тұжырымдама жасау, ой талқылау, ұсыныстар беру	Мамандардың объективті шешімдері

--	--	--	--	--

2- қосымша

Әлеуметтік тәжірибені ұйымдастыруға байланысты Кейс тапсырмалары

Кейс №1

Бастауыш сынып мұғалімі Әлия Арманқызы мүмкіндігі шектеулі қыз баланы өз сыныбына қабылдады (туылғаннан бастап церебралды сал ауруымен ауырады), мүгедектер арбасына таңылған. Бұл туралы білген Әлия Арманқызының әріптестері оған: «Сіз неге ол баланы сыныбыңызға қабылдадыңыз? Бұл өзіңізге қаншама проблема және ауыртпалық тудырады ғой деді.

Сұрақ: Әлия Арманқызының орнында болсаңыз не істейсіз:

- мүгедек қыздан бас тартасыз;
- әкімшіліктің нұсқауына қарамастан оны өз тобыңыздан шығарасыз;
- әріптестеріңіздің сөзіне қарамастан қыз баланы сыныпта қалдырасыз;
- қыз баламен жұмыс жасап, оқу процесін жалғастырасыз.

Кейс №2.

Ер адам көшеде келе жатып тайып құлап кеткен... Сәтсіз құлады. Мұрнын сындырып, қолын шығарып алды. Бұл кешкі жетілер шамасы болатын. Ер адам әрең дегенде орнынан тұрып, мұрнындағы қанды орамалмен тоқтатуға тырысты. Бет-аузы қанға малынып, ауырсынып, әрең теңселіп тұрған ер адам тәлтірендеп үйіне қарай жүре берді. Жолай өтіп бара жатқан адамдар өте көп еді, бірақ өкінішке орай бір де бір адам оған көмектеспеді.

Сұрақ: Бұл жағдайда сіз қалай әрекет етер едіңіз?

Кейс №3.

Сізде телефон сатып алу үшін жинаған ақшаңыз бар. Колледж студенттерінің біріне қатерлі ісік диагнозы қойылғанын білдіңіз. Емдеу үшін қымбат операция қажет. Қыздың отбасында ақша жетіспейді және операцияға ақша жинау туралы жарияланды.

Сұрақ: Бұл жағдайда сіздің әрекетіңіз?

Кейс №4.

Аудан әкімшілігі мектептен саябақ аумағын тазалауға көмек сұрады. Мектептегі сынып жетекшілері білім алушылармен бірлесе отырып, жұма күні жұмыстан кейін саябақты тазалауға көмектесу және сенбілікке қатысу туралы шешім қабылдады. Мұғалімдер мен білім алушылар бірден келісіп, көмек беретін болды. Тек бір сынып жетекшісі сыныбымен бұл шараға қатысудан бас тартты. Сынып жетекшісі бұл күні достарымен кинотеатрға баратынын, фильмнің премьерасын өткізіп жібергісі келмейтінін, сондықтан сенбілікке бармайтынын айтты.

Сұрақ: Осы сынып жетекшісінің орнында болсаңыз не істер едіңіз?

3-қосымша

Сауалнама

Т.А.Ә.

Туған күні

Мекенжайы, телефоны

1. Білімі

2. Білім алушы, студент, жұмысшы (астын сызу қажет)

3. Сізде адамдармен қарым-қатынаста қиындықтар бар ма, егер бар болса, онда бұл нені білдіреді (ұялшақтық, сөзге келу, салғыласу, өзіне деген сенімсіздік)

4. Сіздің жеке тұлғаңызға қандай қасиеттер сәйкес келеді

(адалдық, ұжымшылдық, көшбасшылық, агрессивтілік, табандылық, шыдамдылық, төзбеушілік)

5. Сіздің ойыңызша, сіздің күшті және әлсіз жақтарыңыз қандай? Қандай дағдыларыңыз, әдеттеріңіз бар?

(өзіңіздің өміріңіздегі нақты нәтижелеріңіз – білімдегі жетістіктер, үйдегі жетістіктер, дағдыларыңыз, қабілеттеріңіз, еңбектегі жетістігіңіз, өнер, колөнер, біреуге қолдау көрсету, көмек, қайырымды іс, мейірімділік таныту)

6. Сіз қолыңыздан келгенше көмек көрсету үшін өз еркіңізбен жұмыс істеуге ниетіңіз бар ма:

- арнайы мекемелерге бару

(қарттар үйлері, мүгедектер үйлері, балалар үйлері және т.б.)

түрлі қызметтер мен көмек түрлерін көрсету мақсатында

- аса мұқтаж жандарға әртүрлі тұрмыстық қажеттерінде көмек көрсету;

- ауыр науқас қарттар мен мүгедектерге, жетім балаларға көмек көрсету

және оларға күтім жасау;

- жетім балалармен, тастанды сәбилермен, жалғызбасты қарттармен қарым-қатынас жасау;

- жетім балалар, мүгедектер, қарт адамдар үшін мәдени демалысты ұйымдастыру;

7. Волонтер ретінде нақты қандай іспен айналысқыңыз келеді?

Өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасылар мен балалардың психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік қартасы

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Отбасымен танысу	Отбасының зерттеу проблемаларын анықтау	Баланың айналасындағы отбасы мүшелері, туыстары және көршілері, достарымен танысу	Баламен жеке әңгіме	Отбасына қолдау көрсеткен мамандармен танысу	Отбасының өмірлік қиын жағдайға тап болған себептерін анықтау	Отбасының ерекшеліктерін, мақсат-міндеттерін анықтау	Отбасының құндылық дағдарынын зерттеу	Отбасы мүшелерінің жеке ерекшеліктерін зерттеу	Мамандармен бірлесіп отырып, отбасының материалдық жағдайын зерттеу	Отбасының рухани құндылықтарының дамытуға көмектесу	Отбасымен тренинг жаттығулар және психологиялық сабақтар өткізу, кеңес беру	Отбасымен жұмыс бағдарламасын құру	Отбасы картасын құру

Білім алушыларды әлеуметтік тәжірибеге енгізу бойынша педагогті
әдістемелік қолдау бағдарламасы

5-кесте

Іс-әрекеттің негізгі бағыттары	Мәселелерді шешудің фориамасы мен әдістері (негізгі іс-шара)		Мерзімі	Қатысушылар	Мәселені шешудің себептері	Құжаттық рәсімдеу

Жыл волонтері сыйлығы 2023 жеңімпаздары туралы мәлімет

«Жыл волонтері» 2023 халықаралық сыйлығы (жеңімпаздар)

«Үздік волонтерлік ұйым» номинациясы

«Шымкент қаласының ACCESS бітірушілері «ASAA» жастар қоғамдық бірлестігі,
жетекшісі Данара Саранова
Қазақстан, Шымкент қ.

- Ұйымға-12 жыл, ел бойынша 400-ден астам волонтерлер жұмыс істейді;
- жергілікті және халықаралық 800-ден астам жоба;
- Шымкент қаласында жеке мектеп базасында көшбасшылықты дамыту бойынша мектеп іске қосылды;
- тұрақты негізінде мұқтаж отбасыларды қажетті заттармен қамтамасыз етеді;

«Үздік волонтерлік ұйым» номинациясы

«Клуб добряков Астаны» волонтерлік қозғалысы,
жетекшісі Динара Бекмағамбетова
Қазақстан, Астана қ.

- Клубта 100-ден астам волонтерлер, еліміздің 8 өңірінде жұмыс істейді;
- 9 жыл ішінде ұйым 12 мыңнан астам отбасына көмек көрсетті;
- Қазақстан бойынша жалғызбасты қарттарға, ерекше қажеттіліктері бар адамдарға, жануарларға арналған баспаналарға көмек көрсетеді;
- қарттар үйлерінде, дағдарыс орталықтарында, балалар онкология бөлімшелерінде, уақытша бейімдеу орталықтарында әртүрлі іс-шараларды өткізеді;

«Үздік волонтерлік ұйым» номинациясы

«Павлодар қаласының VITA іздеушілері» ҚБ,
жетекшісі Екатерина Кудрявцева
Қазақстан, Павлодар қ.

- Ұйым 8 жылдан бері жұмыс істейді, Ақсу және Екібастұз қалаларында филиалдары бар;
- адам өмірін сақтап қалуға бағытталған профилактикалық іс-шараларды ұйымдастырады;
- жыл сайын тұрақты тұрғылықты жері жоқ адамдарды ыстық тамақпен қамтамасыз етеді;
- тұрақты негізде тұрғылықты жері бойынша мұқтаж азаматтарға көмек көрсетеді, соның ішінде ерекше қажеттіліктері бар балаларды, қарттар үйлерін;

«Жануарларды қорғау мәселелерін шешуге қосқан үлесі үшін» номинациясы

Мнаж Эльдар
Қазақстан, Қызылорда облысы
Астана қаласы
Волонтер

- Жануарларды қорғау саласындағы волонтер;
- таяз суларда тұрып қалған шабақтарды өзеннің үлкен арнасына ауыстырумен айналысады.
- 2021 жылы - 21 мың шабақ құтқарылды, 2022 жылы - 100 мың, 2023 жылы - 60 мың.

«Бейбітшілікті, достық пен келісімді нығайтуға қосқан үлесі үшін» номинациясы

Мурзагалиева Диана
Қазақстан, г. Астана
Волонтер

- БҰҰ «UNICEF» балалар қорының волонтері;
- Ерекше қажеттіліктері бар балаларға көмек көрсету жөніндегі «Инклюзия академиясы» халықаралық жобасының негізін қалаушы;
- Өртүрлі патологиялары бар 2500 бала оқытты.

«Жануарларды қорғау мәселелерін шешуге қосқан үлесі үшін» номинациясы

- Жануарлар мен қоршаған ортаны қорғау бойынша «Смастери кормушку и накорми птиц зимой», «Подарки братьям меньшим» және т. б. акцияларын ұйымдастырып, өткізеді;
- Қолөнердің қайырымдылық жәрмеңкесін өткізеді, пластикалық қақпақтар мен макулатураларды жинауды ұйымдастырады, түскен қаражатты ауыр сырқаты бар балаларды тәрбиелеп отырған отбасыларға береді.

Павлодар қаласының «Дарынды балаларға арналған №3 гимназия» 4 «в» сынып оқушылары
Қазақстан, Павлодар қ.

«Бейбітшілікті, достық пен келісімді нығайтуға қосқан үлесі үшін» номинациясы

Смагулова Венера
Қазақстан, Павлодар қ.
«Павлодар қаласының іздеушілері VITA» қоғамдық бірлестігінің волонтері

- Волонтерлік саласында 10 жылдан астам;
- аумақтарды көгалдандыру және абаттандыру бойынша сенбіліктердің тұрақты қатысушысы;
- азық-түлік себеттерін мұқтаж және аз қамтылған отбасыларға, жалғызбасты қарттарға жеткізуді ұйымдастырады;
- жастар арасында оларды волонтерлер қатарына тарту мақсатында үгіт-насихат жұмыстарын жүргізеді.

«Әлеуметтік міндеттерді шешуге қосқан үлесі үшін» номинациясы

- Волонтерлік саласында 15 жыл;
- 500-ден астам мұқтаж отбасыларға гуманитарлық көмек жинауды ұйымдастырды;
- жалғыз тұратын, қарт адамдарға қолдау көрсетеді, сондай-ақ өңірдің қарттар үйлері мен балалар үйлерінде іс-шараларды ұйымдастыруға белсенді қатысады.

Айтбенбетов Болатбек
Қазақстан, Қызылорда қ.

Қызылорда облысы волонтерлер фронт-офисінің жетекшісі

«Әлеуметтік міндеттерді шешуге қосқан үлесі үшін» номинациясы

Былина Людмила

Қазақстан, Павлодар қ.

«Павлодар қаласының іздеушілері ВИТА» қоғамдық бірлестігінің волонтері

- Волонтерлік саласында 10 жылдан астам;
- жоғалған адамдарды іздеуді ұйымдастырады, 1000-нан астам адам табылды;
- аз қамтылған отбасыларға, жалғызбасты қарттарға, мүмкіндігі шектеулі жандарға азық-түлік себеттерін жеткізуді ұйымдастырады;
- қоғамдық орындарда қауіпсіздік шаралары бойынша оқушылар мен жастарға арналған оқыту іс-шараларын өткізеді.

«Жануарларды қорғау мәселелерін шешуге қосқан үлесі үшін» номинациясы

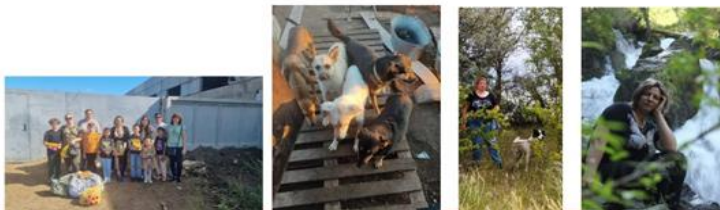

Гордова Надежда

Қазақстан, Павлодар қ.

«Dobrye guki PVL қанғыбас жануарларға көмек пен қолдауың» Жақо қорының жетекшісі

- Волонтерлік саласынжа 15 жыл;
- жануарларды уақытша ұстау орталығын ашты, онда жануарларды зарарсыздандыру, чиптеу, вакцинациялау жүргізіледі;
- 250 жануар құтқарылды.

«Тарихи-мәдени мұраларды сақтауға және дамытуға қосқан үлесі үшін» номинациясы

Прмаганбетов Айдын

Қазақстан, Ақтөбе облысы

Волонтер

- Волонтерлік саласынжа 8 жыл;
- 20-дан астам волонтерлік жобаны ұйымдастырушы;
- халықты экологиялық тақырыбында ағарту мақсатында 300 экосемке таратты;
- ауыл тұрғындары үшін тегін теннис клубын ашты.

«Тарихи-мәдени мұраларды сақтауға және дамытуға қосқан үлесі үшін» номинациясы

«Алтын Адам Жетісу шеберлер орталығы» қоғамдық бірлестігі
Қоғамдық бірлестігінің төрағасы
Байсирова Динара
Қазақстан, Талдықорған қаласы, Жетісу облысы

- «Жетісу-Ұлы Жібек жолын жаңғырту» этнофестивалінің марафонын ұйымдастырушы;
- «Сәбилер үйі» мен «Айналайын» балалар үйінің тәрбиеленушілеріне көмек көрсетеді;
- ерекше қажеттіліктері бар 80 балаға қолөнер дағдыларын үйретуді жүргізді.

«Қоршаған ортаны сақтау және қорғау үшін қосқан үлесі үшін» номинациясы

Евженкова Людмила
Қазақстан, Өскемен қаласы,
Волонтер, экоактивист

- Волонтерлік саласында 10 жылдан астам;
- Мектептерде, университеттерде және кәсіпорындарда экологиялық сауаттылық бойынша 30-дан астам сабақ ұйымдастырды;
- 1 миллион теңгеге жуық қаражат жинау шарасын ұйымдастырып, жиналған қаражатты ауыр науқас балаларды емдеуге және қаңғыбас жануарларға арналған панаға берді.

«Білімді әйгілеудегі үлесі үшін» номинациясы

Курманалина Томирис
Қазақстан, Алматы қаласы,
«CODERIGIZ», «Inclusive Academy»
волонтерлік ұйымдарының жетекшісі

- 26 елдің волонтерлері IT курстарын оқытатын «CODERIGIZ» халықаралық жобасының негізін қалаушы;
- Мүмкіндігі шектеулі балаларға көмек көрсету бойынша «Inclusive Academy» халықаралық жобасының негізін қалаушыларының бірі;
- Түрлі денсаулық патологиялары бар 2500 баланы оқытуды ұйымдастырды.

«Білімді әйгілеудегі үлесі үшін» номинациясы

**«Лутошкин отбасы»
бастамашыл
волонтерлер тобы**
Қазақстан, Алтbасар қаласы,
Ақмола облысы.

- Волонтерлік саласында 10 жылдан астам;
- Білімді насихаттауға бағытталған 15 жоба іске асырылды;
- «Эко Білім», «Қауіпсіз терезелер», «Мейірімділік біздің қанымызда» және т.б. жобалардың авторы;
- 100-ден астам білім беру тренингтері, кездесулер, шығармашылық конкурстар мен экскурсиялар ұйымдастырылды.

«Салауатты өмір салтын насихаттауға белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

Байденов Жансерік
Қазақстан, Талдықорған қаласы,
Жетісу облысы
«Мейірімді Жетісу» волонтерлер фронт-
офиісінің жетекшісі

- Волонтерлік саласында 10 жылдан астам;
- Өңір жастары мен жасөспірімдер арасында Салауатты өмір салтын белсенді насихаттайды;
- Салауатты өмір салтын насихаттау, ВИЧ инфекциясының және нашақорлықтың алдын алу бойынша 30-дан астам дәріс және 15 тренинг өткізді.

«Білімді әйгілеудегі үлесі үшін» номинациясы

Кисбаев Юсуф
Қазақстан, Жаңаөзен қаласы,
Манғыстау облысы
«Шағият» волонтерлік клубының
жетекшісі

- Волонтерлік саласында 8 жыл;
- Жаңаөзен қаласының 150 жастары мен студенттеріне тәлімгерлік сабақтар мен шеберлік сыныптарын ұйымдастырды;
- «Табиғатта қоқыс жоқ» акциясы аясында өңірдің 10 тарихи-мәдени нысандарында сенбіліктер ұйымдастырылды;
- Волонтерлікті дамыту бойынша 3000 мақаланың авторы.

«Салауатты өмір салтын насихаттауға белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

Карягин Виктор
Қазақстан, Павлодар қаласы

«Павлодар қаласының іздеушілері
ИТА» қоғамдық бірлестігінің
волонтері

- Волонтерлік саласында 10 жылдан астам;
- Жастар мен ересектер арасында Салауатты өмір салтын белсенді насихаттайды;
- Есірткі граффитиін бояу бойынша акцияларға қатысады;
- Қиын өмірлік жағдайларға тап болған адамдарға және із-түзсіз жоғалған адамдарды іздеуге көмек көрсетеді.

«Салауатты өмір салтын насихаттауға белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

Такенова Дана
Қазақстан, Астана қаласы

«Астана Жастары»
волонтерлік қозғалысының
волонтері және іс-шаралар
үйлестірушісі

- Көп балалы отбасылардан шыққан балаларды қолдау бойынша «Жүрек жылуы» жобасын ұйымдастырушы;
- «Stop Vandal» жобасының қаланың қоғамдық мүлкіне ұқыпты қарауды насихаттау жөніндегі волонтері;
- «Адреса заботы» акциясының тұрақты қатысушысы.

«Денсаулық сақтауды дамытуға белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

Бахмет Байғалық
Қазақстан, Жетісу облысы

- Өңір тұрғындары үшін футболды, баскетболды дамыту бойынша түрлі спорттық іс-шаралар өткізеді;
- әр түрлі қайырымдылық акцияларының тұрақты қатысушысы.

«Денсаулық сақтауды дамытуға белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

Жасурбек Камилев
«Жақсылық жаса»
Бастамашыл
волонтерлер тобы
Өзбекстан., Ташкент қ.

- Ташкент медициналық академиясының Студенттік кеңесінің ғылыми-зерттеу бөлімінің төрағасы;
- Өзбекстан волонтерлер қауымдастығының үйлестірушісі және «Медициналық волонтерлер» көшбасшысы;
- қайырымдылық акцияларын тұрақты негізде өткізеді (алғашқы тексеру, дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету);

Номинация: «Құқық бұзушылық құрбандарына көмек көрсетуге белсенді қатысқаны үшін»

Виктор Тен
Қазақстан, Жетісу облысы,
Талдықорған қаласы

- «Қазақстан азаптауға қарсы» ҰЕҰ коалициясының қатысушысы;
- жабық мекемелерге қоғамдық бақылау комиссиясының құрамында;
- азаптаулардан және басқа да адамгершілікке жатпайтын қатыгез әрекеттерден зардап шеккендердің құқықтарын қорғау еркіндігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларды ұйымдастырушы;

«Хабар-ошарсыз кеткен адамдарды іздеуге белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

«Qanat волонтерлер қозғалысы» бастамашыл тобы
Қазақстан, Астана қ.

- 2019 жылдан бері жұмыс істейді;
- із-түзсіз жоғалған 150 адамды тапты;
- волонтерлер техногендік және табиғи сипаттағы төтенше жағдайларға әрекет ету үшін оқытылды;

«Төтенше жағдайларды жоюға белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

Ақ-Мейір Нармұратова
Қазақстан,
Түркістан облысы, Шардара қ.

- «Зерек» қоғамдық қорының жетекшісі;
- төтенше жағдайда волонтерлерді жинау қажеттілігі туралы азаматтарды хабардар ететін «Шардара ақпарат орталығы» арнасы құрылды;
- оқушыларға төтенше жағдайлар кезінде жануарларға көмек көрсету бойынша профилактикалық және ағарту семинарлары өткізіледі;
- волонтер-құтқарушыларды оқытуға бағытталған «Жақсылық жаса» жобасы іске асырылуда;

«Төтенше жағдайларды жоюға белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

Абай Сырлыбай
Қазақстан,
Түркістан облысы, Шардара қ.

- 2018 жылдан бастап «Алтын Орда» қоғамдық қордың волонтері;
- Төтенше жағдайлардың салдарын жою бойынша түрлі волонтерлік іс-шараларға үнемі қатысады;
- «Қауіпсіз қала» акциясы аясында түрлі профилактикалық іс-шараларды өткізеді.;

«Төтенше жағдайларды жоюға белсенді қатысқаны үшін» номинациясы

Самал Дюсенбаева
Қазақстан, Екібастұз қ.

- Екібастұз қаласының «VITA ерікті іздеу жасағы» волонтерлер тобының мүшесі
- 1 мың мұқтаж отбасыларға көмек көрсетілді;
- 50-ден астам азаматқа үйге оралуға көмек көрсетілді;
- 200-ден астам іздеу іс-шараларына қатысты;

«Үздік әлеуметтік көмекші» номинациясы

Анастасия Пушкарева
Қазақстан, Қостанай қ.

- 10 жылдық волонтерлік тәжірибесі бар;
- ардагерлерге, мүгедектерге, қиын жағдайға тап болған балаларға жан-жақты көмек көрсетеді;
- облыстық балалар үйінде тәрбиеленушілерге түрлі іс-шаралар ұйымдастырады;

«Тұрақты даму мақсатының көшбасшылары» номинациясы

Хадысұлы Хумар
Қазақстан, Талдықорған қ.

- 2018 жылдан бастап волонтерлік қызметте;
- «Жақсылық үшін жарыс» волонтерлік топтың жетекшісі;
- мұқтаж азаматтарға баспана, көмір, азық-түлік және т.б. көмек көрсетеді;
- жалғызбасты аналарға тұрақты түрде көмек көрсетеді.

«Тұрақты даму мақсатының көшбасшылары» номинациясы

Малика Асанова
Қазақстан, Алматы қ.

- Мектеп оқушылары үшін кәсіптік бағдар беру және жұмысқа орналастыру дағдылары бойынша онлайн дәрістер ұйымдастырады;
- белсенді ұйымдастырушы және әртүрлі волонтерлік іс-шараларға қатысушы;

«Үздік әлеуметтік көмекші» номинациясы

Ербол Аманбаев
Қазақстан, Көкшетау қ.

- 2018 жылдан бастап «Феникс» волонтерлер орталығының жетекшісі;
- жыл сайын қарттар мен ерекше қажеттіліктері бар адамдарға көмек көрсетеді;
- аз қамтылған, жетім және мүмкіндігі шектеулі балаларға көмек көрсетеді;
- «Жастар және салауатты өмір салты!» фестивалін ұйымдастырды;

«Корпоративтік волонтерлік көшбасшысы» номинациясы

Аяулым Дүйсенова
«AQ-NIET» волонтерлер
ұйымының жетекшісі
Қазақстан, Семей қ.

- Тұрақты негізде түрлі акцияларды ұйымдастырады, соның ішінде «Суық күнде жылу сыйла» акциясы;
- Семей қаласының полиция қызметкерлерімен бірлесіп, 18 жасқа дейінгі жасөспірімдерді түнгі рейдтік тінтуге қатысу;
- аз қамтылған отбасыларға жыл сайын азық-түлік себеттерімен қамтамасыз ету;

«Үздік волонтерлік ұйым» номинациясы

«LIDER.KZ Астана волонтерлері» ҚБ,
Жетекшісі Аizada Жүсіпова
Қазақстан, Астана қ.

- Командада 70-тен астам құтқарушы адам жұмыс істейді
- 120 (жүз жиырма) адам құлдықтан қайтарылды, 2670 адам табылды;
- волонтерлердің оқу және алғашқы медициналық көмек көрсету, сондай-ақ төтенше жағдайларды жою бойынша сертификаттары бар;

Мазмұны

	Кіріспе.....	3
1	Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені жоспарлау мен іске асырудың педагогикалық негіздері	7
2	Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибені жоспарлау және іске асыру жөніндегі халықаралық және отандық тәжірибе	61
3	Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру бойынша әдістемелік ұсынымдар	85
	Қорытынды.....	185
	..	
	Пайдаланған әдебиеттер тізімі.....	186
	Қосымша.....	189

ВВЕДЕНИЕ

Социальная практика в образовании – это вид деятельности, направленный на развитие социальной компетентности, социальных навыков, формирование и отработку индивидуальной модели социального поведения, получение опыта социального действия.

Закон Республики Казахстан «Об образовании» определяет образование как социально значимое благородное дело и единый процесс образования и воспитания, осуществляемый в интересах человека, семьи, общества и государства, с определенной объемностью и сложностью в интеллектуальных целях, духовно-нравственным, творческим, физическим и профессиональным развитием человека, удовлетворением его образовательных потребностей и интересов, также определяется как совокупность приобретенных знаний, умений, навыков, ценностных установок, опыта деятельности и компетенций [1]. В рамках общеобразовательных организаций осуществляется формирование общего образования, направленного на развитие личности и приобретение обучающимися универсальных учебных навыков. Основная цель заключается в создании основы для формирования компетенций, необходимых для успешной жизни в обществе, принятия осознанных решений о выборе профессии и последующего получения профессионального образования.

Социальные практики охватывают разнообразные сферы жизни, такие как культура, образование, политика, экономика, религия, искусство и многие другие. Они могут быть как индивидуальными, так и коллективными и играют значительную роль в формировании и изменении социальных норм и ценностей.

Социальная практика в образовании – это вид деятельности, направленный на развитие социальной компетентности, социальных навыков, формирование и отработку индивидуальной модели социального поведения, получение опыта социального действия.

Социальные практики могут быть организованы в рамках различных образовательных программ, в том числе:

Образовательные практики – это формы учебной деятельности, в ходе которых студенты получают практические навыки в определенной области. Например, студенты могут проходить практику в организациях, заниматься волонтерской деятельностью или участвовать в проектной работе.

Воспитательные практики – это формы внеурочной деятельности, направленные на развитие социальных навыков и умений. Например, студенты могут участвовать в спортивных соревнованиях, посещать кружки и секции, заниматься волонтерской деятельностью.

Профессионально-ориентированные практики – это формы деятельности, направленные на развитие профессиональных компетенций. Например, студенты могут проходить практику в организациях, занимающихся

определенной деятельностью, или участвовать в проектной работе, связанной с их будущей профессией.

Примеры социальных практик включают в себя участие в политических процессах, социальной активности, участие в образовательных и культурных мероприятиях, волонтерскую деятельность, предоставление социальных и экологических услуг, участие в благотворительных акциях, формирование межличностных отношений, взаимодействие в социальных сетях и другие аспекты социальной жизни.

Социальные практики способствуют позитивному социальному развитию и улучшению качества жизни. Изучение и анализ социальных практик позволяет более глубоко понимать, как функционирует общество, как оно эволюционирует и какие факторы оказывают влияние на его развитие.

Планирование и реализация социальных практик в организациях среднего образования становятся важной задачей, направленной на формирование гражданской активности и развитие социальных навыков у обучающихся.

Цель разработки методических рекомендаций определяет оказание методической помощи педагогам организаций образования в планировании и реализации социальных практик.

Задачи:

Методические рекомендации оказание методической помощи педагогам организаций образования;

- Определение целей и задач социальной практики;
- Выбор форм и методов реализации социальных практик;
- Разработка плана реализации социальных практик;
- Проведение мониторинга реализации социальных практик.

Социальный опыт в организациях образования эффективно способствует формированию активной гражданской позиции, социальной ответственности, навыков сотрудничества и взаимодействия с окружающим миром у обучающихся. При правильном планировании и реализации социальных практик можно достичь большой пользы для общества и содействовать развитию личности учащихся.

Профессиональное самоопределение учащихся представляет собой важный опыт, который позволяет им «учиться на протяжении всей жизни», развивать универсальные качества и компетенции, необходимые для успеха в различных сферах деятельности.

В методическом материале представлены методы и материалы, которые помогают педагогам реализовать ключевое направление социальной практики - использование проектных методов в инновационной деятельности. Это включает в себя программы, социальные проекты, планы и сценарии классных и внеклассных мероприятий, а также акции и другие инструменты для эффективной организации социальных практик.

В первой части методической рекомендации рассматриваются педагогические основы планирования и реализации социального опыта в организациях среднего образования.

Во второй части изучен международный и отечественный опыт по планированию и реализации социального опыта в организациях среднего образования.

В третьем разделе представлены методические рекомендации по планированию и реализации социальных практик в организациях среднего образования.

Социальные практики имеют ряд преимуществ перед традиционными формами обучения. Они помогают обучающимся:

Развить социальные навыки и умения, такие как умение работать в команде, решать конфликты, общаться с разными людьми.

Получить опыт социального действия, то есть научиться применять полученные знания и навыки в реальной жизни.

Сформировать индивидуальную модель социального поведения, которая будет соответствовать их ценностям и убеждениям.

Социальные практики являются важным элементом современного образования, поскольку они помогают студентам подготовиться к жизни в современном обществе.

1 ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПЛАНИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАКТИК В ОРГАНИЗАЦИЯХ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Социальные потребности обучающихся зависят от их мировоззрения, включающего социальные знания, представления, убеждения и опыт. Процесс обучения в школе играет ключевую роль в развитии социальных потребностей обучающихся, обеспечивая им успешное и качественное развитие.

Учебно-воспитательный процесс в школе выполняет важную функцию в подготовке учащихся к социальной, трудовой, межличностной, духовной, нравственной, семейной и бытовой сферам общения. У некоторых учащихся могут отсутствовать базовые знания о социальных нормах, правилах, требованиях и юридических основах общественной и государственной жизни. Это, иногда, может привести к неправильному пониманию даже элементарных ситуаций и, в редких случаях, к нарушениям. [3].

Современный образовательный процесс направлен на приобретение обучающимися социально-исторического опыта, знакомство с трудовыми традициями и культурными особенностями своей нации.

Личный социальный опыт учащихся включает в себя получение информации о социальной реальности через средства массовой информации, искусство и межличностное общение. Этот опыт ограничивается непосредственным взаимодействием с социальной средой и процессом его отражения.

Значимость образования в социальном контексте проявляется через четыре основных структурных элемента:

Результаты образования, которые включают знания и опыт, накопленные в процессе учебной деятельности.

Опыт применения определенных способов действий, что означает способность действовать в соответствии с установленными образцами и стандартами.

Опыт творческой деятельности, который представляет собой способность находить нестандартные решения в сложных ситуациях.

Опыт формирования эмоционально-ценностных отношений, включая формирование личных ценностных ориентаций.

Овладение этими элементами социального опыта не только способствует успешной интеграции в социальную среду и адаптации к ней, но и позволяет действовать самостоятельно и творчески.

Суть образования заключается в передаче и адаптации социального опыта для решения различных жизненных задач.

В современной литературе социальный опыт рассматривается как важная составляющая культуры, представляющая собой накопленный исторически

опыт в области социальной деятельности и взаимодействия людей, отражающий эффективные методы регулирования коллективной жизни. [5].

На индивидуальном уровне социальный опыт представляет собой результат человеческой активности и активного взаимодействия с окружающим миром. Этот опыт основан на субъективном восприятии и понимании окружающей реальности. Люди интерпретируют происходящее и реагируют на него в соответствии со своим собственным социальным опытом, а также своими ценностными установками, интересами и потребностями. [6].

Социальный опыт играет существенную роль в процессе социализации, способствуя успешному взаимодействию человека с обществом и удовлетворению его жизненных потребностей, а также воздействию на окружающую среду[7].

Социализация, как важное педагогическое явление, охватывает несколько ключевых компонентов:

Коммуникативный аспект, который охватывает все аспекты языка, общения и его применения в различных ситуациях.

Познавательная составляющая, включающая в себя усвоение знаний о мире, формирование социальных представлений и обобщенных представлений о окружающей действительности.

Поведенческий элемент, который включает в себя разнообразные виды деятельности и модели поведения, начиная от навыков гигиены и заканчивая навыками в различных сферах деятельности.

Значимость ценностей, которая выражается в мотивационной и потребностной сфере личности и определяет, какие ценности и установки важны для индивида и как он относится к ценностям общества[8].

Социальная активность и межличностное общение имеют огромное значение в обществе. Государство и общество стремятся внушить молодежи желание безвозмездной помощи другим и активного участия в разнообразных событиях, акциях и общественно полезных мероприятиях.

Существует множество программ и проектов, направленных на развитие социальной активности среди молодежи. Важно отметить, что актуальность этой темы несомненна. В настоящее время существует значительное количество молодых людей, которые могут быть пессимистично настроены и не видят будущего, не желая менять свою жизнь. Если количество таких индивидов продолжает расти, это может привести к деградации личности и негативно сказаться на развитии общества в целом.

Современные исследователи, такие как В. И. Чупров и Ю. А. Зубок, указывают на то, что молодежь развивается в условиях риска и неопределенности[9]. Каждый человек, как часть общества, должен активно взаимодействовать и внести свой вклад, чтобы занять определенное положение в социальной системе и удовлетворить свои потребности. Исследование процесса формирования и выражения социальной активности имеет важное

значение для разработки эффективных стратегий регулирования общественных процессов государством.

В педагогике активность рассматривается как ключевое свойство личности, позволяющее изменять окружающую реальность в соответствии с индивидуальными потребностями, взглядами и целями, и проявляется через интенсивную деятельность в различных сферах, таких как труд, образование, творчество и другие.

Осознанный выбор участия в общественной жизни является предпосылкой для сознательной социальной активности. Каждый человек сначала определяет характер своего вовлечения в общественную жизнь, степень активности в своей деятельности, а затем занимает определенную социальную позицию. Выбор активной жизненной позиции может быть обусловлен как объективными, так и субъективными факторами. Иногда активное поведение необходимо для поддержания баланса с окружающей средой.

С одной стороны, подростки и молодежь часто не проявляют большого интереса к общественной и политической активности, но, с другой стороны, молодые люди также стремятся к проявлению социальной активности.

Социальная активность представляет собой всестороннюю и самостоятельную деятельность личности, осуществляемую с инициативой и целеполаганием, направленную на осознанное взаимодействие с социальной средой. Эта активность проявляется как внутри личности (психическая) и во внешней (практической) сфере с целью изменения как самой личности, так и социокультурной среды в соответствии с общественными интересами.

Социальная активность может быть классифицирована следующим образом:

Политическая активность: охватывает сферу политической деятельности.

Гражданская активность: направлена на решение общественных проблем и проявление гражданских качеств.

Культурная активность: связана с созданием, освоением, сохранением, распространением и развитием культурных ценностей.

Творческая деятельность: включает в себя создание уникальных и значимых новых результатов.

Трудовая активность: связана с реализацией интеллектуального и физического потенциала в процессе трудовой деятельности.

Коммуникационная активность: направлена на установление необходимых связей для осуществления деятельности.

Деловая активность: описывает интенсивную деятельность в сферах управления и экономики, где успех организации зависит от наличия активных участников.

Педагогические основы развития социальной активности личности в учебном процессе могут быть сформулированы следующим образом:

Социальная активность личности формируется через взаимодействие в социально-педагогических отношениях и отражается в их жизненных взглядах и убеждениях.

Организованная деятельность, соответствующая общественным требованиям, является важным показателем развития интеллектуального и духовного потенциала личности.

Развитие социальной активности личности в образовательном процессе требует высококачественной воспитательной и организационной работы.

Для стимуляции развития социальной активности личности можно учитывать следующие аспекты:

Активное участие обучающихся в различных социальных проектах и инициативах, способствующих формированию социальной активности.

Поддержка и поощрение самостоятельности и инициативы обучающихся в решении общественных и социокультурных задач.

Учебные методики и программы, ориентированные на развитие социальных навыков, коммуникаций и участия в общественной жизни.

Содействие развитию критического мышления и способности анализа социальных явлений и проблем.

Создание условий для обучения в коллективе, где обучающиеся могут практиковать социальные навыки и взаимодействие.

Поддержка обучающихся в определении и продвижении своих социальных целей и интересов.

Интеграция в учебный процесс вопросов социальной ответственности и этики.

Развитие навыков решения конфликтов и умения работать в команде.

Уровень социальной активности может различаться у каждого индивида в зависимости от его собственных взглядов и интересов, а также от возможностей для реализации этих интересов в социальной среде[10].

Помимо описанных выше подходов, существует также несколько других методов и стратегий для развития социальной активности личности, включая:

Педагогическую поддержку и менторство: Опытные педагоги и наставники могут активно вовлекать обучающихся в социальные активности, предоставляя им поддержку и направление в процессе развития социальных навыков и активности.

Обучение социальным навыкам: В учебные программы можно включать специальные курсы и тренинги, направленные на развитие социальных навыков, коммуникации, сотрудничества и умения решать конфликты.

Содействие внешней мотивации: Создание стимулов, поощрений и признаний за социально активное поведение может мотивировать личность к большей активности в общественной жизни.

Внедрение социальных проектов и инициатив: Организация проектов и мероприятий, которые требуют совместных усилий и социальной активности для их реализации, может стимулировать участие обучающихся в общественной деятельности.

Формирование ценностей: Воспитание и популяризация ценностей, связанных с социальной активностью, таких как гражданская ответственность, солидарность и взаимопомощь, может способствовать развитию социальной активности личности.

Выбор конкретных методов зависит от контекста и целей образовательной программы, а также от потребностей и особенностей обучающихся.

На сегодняшний день возникают определенные сложности в развитии социальной активности:

На уровне личности: К сожалению, общественная активность молодежи иногда недооценивается как вклад в будущие достижения. Молодежь может сталкиваться с недооценкой своего вклада в общество.

В организационном аспекте: В учебных заведениях не всегда поддерживается активная общественная деятельность учащихся, и иногда они могут быть критикованы за активность, считая, что они уделяют недостаточное внимание учебе. Преподаватели и администрация школы не всегда полностью поддерживают социальную активность обучающихся и могут запрещать им участие в общественных мероприятиях.

Проблемы в кадрах: Существует текучесть кадров и недостаток специалистов, координирующих и руководящих общественными объединениями. Молодых специалистов может быть недостаточно, а программы обучения для координаторов и руководителей общественных объединений могут быть ограниченными.

В современных условиях общество все больше придает значение социальной активности личности. Это важно для эффективного выполнения социальных функций и ролей каждого человека, а также для освоения и принятия социальных ценностей и идеалов, а также развития способов их реализации в поведении, работе и образе жизни[11].

Современная жизнь требует активного участия молодежи в общественных вопросах, взаимодействии с людьми и социальными институтами в различных сферах, включая экономику, политику и духовную жизнь. Это может способствовать возникновению лидерства, волонтерства и других форм социальной активности.

Проблема формирования социальной активности у молодого поколения стоит на переднем плане в области социальной педагогики. В настоящее время

эта проблема привлекает большое внимание, и ее различные аспекты требуют разрешения.

Мы выделяем две важные составляющие, способствующие развитию социальной активности подростков: культурную и социальную. Понимание и осознание этих аспектов должны быть ясными и доступными для подростков[12].

Культурно-образовательное образование включает в себя информацию о различных аспектах социальной деятельности, включая природу окружающей среды, ее красоту и полезность.

Социальное осознание означает понимание важности активных, гармоничных и продуктивных взаимоотношений в обществе, и их необходимость в оценке и защите.

С педагогической точки зрения, в процессе социализации подростков выделяются следующие аспекты:

1. Связь с образовательным процессом имеет важное значение.
2. Подростки должны осознавать социальные нормы поведения и общения.
3. Они должны усваивать объект деятельности как национальную ценность.
4. Влияние учителей, воспитателей, родителей и друзей играет ключевую роль в этом процессе.

С учетом возрастных особенностей и природной готовности подростков к формированию социальной активности, можно выделить следующие принципы:

Согласование мыслей и действий.

Соединение личности и коллектива имеет значение.

Подростки должны осознавать важность своей деятельности для общества.

Они должны видеть развитие личности в контексте социальных отношений.

Дополнительные методы включают в себя интеграцию знаний о социальной деятельности и экологических аспектов с окружающей средой, практическую деятельность на природе, активное участие подростков в улучшении состояния природы, саморазвитие через социальную активность и самоконтроль социальной активности со стороны самих подростков[13].

В процессе формирования социальной активности подростков важно учитывать следующие аспекты социальной практики:

Образцы и ролевые модели: Подростки часто формируют свою социальную активность, ориентируясь на образцы и ролевые модели взрослых и сверстников. Предоставление положительных и вдохновляющих образцов поведения может способствовать развитию активности.

Обучение социальным навыкам: Подростки должны осваивать навыки эффективного общения, сотрудничества, решения конфликтов и участия в

социальных мероприятиях. Практические занятия и тренинги могут быть полезными инструментами в этом процессе.

Саморефлексия и самооценка: Важно помогать подросткам осознавать свои сильные стороны, интересы и ценности. Это поможет им лучше понимать, какие виды социальной активности соответствуют их личным предпочтениям и потребностям.

Поддержка и поощрение: Подростки должны чувствовать, что их усилия и активность ценятся и поощряются. Положительная обратная связь и вознаграждение за социальную активность могут мотивировать их к дальнейшим усилиям.

Участие в реальных проектах: Подростки могут развивать свою социальную активность, участвуя в реальных социальных проектах и инициативах. Это дает им возможность непосредственно влиять на окружающую среду и видеть результаты своих усилий.

Образовательные программы: Включение в учебные программы модулей и курсов, направленных на развитие социальной активности и гражданской ответственности, может существенно способствовать формированию этого аспекта.

Содействие самопониманию: Подростки должны иметь возможность размышлять о своих целях и ценностях, а также о том, как они могут внести вклад в общество. Процессы самопонимания и саморефлексии могут помочь им лучше понять, как они могут проявить социальную активность.

Участие в молодежных общественных объединениях: Присоединение к молодежным организациям и группам может обеспечить подросткам платформу для совместных социальных и общественных действий.

Формирование ценностей: Воспитание ценностей, связанных с социальной активностью и гражданской ответственностью, играет ключевую роль в формировании этого аспекта.

Создание поддерживающей среды: Важно создать среду, в которой социальная активность подростков приветствуется и поддерживается как нормальное и важное поведение.

Учитывая эти аспекты, можно способствовать развитию социальной активности подростков и их более активному участию в общественных отношениях и деятельности.

Все эти аспекты в совокупности способствуют формированию активной и ответственной жизненной позиции у подростков, что является важным элементом их социальной активности и личностного развития.

Планирование и осуществление социальных практик в средних образовательных учреждениях представляют собой важную задачу, которая включает следующие аспекты:

- Формирование среди учащихся гражданской ответственности и социальной активности.

- Развитие навыков сотрудничества и взаимодействия.
- Вовлечение обучающихся в процесс решения социальных проблем.
- Стимулирование у обучающихся чувства принадлежности и участия в обществе.

Целью планирования и реализации социальных практик в средних образовательных учреждениях является создание условий для развития социально значимых навыков и качеств учащихся.

Задачи, которые ставятся при планировании и осуществлении социальных практик в организациях образования, включают в себя следующие этапы:

1. Определение конкретных целей и задач социальных практик.
2. Разработка подробного плана для реализации социальных практик.
3. Организация и проведение социальных практик в соответствии с планом организации образования.
4. Оценка результатов и эффективности проведенных социальных практик.

Основные принципы при планировании и реализации социальных практик в организациях образования включают:

Целеполагание и целостность: Определение четких целей и задач социальных практик, которые должны быть связаны с общими стратегическими целями организации образования. Системное рассмотрение и взаимосвязь всех компонентов социальных практик для достижения целостности деятельности.

Участие и вовлеченность: Включение всех заинтересованных сторон, включая обучающихся, педагогов, родителей, и широкую общественность, в процесс планирования, реализации и оценки социальных практик. Учитывается мнение и потребности всех участников.

Гибкость и адаптивность: Адаптация планов социальных практик к изменяющимся условиям и потребностям. Гибкость в выборе методов и средств, чтобы соответствовать конкретным образовательным целям и особенностям учащихся.

Принцип устойчивости и долгосрочности: Социальные практики должны быть долгосрочными и стабильными, чтобы обеспечить устойчивый развитие социальной активности учащихся. Постоянство усилий и инвестиций в социальные и образовательные инициативы.

Оценка и рефлексия: Постоянное измерение и оценка результатов социальных практик с целью их улучшения. Систематическая рефлексия и анализ, чтобы корректировать действия и достигать лучших результатов.

Партнерство и сотрудничество: Установление партнерских отношений с другими организациями, общественными институтами и некоммерческими организациями для обмена ресурсами, опытом и экспертизой. Сотрудничество с внешними структурами для более эффективной реализации социальных практик.

Соответствие ценностям и этике: Обеспечение того, чтобы социальные практики соответствовали высоким моральным и этическим стандартам. Поддержка развития у обучающихся ценностей, связанных с социальной ответственностью и уважением.

Ресурсная поддержка: Обеспечение необходимыми ресурсами, включая финансирование, персонал и материальные ресурсы, для успешной реализации социальных практик.

Континуитет и последовательность: Планирование социальных практик как часть общего образовательного процесса с учетом последовательности и связи с другими компонентами учебной программы.

Инновации и творчество: Поддержка и стимулирование инноваций и творческого подхода при разработке и внедрении социальных практик с целью обогащения образовательного процесса и достижения лучших результатов.

Эти принципы помогают обеспечить успешное планирование и реализацию социальных практик в организациях образования, способствуя развитию социальной активности и гражданской ответственности учащихся.

Этапы планирования и реализации социальных практик

Этап	Описание
1. Определение целей и задач	- Определение конкретных целей и задач социальных практик.
	- Выявление образовательных целей, которые должны быть достигнуты через социальные практики.
	- Установление связи между целями социальных практик и общими образовательными стратегиями.
2. Разработка плана	- Разработка подробного плана для реализации социальных практик.
	- Включение в план конкретных шагов, ресурсов, сроков и ответственных лиц.
	- Учет особенностей и потребностей учащихся, а также соблюдение принципа гибкости и адаптивности.
3. Организация и проведение	- Организация мероприятий и активностей в соответствии с планом.
	- Взаимодействие с учащимися, педагогами, родителями и другими заинтересованными сторонами.
	- Обеспечение доступа к необходимым ресурсам и средствам для реализации социальных практик.
4. Оценка результатов	- Постоянная оценка и измерение результатов социальных практик.
	- Сравнение достигнутых результатов с заранее определенными целями и задачами.

Этап	Описание
	- Анализ эффективности и эффективные корректировки в случае необходимости.
5. Рефлексия и анализ	- Проведение рефлексии и анализа проведенных социальных практик.
	- Определение уроков и выводов для будущих инициатив и улучшения практик.
	- Совместное обсуждение результатов и опыта с учащимися и другими участниками.

Эти этапы помогут организациям образования успешно планировать и реализовывать социальные практики, способствуя развитию социальной активности и гражданской ответственности учащихся.

Каждый этап в процессе планирования и выполнения социальных практик играет ключевую роль в достижении желаемых результатов. Постоянная оценка и анализ этих результатов помогают совершенствовать и улучшать ваши практические действия, что является важным аспектом для будущего развития и совершенствования социальных и образовательных инициатив.

На данной стадии важно проводить мониторинг выполнения социальных практик с целью оценки их эффективности. Это может быть достигнуто путем опроса обучающихся, педагогов и членов общества, которые участвуют в данной инициативе. Кроме того, контроль за активностью обучающихся во время реализации социальных практик также помогает в сборе информации и оценке достигнутых результатов. Такой подход позволяет корректировать и улучшать программы и методики, а также делать более обоснованные решения для будущих проектов.

Среди разнообразных видов социальных практик, которые можно внедрить в средние образовательные учреждения, следует выделить следующие:

Волонтерская деятельность, где учащиеся предоставляют бескорыстную помощь нуждающимся, включая пожилых людей, инвалидов, детей, животных, а также ведут активности по охране окружающей среды и многие другие аспекты.

Благотворительность, в рамках которой обучающиеся могут оказывать поддержку нуждающимся, включая доставку лекарств, проведение профилактической уборки, уборку снега, помощь в доставке до мест отдыха и другие виды помощи.

Реализация социальных проектов, создаваемых и осуществляемых обучающимися, направленных на решение конкретных социальных проблем.

Участие в социальных инициативах, которые направлены на решение конкретных социальных задач в различных сферах, таких как образование, здравоохранение, культура, экология и другие.

Волонтерство, как вид деятельности, направленный на оказание помощи нуждающимся и включающий в себя участие в социальных проектах, общественно полезной работе и предоставлении различных услуг.

Общественно полезные работы, которые выполняются обучающимися с целью улучшения учебного заведения, оказания помощи населению и другие виды добровольной деятельности.

Участие в социальных акциях, направленных на привлечение внимания к социальным проблемам и активное участие в их решении.

Использование социального опыта представляет собой эффективное средство для развития гражданской активности и социальной ответственности обучающихся. При планировании и осуществлении социальных практик в средних образовательных учреждениях следует соблюдать основные принципы и этапы, описанные в данном методическом рекомендации.

3. Факторы, определяющие цели и задачи социальной практики, включают в себя следующие аспекты:

Социальные потребности: Необходимо учитывать актуальные социальные проблемы и потребности в обществе, такие как бедность, бездомность, недоступность здравоохранения и образования, экологические проблемы и другие, и определять цели и задачи социальной практики, направленные на их решение или улучшение ситуации.

Потребности обучающихся: Важно учитывать интересы, увлечения и потребности учащихся, чтобы создать среду, в которой они могли бы активно участвовать и развивать социальные навыки и качества, которые соответствуют их личным ценностям и интересам.

Цели образовательной организации: Задачи социальной практики должны соответствовать целям и миссии образовательной организации. Это может включать в себя развитие гражданской ответственности, развитие лидерских навыков, участие в социальных проектах и другие аспекты, которые способствуют общему образовательному процессу.

Ресурсы и возможности: Необходимо учитывать доступные ресурсы, как финансовые, временные, человеческие и материальные, при определении целей и задач социальной практики, чтобы они были реально выполнимыми и эффективными.

Ожидания общества и стейкхолдеров: Важно учитывать ожидания и потребности общества, родителей, учителей и других стейкхолдеров образовательной организации, чтобы социальная практика была востребованной и имела поддержку в обществе.

Законодательство и нормы: Следует учитывать законодательные нормы и требования, связанные с социальной деятельностью и добровольной работой, чтобы обеспечить соблюдение правил и законов при планировании и реализации социальной практики.

Персональные и профессиональные развитие обучающихся: Цели и задачи социальной практики также могут быть связаны с развитием учащихся как личностей и будущих граждан, включая развитие навыков коммуникации, лидерства, самоорганизации и другие важные компетенции.

Социокультурный контекст: Факторы, такие как культурные и этнические особенности, могут влиять на цели и задачи социальной практики, учитывая специфику общества и его ценностей.

Долгосрочные и краткосрочные цели: Следует определять как краткосрочные, так и долгосрочные цели социальной практики, чтобы обеспечить последовательное развитие учащихся и достижение долгосрочных результатов.

Все эти аспекты в совокупности помогают определить цели и задач. Эти факторы могут взаимодействовать и влиять друг на друга при определении целей и задач социальной практики в организациях среднего образования.

5. Разработка плана реализации социальных практик в организациях среднего образования – важный этап в процессе организации и проведения социальных активностей. Вот некоторые шаги и аспекты, которые следует учесть при разработке такого плана:

Разработка плана социальной практики в организациях образования включает в себя несколько шагов и аспектов, которые следует учесть:

Анализ целей и задач: Начните с определения целей и задач социальной практики. Четко сформулируйте, что вы хотите достичь через данную деятельность.

Определение аудитории: Укажите, кто будет участвовать в социальной практике, будь то учащиеся, студенты, педагоги, родители или другие участники.

Выбор вида социальной практики: Решите, какой вид социальной практики будет проводиться, например, волонтерская деятельность, благотворительность, участие в социальных проектах и т. д.

Определение ресурсов: Оцените необходимые ресурсы, такие как финансы, время, персонал и материальные ресурсы, которые потребуются для реализации социальной практики.

Разработка плана действий: Составьте детальный план действий, включая конкретные шаги, сроки и ответственных лиц за каждый этап.

Оценка рисков: Идентифицируйте возможные риски и проблемы, которые могут возникнуть в процессе реализации социальной практики, и разработайте план действий по их минимизации или устранению.

Взаимодействие с заинтересованными сторонами: С учетом аудитории и целей социальной практики, определите, какие заинтересованные стороны могут внести свой вклад или поддержать проект.

Оценка эффективности: Установите критерии и методы оценки эффективности социальной практики, чтобы определить, достигли ли вы поставленных целей и задач.

Мониторинг и коррекция: Установите систему мониторинга и регулярно отслеживайте ход реализации социальной практики. При необходимости вносите коррективы в план действий.

Подготовка ресурсов и обучение участников: Обеспечьте необходимую подготовку участников социальной практики и доступ к необходимым ресурсам.

Коммуникация и информирование: Учтите в плане коммуникацию с участниками, родителями, администрацией и другими заинтересованными сторонами, чтобы обеспечить информирование и поддержку проекта.

Оценка результатов и отчетность: После завершения социальной практики проведите оценку результатов и подготовьте отчет о выполнении целей и задач.

Эти шаги и аспекты помогут разработать эффективный план для проведения социальной практики в организациях образования.

Пример плана реализации социальных практик в организации образования:

Цель: Повышение уровня социальной активности и ответственности учащихся.

Задачи:

Организация волонтерской группы учащихся.

Проведение благотворительных акций в школе.

Реализация социальных проектов с участием учащихся.

Участие в местных общественных мероприятиях.

Этапы реализации:

Этап 1: Подготовка и Планирование

1. Определение целей и задач социальных практик.

2. Формирование волонтерской группы и выбор лидера.

3. Разработка плана действий и распределение ролей.

4. Подготовка материальных ресурсов и необходимых средств.

Этап 2: Организация волонтерской группы

- Проведение собрания с учащимися для представления идеи и привлечения участников.

- Выбор лидера группы и назначение ответственных за конкретные задачи.

- Обучение участников основам волонтерской деятельности.

Этап 3: Проведение благотворительных акций

- Организация сбора средств и материальных пожертвований в школе.

- Проведение акции «Помощь нуждающимся» с участием волонтеров.

- Доставка собранных средств и товаров нуждающимся.

Этап 4: Реализация социальных проектов

- Выбор социальных проблем, которые будут решаться в рамках проектов.
- Разработка проектных планов и бюджетов.
- Реализация проектов, включая взаимодействие с местными органами и организациями.

Этап 5: Участие в местных Мероприятиях

- Подготовка и участие в мероприятиях, организованных в местном сообществе.
- Проведение презентаций о социальных практиках школы.
- Анализ и обсуждение опыта и результатов на собрании с родителями и администрацией.

Этап 6: Оценка результатов и отчетность

- Проведение оценки эффективности социальных практик.
- Подготовка отчета о выполнении целей и задач.
- Обсуждение дальнейших шагов и планирование будущих социальных инициатив.

Этот план представляет собой конкретный план действий для реализации социальных практик в организации образования с определенными целями и задачами. Можно адаптировать его в соответствии с потребностями и ресурсами вашей школы или учебного заведения.

Организация и проведение социальных практик требует тщательной подготовки, управления ресурсами и постоянного внимания к потребностям участников. Эффективное выполнение этих шагов поможет достичь успешных результатов и улучшить социальную активность обучающихся в организации среднего образования.

Оценка эффективности социальных практик в организациях среднего образования является важным инструментом для определения успеха их выполнения. Ниже представлены различные аспекты и факторы, которые могут влиять на цели и задачи социальной практики:

Достижение поставленных целей и задач: Это оценка успешности достижения целей и задач, учитывая как количественные, так и качественные показатели. Например, можно измерить количество помощи, предоставленной нуждающимся, и уровень активности обучающихся.

Участие и вовлеченность: Этот аспект оценивает активность и вовлеченность обучающихся в социальные практики. Это может включать в себя оценку числа участников, их уровень участия и мотивации.

Влияние на развитие обучающихся: Это оценка воздействия социальных практик на развитие навыков, личностных качеств, гражданской ответственности и других социально значимых характеристик учащихся.

Влияние на целевую аудиторию: Это оценка воздействия социальных практик на целевую аудиторию, такую как нуждающиеся, население района или общество в целом.

Эффективность использования ресурсов: Этот аспект оценивает, насколько эффективно были использованы финансовые, временные и другие ресурсы при реализации социальных практик.

Устойчивость и долгосрочное воздействие: Это оценка устойчивости и долгосрочного воздействия результатов социальных практик. Можно оценить, сохранится ли положительное воздействие после завершения проекта.

Вовлечение общественности: Оценка уровня вовлечения и поддержки со стороны общественности, родителей, местных органов власти и других заинтересованных сторон.

Социальная значимость: Оценка вклада социальных практик в решение конкретных социальных проблем и улучшение качества жизни в обществе.

Оценка уроков и рекомендации: Анализ уроков, извлеченных из опыта реализации социальных практик, и разработка рекомендаций для улучшения будущих проектов.

Качество документации: Оценка качества документации и отчетности о проведении социальных практик, включая фотографии, видеозаписи, отзывы и другие материалы.

Эти аспекты и критерии оценки могут быть использованы для определения эффективности социальных практик в организациях среднего образования и для дальнейшего совершенствования их выполнения.

Методы социальной практики – это набор стратегий, техник и инструментов, используемых в процессе проведения социальных практик с целью достижения определенных социальных и гражданских целей. Эти методы помогают организаторам и участникам социальных практик эффективно взаимодействовать с целевой аудиторией, разрабатывать и реализовывать проекты, а также оценивать результаты и воздействие деятельности на общество.

Основные методы социальной практики могут включать в себя:

Анализ исследований: Использование данных исследований и анализа социальных проблем для определения приоритетов и направлений деятельности.

Образование и просвещение: Проведение образовательных мероприятий, тренингов, семинаров и лекций для повышения уровня знаний и гражданской активности участников.

Медийная деятельность: Использование средств массовой информации, социальных сетей и коммуникационных кампаний для привлечения внимания к социальным проблемам и мобилизации общественности.

Волонтерство: Мобилизация добровольцев для участия в различных социальных и гуманитарных инициативах.

Сетевое взаимодействие: Сотрудничество с другими организациями, государственными структурами и общественными органами для совместного решения социальных задач.

Лоббирование и защита интересов: Защита прав и интересов уязвимых групп на уровне государственных и местных органов власти.

Методы исследования и мониторинга: Сбор и анализ данных для оценки эффективности деятельности и коррекции стратегии в соответствии с полученными результатами.

Социальное предпринимательство: Создание и развитие бизнес-проектов, направленных на решение социальных проблем и улучшение качества жизни.

Контроль: Участники мероприятия могут провести контрольную проверку социальных услуг в своем районе. Это позволит им оценить доступность и качество предоставляемых услуг.

Интервью: Организация интервью с представителями местных общественных организаций и служащими социальных услуг. Участники смогут узнать больше о социальных проблемах в своем районе и способах их решения.

Опрос: Проведение опроса среди обучающихся и местных жителей о их восприятии социальных проблем и возможных путях их решения.

Проектная деятельность: Разработка и реализация социального проекта, направленного на решение конкретной социальной проблемы в районе.

Исследовательская деятельность: Проведение исследования по выбранной социальной проблеме с последующим анализом и предоставлением рекомендаций.

Методы социальной практики могут варьироваться в зависимости от конкретных целей и задач проекта. Они часто комбинируются и адаптируются к конкретным условиям и потребностям целевой аудитории, что позволяет достичь наилучших результатов в решении социальных проблем.

План реализации:

Педагогические основы реализации социальной практики представляют собой совокупность теоретических положений и практических рекомендаций, определяющих цели, задачи, содержание, методы и формы организации социального обучения и воспитания.

Цель социального обучения и воспитания – формирование у обучающихся социально значимых качеств личности, необходимых для успешной социализации и самореализации в обществе.

Педагогические основы реализации социального опыта включают в себя следующие аспекты:

Индивидуализация обучения: Учитывайте индивидуальные особенности и потребности каждого обучающегося при планировании и реализации социальных практик. Это помогает адаптировать опыт к уровню знаний и интересам каждого студента.

Активное участие обучающихся: Стремитесь к тому, чтобы обучающиеся активно участвовали в планировании и реализации социальных практик. Поощряйте их инициативу, предоставляйте возможность принимать решения и организовывать деятельность.

Создание структурированной среды: Обеспечьте структурированную среду, в которой обучающиеся могут безопасно и продуктивно проводить социальные практики. Это включает в себя установление правил и норм, обеспечение необходимых ресурсов и мониторинг выполнения задач.

Рефлексия и обратная связь: Стимулируйте обучающихся рефлексировать над своим социальным опытом и извлекать уроки из него. Предоставляйте им обратную связь, помогая им осознавать свои достижения и области для улучшения.

Сотрудничество: Поощряйте сотрудничество между обучающимися, педагогами и другими участниками социальных практик. Это способствует обмену опытом и более успешной реализации задач.

Интеграция в образовательный процесс: Интегрируйте социальный опыт в образовательный процесс, чтобы он стал частью обучения и развития обучающихся. Показывайте, как социальные практики связаны с учебными целями и академическими предметами.

Поддержка и менторство: Обеспечивайте обучающимся поддержку и менторство со стороны опытных педагогов или специалистов, чтобы им помочь в успешной реализации социальных практик.

Оценка и оценка эффективности: Разрабатывайте систему оценки и оценки эффективности социальных практик. Используйте критерии и инструменты, чтобы измерить достижения обучающихся и уровень социальной активности.

Социальное и этическое обучение: Включайте социальное и этическое обучение в педагогический процесс, чтобы обучающиеся развивали навыки морального выбора и понимания социальных норм.

Системный подход: Подходите к реализации социального опыта системно, учитывая его взаимосвязь с другими аспектами образования и развития личности.

Соблюдение этих педагогических основ поможет создать эффективную и обогащающую среду для социального опыта обучающихся.

Задачи социального обучения и воспитания включают в себя следующие аспекты:

Формирование гражданской и социальной ответственности: Обучение обучающихся осознанию и выполнению гражданских обязанностей, а также активному участию в жизни общества. Задачей является развитие понимания социальных проблем и стимулирование деятельности в их решении.

Развитие коммуникативных навыков: Социальное обучение и воспитание направлены на формирование навыков эффективного общения, слушания и взаимодействия с другими людьми. Это включает в себя развитие навыков конструктивного диалога и решения конфликтов.

Формирование толерантности и уважения к разнообразию: Задачей является развитие у обучающихся уважения к культурным, религиозным и

социальным различиям. Это включает в себя борьбу с дискриминацией и формирование толерантного отношения к окружающим.

Развитие навыков решения проблем: Социальное обучение способствует формированию у обучающихся навыков анализа сложных ситуаций и поиска решений. Это помогает им справляться с социальными проблемами и трудностями.

Поддержка духовного и эмоционального развития: Задача состоит в том, чтобы помочь обучающимся развивать эмоциональную интеллигенцию, управлять своими эмоциями и строить здоровые отношения с окружающими.

Стимулирование социальной активности: Социальное обучение и воспитание должны мотивировать обучающихся к активному участию в жизни общества и принятию социальных инициатив.

Развитие навыков сотрудничества и лидерства: Задачей является формирование навыков совместной работы и лидерских качеств, которые могут быть полезными как в общественной, так и в профессиональной жизни.

Подготовка к самостоятельной жизни: В рамках социального обучения и воспитания обучающиеся могут приобрести навыки, необходимые для успешной адаптации к самостоятельной жизни, включая финансовую грамотность, планирование карьеры.

Познание социальных явлений и процессов: Это включает в себя приобретение знаний о правах и обязанностях в обществе, о структуре и функционировании гражданского общества и государства.

Формирование нравственных ценностей: Задачей является развитие у обучающихся таких нравственных качеств, как доброта, любовь, уважение, доверие, верность. Это включает в себя развитие отзывчивости, сострадания, ответственности и патриотизма.

Развитие коммуникативных навыков и умений в социальном взаимодействии: Это охватывает формирование навыков эффективного общения, сотрудничества и умения разрешать конфликты в социальных ситуациях.

Содержание социального обучения и воспитания определяется, учитывая возрастные и индивидуальные особенности обучающихся, а также социальные потребности общества. Оно состоит из следующих компонентов:

Знания о социальных явлениях и процессах: В рамках этого компонента обучающиеся овладевают основными понятиями обществознания, изучают историю и культуру различных народов, а также основы права и экономики.

Нравственное воспитание: В рамках этого компонента обучающиеся развивают способность различать между добром и злом, формируют нравственные убеждения и ценности. Они развивают чувство совести, чести, доблести, ответственности и сострадания.

Социальное взаимодействие: В рамках этого компонента обучающиеся приобретают навыки общения с другими людьми, сотрудничества и умения разрешать конфликты в социальных ситуациях.

Развитие этических ценностей: Задачей является формирование у обучающихся этических принципов и ценностей, которые направлены на добропорядочное и сознательное поведение.

Подготовка к гражданской активности: Социальное обучение и воспитание способствуют подготовке обучающихся к участию в гражданской и общественной деятельности, включая участие в выборах и работу в общественных организациях.

Эти задачи и компоненты социального обучения и воспитания способствуют формированию у обучающихся активного и ответственного гражданского поведения и развитию их социальных компетенций.

Методы социального обучения и воспитания могут быть разнообразными и включать следующие подходы и инструменты:

Обучение через образцы: Позитивные образцы поведения и личности могут служить мощным методом воспитания. Обучающиеся могут изучать и подражать людям, которые проявляют желаемые социальные качества и ценности.

Дискуссии и групповые обсуждения: Проведение дискуссий и обсуждений позволяет обучающимся обсуждать социальные вопросы, вырабатывать собственные точки зрения и развивать критическое мышление.

Ролевые игры: Ролевые игры позволяют обучающимся переживать различные социальные ситуации и развивать навыки эффективного взаимодействия в реальной жизни.

Проектная деятельность: Проведение социальных проектов и задач позволяет обучающимся применять свои знания и навыки для решения реальных социальных проблем и задач.

Работа в группах: Коллективная деятельность и сотрудничество в группах способствуют развитию коммуникативных навыков, уважения к мнению других и умению работать в команде.

Методы рефлексии: С помощью рефлексивных методов, таких как ведение дневника, обсуждение своего опыта или анализ прошлых событий, обучающиеся могут размышлять над своими действиями и принимать более осознанные решения.

Игры и симуляции: С помощью игр и симуляций можно создать среду, где обучающиеся могут экспериментировать с разными ролями и ситуациями, развивая навыки взаимодействия и принятия решений.

Психологические тренинги: Тренинги могут помочь обучающимся развивать навыки эмоционального интеллекта, управления стрессом и конфликтами, что важно для успешного социального взаимодействия.

Обучение на практике: Практические занятия и опыт в реальной жизни могут быть наиболее эффективным способом усвоения социальных навыков и ценностей.

Выбор методов социального обучения и воспитания зависит от конкретных целей и потребностей обучающихся, а также от контекста образовательного процесса.

Социальный опыт представляет собой активную деятельность обучающихся, направленную на решение разнообразных социальных задач и проблем. Этот опыт может проявляться в различных формах, таких как:

Участие в волонтерских организациях: Волонтерство означает добровольное участие в помощи другим людям с целью решения социальных проблем.

Активное участие в общественных организациях: Общественные организации объединяют людей с общими интересами и целями, направленными на решение социальных вопросов.

Участие в социальных проектах: Социальные проекты представляют собой комплекс мероприятий, направленных на решение конкретных социальных задач и проблем.

Таким образом, социальная практика предоставляет обучающимся возможность активно участвовать в улучшении общества и решении его социальных проблем через разнообразные формы и инициативы.

Социальный опыт играет важную роль в социальном обучении и воспитании учащихся, предоставляя им следующие возможности и преимущества:

Развитие гражданской ответственности: Социальный опыт позволяет учащимся осознать свою роль в обществе и участие в решении его социальных проблем. Это способствует развитию гражданской ответственности и активного участия в общественных делах.

Формирование нравственных ценностей: Участие в социальных мероприятиях помогает обучающимся развивать нравственные качества, такие как доброта, сострадание, уважение и ответственность перед другими людьми и обществом в целом.

Развитие коммуникативных навыков: В процессе социального опыта учащиеся обучаются эффективному общению, сотрудничеству и разрешению конфликтов, что способствует развитию их коммуникативных навыков.

Практический опыт: Социальный опыт предоставляет учащимся возможность приобретения практических навыков и опыта в решении реальных социальных задач, что может быть полезным в будущей жизни и карьере.

Понимание социальных явлений: Участие в социальных мероприятиях позволяет обучающимся лучше понимать социальные явления и процессы, а также осознавать свою роль в них.

Воспитание активных граждан: Социальный опыт способствует формированию активных граждан, готовых участвовать в жизни общества, влиять на его изменения и содействовать развитию социальных ценностей.

Таким образом, социальный опыт играет ключевую роль в формировании личности учащихся и подготовке их к активному участию в обществе.

Социальный опыт играет важную роль в социальном обучении и воспитании учащихся, обеспечивая следующие возможности:

Практическое применение знаний и навыков: Социальный опыт позволяет учащимся применять свои знания и умения в реальной жизни, что делает обучение более практичным и эффективным.

Развитие социальных навыков: Участие в социальных практиках способствует формированию навыков социального взаимодействия, обучая учащихся эффективному общению и сотрудничеству.

Вклад в решение социальных проблем: Социальный опыт позволяет учащимся активно участвовать в решении социальных проблем, внося свой вклад в улучшение общества.

Чтобы обеспечить эффективность социального опыта, следует учесть следующие факторы:

Целесообразность и последовательность: Социальная практика должна быть целенаправленной и включать последовательные шаги, направленные на достижение конкретных целей в рамках системы.

Активное участие обучающихся: Учащиеся должны активно участвовать в социальной практике, принимая на себя роль активных участников, а не пассивных наблюдателей.

Обратная связь: Важно предоставлять учащимся обратную связь о их деятельности, чтобы они могли анализировать результаты и корректировать свою работу в соответствии с учебными целями.

Педагогические основы реализации социального опыта играют ключевую роль в структуре социального обучения и воспитания. Они определяют цели, задачи, содержание, методы и организационные формы социального обучения и воспитания. Социальный опыт представляет собой важный инструмент в рамках социального обучения и воспитания, который дает возможность учащимся применять свои знания и навыки в реальной жизни, приобретать опыт социального взаимодействия и активно участвовать в решении социальных задач.

Условия реализации социального опыта в организациях среднего образования могут включать в себя следующие аспекты:

Цели и задачи: Четко определенные цели и задачи для социального опыта, которые соответствуют образовательным и воспитательным целям учебного заведения.

Программа и планирование: Разработка программы социального опыта, включая определение тем, задач, этапов и временных рамок.

Ресурсы: Обеспечение необходимыми ресурсами, включая финансирование, оборудование, материалы и квалифицированный персонал.

Обучающиеся: Вовлечение обучающихся в активную деятельность и поддержка их участия в социальных практиках.

Мониторинг и оценка: Система мониторинга и оценки эффективности социального опыта, включая сбор обратной связи от участников.

Безопасность: Обеспечение безопасных условий для участия обучающихся в социальных практиках и контроль над рисками.

Сотрудничество: Установление партнерских отношений с внешними организациями, волонтерами и общественными группами для поддержки социальных практик.

Поддержка и обратная связь: Обеспечение поддержки и обратной связи для обучающихся в процессе реализации социального опыта.

Адаптация: Учет особенностей и потребностей разных групп обучающихся, чтобы обеспечить равные возможности для участия.

Документация и отчетность: Ведение документации о ходе и результатах социального опыта, а также предоставление отчетов заинтересованным сторонам.

Акцент на создании индивидуальных проектов выпускников, которые включают в себя отражение социокультурного опыта и способствуют развитию их потенциала.

Модель социального опыта рассматривается как инновационный инструмент образования, который важен для достижения целей государственной образовательной политики и обеспечения конкурентоспособности выпускников в сфере педагогики. Этот инновационный подход направлен на интеграцию усилий в подготовку социально эффективных выпускников и развитие их потенциала через практические и теоретические структуры.

Эти условия помогают создать эффективную среду для реализации социального опыта и достижения его целей в образовательном процессе.

Содержание реализации социального опыта включает в себя следующие аспекты:

Самоуправление в школе, включая участие в организации школьного самоуправления на уровне класса и школы. Это включает в себя организацию различных мероприятий, встреч на уровне класса, группы и школы. В рамках этой деятельности определяются ответственные за различные виды мероприятий, такие как учебные, научно-исследовательские, культурно-массовые, спортивно-оздоровительные, досуговые и туристские.

Самоорганизация и личностный рост обучающихся. Это включает в себя проявление способностей к самоуправлению и демонстрацию возможностей не только в процессе учебы, но и во внеурочной деятельности. Этот процесс также включает в себя сравнение своих результатов с результатами других, конкурентное поведение и корректировку рейтинговой позиции.

Самоорганизация как важный навык в современном мире, где способность эффективно организовывать себя и окружающую среду играет роль в достижении успеха.

Ученическое самоуправление как форма организации жизни группы учащихся, которая способствует развитию их самостоятельности в принятии и реализации решений для достижения социально значимых целей.

Основные задачи ученического самоуправления включают:

- Создание условий для всестороннего развития личности обучающихся.
- Поддержка и развитие интересов учащихся.
- Реализация способностей учащихся в различных областях и помощь в их развитии.
- Социальная защита прав и свобод обучающихся.
- Защита социальных интересов обучающихся.

При управлении деятельностью органов школьного самоуправления придерживаются следующих принципов:

Принцип	Описание
Принцип равенства	Обеспечивает равные возможности и права для всех участников школьного самоуправления.
Принцип открытости и прозрачности	Гарантирует доступность информации и возможность участия всех заинтересованных лиц.
Демократический принцип	Основан на участии всех членов органов школьного самоуправления в принятии решений.
Принцип законности	Подразумевает соблюдение законов и нормативных актов во всех действиях органов школьного самоуправления.
Принцип целесообразности	Ориентирован на достижение наилучших результатов и целей школьного самоуправления.
Моральный принцип	Предполагает соблюдение нравственных норм и ценностей в процессе деятельности.
Принцип коллегиальности и личностного участия	Поддерживает совместное принятие решений и учет мнения каждого члена органов школьного самоуправления.
Принцип совета и согласия	Обеспечивает обсуждение и согласование решений между участниками.
Принцип свободы и самостоятельности	Поддерживает право каждого члена на свободное выражение мнения и самостоятельное принятие решений.
Принцип критики и самокритики	Способствует анализу и улучшению деятельности органов школьного самоуправления.
Принцип разделения полномочий	Определяет четкое распределение обязанностей между членами органов.
Принцип ответственности	Гарантирует, что члены органов школьного самоуправления несут ответственность за свои действия и решения.

Волонтерская деятельность – это форма добровольной деятельности, при которой люди, называемые волонтерами, предоставляют свое время, усилия и навыки для помощи другим и участия в различных социальных и общественных инициативах. Волонтерская деятельность не вознаграждается финансово и выполняется по собственной инициативе.

Волонтеры могут заниматься разнообразными видами деятельности, такими как помощь нуждающимся, участие в благотворительных мероприятиях, экологические инициативы, образовательные программы, работа с молодежью и многое другое. Волонтерская деятельность способствует укреплению социальной солидарности, содействует решению социальных проблем и способствует развитию навыков и ценностей участников.

Важно отметить, что волонтерская деятельность играет значительную роль в обществе и может оказывать положительное воздействие на различные аспекты жизни, включая социальную, экономическую и экологическую сферы.

Интеллектуальная творческая деятельность – это процесс, в ходе которого человек использует свои интеллектуальные способности, знания и креативность для создания новых идей, концепций, проектов или решения сложных задач. Эта деятельность обычно ориентирована на поиск инноваций, развитие новых методов и подходов, а также на обогащение знаний и опыта в определенной области.

Интеллектуальная творческая деятельность может иметь различные формы и выражаться через разнообразные виды творчества, такие как литературное творчество, искусство, научные исследования, разработка новых технологий, дизайн, музыкальное искусство и многое другое. Она подразумевает нестандартное мышление, способность видеть проблемы с разных сторон и находить необычные решения.

Интеллектуальная творческая деятельность играет важную роль в развитии общества и культуры, способствует инновациям и созданию ценных продуктов и идей. Она также может быть источником удовлетворения и самореализации для творческих личностей, а ее результаты могут оказывать положительное воздействие на общество в целом.

Профессионально-ролевая деятельность – это вид социальной практики, в рамках которой обучающиеся имитируют роли и функции определенных профессий или общественных должностей. Она предоставляет учащимся возможность ознакомиться с определенной сферой деятельности, развить навыки и компетенции, связанные с этой профессией или должностью.

Профессионально-ролевая деятельность может включать в себя следующие элементы:

Имитация профессиональных ролей: Обучающиеся играют роли, которые характерны для определенных профессий или общественных должностей. Например, они могут играть роль врачей, учителей, юристов, полицейских и т.д.

Разработка сценариев: Создание сценариев или ситуаций, в которых учащиеся будут выступать в роли определенных профессиональных персонажей. Сценарии могут включать в себя задачи, проблемы и ситуации, характерные для данной профессии.

Практические упражнения: Проведение практических упражнений и заданий, которые помогут обучающимся развить навыки и компетенции, необходимые для успешной реализации профессиональных ролей.

Обсуждение и анализ: После завершения профессионально-ролевой деятельности проводятся обсуждения и анализ результатов. Учащиеся размышляют о своем опыте, выявляют усилия и достижения, а также идентифицируют области для улучшения.

Целью профессионально-ролевой деятельности является предоставление обучающимся возможности лучше понять конкретные профессии или общественные обязанности, развить навыки, связанные с ними, и принимать более информированные решения относительно своей будущей карьеры. Этот вид социальной практики способствует формированию профессиональной ориентации и развитию критического мышления.

Во время социального опыта происходит ряд важных процессов и событий, которые влияют на развитие и обучение участников.

Некоторые из ключевых аспектов, которые могут происходить во время социального опыта:

Практическое применение знаний: Участники социального опыта имеют возможность применить полученные знания и навыки на практике. Это может включать в себя использование теоретических знаний в реальных ситуациях и решение практических задач.

Социальное взаимодействие: Участники вступают в социальное взаимодействие с другими людьми, включая коллег, партнеров, клиентов или общество в целом. Они могут развивать навыки коммуникации, сотрудничества и межличностных отношений.

Практические навыки: Во время социального опыта обучающиеся могут приобретать и совершенствовать различные практические навыки, связанные с выбранной областью деятельности. Это может включать в себя навыки решения конкретных задач, использования инструментов и технологий, а также овладение профессиональными навыками.

Личностное развитие: Социальный опыт может способствовать личностному росту и развитию. Участники могут сталкиваться с различными вызовами, что может помочь им развивать такие качества, как уверенность, решительность, адаптивность и саморефлексию.

Оценка и обратная связь: Важным аспектом социального опыта является оценка и обратная связь. Участники и их наставники или руководители могут анализировать результаты деятельности, выявлять сильные и слабые стороны, а также планировать дальнейшие шаги для улучшения.

Познание социальной реальности: Социальный опыт позволяет участникам лучше понимать социальную реальность и проблемы, с которыми они сталкиваются. Он способствует расширению их обзора и развитию критического мышления.

Внесение вклада в общество: Участники социального опыта могут вносить свой вклад в решение социальных проблем или улучшение окружающей среды. Это может быть важным аспектом их деятельности.

Итак, социальный опыт представляет собой важный этап в образовательном и развивающем процессе, во время которого происходит активное обучение и социализация участников.

Планирование и реализация социального опыта в образовании обычно включает в себя несколько этапов, которые помогают эффективно организовать и провести опыт.

Основные этапы планирования и реализации социального опыта:

Анализ потребностей и целей:

Определение целей и задач социального опыта.

Идентификация аудитории и участников, которые будут вовлечены в опыт.

Анализ потребностей и интересов участников, а также социальных проблем, которые могут быть рассмотрены.

Разработка плана:

Создание детального плана, охватывающего все этапы и этапы реализации социального опыта.

Определение ресурсов, необходимых для проведения опыта (персонал, финансы, оборудование и др.).

Установление временных рамок и сроков проведения опыта.

Подготовка участников:

Обучение и подготовка участников к задачам и обязанностям, которые они будут выполнять в рамках социального опыта.

Разработка методических материалов и обучающих программ, если необходимо.

Реализация социального опыта:

Проведение практических мероприятий и мероприятий, связанных с социальным опытом (например, волонтерская деятельность, проекты, исследования и др.).

Оценка и мониторинг хода реализации опыта, включая сбор данных и обратную связь.

Анализ и оценка результатов:

Анализ полученных данных и оценка эффективности социального опыта.

Оценка достижения поставленных целей и задач.

Выявление успехов и учебных моментов, а также обсуждение

улучшений для будущих проектов.

Завершение и документирование:

Завершение социального опыта и подготовка докладов, отчетов и материалов для документации результатов.

Подведение итогов и рефлексия над опытом.

Распространение опыта:

Рассмотрение возможности распространения полученных знаний и опыта на более широкую аудиторию или другие образовательные учреждения.

Эти этапы могут различаться в зависимости от конкретных целей и характера социального опыта, но они обеспечивают структурированный подход к его планированию и реализации в образовательной среде.

Пример этапов планирования социального опыта:

<i>Этап планирования социальной практики</i>	<i>Пример действия/мероприятия</i>
1. Анализ потребностей и целей	- Определение цели социального опыта: Например, цель - улучшение экологической осведомленности студентов. - Идентификация аудитории: Например, студенты 8-го класса.
	- Анализ потребностей: Изучение текущего уровня знаний и интересов студентов по экологии.
2. Разработка плана	- Создание плана мероприятий: Включает лекции, экскурсии, практические занятия и сбор данных о экологических проблемах в их регионе.
	- Определение ресурсов: Например, требуется привлечение экспертов по экологии и финансовые ресурсы для организации экскурсий.
3. Подготовка участников	- Обучение учащихся основам экологии и методам сбора данных. - Подготовка презентаций и материалов для лекций и занятий.
4. Реализация социального опыта	- Проведение лекций о важности экологии и последствиях загрязнения окружающей среды. - Организация экскурсий в природные резерваты и места загрязнения для практического изучения.
5. Анализ и оценка результатов	- Сбор данных о знаниях и убеждениях учащихся перед и после социального опыта. - Обсуждение учащимися впечатлений и улучшений, которые могут быть внесены в будущих проектах.
6. Завершение и документирование	- Подготовка отчета о проведенных мероприятиях и их результатов.

<i>Этап планирования социальной практики</i>	<i>Пример действия/мероприятия</i>
	- Создание презентации для демонстрации на родительском собрании.
7. Распространение опыта	- Проведение презентации перед другими классами и школьной администрацией.

Этот пример демонстрирует, как можно структурировать планирование и реализацию социального опыта, начиная с анализа потребностей и заканчивая распространением опыта и его документированием. Каждый этап имеет конкретные действия и мероприятия, которые помогают достичь целей социального опыта.

Социальный опыт может принимать различные формы, которые позволяют обучающимся развивать социальные навыки, участвовать в активностях, направленных на решение социальных проблем и вносить свой вклад в общество. Вот некоторые из форм социального опыта[13]:

Волонтерство: Участие в добровольной деятельности, направленной на помощь нуждающимся и решение социальных проблем. Это может включать работу в благотворительных организациях, помощь бездомным, волонтерскую помощь в больницах и школах.

Социальные проекты: Реализация проектов, целью которых является решение конкретных социальных задач. Примерами могут быть проекты по экологии, борьбе с бедностью, развитию местных сообществ и другие.

Участие в общественных организациях: Присоединение к общественным организациям, которые занимаются решением конкретных социальных вопросов. Это может включать участие в студенческих советах, молодежных организациях и других сообществах.

Социальные исследования: Проведение исследований и анализа социальных проблем, чтобы выявить их причины и разработать рекомендации для улучшения ситуации.

Образовательные проекты: Участие в образовательных мероприятиях и программах, направленных на обучение и развитие социальных навыков. Это может включать тренинги по лидерству, семинары по межкультурному взаимодействию и т. д.

Социальные практики: Практика, связанная с решением социальных задач в рамках учебных программ. Например, студенты медицинских школ могут проводить практику в больницах, помогая пациентам.

Медиа-проекты: Создание медиа-контента, направленного на привлечение внимания к социальным проблемам. Это может включать в себя создание документальных фильмов, статей, блогов и т. д.

Межкультурные обмены: Участие в программе обмена, которая позволяет обучающимся познакомиться с другими культурами, развивать межкультурные навыки и повышать понимание разнообразия.

Социальные мероприятия: Организация и участие в мероприятиях, направленных на сбор средств для благотворительных целей, повышение осведомленности о социальных проблемах и привлечение общественного внимания. Эти формы социального опыта позволяют обучающимся развивать социальные навыки, активно участвовать в жизни общества и вносить свой вклад в решение социальных проблем.

В соответствии с Законом Республики Казахстан от 30 декабря 2016 года «О волонтерской деятельности», волонтеры имеют определенные права и обязанности. Основные права волонтеров включают [14 Законом Республики Казахстан от 30 декабря 2016 года «О волонтерской деятельности»]:

Право на свободу и неприкосновенность личности: Волонтеры имеют право на уважение своей личности и неприкосновенность.

Право на участие в волонтерской деятельности по своему выбору: Волонтеры имеют право выбирать виды деятельности, в которых они желают участвовать.

Право на обучение и подготовку: Волонтеры имеют право на обучение и подготовку, необходимую для выполнения волонтерских задач.

Право на информацию: Волонтеры имеют право на получение информации о волонтерских возможностях, целях и задачах организации.

Право на социальную защиту: Волонтеры могут иметь право на социальную защиту в соответствии с законодательством.

Право на признание и поощрение: Волонтеры имеют право на признание и поощрение своей деятельности и достижений.

Право на участие в принятии решений: Волонтеры могут иметь право участвовать в принятии решений, связанных с волонтерской деятельностью.

Право на конфиденциальность: Волонтеры имеют право на конфиденциальность в отношении информации, полученной в процессе волонтерской деятельности.

Право на защиту прав и интересов: Волонтеры имеют право на защиту своих прав и интересов перед организацией, в которой они выполняют волонтерскую деятельность.

Право на отказ от участия: Волонтеры имеют право отказаться от участия в волонтерской деятельности в любое время.

Помимо прав, волонтеры также несут определенные обязанности, которые могут включать в себя выполнение волонтерских задач в соответствии с договором, соблюдение правил и норм организации, уважение прав и интересов других участников и др.

волонтеры также несут определенную ответственность за свои действия и выполнение волонтерских обязанностей. Основные виды ответственности волонтеров включают:

Ответственность перед организацией: Волонтеры должны соблюдать правила и положения организации, в которой они выполняют волонтерскую

деятельность. Они должны выполнять порученные им задачи в соответствии с договором или соглашением о волонтерстве.

Ответственность перед другими участниками: Волонтеры должны уважать права и интересы других участников волонтерской деятельности, а также соблюдать конфиденциальность информации, полученной в процессе деятельности.

Ответственность за безопасность: Волонтеры должны соблюдать меры безопасности и заботиться о своем и охраняемых ими лицах во время выполнения волонтерских задач.

Ответственность за качество работы: Волонтеры несут ответственность за качество и результаты своей деятельности. Они должны стараться выполнять свои задачи на высшем уровне профессионализма.

Ответственность перед обществом: Волонтеры также несут ответственность перед обществом за свою волонтерскую деятельность и вклад в решение социальных проблем.

В целом, ответственность волонтеров заключается в выполнении своих обязанностей и соблюдении установленных норм и правил, а также в уважении прав и интересов других участников и общества в целом.

Благотворительность — это добровольное предоставление финансовых, материальных или иных ресурсов на поддержку нуждающихся, общественных проектов или организаций, целью которых является улучшение благополучия общества и помощь тем, кто находится в бедственном положении. Благотворительность может проявляться в различных формах, включая пожертвования, волонтерскую деятельность, поддержку благотворительных организаций и т.д.

Основные черты благотворительности:

Добровольность: Благотворительные действия выполняются по собственной воле, без принуждения или обязательства.

Альтруизм: Целью благотворительных действий является помощь другим, улучшение их положения, а не личная выгода.

Общественная значимость: Благотворительность направлена на поддержку социальных, образовательных, медицинских, культурных и других проектов и организаций, способствующих общественному благополучию.

Разнообразие форм и методов: Благотворительные действия могут проявляться как в финансовой помощи, так и в предоставлении времени и усилий волонтеров.

Прозрачность и отчетность: Доброжелатели и организации, занимающиеся благотворительностью, часто предоставляют отчеты о расходовании средств и результатах своей деятельности, чтобы обеспечить прозрачность и доверие со стороны общества.

Благотворительность играет важную роль в поддержке нуждающихся, борьбе с социальными проблемами и способствует формированию более справедливого и заботливого общества.

Меняющийся мир вносит изменения и в нашу жизнь. Мы осознаем наши цели и понимаем, как их достичь. Благотворительность также развивается в этом направлении. Учащиеся могут активно участвовать в помощи нуждающимся, организуя благотворительные мероприятия, такие как концерты, ярмарки и аукционы. Помощь детям, оказавшимся в трудных жизненных ситуациях, и поддержка в их социальной адаптации - общие задачи для всех нас.

Для поддержания здоровья детей и обеспечения их физического и духовного развития в Семейном кодексе установлены нормы, обязывающие родителей заботиться о здоровье, физическом, психическом, духовном и нравственном развитии своих детей. Государство гарантирует право каждого ребенка на жизнь и принимает меры для продления его жизни и обеспечения полноценного физического и духовного развития.

Сохранение и защита права ребенка на жизнь и развитие позволяют ему нормально расти и раскрывать свою личность. Важным элементом для ребенка является его социальное окружение. Семейное воспитание в положительной обстановке способствует полному развитию физических и умственных способностей ребенка.

Однако, при осуществлении родительских прав, родители не вправе наносить вред физическому и психическому здоровью детей, а также их нравственному развитию. Методы воспитания детей должны исключать жестокое обращение и эксплуатацию.

Полномочия по защите интересов ребенка и осуществлению права на жизнь и воспитание в семье передаются органам опеки и попечительства. Это предполагает два важных направления их деятельности: предотвращение потери детьми родительской опеки и организацию правоотношений по размещению несовершеннолетних, лишенных родительской опеки.

Стратегия государственной службы направлена на защиту прав несовершеннолетних детей и устранение проблемы беспризорности и

безнадзорности. Указанные законы содержат основные категории детей, требующих государственной поддержки, и включают все организации и службы, занимающиеся детьми и семьями с детьми, находящимися в сложной жизненной ситуации. Неспособность семьи обеспечивать воспитание и уход за детьми является одним из главных причин возникновения категории детей, находящихся в сложной жизненной ситуации. Поэтому практическая деятельность нацелена, в первую очередь, на оказание помощи детям, оказавшимся в такой ситуации, и снижение их численности.

Социальные услуги для детей предоставляются организациями, выполняющими мероприятия по социальной поддержке, включая социальные, бытовые, медико-социальные, психолого-педагогические и правовые услуги, а также материальную помощь и социальную реабилитацию детей, находящихся в сложной жизненной ситуации, а также обеспечение их занятости, когда дети достигают рабочего возраста (независимо от формы собственности и правового статуса), и также гражданами, занимающимися предпринимательской деятельностью в сфере социального обслуживания детей.

Благотворительность – это актуальное и важное понятие в современном обществе. Она означает добровольное предоставление финансовых, материальных или временных ресурсов для поддержки тех, кто нуждается в помощи или поддержке. В современном мире множество людей и организаций активно занимаются благотворительностью с целью улучшения условий жизни менее обеспеченных слоев населения, борьбы с социальными проблемами, оказания помощи при бедствиях и катастрофах.

Актуальность благотворительности обусловлена несколькими факторами:

Социальная ответственность: Все больше людей и компаний осознают свою социальную ответственность и стремятся внести вклад в улучшение общества и окружающей среды.

Социальные проблемы: Существует множество социальных проблем, таких как бедность, бездомность, голод, болезни и др., которые требуют вмешательства и поддержки.

Глобализация и информационные технологии: Современные технологии и глобализация позволяют быстро и эффективно организовывать и распространять благотворительные инициативы, привлекать доноров и волонтеров со всего мира.

Повышенная осведомленность: Люди становятся более информированными о проблемах в мире благодаря СМИ и интернету, что побуждает их к активной поддержке благотворительных организаций.

Солидарность: Времена кризисов и бедствий усиливают чувство солидарности, и люди готовы помогать тем, кто оказался в беде.

Таким образом, благотворительность остается актуальной и важной составляющей современного общества, способствуя улучшению жизни людей и решению социальных проблем.[15]

Трудная жизненная ситуация может возникнуть по разным причинам и охватывать различные сферы жизни человека. Вот некоторые типичные ситуации, которые могут привести к трудной жизненной ситуации:

Бедность: Недостаток материальных ресурсов, низкий доход, безработица и отсутствие финансовой стабильности могут создавать серьезные трудности.

Развод и семейные конфликты: Развод, разрыв отношений между родителями или конфликты внутри семьи могут оказать негативное воздействие на детей и взрослых.

Болезни и инвалидность: Физические или психические заболевания, инвалидность или хронические заболевания могут привести к трудностям в самообслуживании и социальной адаптации.

Бездомность: Отсутствие постоянного жилья и места жительства может быть серьезной трудной жизненной ситуацией.

Семейная утрата: Потеря близких родственников, супруга или супруги может вызвать эмоциональные и финансовые трудности.

Насилие и обиды: Физическое, эмоциональное или сексуальное насилие, а также домогательства могут привести к трудной жизненной ситуации.

Наркотическая и алкогольная зависимость: Зависимость от наркотиков или алкоголя может разрушить жизнь человека и его семьи.

Сложности в образовании и занятости: Отсутствие образования или доступа к качественному образованию, а также трудности с поиском работы и карьерным ростом могут привести к трудной жизненной ситуации.

Экологические и природные бедствия: Стихийные бедствия, как наводнения, пожары, землетрясения и другие катастрофы, могут вызвать чрезвычайные ситуации и потребовать помощи.

Миграция и беженство: Переселение, беженство или миграция могут создать сложности в адаптации к новой среде и обстоятельствам.

Это лишь несколько примеров ситуаций, которые могут привести к трудной жизненной ситуации. Важно понимать, что каждый человек может столкнуться с уникальными вызовами, и поддержка со стороны общества и организаций может быть необходима для помощи в справлении с такими ситуациями.

Все указанные категории детей и семей имеют право на получение поддержки как со стороны государства, так и со стороны общества для преодоления сложных ситуаций и защиты прав и законных интересов ребенка. Следующие группы семей, которые находятся в трудной жизненной ситуации и подлежат социальному обслуживанию:

Семьи, у которых есть дети-сироты и дети, оставшиеся без попечения родителей.

Семьи, в которых есть дети-инвалиды с ограниченными физическими и умственными возможностями.

Семьи, в которых есть инвалиды, включая детей-инвалидов, а также семьи с нетрудоспособными или длительно больными членами.

Малообеспеченные семьи, которые имеют ограниченные финансовые ресурсы.

Семьи, потерявшие родителей или детей вследствие их смерти.

Семьи и граждане, столкнувшиеся с чрезвычайными ситуациями, такими как стихийные бедствия или аналогичные происшествия.

Семьи беженцев и вынужденных переселенцев, находящиеся в новых условиях и среде.

Семьи, где существует неблагоприятный психологический климат, который требует вмешательства и поддержки.

Семьи, в которых дети и женщины подвергаются различным формам физического, сексуального или психологического насилия.

Семьи, в которых родители или законные представители несовершеннолетних не выполняют свои обязанности по воспитанию, обучению и содержанию детей, отрицают их, оказывают негативное воздействие на их поведение или обращаются к ним с жестокостью.

Все эти семьи и дети имеют право на социальную поддержку и защиту, чтобы помочь им справиться с трудностями и обеспечить их благополучие.

Указанные категории семей, в общем и целом, обладают способностью к самостоятельному выполнению своих основных функций и обычно имеют достаточно высокую мотивацию для решения возникающих проблем. Однако при определенных условиях, таких как продолжительное воздействие одного или нескольких негативных факторов, которые негативно влияют на атмосферу в семье, эти семьи могут перейти в категорию, требующую государственной защиты. В некоторых случаях они могут даже столкнуться с риском отказа от воспитания своих собственных детей. Поэтому такие семьи включаются в группу семей с потенциальным риском социального сиротства. Раннее выявление и оказание им поддержки способствует сохранению ребенка в своей биологической семье.

Действия, предпринимаемые для предотвращения попадания семей и детей в группу риска их оказания в трудной жизненной ситуации, включают в себя:

Раннее выявление семей и детей с потенциальными рисками. Это включает в себя систематический мониторинг и оценку условий жизни семей, а также обнаружение факторов, которые могут представлять угрозу благополучию детей.

Предоставление социальной поддержки семьям в рискованных ситуациях. Это может включать в себя консультации и психологическую поддержку, помощь в решении жилищных и материальных проблем, а также доступ к образовательным и тренинговым программам.

Профилактическая работа с родителями и детьми. Это может включать в себя обучение родителей навыкам воспитания и решению семейных конфликтов, а также проведение мероприятий по повышению осведомленности и навыков детей в области безопасности и здоровья.

Сотрудничество с другими организациями и учреждениями, такими как школы, медицинские учреждения и правоохранительные органы, для обмена информацией и координации усилий по предотвращению сиротства и защите интересов детей.

Систематический анализ данных и оценка эффективности предпринятых мер для постоянного улучшения программ и стратегий профилактики сиротства и защиты детей.

Этапы действий специалиста по работе с семьями и детьми, находящимися в группе риска и оказавшимися в трудной жизненной ситуации:

таблица –1

Этап	Действия специалиста
1. Идентификация	- Сбор и анализ информации о семье и детях.
	- Оценка условий жизни и факторов риска.
	- Определение потенциальных угроз для детей и семьи.
	- Установление контакта с семьей и детьми.
2. Оценка рисков	- Оценка уровня риска и его характеристик.
	- Определение наличия факторов, способствующих риску.
3. Планирование	- Разработка индивидуального плана поддержки и помощи.
	- Определение конкретных целей и задач.
	- Выбор методов и инструментов вмешательства.
4. Реализация	- Предоставление социальной, психологической и другой поддержки в соответствии с планом.
	- Оказание помощи семье и детям по необходимости.
	- Мониторинг выполнения плана и его коррекция.
	- Анализ эффективности предпринятых мер.
5. Оценка результатов	- Оценка изменений в условиях жизни семьи и благополучии детей.

Эти этапы помогают специалисту систематически подходить к работе с семьями и детьми, находящимися в рискованных ситуациях, и обеспечивать эффективное оказание поддержки и помощи.

Также семья может получить следующие услуги: - посещение клубов, центров и т.д.[15].

Виды деятельности:

- участие в тренингах, тематических семинарах, направленных на укрепление детско-родительских отношений;

- участие в оздоровительных мероприятиях (праздники, экскурсии, посещение театров и др.);
- участие в мероприятиях, направленных на подготовку ребенка к самостоятельной жизни, профориентацию и (или) трудоустройство;
- консультации психологов, социальных педагогов, юристов;
- диагностическое обследование семей психологом (по запросу семьи);
- иные услуги по оказанию помощи ребенку и семье, взявшей его на воспитание.

Организация благотворительных акций для детей и семей, оказавшихся в трудной жизненной ситуации, может быть значительным вкладом в поддержку и помощь им.

Некоторые этапы и рекомендации по организации таких акций:

Определение целей и потребностей:

Определите, какие конкретные потребности у детей и семей, находящихся в трудной ситуации, вы хотите удовлетворить через акцию.

Составьте список целей и приоритетов.

Планирование:

Сформируйте команду организаторов, включая координаторов, волонтеров и специалистов, которые будут участвовать в подготовке и проведении акции.

Разработайте подробный план мероприятия, включая дату, место проведения, бюджет, список мероприятий и временные рамки.

Финансирование:

Идентифицируйте источники финансирования для акции. Это могут быть пожертвования от участников, спонсоры, гранты и другие источники.

Оцените бюджет акции и учтите расходы на организацию и выполнение целей.

Привлечение участников:

Распространите информацию о мероприятии среди сообщества, школ, университетов, организаций и социальных сетей.

Пригласите знаменитостей, лидеров мнений и других влиятельных личностей поддержать акцию.

Мероприятия:

Разработайте разнообразные мероприятия для акции, которые могут включать благотворительные концерты, ярмарки, аукционы, спортивные соревнования, лекции и другие формы развлечений.

Учтите интересы и потребности детей и семей, которых вы поддерживаете.

Сбор средств:

Организируйте сбор средств в рамках мероприятий. Это может включать продажу билетов, аукционов, благотворительных взносов и другие способы.

Информационная кампания:

Создайте информационную кампанию, чтобы рассказать о целях и результатах акции.

Используйте социальные медиа, локальные СМИ и другие каналы для привлечения внимания к акции.

Поддержка и вовлечение детей и семей:

Вовлеките детей и семьи, которые нуждаются в помощи, в мероприятия акции.

Предоставьте им возможность выразить свои потребности и мнения.

Отчетность и прозрачность:

Ведите учет всех собранных средств и их целевого использования.

Предоставьте отчет о результатах акции и расходах участникам и спонсорам.

Завершение:

Оцените успехи, извлеченные из акции, и подумайте о возможности проведения подобных мероприятий в будущем.

Организация благотворительных акций может помочь обеспечить детей и семьи в трудной ситуации необходимой поддержкой и помощью, а также привлечь внимание общества к их проблемам.

Помощь семье на уровне неотложной поддержки направлена на защиту ребенка от возможного насилия со стороны детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей[16].

Семьи могут получить следующие услуги:

- посещение «мобильной группы» в составе педагога-психолога, социального педагога и юриста при необходимости;
- консультирование по горячей линии, а также через Интернет, с помощью программы Skype;
- социально-педагогический патронаж семьи, принявшей ребенка (детей) на воспитание;
- психодиагностика семейного кризиса;
- индивидуальное социально-правовое и психологическое консультирование;
- педагогическая коррекция;
- другие услуги по оказанию помощи ребенку и семье, его воспитавшей [17].

Необходимо учитывать формы работы с семьями, оказавшимися в трудной жизненной ситуации, хорошо зарекомендовавшие себя в опыте работы специалистов центров поддержки семьи и детей.

1. Систематическая работа с семьями, оказавшимися в трудной жизненной ситуации. Добавьте членов расширенной семьи. Поиск ресурсов в социальной среде.

2. Работа в сфере «детско-родительских» отношений в семье, столкнувшейся со сложной жизненной ситуацией: вовлечение отца в воспитание ребенка, создание функциональных отношений между матерью и ребенком [18].

3. Работа в сфере супружеских отношений в семьях, находящихся в трудной жизненной ситуации: создание функциональных отношений между супругами, повышение уровня взаимного сотрудничества родителей.

4. Индивидуальная работа с членами семьи, испытывающими стресс – снижение тревожности, работа с травмами, повышение осознанности, оживление своих ресурсов.

5. Этапы работы с ситуацией в контексте помощи семьям, находящимся в кризисной ситуации: выявление целевой группы, точек входа в проблемную ситуацию, получение и сбор предварительной информации о проблемной ситуации, установление контакта с семьей: отсутствие доверия к сотрудничеству. Особенности взаимодействия с ними. Мотивационное интервью.

6. Помощь жертвам домашнего насилия.

7. Особенности работы с зависимой семьей.

8. Особая помощь семьям, воспитывающим ребенка с особенностями развития.

9. Профилактика девиантных родителей.

10. Профессиональные риски специалистов, работающих с семьями, находящимися в трудной жизненной ситуации.

Используя предложенные формы работы, специалисты могут найти наиболее подходящую форму работы для конкретной семьи и постараться оказать ей помощь и поддержку.

Социальный педагог работает в каждой школе страны. Данное направление социальной работы направлено на успешную адаптацию учащихся к школе, координацию деятельности семьи и общества и влияние на них для достижения этой цели.

Школьный социальный педагог помогает учащимся, их семьям, учителям и школе в целом справиться с такими проблемами, как прогулы, социальная изоляция, агрессивное поведение, расстройства и последствия различных физических, эмоциональных и материальных проблем.

Социальный педагог в школе:

- решение проблем, связанных с поведением учащихся, участием в занятиях, успеваемостью;

- ознакомление с материальным положением студентов, оказание поддержки;

- создание политики и стратегии преодоления школьных проблем;

- установление связи между семьей и школой [19].

Встречаясь с родителями в школе или дома, они помогают семьям решить их проблемы.

Особой заботой работников социальной защиты является выявление детей, подвергшихся насилию, жертв семейного насилия, а также детей с физической, эмоциональной или умственной отсталостью. Им оказывается социальная помощь, привлекаются психологи, юристы, медицинские работники. Чтобы больные дети не отставали в учебе, служба организует для них домашнее или больничное обучение. Большую роль в интеграции детей с отклонениями в развитии играют работники социальных служб [20].

Функции службы социальной защиты:

- уход за детьми, исключенными из школы;
- оказать поддержку родителям в переводе ребенка в другое образовательное учреждение;
- выявлять детей, которые незаконно работают во время школьных занятий, решать проблемы, связанные с их обучением;
- общий контроль за выполнением правовых норм, касающихся детского труда;
- контроль посещения детских коллективов и детских центров;
- поддержка детей, получающих образование вне школы (консультирование, на дому, в лечебных центрах) [19].

Социальные работники помогают людям всех возрастов, всех рас, религий и национальностей, бездомным и безработным. Термины «консультирование» и «терапия» в работе социального работника используются как синонимы. Цель специалиста семейной терапии – помочь установить конструктивные отношения между членами семьи, что требует от специалиста занять нейтральную, объективную позицию по отношению ко всем членам семьи. Работа социального работника с семьей включает в себя следующие виды услуг: финансовая помощь; социальная защита; семейная терапия; детский сад; бытовые услуги [21].

Социальный психолог может использовать технологическую карту исследования семьи, представленную в таблице

1. При поиске ресурсных точек важно определить, в чем заключается жизненный кризис. Современная психология предлагает способы понять и измерить стресс и невзгоды.

Первый подход: любые изменения требуют стресса и адаптации.

Второй подход: выделите повседневные привычки и трудности основанный на повседневной жизни.

Третий подход: хронический стресс. Это постоянные стрессы в жизни человека (отсутствие работы, плохие условия жизни, низкий доход).

А. Каннер и др. определяют повседневные неприятности как «стрессовые события в повседневной жизни, которые приводят к нарушениям благосостояния и воспринимаются как опасные, унижительные, разрушительные или дорогостоящие» [22].

Ежедневную стрессовую нагрузку можно разделить на:

- проблемы, связанные с домашними делами;
- трудности в воспитании детей;
- рост цен на продукцию и товары;
- беспокоиться о деньгах;
- увеличение нагрузки и т.д. б.

Семья – первая жизненная среда жизни человека (если ему повезет) и он старается сохранить ее на протяжении всей своей жизни. Семья часто сталкивается с трудными ситуациями, которые объективно нарушают жизнь человека или его семьи или субъективно воспринимают ее как сложную и трудноразрешимую.

Расстройства психического здоровья детей дополняют картину ситуации и требуют раннего распознавания и рассмотрения специалистами, работающими с этим заболеванием, при планировании программ помощи.

ПРОЕКТЫ, КОТОРЫЕ БУДУТ РЕАЛИЗОВАТЬСЯ В ОРГАНИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНОГО ОПЫТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ

Обучающихся могут разработать индивидуальный проект в рамках одного или нескольких учебных предметов, демонстрируя свои достижения в самостоятельном освоении содержания и методов выбранных областей образования и деятельности. Исследование должно быть направлено на определение способности школьников конструировать, анализировать и систематизировать полученные знания, а также их способности достигать поставленных целей и задач.

Виды индивидуальных проектов, разрабатываемых обучающимися, могут быть следующими:

- информативно-познавательный
- Социальное
- исследовать
- креативность.

Каждый автор проекта разрабатывает и проводит его вместе с наставником помогает создать работающий алгоритм в рамках исследования. В ходе обучения обучающихся проводит лист самооценки.

Разработка проекта состоит из следующих этапов: Организационный, активный, этап защиты и оценки проекта.

В ходе организации студенты определяют тему проекта, должен решать проблемы, ставить цели и задачи.

В период деятельности студенты принимают непосредственное участие в реализации проекта занимается на этом этапе осуществляется сбор информации по теме, анализ, интерпретация, формализация полученной

информации.

Период защиты проекта. Отдельные проекты будут защищены путем представления проделанной работы перед экспертной комиссией. Защита отдельных проектов должна осуществляться с соблюдением норм санитарно-эпидемиологической безопасности. Должен быть независимый наблюдатель, обеспечивающий прозрачность исследований, проводимых в сфере защиты.

Социальные проекты. Вместе с обучающимися можно разрабатывать и реализовывать социальные проекты, направленные на решение конкретных социальных проблем: проекта «Өр талапты, озық ойлы жас ұлан»

В рамках национальных ценностей осуществляются пути и методы привития ценностей детям и подросткам через проект «Өр талапты, озық ойлы ұлан» с целью развития у человека красноречия, тяги к учебе, коммуникативной языковой культуры, читательской грамотности.

Кроме того, существуют следующие способы воспитания детей через привитие ценности как национальный интерес, совесть и стремление согласно их возрасту:

А) Привитие через пример

Дети и подростки учатся, наблюдая и копируя поведение взрослых. Вот почему родители дома и учителя в школе должны соответствовать этим качествам, постоянно повторять и показывать их в своих делах и поступках, что является самым большим примером для подрастающего поколения.

Б) Введение в учебную программу

Очень важно преподавать воспитание на ценностях, интегрируя его в образовательный процесс и формальную учебную программу. По формату, ведение дискуссии, постановка задачи на ситуационное исследование, беседу и т.д. может быть реализован через введение в учебную программу ценности воспитания.

В) Обучение навыкам критического мышления

Практика критических ответов на этические дилеммы и моральные вопросы, адаптация к обсуждениям, дебатам и рефлексивным упражнениям разовьют их навыки критического мышления и позволят им оценивать ценности в различных контекстах.

Г) Приводить примеры из жизни

На конкретных примерах из истории, известных событий, литературы и личного опыта можно понять, как реализуются ценности воспитания и их влияние на личность и общество в целом. Рассматривая исторические события и приводя примеры развития из прошлого казахского народа, дается возможность детям и подросткам понять практическую значимость этических качеств личности, формируемые на основе национальных и общечеловеческих ценностей воспитания.

Д) Возможность размышлять и оценивать себя

Обучающихся следует поощрять на оценивание своих действий и поведения на основе национальных и общечеловеческих ценностей воспитания. Их нужно поощрять, помогать ставить личные цели и следить за их прогрессом через реализацию данных качеств.

Е) Приглашаем родителей к сотрудничеству

Лучше работать вместе с родителями и влиять на них, чтобы организовать семейные мероприятия (беседы и т.д.), прививающие национальные и общечеловеческие ценности дома. Или пригласить гостя с опытом и идеями, либо организовать встречи таких людей с детьми.

Ж) Создание приятной атмосферы в классе

На уроках необходимо создавать позитивную среду, готовую к взаимной поддержке, а не тотальную, одностороннюю обстановку. Это должна быть среда, в которой обучающиеся чувствуют себя в безопасности, чтобы выражать свои мысли, задавать вопросы и обсуждать различные точки зрения.

В рамках проекта формируется информационная грамотность и навыки распознавания языка и литературы у обучающихся путем проведения литературных марафонов, квестов, буккроссингов, челленджей, буктрейлеров и дебатов, интеллектуальных конкурсов.

Проект «Еңбегі адал жас өрен»

В целях широкой пропаганды культуры честного труда и трудолюбия реализуется проект «Еңбегі адал жас өрен».

Проект направлен на формирование ценности как человеческий труд и прославление культа труда. Проект призван поддержать обучающихся в определении их профессиональной направленности, научить их честно и ответственно выполнять свои обязанности, трудиться и научить уважать чужой труд.

Необходимо отметить и то, что квалифицированный специалист упорно трудится для выполнения поставленной перед ним задачи, является настоящим патриотом своего дела. Нужно пояснить, что настоящий трудящийся человек – это честный, который берет на себя ответственность за каждое дело, за каждый шаг, ценит труд других.

В содержании деятельности, проводимой в рамках проекта, обучающиеся должны быть направлены на развитие навыков правильного и эффективного планирования своего времени, финансовой грамотности, принятия решений, целенаправленных действий. Проект направлен на формирование любви к труду и снижение социального инфантилизма в обществе, основная задача проекта это формирование молодого поколения, добивающихся успеха благодаря упорному труду, а также популяризация успешных людей, добившихся успеха в жизни упорством и честным трудом.

Именно воспитание у обучающихся уважения к труду будет способствовать преодолению увлечения компьютерными играми, лени, снижению заболеваемости лудоманией.

Великий Абай сказал: «Труд – отрада, лень – жестокий бич». Труд и человек неотделимы друг от друга. Труд возвысил человека над животным миром, способствовал не только его физическому развитию, но и умственному и духовному. От первых каменных орудий, орудий из дерева и кости до компьютеров – таков гигантский путь развития человека. Труд создал самого человека.

Работа связана с формированием человека как личности, его самоопределением, постепенным узнаванием окружающего мира на протяжении всей жизни.

В современной школе проблемы привития детей к труду не потеряли своей актуальности. В связи с этим сегодня в обществе стоит вопрос о необходимости обновления трудового воспитания с учетом современных достижений науки и национальных традиций.

А) Трудовое воспитание и профессиональное самоопределение реализуется через:

- ✓ воспитание у детей и молодежи уважения к труду и людям труда, трудовым достижениям;

- ✓ формирование умений и навыков самообслуживания, потребности трудиться, добросовестного, ответственного и творческого отношения к разным видам трудовой деятельности, включая обучение и выполнение домашних обязанностей;

- ✓ развитие навыков совместной работы, умения работать самостоятельно, мобилизуя необходимые ресурсы, правильно оценивая смысл и последствия своих действий;

- ✓ содействие профессиональному самоопределению, приобщению

- ✓ детей и молодежи к социально значимой деятельности для осмысленного выбора профессии.

Б) Стимулирование инициативности и предпринимательства.

Помимо традиционных видов трудовой деятельности, участники будут знакомиться с основами предпринимательства, реализовывать свои микропроекты и развивать командные навыки.

Б) Развитие социальной ответственности.

Учащиеся будут привлекаться к социально значимым проектам, таким как помощь пожилым людям, благоустройство территорий и экологические акции.

В) Продвижение культуры саморазвития.

Стимулирование интереса к самостоятельному изучению новых областей знаний, умений и навыков, а также развитие культуры непрерывного образования.

Г) Вовлечение родителей и общества.

Содействие формированию диалога между поколениями, а также создание платформы для обмена опытом и знаниями между взрослыми и молодёжью.

В целом проект «Еңбегі адал жас өрен» направляет создавать условия для всестороннего развития личности, признания значимости труда и формирования активной жизненной позиции молодежи.

Для реализации проекта необходимо проведение совместных мастер-классов для обучающихся с успешными работниками села или города, где они проживают, фестивалей ремесла, научных профорientационных проектов, конкурсов, организация практик на производственных площадках и предприятий области.

Проект «Ұрпаққа аманат»

В целях широкой пропаганды идеи государственности и патриотизма реализуется проект «Ұрпаққа аманат».

Проект станет площадкой для прославления ценностей национального интереса, совести и стремления. Данный проект, который прививает человеку любовь к родному краю, Родине, верное служение во благо общества.

Главной ценностью в рамках проекта является патриотизм. Это прекрасное качество, которое возникает из любви человека к родному краю и Родине. Патриотизм – это, в первую очередь, уважение каждого человека к своей семье и окружающей среде.

Патриотизм начинается с сохранения национального языка, культуры, религии, литературы и истории. Причина в том, что это качество формируется в человеке с молоком матери и кровью отца.

Поэтому, если мы научим молодое поколение любить страну и землю, уважать национальные ценности, мы сможем привить им дух патриотизма. «Поколение, воспитанное в духе национальных ценностей, произведет полезного гражданина, который скорбит о нуждах и интересах нашего народа», – считает активист «Алаш» Мустафа Шокай. Соответственно очень важно приучать ребенка к национальным ценностям.

Человек, который любит свою Родину больше, чем душу, дорожит ее национальными ценностями, скорбит о потере своего народа, можно назвать патриотически настроенным гражданином. В целях воспитания духа патриотизма нам необходимо прославлять великих деятелей нашей страны, таких как Абай Кунанбайулы, Ыбырай Алтынсарин, Шокан Уалиханов, Алихан Букейхан, Ахмет Байтурсинов, Миржакип Дулатов, Каныш Сатбаев, Кажимукан Мунайпасов, постоянно пропагандировать их нравственный облик, отвагу и мужество подрастающему поколению. Точно так же, если мы хотим проявить в ребенке патриотизм, необходимо возродить работу патриотических организаций (волонтеров), занимающихся воспитанием детей и подростков. У нас нет таких организаций, которые работают в направлении как «Жас ұлан», но они не в состоянии выполнять такие задачи, как сохранение национальных ценностей и

привитие патриотизма на их уровне. Чтобы сформировать у ребенка патриотизм, необходимо постоянно прославлять неизгладимый героизм героев нашей страны. От самоотверженной храбрости таких героев, как Кабанбай батыр и Богенбай батыр во время джонгарского нашествия, героев национально-освободительных восстаний, таких как Есет Котибарулы, Исатай Тайманулы, Махамбет Отемисулы, Кенесары Касымов, а также Бауржан Момышулы, Толеген Токтаров, Рақымжан Кошқарбаев, Маншук Маметова, Алия Молдагулова, проявившие отвагу в годы ВОВ, Хиваз Доспанова, герои нации, герои вчерашнего декабрьского восстания 1986 года Кайрат Рыскулбеков, Лаззат Асанова, ведь прославление героизма молодежи обязательно пробудит в них чувство патриотизма .

Великий Абай говорил: «Характер передается ребенку от трех разных людей: первый – от родителей, второй – от учителя, третий – от друга». Большое влияние на формирование патриотизма оказывают родители, местность, где родился или вырос. Ведь любовь к Родине начинается с семьи. Именно поэтому семья является решающим фактором в воспитании ребенка. В семье происходит взросление ребенка, формируются первые признаки нравственности.

Дух патриотизма – единственная сила, позволяющая независимой стране влиться в ход мировой цивилизации и занять достойное место в мировом сообществе. Самое главное здесь то, что молодое поколение должно воспитываться в семье с большим патриотизмом. Бауыржан Момышулы: «Наша история богата героями, наш народ высоко прославлял героизм и считал его символом гражданственности и личности. Героизм останется традицией из поколения в поколение. Поколение людей, не знающих своего прошлого, не получивших образования и обучения, пусты, и их будущее бесплодно. Наш казахский народ – героический народ». Ведь героизм отважных героев, не отдавших врагу необъятную равнину, сражавшихся до последней капли крови на своих землях, и рыдавших за Родину, не прикасаясь ухом к подушке, всегда будет уроком для следующего поколения.

В рамках проекта будет пропагандироваться мужество детей школьного возраста в чрезвычайных ситуациях, победителей международных и республиканских конкурсов и олимпиад, конкурсов изобретательства.

Проект «Жеткіншектің жеті жарғысы»

Проект «Жеткіншектің Жеті Жарғысы» реализуется с целью формирования правовой культуры детей, раннего воспитания гражданственности и патриотизма. В формировании у обучающихся чувства ответственности перед обществом и родителями и духа патриотизма по отношению к Родине имеют место «Ақи немесе жомарттық» Алып Ер Тонга, мудрый человек аль-Фараби, «Құтты білік» Юсупа Баласагуни, «Хәл» Яссауи, «Толық адам» Абая Кунанбаева, «Ар-ұждан» Шакарима Кудайбердиулы и трудах других просветителей казахского народа, которые являются основным

посылком для формирования у обучающихся национальных и общечеловеческих ценностей.

Аль-Фараби подчеркивал при обучении важность чтения и запоминания прочитанного, чтобы ребенок был сообразительным. Он показывает, что интеллект способствует мышлению человека, суждению, пониманию науки и искусства, добродетели и играет ведущую роль на пути к счастью.

А в своем произведении «Құтты білік» Юсуп Баласагун описывает, какими должны быть поведение, знания, интеллект членов общества. Подчеркивая недостаток интеллекта у необразованного человека, он заключает, что человек может созреть только со знаниями, интеллектом решить многие сложные задачи и достичь своего идеала.

Идеи Коркыта ата, жаждавшего вечной жизни, аль-Фараби, разработавшего философию, сформировавшую облик доброжелательных жителей, и Юсупа Баласагуни, писавшего о развитии и совершенствовании человека, получили продолжение в произведениях Махмуда Кашкари, Ахмед Югинеки, Ходжа Ахмет Ясави и другие мыслители.

В педагогическом наследии казахов важным считается размышления поэтов и жырау различных исторических периодов о качествах, составляющих облик поколения, чтобы укрепить национальное единство и стать самостоятельной страной. Асан Кайгы, искавший удобное место для людей «Жерұйық», говоривший о защите страны и нуждах казахского народа, о качествах казахского народа воспевал Казтуган жырау, о качествах, необходимых казахской нации и для благодатного будущего казахов были описаны в поэмах Шалкииза, Жиёмбета, Ақтамберди, Бухар жырау.

Кроме того, сохранение целостности страны является гражданским долгом, благородным долгом каждого человека, а честное служение народу, полезность человечеству, патриотизм, трудолюбие, стремление к учебе являются самыми благородными качествами человека. Народное наследие, оставленное лидерами нации, нашли отражение в сегодняшнем проекте «Жеткіншектің Жеті Жарғысы».

Мы показываем, что идеи, начиная с Коркыт ата, менялись в соответствии с течением и требованиями времени, однако продолжали быть актуальным во все времена становления казахского народа. Данные идеи нашли свое отражение и в трудах, педагогическом наследии просветителей Ыбырай Алтынсарина, Абая Кунанбаева, Шакарима Кудайбердиұлы и Алашордынцев.

Проект «Ұлттық мектеп лигасы»

Проект «Ұлттық мектеп лигасы» реализуется в целях повышения культуры здорового образа жизни личности при формировании качественного будущего нации, широкой пропаганды физической культуры.

В рамках проекта выполняются следующие задачи:

- привлекать обучающихся к регулярным занятиям физической культурой и спортом;

- популяризация массового и национального спорта среди обучающейся молодежи, выявление талантливых детей в спорте.

- применение методических указаний по соблюдению принципов одного из известных казахских поэтов, фольклориста, ученого, известный сын Алашского народа Машхура Жусипа Копеева «6 состояний здоровья» (чистый воздух, правильное питание, движение, спокойный сон, хорошее настроение, отсутствие стресса).

СОЦИАЛЬНЫЕ АКЦИИ

Организовать данный вид обслуживания во внеклассном пространстве школы. Таким образом, оживляя и приближая молодежь к культуре. Общественная деятельность и современные формы современного искусства, которые обогащают жизнь вне школы. Одним из таких объектов являются акции и флешмобы.

Акция – это действие, направленное на достижение какой-либо цели.

Акция – активная форма работы, проводимая участниками движения в школах, клубах, на концертах, спортивных праздниках.

Цель акции может быть разной: информирование, пропаганда здорового образа жизни, привлечение новых участников движения.

Роль участников движения в действиях зависит от его целей и содержания. В одном случае это раздача листовок и буклетов, во втором – проведение тематического дня, а в третьем – участие в телепередаче.

Воспитательная, развивающая или коррекционная деятельность, особенно профилактического содержания в школе, может осуществляться путем проведения социально-психологических мероприятий. С помощью акции можно быстро и беспрепятственно донести нужную идею до многих детей и подростков (родителей, учителей), обратить внимание на проблему. Действие – позволяет беспрепятственно распространять ряд положительных ценностей и устанавливать ориентиры.

Акция – это вид игры, не мешающий развитию другой деятельности детей и взрослых, но имеющий свое содержание, правила и запланированные результаты.

Цели акции:

1. Обращение внимания на существующую проблему (актуализация). Это может быть проблема, волнующая определенную группу школьников, или проблема, которую взрослые определили для профилактической работы. Таким образом, основным этапом акции является деятельность по привлечению внимания субъектов образовательного процесса к актуальной проблеме, в том числе по распространению информации.

2. Создание условий для формирования толерантного поведения

подростков;

3. Распространение информации о правилах конструктивного общения между субъектами образовательного процесса.

4. Изучить отношение учащихся (учителей, родителей) к существующей проблеме.

Социальные акция – это рекламная возможность повлиять на окружающий мир. В ходе социальной акции участники не только получают информацию о проблемах и трудностях, но, если проблемы не решаются, вместе ищут пути решения этих проблем и способы жизни в них.

В школе (классном коллективе) могут проводиться следующие виды мероприятий:

- исследовательская: анкетирование различных групп учащихся, учителей и родителей;
- реклама: пропаганда моральных и социальных ценностей и т.д.;
- социально-педагогическое воздействие на изменение сознания, поведения и отношения обучающегося (учителя, родителей);
- профилактический, в его содержание входит предупреждение кризисных ситуаций, аддиктивного поведения, формирования вредных привычек и т.п. профилактика.

В разработке и реализации акции можно выделить несколько этапов:

1. Подготовительный период.

В ходе разработки и подготовки акции необходимо определить, на решение какой проблемы она направлена, кто является ее целевой группой, какова ее цель и какие задачи она решает. Может быть очень ценным советчиком для детей и подростков.

Организаторы акции должны четко ответить на 3 вопроса.

Первый вопрос: «Что мы хотим делать?» (до начала акции)

Например:

- повысить осведомленность учащихся о вопросах;
- признание важности идеи акции;
- обращать внимание;
- привлекать студентов к решению социальных проблем;
- увеличение количества участников акции (по сравнению с предыдущей акцией);

Второй вопрос: «Что должна понимать целевая аудитория?» (в течение акции)

Третий вопрос: «Какие действия должны предпринять люди?» (конце акции).

Также необходимо указать организационные моменты, такие как место и время, форма.

Цель акции должна быть сформулирована в виде лозунга, лозунг – легкий и долговременный.

Например, акции можно проводить на тему «уход от стресса».

Организация и разработка любой акции – проблемная ситуация обеспечивается исследованием и постановкой проблемы, созданием группы исполнителей, распределением задач и зон ответственности между членами команды.

Методическая подготовка – цели и задачи, выбор формы ее проведения, разработка сценария акции, подготовка необходимых материалов и атрибутики.

Информационная подготовка социальной акции:

Создание и воспроизведение информационной продукции социальной акции: стикеры, флаеры, плакаты, баннеры, флаеры.

Рекомендации по оформлению информационного материала:

- листовка должна быть красочной, потому что ее задача – привлечь внимание;

- листовка может содержать фразы молодежного сленга, при создании призыва к действию можно использовать различные мотивы, которые могут повлиять на выбор ребенка (например: вы хотите продемонстрировать свои лидерские качества, хотите весело провести свободное время, изучите новое дело...)

- информационный материал, представленный на странице, должен быть кратким и конкретным, так как человек должен получить максимум информации за короткий промежуток времени.

- Психологическая готовность акции обеспечивается путем инструктирования группы водителей и исполнителей. Важно, чтобы обучающиеся (команда) знали общий сценарий, ответственный за каждый этап проведения акции.

Основной этап - реализация сценария социальной акции.

Аналитический этап подразумевает подведение итогов акции, определение ее перспектив на будущее.

Команда проекта подводит итоги и анализирует социальную акцию.

Тема обсуждения-деятельность команды на всех этапах социальной акции. Изучаются успешные и не успешные стороны его подготовки и проведения, уточняются причины и факторы, повлиявшие на его результативность, обрабатываются и излагаются материалы обратной связи, рассматриваются содержание, форма проведения социальной акции, насколько она соответствует ее целям и задачам.

Важно определить дальнейшие перспективы развития сценарного плана акции: уместно ли его повторение, необходимо ли совершенствовать содержание и технологию его проведения, можно ли «заполнить» *испытанную форму социальной акции другим содержанием?*

При проведении акции следует руководствоваться следующими принципами

- Принцип личной и социальной ответственности. Личная ответственность

это ответственность за данное действие, являющееся звеном общего дела. Плохое выполнение порученного дела ставит под угрозу эффективность и результативность всей акции.

- Принцип открытости. В этом процессе участвуют многие обучающиеся разных возрастов.

- Принцип учета возрастных и индивидуальных особенностей целевой группы и иных условий проведения социальной акции.

- Командный принцип. Акции-командная деятельность. Силой одного человека это невозможно осуществить. Поэтому важно, чтобы каждый член команды четко представлял как общую идею сценария, так и задачи своего рабочего участка в рамках акции. Командные отношения иерархичны и строятся в соответствии с типом подчинения: организатор – исполнитель. Основными характеристиками командных отношений являются партнерство и сотрудничество

- Принцип самореализации. Социальная акция – Школа гражданского опыта и становления. Участие в социальных акциях создает условия для творческой самореализации личности, позволяет проявить способности в различных сферах деятельности.

- Принцип обратной связи. При проведении социальных акций важно чувствовать настроение целевой группы, формировать отношение к социальной деятельности, собирать мнение о социальной акции. Для реализации данного принципа необходимо разработать средства получения обратной связи. Это может быть опрос или другие специальные методы (дерево настроения, зеркало, книга мнений, Интервью и т. д.).

- Принцип наглядности и развлечения. Реализация данного принципа может быть обеспечена:

- в спецодежде участников акции (футболка, кепка, галстук, жилет, сценарные костюмы);

- плакат, с музыкальным и другим дизайном;

- другие эффекты сценария (бумажные змеи, воздушные шары, фейерверки).

Реализация данных принципов является важным условием результативности и успешности проведения социальной акции.

При организации акций участие является инструментом развития.

Подростки и их сообщества не развиваются как пассивные наблюдатели. Только при непосредственном участии они могут развивать способности и навыки, формировать стремления и добиваться самоутверждения. Компетентность возникает в результате приобретенного опыта. Чем важнее что-то присутствие, тем более опытным, компетентным и уверенным становится этот человек, что побуждает его к более эффективному участию.

Роджер Харт создал отличный инструмент, используя метафорический образ лестницы для анализа различных уровней вовлеченности. На основе его разработки предлагается сравнительная таблица того, что мешает и помогает организаторам акций «лестница Харта» [23].

Что помогает, а что мешает подросткам самостоятельно организовывать акции:

Таблица 4

+ Помогает	- Мешает
<ul style="list-style-type: none"> - Повышение самооценки - Больше понимания проблемы - Личностный рост, развитие - Самоопределение, самоопределение - осуществление профориентации - Свою гражданскую позицию - возможность реализации - Овладение профессиональными навыками, ориентацией - Повышение общественного статуса - Получение круга общения - Членство в группе 	<ul style="list-style-type: none"> - Некомпетентность - Низкая мотивация - Нет доверия взрослых - Они серьезные - Отклоняется - Нет традиции добровольной работы - Организационные - нет навыков - Использовать их в личных целях - боязнь использования - Нехватка времени

«Важные особенности акции» - это беззаботность и оригинальность. Она не мешает тем, кто не хочет ее замечать, жить обычной жизнью, делая жизнь людей, готовых присоединиться к ней, ярче. Акции относятся к технологиям косвенного воздействия, когда учащиеся (педагоги) добровольно участвуют в мероприятии, а цели достигаются путем передачи ценностей путем открытия для себя новых знаний, подведения итогов, присоединения к специально организованным мероприятиям. При этом сами дети и подростки определяют меру участия в акции. Также влияние одной из акций – мероприятия ощущают не только его непосредственные участники, но и посредники. При проведении акции часто внедряется принцип «донести информацию», при котором дети вовлекают других в самостоятельное участие, видят преимущества и результативность. На протяжении всей жизни акции создают в школе определенное настроение, доминирующее эмоциональное состояние; школа сплоченная, а люди в ней – близкие и интересные собеседники.

Участие в общественных организациях «Акция»

Цель акции:

- Информацию о важности участия в общественных организациях увеличить.
- Стимулирование обучающихся к участию в общественных организациях.

Задачи акции:

- Различные виды общественных организаций обучающихся и информирование об их деятельности.
- Участие в общественных организациях развитие личности и общества покажите, как это способствует.
- Для привлечения обучающихся к деятельности общественных организаций создание условий.

Формат акции:

- Участие в акциях и мероприятиях общественных организаций.
- Проведение информационных кампаний и конкурсов.
- Организация встреч с представителями общественных организаций.

План акции:

1- этап: Подготовка.

- Разработка плана акции.
- Определение целевой аудитории.
- Разработка информационных материалов.

2-этап: Реализация.

- проведение акций и мероприятий общественных организаций.
- проведение информационных кампаний и конкурсов.
- организация встреч с представителями общественных организаций.

3-этап: Оценка результатов.

- Анализ результатов акции.
- Выработка предложений по дальнейшему развитию акции.

Виды акций и мероприятий, которые можно провести в рамках акции:

Участие в субботниках и благотворительных акциях.

Субботники и благотворительные акции - важные мероприятия, которые помогают улучшить окружающую среду. Они позволяют каждому человеку внести свой вклад в улучшение окружающей среды или жизни нуждающихся людей.

Субботники – это традиционные общественные мероприятия, проводимые по выходным. Они могут быть сосредоточены на уборке мусора, ландшафтном дизайне, посадке деревьев и других полезных работах. Субботники могут проводить как отдельные лица, так и группы, организации и даже целые города.

Многочисленные преимущества участия в субботниках и благотворительных мероприятиях:

- Во-первых, это отличный способ сделать что-то полезное для общества.
- Во-вторых, это знакомство с новыми людьми и поиск новых знакомств возможность.
- В-третьих, это отличный способ провести время на свежем воздухе и освежиться.

Как найти субботник или благотворительную акцию?

- Обращение в местную администрацию или представителей общественных организаций;
- Получить от них информацию о том, какие мероприятия проводятся по региону;
- Поиск информации в социальной сети. В сети есть множество сайтов, которые публикуют объявления о субботниках и благотворительных акциях.
- Спросить друзей и знакомых.

АКЦИЯ НА ТЕМУ ОБУЧЕНИЯ В ПРОФИЛЬНЫХ КЛАССАХ И КРУЖКАХ

Цель акции:

- Пропаганда обучения в профильных классах и кружках.
- Повышение информированности обучающихся о преимуществах профильного обучения.
- Помощь обучающимся в выборе профильного направления обучения.

Задачи акции:

- Организация информационно-просветительских мероприятий о профильном обучении.

- Проведение конкурсов, викторин и других мероприятий, направленных на повышение интереса обучающихся к профильному обучению.

- Организация встреч обучающихся с представителями профильных организаций.

Форматы проведения акции:

- Устная речь, презентации, информационные стенды и буклеты.

- Конкурсы, викторины, Олимпиады.

- Мастер-классы, экскурсии, встречи с представителями профильных организаций.

Целевая аудитория:

- Учащиеся 5-11 классов

- родители

- педагоги

Основные мероприятия акции:

Организация встреч обучающихся с представителями профильных организаций. Представители профильных организаций информируют учащихся о своей работе, о том, какие знания и навыки необходимы для успешного обучения в профильном классе или кружке, и о перспективах трудоустройства после окончания школы.

Проведение конкурса рисунков и плакатов на тему «профильный класс – мой выбор». Конкурс помогает обучающимся проявить свои творческие способности и задуматься о своем будущем.

«Что я знаю о профильном обучении?». Викторина обучающимся позволяет проверить знания о профильном обучении и получить новые сведения об этом направлении.

Ожидаемые результаты акции:

- Повышение информированности обучающихся о преимуществах профильного обучения.

- Повышение интереса обучающихся к профильному обучению.

- Улучшение качества подготовки обучающихся к выбору профессии.

Обучающиеся знакомятся с различными профессиями и направлениями деятельности *мастер-классы*

С успешными людьми, добившимися успеха в выбранной ими области

Встречи.

Конференции

Викторины и конкурсы.

При проведении акции важно учитывать следующие моменты:

- Целевая аудитория. Акция адресована учащимся и их родителям направленности.

- Содержание акции. Акция должна быть интересной и познавательной.

- Формат акции. Формат акции должен быть удобным для участников должен.

- Реклама акций. Как можно больше людей должны знать об этом для этого акция должна быть широко объявлена.

Шаблон сценария акции:

- Вступительное слово водителя. Цель и задачи водительской акции рассказывает историю.

- Мастер-классы. Обучающиеся занимаются различными профессиями и знакомятся с направлениями.

- Встреча с успешным человеком. Обучающиеся в выбранной ими области беседует с успешным человеком, добившимся успеха.

- Конференция. Профильное обучение экспертов и участие в кружках рассказывает о преимуществах.

- Викторина. Обучающиеся о профильном обучении и кружках отвечает на вопросы.

- Заключительное слово водителя. Ведущий подводит итоги акции.

Ожидаемые результаты акции:

- Профильное обучение обучающихся и участие в кружках получает информацию о преимуществах.

- Родители обучающихся обучают своих детей профилю обучения и получает информацию о том, как это помогает в выборе.

- Обучающиеся и родители участвуют в профильном обучении и кружках больше заинтересован в участии.

Организация коллективной творческой деятельности – помогает направлять коллектив обучающихся к социально значимой деятельности-на основе улучшения и самосовершенствования окружающей жизни педагогов и обучающихся, совместной заботы близких и далеких людей. Благодаря творческому использованию этого метода жизнь коллектива учащихся становится значимой и эмоционально насыщенной. В этом случае ученики воспринимают учителя как умного друга, товарища, искреннего и понимающего, готового к общению с учениками и умелого умного друга[24].

Коллективная творческая деятельность

Это форма организации воспитательной деятельности, основное средство современной методики воспитания.

Их важнейшие особенности: практическая направленность, коллективная организация, творческий характер.

Коллективная деятельность-прямое взаимодействие членов коллектива, направленное на совместное достижение общей цели. Воспитательный потенциал коллективной деятельности определяется выбором вида совместности (совместная-индивидуальная, совместная-последовательная, совместная-взаимодействие) и вида организационной деятельности

(индивидуальная, групповая, Коллективная) в конкретных условиях деятельности коллектива.

Коллективная организационная деятельность входит в особый вид воспитательной деятельности – «коллективная творческая деятельность».

Коллективный-он продумывается, разрабатывается, планируется, организуется совместно, исполняется.

Творчество означает непрерывный поиск лучших решений.

Дело в том, что все вместе разрабатываются и реализуются для решения важных личных и социальных проблем.

Цели группового и коллективного взаимодействия:

- развитие мышления в процессе совместного творческого поиска и решения проблем;

- создание дополнительной мотивации решения проблемы в результате лично значимого сотрудничества;

- формирование межличностных отношений, готовности к сотрудничеству и пониманию других;

- развитие самосознания, самоопределения и самореализации;

- моделирование деловых отношений;

- формирование благоприятного психологического микроклимата в группе.

Коллективная деятельность основана на различных методах организации совместной деятельности внутри группы.

Особенности коллективной деятельности:

- группа делится на подгруппы для решения и выполнения конкретных задач;

- задание делится на долю каждого участника;

- состав группы может меняться в зависимости от цели деятельности.

Командная работа включает в себя:

- организация совместных действий

- связь

- отношения

- взаимопонимание

- взаимопомощь

- взаимная коррекция.

Виды групповой работы: дискуссии, дискуссии, круглые столы, учебные встречи, семинары и др.

Методы работы:

- работа в группах сменного состава: деловая игра, круглый стол и др.

- «творческая группа –Лаборатория»;

- «конструкторское бюро» и др.

Элементы командной работы:

- постановка задачи и инструкция о ходе работы;

- планирование командной работы;
- индивидуальное выполнение задания;
- обсуждение результатов;
- уведомление о результатах;
- подведение итогов, общее заключение о достижениях.

Основная задача учителя-организовать взаимодействие между группами для достижения одной общей для всех цели.

Функции учителя при работе группы:

- контролирует рабочий процесс;
- отвечает на вопросы;
- урегулирование спора;
- оказывает помощь.

Способы организации коллективного взаимодействия

1. Небольшие группы получают одну и ту же задачу, а после ее выполнения представляют результаты в устной или письменной форме, сравнивают с результатами других групп, а также дополняют друг друга, исправляют ошибки и оценивают эффективность командной работы.

2. Группы получают разные задания, но работают на общий результат. После завершения работы групп результаты объединяются, и происходит групповое взаимодействие.

3. Группы получают разные задания, а после выполнения представляют результат на общее обсуждение

4. Работа групп по принципу «эстафеты» Двигаются задачи, а не группы. Каждой группе дается задание, она начинает работу, через определенное время задание передается другой группе по кругу, и эта группа получает задание от группы, расположенной по кругу, до него и продолжает его выполнять. Таким образом, каждая группа вносит свой вклад в решение когнитивных проблем. В конце работы каждой группы возвращается исходное задание, группа обобщает результаты коллективной работы и представляет конечный результат для общего обсуждения вопроса.

Условия успешной реализации коллективного и группового взаимодействия

- Положительная взаимозависимость. Для достижения ребенком определенного результата

Направленность;

- Межличностное общение. Четкое определение целей группы;
- Совместная разработка норм и принципов группового взаимодействия;
- О ходе и результатах работы в процессе групповой рефлексии

совместная оценка;

- Сочетание групповой и индивидуальной оценки результатов деятельности и учет личной доли каждого;

- Специфика учителя, выступающего в качестве координатора деятельности позиция.

Социальное проектирование – это вид деятельности, имеющий непосредственное отношение к развитию социальной сферы, организации эффективной социально значимой деятельности, преодолению различных социальных проблем.

Проект – это ограниченное по времени мероприятие, направленное на создание новых продуктов и услуг или получение принципиально новых результатов.

Признаки проекта:

- временные ограничения;
- уникальность;
- планирование;
- наличие продукта, получение реального результата, непрерывный контроль и коррекция.

Принципы проектирования

- Принцип фокусировки
- Принцип последовательности
- Принцип преемственности
- Принцип точности
- Принцип ресурсобеспечения

Этапы реализации проекта:

- Инициатива;
- Планирование;
- Выполнение;
- Мониторинг и контроль;
- Завершение проекта, заключение.

Структура проекта

- Актуальность (постановка проблемы)
- Цель (SMART);
- Задания;
- Общая цель проекта;
- Формы и механизм реализации (планирование);
- Ожидаемые результаты (в соответствии с целями и задачами);
- Ресурсное обеспечение;
- Критерии оценки эффективности.

Вопросы, помогающие разработать модель организации социального опыта обучающихся:

1. Сформулируйте цель-стратегию. Для этого необходимо организовать социальный опыт учащихся в школе (незащищенных слоев населения (пенсионеры, инвалиды, ветераны, сироты и др.)

- научиться видеть социальные проблемы, находить способы помочь им;
- ознакомление с условиями и содержанием отдельных социальных процессов, происходящих в современном обществе;
- научиться сотрудничать с другими людьми и вести совместную работу;
- знакомство с конкретными социальными технологиями и их реализацией;
- научиться самостоятельно ставить цели своей социальной деятельности, определять средства ее реализации, анализировать результаты;
- научиться вступать в деловые отношения с организациями или частными лицами;
- найти различные способы построения деловых отношений (научиться общаться с незнакомыми взрослыми, представиться, познакомиться, договориться, сотрудничать), понять, как выстраивается взаимодействие между представителями власти и общественности;
- получение опыта поиска работы; Работа с деловой документацией учимся делать;
- ознакомление с процедурой выборов, понимание правил участия в выборах и др.).

2. Объясните, почему эта цель важна для Вас

3. Определите сроки (1 месяц, 1 полугодие, год, 2 года и т. д.)

4. Определите виды социального опыта, который вы организуете в школе
(пассивный, активный, преобразующий)

5. Конкретизировать каждый выбранный вид социального опыта (встречи с представителями пассивно – социальных институтов, Оценочная деятельность и т.д., Активно-волонтерская деятельность, лидерская работа, участие в школьном самоуправлении и т.п., Помощь социально незащищенным слоям населения, общественно полезные дела и т.п.)

7. определите взаимосвязь:

- виды социального опыта (если в вопросе 4 выбрано несколько видов) или конкретные действия, установленные в вопросе 5.

8. Определите, кто будет главным героем при организации этой деятельности

--	--	--

9. Определите базу социального опыта

--

10. Подумайте, каких социальных партнеров вы привлекаете к этому занятию.

--

11. Подумайте, как, когда и с кем реализовать модель.

Срок	Форма	Краткое содержание	Кого вы привлекаете к социальному практику

12. Представьте модель графически

Идея паспорта проекта

Название проекта _____

Руководитель проекта _____

Вопрос, который необходимо решить _____

Краткое описание проекта _____

Целевая аудитория _____

Цель проекта _____

Механизм реализации проекта _____

Это либо проектная идея, либо ее реализация аналогами
преимущества механизма _____

Ресурсное обеспечение проекта _____

Ожидаемый результат в реализации проекта

Формы взаимодействия с родителями в организации социальной практики

Стандартные формы взаимодействия с родителями:

Родительское собрание – общение с родителями учащихся-наиболее распространенная и эффективная форма общения. Собрание организуется и проводится один раз в месяц или ежеквартально, в зависимости от возраста обучающихся и особенностей класса. Есть много вариантов проведения родительского собрания. Их характер и направленность подсказывает сама жизнь, система организации работы в детском коллективе.

Лекция - это форма психолого-педагогического просвещения, раскрывающая сущность той или иной проблемы образования. Родительская лекция способствует повышению педагогической культуры родителей, их психолого-педагогической компетентности в семейном воспитании, созданию единых подходов к воспитанию учащихся семьи и организаций образования. В определении тематики мероприятий участвуют родители.

Конференция - расширение знаний о воспитании обучающихся, форма педагогического просвещения, предусматривающая углубление и закрепление. Большое значение в воспитательной работе школы имеют родительские конференции (общешкольные, классные). На родительских конференциях обучающиеся должны обсудить актуальные проблемы общества, членом которого они являются. Тематические конференции по обмену опытом воспитания обучающихся представляют достойный интерес, привлекают внимание родителей и педагогического сообщества, деятелей науки и культуры, представителей общественных организаций.

Индивидуальные тематические советы – дела и поведение ребенка в школе – обмен информацией, которая дает четкое представление о его проблемах. Индивидуальное консультирование должно иметь ознакомительный характер и способствовать установлению хороших связей между родителями и педагогом.

Родительский комитет. Особенно деятельность родительского

комитета форма, которую можно выбрать на весь учебный год.

Родительский актив – это опора педагогов, при умелом взаимодействии они совместно решают общие задачи. Родительский комитет стремится вовлечь родителей и детей в организацию общественно значимых дел, решение проблем жизни коллектива.

- Нестандартные формы взаимодействия с родителями
- Брифинг - короткие вопросы, требующие четкого ответа

- Встреча в короткие сроки. На вопросы обучающихся отвечают родители и педагог. Организация этой работы не займет много времени. Из числа родителей совместно с педагогом выбирается инициативная группа, отвечающая на вопросы.

- Интерактивные досуговые мероприятия. Коллективные активные акции, праздники, мероприятия, мероприятия с участием обучающихся, родителей, педагогов. Здесь взрослые становятся примером для подрастающего поколения активной жизненной позиции. Интерактивные формы работы с родителями включают:

- Дискуссии
- Игры
- Тренинги
- Кейс-стади

Детские и родительские проекты. Организационно-активная форма-они проводятся в течение года в рамках различных видов образовательной деятельности. Например, исследовательское и экспериментальное «я хочу знать все». Учащиеся не только делают открытия в школе вместе с педагогом, но и укрепляют свои знания, экспериментируя с родителями вне класса.

Семейный клуб – это перспективная форма работы с родителями, учитывающая насущные потребности семей и способствующая формированию активной жизненной позиции участников процесса.

Родительский ринг – разрабатывается в ответ на вопросы, выбранные родителями. На один и тот же вопрос отвечают две семьи. У них могут быть разные позиции, разные мнения. Остальные родители поддерживают их аплодисментами. Эксперты родительского ринга-классники, в ответах определяют, какая семья правильно произнесла ответ.

Кейс. Можно разработать кейс-задания по методическому сопровождению социального опыта обучающихся.

Гражданское общество с принципами свободы и открытости актуализирует способность человека самостоятельно осуществлять выбор в политических, экономических, профессиональных, бытовых и иных условиях. Воспитание подрастающего поколения может включать в себя деятельность по формированию у него навыков управления свободой, т. е. самостоятельной постановки личностно-социально значимых целей, проектирования траектории их достижений во всем социальном пространстве, прогнозирования возможных

результатов, планирования времени, самостоятельного нахождения необходимой информации и др.

Совет администрации школы: необходимо обеспечить прозрачность образовательного пространства в школе, организуя процесс внедрения обучающихся в социальную практику.

Разработать программу методической поддержки педагога на основе включения обучающихся в социальную практику, следуя следующим советам

1. Провести первичную диагностику для выявления профессиональных проблем педагога при включении обучающихся в социальную практику.

2. Проанализируйте полученные результаты и определите необходимые направления методической поддержки.

3. Какие виды взаимодействия можно использовать с педагогами? Выберите из предоставленного списка или предложите свои формы, которые, по вашему мнению, будут способствовать решению поставленных задач.

4. Составьте периодичность и график встреч с педагогами, обсудите их успехи для контроля и своевременного решения сложностей в профессиональной деятельности.

5. Обсудите и заполните таблицу вместе с учителем(таблица 5):

Программа методической поддержки педагога по внедрению в социальную практику обучающихся

Таблица 5

Основные направления деятельности	Формы и методы решения проблем (основное мероприятие)	Форма	Срок	Участники	Причины решения проблемы	Документальное оформление

2 МЕЖДУНАРОДНЫЙ И ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ ПО ПЛАНИРОВАНИЮ И РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАКТИК В ОРГАНИЗАЦИЯХ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В настоящее время во многих странах мира уделяется значительное внимание развитию социального опыта детей в учреждениях среднего образования. Социальный опыт представляет собой комплекс знаний, ориентиров и ценностей, которые обеспечивают эффективное взаимодействие обучающихся с окружающим миром и помогают им решать возникающие проблемы.

В контексте организаций среднего образования социальный опыт играет ключевую роль в формировании социально активных личностей, способных решать социальные задачи. Это способствует освоению обучающимися навыков критического мышления, умению работать в команде, лидерства, а также развивает чувство ответственности и сострадания. Кроме того, наращивание социального опыта способствует формированию у учащихся умения адаптироваться к разнообразным социальным ситуациям, понимать и уважать многообразие культур, что является неотъемлемой частью современного образовательного процесса.

Существуют разнообразные подходы к планированию и реализации социального опыта в организациях среднего образования в различных странах мира. Тем не менее, можно выявить несколько общих тенденций.

Во-первых, наблюдается тенденция к интеграции социального обучения непосредственно в учебные программы. Это подход включает обучение коммуникативным навыкам, развитие эмпатии, а также навыки урегулирования конфликтов и принятия решений.

Во-вторых, широко распространено использование проектно-ориентированного обучения, которое позволяет учащимся применять теоретические знания на практике, развивая при этом командные и лидерские навыки. Также актуальной остается поддержка участия учащихся в общественной и волонтерской деятельности, что способствует развитию их социальной ответственности и понимания общественных процессов.

Особое внимание уделяется также использованию цифровых технологий в образовательном процессе, что помогает учащимся развивать социальные навыки в современном цифровом мире. Целом во многих странах придают большое значение дифференциальному и индивидуальному подходу к каждому учащемуся, что способствует личностного развития обучающихся.

Социальный опыт в организациях среднего образования в США

В США социальный опыт рассматривается как добровольный аспект образовательного процесса. Тем не менее, многие школы предлагают учащимся разнообразные возможности для участия в социальной практике. Это может включать в себя волонтерскую деятельность, стажировки и участие в общественных проектах.

Кроме того, в США функционирует ряд программ и инициатив, направленных на поддержку и развитие социального опыта в учреждениях среднего образования. Эти программы направлены на то, чтобы стимулировать учащихся к активному участию в общественной жизни и способствовать развитию их социальных навыков.

Одной из таких программ является «Junior Reserve Officers Training Corps (JROTC)», цель которой – подготовка обучающихся к военной службе. В рамках этой программы ученики изучают основы военной науки и участвуют в разнообразных мероприятиях, способствующих развитию лидерских качеств и навыков командной работы.

JROTC представляет собой школьный этап программы ROTC, ориентированный на вневоинскую подготовку офицеров резерва. Это военно-патриотический курс, предназначенный для обучающихся старших классов и рассчитанный на четырехлетнее обучение. Программа не только способствует патриотическому воспитанию молодежи, но и обучает важным жизненным навыкам и ценностям.

Официальная миссия JROTC звучит как «Воспитание лучших граждан, которыми может гордиться Америка». В этом контексте образец гражданина и отражение национальных ценностей США ассоциируется с военнослужащим, а именно с идеалом солдата, который воплощается через патриотическую

пропаганду. Этот идеальный солдат характеризуется как умный, смелый, целеустремленный, дисциплинированный, обладающий лидерскими качествами и служить для благо США. Все эти качества являются центральными в обучении кадетов в рамках программы JROTC.

В дополнение к этому, в США действует национальная служба «Learning Partnership», которая направлена на поддержку и развитие социального опыта в организациях среднего образования. Эта программа обеспечивает школы и другие образовательные учреждения необходимыми ресурсами и поддержкой для проведения социальной практики.

Одной из самых популярных программ является National Service-Learning Partnership (NSLP). Созданная в 1990 году, NSLP представляет собой совместную инициативу, в которой участвуют федеральное правительство, государственные органы и некоммерческие организации. Программа направлена на предоставление ресурсов и поддержки школам и другим образовательным организациям для проведения социальной практики.

Основная цель NSLP - стимулировать учащихся к активному участию в общественной жизни и развитию социальных навыков, что включает в себя участие в волонтерских проектах, общественных инициативах и социально значимых мероприятиях. Эта программа способствует формированию у студентов чувства гражданской ответственности и подготавливает их к активному участию в жизни сообщества. Программа предусматривает три основных компонента социальной практики (рисунок 1):

Образование: Учащиеся должны приобретать не только теоретические знания, но и практические навыки, необходимые для эффективного выполнения социальных задач. Изучение социального опыта способствует развитию коммуникативных способностей и критического мышления у обучающихся.

Практический опыт: Важно, чтобы учащиеся применяли полученные знания и навыки в реальных жизненных ситуациях. Это может включать участие в волонтерских проектах, социальных инициативах или стажировках, где они могут непосредственно взаимодействовать с обществом и решать реальные проблемы.

Рефлексия: Фундаментальным аспектом обучения является рефлексия, в ходе которой учащиеся анализируют и оценивают свой опыт. Это включает в себя размышления о своих успехах и трудностях, а также формирование выводов и уроков, которые можно применить в будущем.

ОСНОВНЫЕ КОМПОНЕНТЫ СОЦИАЛЬНОЙ ПРАКТИКИ

Рисунок 1 – Основные компоненты социальной практики (опыт США)

NSLP предлагает различные формы социальной практики (рисунок 2):

Волонтерская деятельность: Учащиеся имеют возможность оказывать помощь другим людям и решать социальные вопросы через волонтерские проекты.

Участие в общественных организациях: Студенты могут активно участвовать в жизни гражданского общества, внося свой вклад в решение социальных проблем.

Участие в социальных проектах: Учащиеся могут реализовывать собственные идеи, направленные на решение социальных задач.

По данным NSLP, в 2022 году более 10 миллионов учащихся в США приняли участие в социальной практике. Программа NSLP оказала значительное положительное влияние на развитие учащихся, участвовавших в социальной практике, способствуя их личностному росту и социальной активности. Обучающиеся, принявшие участие в социальной практике, склонны к социальной активности, гражданской ответственности и лидерству [26].

Рисунок 2 – Формы социальных практик предлагаемые NSLP (опыт США)

Помимо NSLP, в США функционирует ряд других программ и инициатив, ориентированных на поддержку и развитие социального опыта в учреждениях среднего образования. Одна из таких программ – «Learn and Serve America», которая предоставляет гранты школам и другим образовательным организациям для организации и поддержки социальной практики.

Социальные практики играют важную роль в системе среднего образования в США. Он способствует тому, что обучающиеся приобретают необходимые навыки и компетенции для решения социальных задач. Также это способствует развитию активных социальных качеств личности, таких как гражданская ответственность, эмпатия и умение работать в команде..

Социальный опыт в организациях среднего образования Великобритании

В Великобритании реализуется образовательная программа «Гражданство», цель которой – развитие гражданской и социальной активности учащихся. Программа включает в себя изучение важных аспектов гражданского общества, таких как права человека, социальная ответственность и другие связанные темы.

Данная программа ориентирована на подготовку учащихся к активному участию в жизни общества, формирование у них понимания своих прав и обязанностей как граждан, а также развитие навыков, необходимых для эффективного решения социальных задач и проблем [27].

В Великобритании существует давняя традиция социальной практики в школах. В 19 веке в стране начали появляться школы, которые фокусировались на подготовке молодых людей к социальной работе. В XX веке социальная

практика стала обязательным компонентом подготовки учителей и других педагогических работников.

В настоящее время в Великобритании существует множество различных типов социальных практик в школах. Некоторые школы предлагают обучающимся возможность работать с местными благотворительными организациями или общественными проектами. Другие школы организуют собственные социальные проекты, направленные на решение конкретных проблем в обществе.

Рисунок 3 – Примеры социальных практик в школах Великобритании

Социальные практики или проекты в школах Великобритании включают преподавание и обучение, питание и передвижение и путешествия и др. Эти практики и механизмы рассматриваются через призму теории социальной практики, в которой основное внимание уделяется более широким моделям социальной практики, а не индивидуальным решениям и поведению. Общешкольные подходы к устойчивому развитию требуют инвестиций в модернизацию школьных зданий и интеграцию принципов устойчивого развития в школьную культуру [28]

Великобританские учителя также активно работают над инклюзивным образованием, стремясь обеспечить, чтобы большинство трудностей в обучении

«особенных детей» можно было преодолеть в обычных школах. Кроме того, в международной практике изучаются передовые практики школ, которые формируют новый тип образовательной среды, включая эффективное проектирование инновационных школ и реконструкцию старых зданий образовательных учреждений.

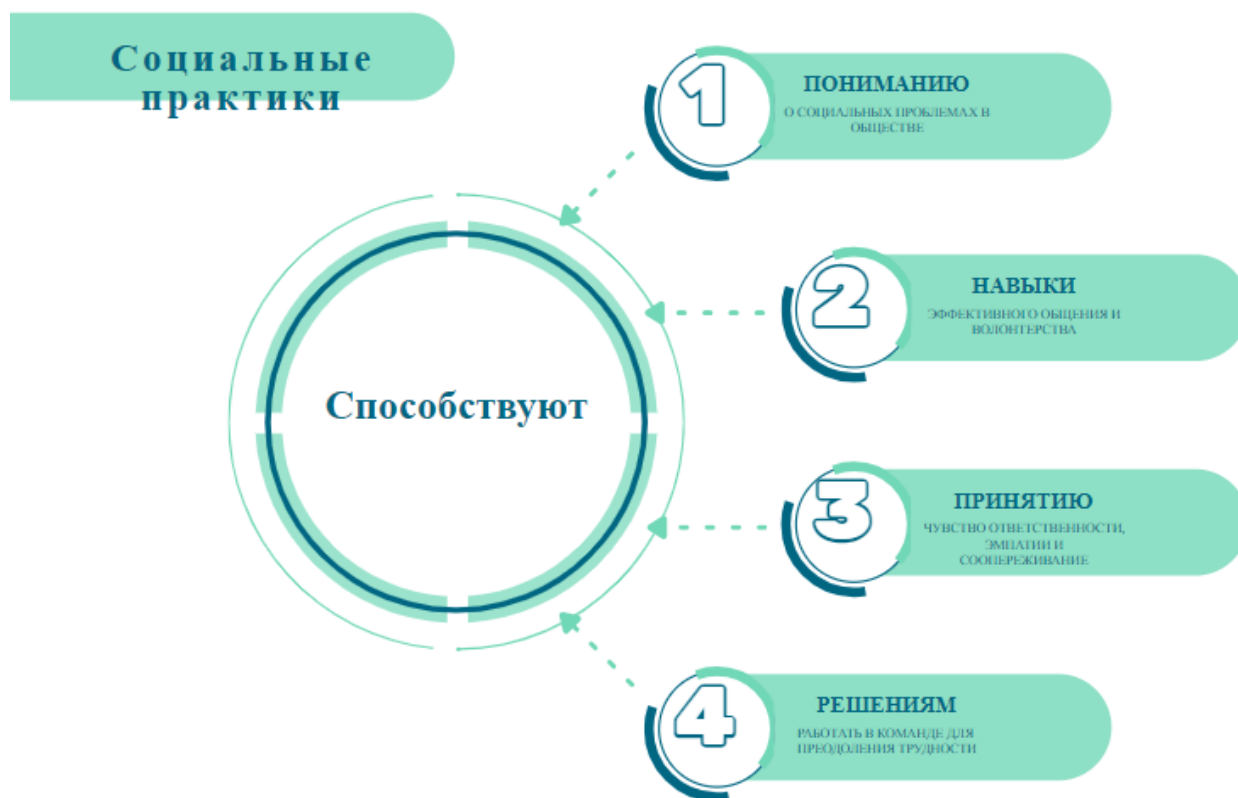

Рисунок 4 – Вклад социальных практик в развитие личности

В целом социальные практики в школах Великобритании являются важной частью системы образования в стране. Они помогают подготовить молодых людей к жизни в обществе и стать активными гражданами [29].

Социальный опыт Финляндии в организациях среднего образования

В Финляндии социальный опыт является неотъемлемой частью образовательного процесса. Учащиеся имеют возможность участвовать в множестве социальных проектов, включая помощь пожилым людям, работу с детьми и вклад в защиту окружающей среды.

Важное место в финской образовательной системе занимает развитие коллективных навыков у школьников. Уже с первого класса дети включаются в различные групповые проекты, которые способствуют развитию умений сотрудничать, общаться и решать проблемы.

В Финляндии программа «Youth Work» направлена на развитие компетенций молодежи для активного участия в общественной жизни. Она

включает в себя разнообразные формы социальной активности, включая волонтерство и участие в общественных организациях и проектах.

Социальная практика в среднем образовании Финляндии играет ключевую роль в создании социально активной личности, что подразумевает развитие у обучающихся критического мышления, умения к сотрудничеству, лидерских способностей, а также чувства ответственности и соопереживание [30].

Рисунок 4 - Цели социальной практики в Финляндии

Рисунок 5 - Формы социальной практики в Финляндии

Волонтерская деятельность является одним из ключевых направлений социальной практики для обучающихся в Финляндии. Это дает ученикам возможность оказывать помощь обществу, решать социальные проблемы и

набираться опыта в социальном взаимодействии. Множество государственных учреждений, некоммерческих и общественных организаций предоставляют платформы для волонтерства, где обучающиеся могут принять активное участие в общественно полезной деятельности.

Участие в общественных организациях предоставляет обучающимся в Финляндии уникальные возможности для становления активными членами гражданского общества. Оно способствует развитию лидерских качеств и участию в решении социальных вопросов. Среди организаций, в которых могут участвовать обучающиеся, выделяются молодежные клубы, экологические группы и правозащитные организации, каждая из которых предоставляет различные платформы для социальной активности и вклада в общество.

Участие в социальных проектах предоставляет обучающимся в Финляндии возможность реализовать собственные идеи, направленные на решение социальных проблем. В стране существует множество программ и инициатив, поддерживающих молодежные социальные проекты, что позволяет обучающимся активно участвовать в общественной жизни и вносить свой вклад в решение важных социальных задач.

Рисунок 5 – Алгоритм планирования социальной практики

При планировании социальной практики в Финляндии следует придерживаться определенного алгоритма:

1. Определение целей и задач: на этом этапе формулируются конкретные, измеримые, достижимые, актуальные и временно ограниченные цели. Задачи должны быть сфокусированы на достижении этих целей.

2. Выбор формы социальной практики: здесь выбирается подходящая форма социальной практики, исходя из установленных целей и задач, а также учитывая возраст и интересы обучающихся.

3. Подготовка участников социальной практики: на этом этапе осуществляется подготовка участников, включая обучение навыкам, необходимым для реализации социального проекта, и формирование мотивации обучающихся.

4. Реализация социальной практики: четвертый этап включает непосредственное проведение социальной практики, в ходе которой участники применяют полученные знания и навыки для достижения поставленных целей и задач.

5. Анализ результатов социального опыта: на пятом этапе проводится анализ результатов социального опыта. Этот анализ позволяет оценить эффективность социальной практики, выявить ее сильные и слабые стороны, и при необходимости внести корректировки в планирование и реализацию последующих проектов.

Целом в Финляндии в рамках программы "Youth Work" реализуется множество социальных проектов, которые ориентированы как на молодежь, так и на школьников. Эти проекты способствуют развитию социальных и лидерских навыков у обучающихся [31, 32].

Социальные практики и проекты в средних образовательных учреждениях Финляндии предоставляют обучающимся уникальные возможности для приобретения навыков и компетенций, необходимых для эффективного решения социальных задач. Такой подход способствует развитию социально активных качеств личности, включая лидерство, коммуникативные навыки и чувство ответственности.

Развитие социального опыта в России

В России активно ведется работа по развитию социального опыта обучающихся в средних образовательных учреждениях. В 2022 году были утверждены новые федеральные государственные образовательные стандарты среднего общего образования. Эти стандарты включают развитие у обучающихся таких качеств, как гражданственность, патриотизм, толерантность и ответственность, подчеркивая значимость социального воспитания в образовательной программе [33].

Волонтерская работа в России обладает богатой историей, которая уходит корнями в глубокое прошлое. Уже в первые десять веков в России существовали добровольцы, которые помогали в строительстве церквей, монастырей и других общественных зданий. В 18 веке во время войны 1812 года добровольцы также

играли значимую роль, оказывая помощь раненым солдатам и доставляя им продукты и другие необходимые предметы.

В XIX веке была организована волонтерская работа. В 1843 году было основано первое российское благотворительно-имперское человеколюбивое общество. Общество оказало помощь нуждающимся, в том числе сиротам, инвалидам и престарелым [34].

В XX веке, особенно в годы Великой Отечественной войны, волонтерская деятельность в России значительно усилилась. Волонтеры оказывали помощь в больницах, участвовали в эвакуации населения из пригородных районов и восстанавливали разрушенные города и поселки. Этот период стал свидетельством массового волонтерского движения и подчеркивает значимость добровольческой работы в истории России [35].

В послевоенные годы волонтерская деятельность в СССР была ограничена, однако в 1980-х годах она получила новый импульс. В 1987 году в СССР была создана первая общественная волонтерская организация «Доброе дело». После распада СССР в 1990-х годах в России возникло множество новых волонтерских организаций. Сегодня волонтерская работа в России играет значительную роль в общественной жизни, помогая решать социальные вопросы, включая бедность, сиротство, инвалидность и экологические проблемы.

Рисунок 6 – Развитие волонтерской деятельности в России

Развитие волонтерской работы в России можно представить в виде следующих этапов:

Дореволюционный период (X-XVIII века): волонтерская деятельность носила стихийный характер и осуществлялась физическими лицами и различными организациями. В конце XVIII века в России при Екатерине II была создана сеть учреждений для воспитания детей-сирот и незаконнорожденных, где действовали добровольцы.

Императорский период (XIX век): началась организованная деятельность волонтеров с созданием первых благотворительных организаций. XIX век стал эпохой расцвета благотворительных обществ и филантропических организаций, включая Императорское человеколюбивое общество, основанное Александром I в 1802 году. Деятельность волонтеров также охватывала образование и медицину, включая бесплатное обучение в народных школах и медицинскую помощь в сельских больницах. Монахини московской Свято-Никольской обители были одними из первых женщин-волонтеров, оказывавших помощь во время Русско-турецкой войны 1877-1878 гг. В 1894 году в Москве были учреждены попечительства о бедных, где волонтеры собирали пожертвования (<https://tass.ru/info/5870697>).

Советский период (XX век): В начале 20-го века в России функционировало около 20 тысяч попечительских советов для бедных, где активно работали добровольцы. В период СССР волонтерское движение (добровольцы) было связано с крупными общесоюзными событиями, такими как массовые субботники. В 1990-е годы в России волонтерская деятельность начала развиваться в рамках некоммерческих, общественных и благотворительных организаций (<https://tass.ru/info/5870697>). В Советском Союзе деятельность пионеров была ярким примером волонтерства. Эта детская организация активно участвовала в помощи старикам, инвалидам и животным, а также в различных социальных инициативах. Среди их деятельности было проведение экологических акций, сбор вторсырья, организация субботников и множество других значимых мероприятий, способствующих общественному благу (<https://sakhalinmedia.ru/news/754385/>).

Современный период (XXI век): наблюдается активное развитие волонтерской деятельности и создание новых волонтерских организаций. В России появились организации, работающие с молодежью и воспитывающие патриотизм. Волонтерство стало популярным благодаря развитию крупных федеральных проектов. Спустя 15 лет, идея добровольчества вновь стала частью общественного сознания. В современном мире волонтерство набирает всё большее значение. Тысячи людей по всей стране добровольно помогают в различных сферах, включая поисковые, экологические и спортивные инициативы. В современной России поиск волонтеров стал проще благодаря средствам коммуникации, включая интернет-платформы и социальные сети. В СМИ также уделяется внимание волонтерству. Особенно востребовано

социальное волонтерство, включающее помощь пожилым, инвалидам, детям и животным. Это направление вызывает большой общественный отклик и является одним из самых популярных (<https://sakhalinmedia.ru/news/754385/>).

В настоящее время в России активно развивается волонтерская деятельность в различных сферах. Основные направления включают:

Социальная помощь: Волонтеры оказывают поддержку нуждающимся, помогают в решении бытовых задач и адаптации к жизни в обществе.

Образование и культура: Волонтеры активны в детских домах, школах, библиотеках, музеях и театрах.

Экология: Участие в природоохранных мероприятиях и благоустройстве окружающей среды.

Здравоохранение: Волонтерская работа в больницах, поликлиниках и др.

Спорт: Волонтеры вносят вклад в организацию спортивных мероприятий, соревнований и тренировок [37].

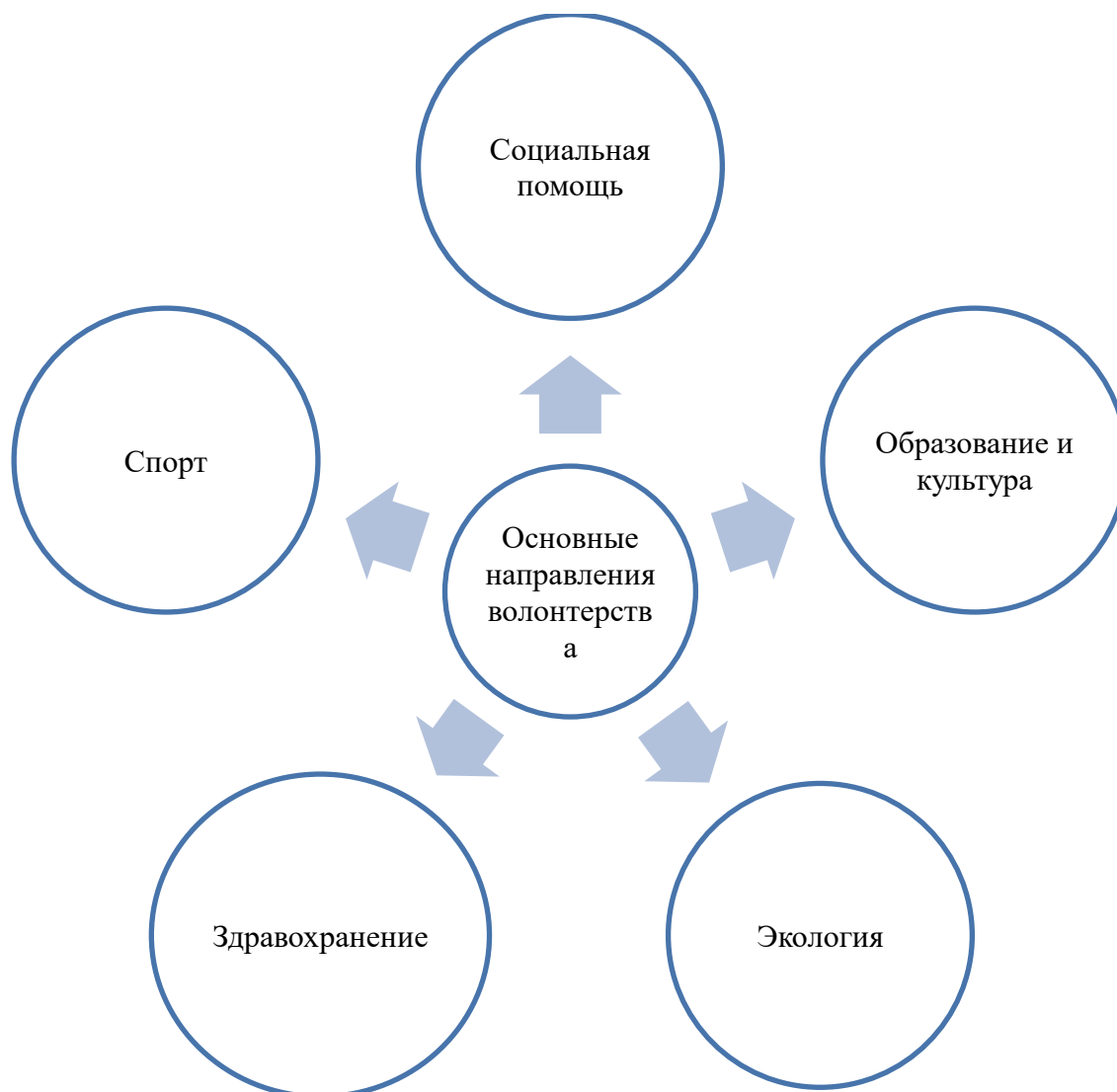

Рисунок 7 – Основные направления волонтерства

Волонтерская работа способствует формированию активной гражданской позиции молодежи, готовности участвовать в решении социальных вопросов.

Первые Детские организации в мире

Первые детские организации скаутов появились в начале 20 века. Слово "scout" в английском языке означает "разведчик". Основателем движения считается Р. Баден Поуэлл (1857 - 1941), который написал работы, формирующие основы скаутского движения. Скауты придерживаются принципов дружбы и взаимопонимания между детьми и подростками всего мира, действуя вне политических организаций. Организация для мальчиков получила название "бойскауты" (boyscouts), а для девочек - "герлскауты" (girlscouts) [38].

К 1921 году скаутское движение было распространено в 63 странах, включая Великобританию, Германию, США, Италию, Францию и другие. В СССР, под эгидой коммунистической партии и профсоюзов, были созданы детские организации, которые со временем превратились в массовое объединение самодеятельных детей. После Второй мировой войны такие организации активно развивались во многих странах, имея свои места отдыха, дворцы и спортивные комплексы.

После 1991 года в Казахстане были созданы добровольные общественные объединения детей, действующие в соответствии с законодательством Республики. Детское движение в Казахстане является значительным явлением, охватывающим различные формы активности детей, включая антиобщественные направления. Оно рассматривается как важная часть общественной деятельности. Понятие «детское общественное движение» имеет два значения: общественная активность школьников и организованная структура детей с общими интересами и целями.

В США организация внеурочной работы учащихся начальных классов включает в себя разнообразные дополнительные учебные и внеклассные мероприятия, такие как искусство, спорт, музыка, актерское мастерство и различные клубы [39].

Эти мероприятия часто бесплатны и предоставляют учащимся возможности для развития своих интересов и талантов. Внеклассная работа существует на всех уровнях образования в США и считается важной для развития личности учащихся [40].

В рамках экологических кружков учащиеся подробно изучают разделы биологии и закрепляют темы практическими занятиями: экспериментами, наблюдениями за дикой природой, сбором информации на природе и экскурсиями в ботанические сады и зоопарки. В некоторых кружках действуют уголки, где молодые натуралисты учатся ответственно относиться к животным.

Спортивные секции. Что касается спортивных секций в школах Америки, они предоставляют детям возможности для самовыражения в популярных видах спорта, приветствуя выбор любого вида спортивной активности.

Клуб искусств предоставляет обучающимся возможность демонстрировать свои таланты через различные мероприятия, включая спектакли, мюзиклы и танцевальные концерты. Важной частью внеурочной работы является написание и постановка пьес, а также организация и участие в концертах, что способствует развитию креативности и артистических навыков.

В мировой практике:

Что такое волонтерская деятельность?

Волонтерская деятельность в мировой практике представляет собой добровольную деятельность людей, которые предоставляют свое время, навыки и усилия для помощи другим и поддержки различных социальных, культурных, экологических и образовательных инициатив. Она способствует изменению сознания людей, улучшает качество жизни в обществе и способствует развитию устойчивого и гармоничного общества.

Волонтерская деятельность также играет важную роль в развитии сотрудничества и толерантности в обществе, поскольку она объединяет людей разных возрастов, культур и профессий в работе над общими целями. Она способствует формированию гражданской активности и отношения людей к гражданскому обществу.

Кроме того, волонтерская деятельность приносит социальные и экономические преимущества. Например, в Европе более 100 миллионов волонтеров вносят значительный вклад в социальные и общественные программы, что способствует улучшению общественного благосостояния и снижению социальных проблем.

Однако выгода сообщества от финансовой экономии благодаря волонтерам - это лишь часть общей выгоды. Несмотря на общую тенденцию по стимулированию волонтерской работы, до сих пор существуют возражения, стереотипы и сомнения относительно эффективности программ и проектов, основанных на постоянной волонтерской деятельности. Одним из недостатков является отсутствие законодательства в этой сфере в Болгарии, а также закона о добровольчестве в Сербии, который плохо воспринимается на местах и часто подвергается критике. Социальный сектор Болгарии и Сербии сталкивается с проблемой качественного обслуживания своих клиентов, что напрямую влияет на решение проблем социально уязвимых слоев населения. Эти проблемы вызваны недостаточным финансированием в социальном секторе, нехваткой человеческих и материальных ресурсов, а также сложными и востребованными административными системами. Определенные члены нашего общества хотят внести свой вклад в решение существующих проблем с активным участием, то есть в развитие общества в целом. Это активное участие проявляется в волонтерской и благотворительной деятельности. Положительные результаты

этого участия будут достигнуты благодаря различным программам, реализуемым в нашей среде организациями или государственными органами, включающими волонтеров. К некоторым из таких работ относятся:

- творческие мастер-классы с детьми и молодежью;
- организация сбора средств для детей, оставшихся без попечения родителей;
- привлечение волонтеров к различным экологическим мероприятиям и кампаниям;
- организация различных культурных мероприятий, волонтерских лагерей и т.д.

Для обеспечения хорошего качества данных волонтерских услуг необходимо определить четкую структуру постоянных волонтерских программ. В качестве примера можно привести местный волонтерский центр.

Международные волонтерские лагеря - один из самых распространенных видов волонтерской работы. Первый в мире трудовой лагерь был проведен в 1920 году, но как показывает практика, с годами количество добровольческих лагерей увеличивается.

Волонтерский лагерь – это особый вид волонтерской работы, объединяющий волонтеров из разных стран, культур и происхождения с целью совместного общения, встреч с местным сообществом и работы для решения местных вопросов.

Лагеря – это краткосрочные проекты с долгосрочными целями. Волонтеры и члены местного сообщества добровольно объединяются для решения вопросов на местном уровне, организуя лагеря. Этот подход работает на глобальном уровне.

Индивидуальная мотивация и вклад каждого участника определяют результат. Девиз каждого волонтерского лагеря или мероприятия - "Действуй на месте, думай на глобальном уровне".

Основными элементами лагеря являются:

- ✓ Работа.
- ✓ Образовательный сегмент.
- ✓ Развлечения.

Продолжительность:

Лагеря обычно продолжаются две-четыре недели, и в них может участвовать от пяти до двадцати пяти или даже более добровольцев, в зависимости от числа желающих. В лагерях обычно есть один-три руководителя. Большинство добровольческих лагерей проводятся с июня по октябрь. Есть, конечно, лагеря, которые проводятся с ноября по май, но их немного.

Рабочий день в лагере может длиться 6 часов. В начале лагеря, по согласованию с руководителем лагеря, заключают трудовой договор, определяющий, сколько и в какое время работают волонтеры. Например, если

лагерь проводится в тропической стране, он может начинаться не в рабочее время, а рано утром. Соответственно, график работы будет адаптирован к климату и местоположению лагеря. Вид работы в лагере зависит от его направления. Например, это может быть работа по сохранению окружающей среды на побережье Дуная, помощь детям с ограниченными возможностями в специализированном центре, организация фестиваля в Исландии, создание новых предметов из старых материалов, а также помощь престарелым и многое другое. Согласно пожеланиям и интересам участников, лагеря могут быть разделены на несколько категорий, учитывая местные особенности и характеристики организации, проводящей их:

1. Искусство, культура и краеведение.
2. Охрана окружающей среды, экология и устойчивое развитие.
3. Работа с детьми и подростками.
4. Люди с ограниченными возможностями.
5. Лагеря мира.
6. Спорт и отдых.
7. Сотрудничество между поколениями.

Помимо работы, важной частью лагеря является образовательный компонент.

Учебная часть может включать в себя презентации организации или местных партнеров, а также семинары по определенной теме. Кроме того, развлечения являются неотъемлемой частью лагеря. Обычно в лагерях проводятся спортивные мероприятия, караоке, языковые занятия, экскурсии по городу и другие мероприятия.

Каждый участник, по прибытии в лагерь, должен готовить что-то, что будет представлять их страну. Это может включать в себя еду, рецепты, напитки, инструменты и т.д. В первую неделю лагеря часто организуется межкультурный вечер, где каждый участник представляет другим свою страну, делится своей специальностью и предлагает традиционные блюда и напитки.

Английский язык часто используется в лагерях, и его знание может быть полезным при подаче заявления в определенный лагерь. В описании лагеря указывается, если требуется использование другого языка для общения.

В лагерях, помимо английского, допускается использование различных языков при общении. Наиболее часто используемыми языками после английского являются французский, немецкий, русский, испанский, польский и так далее. Это создает отличную возможность для участников лагерей улучшить свои навыки в других языках, помимо английского, что может быть полезным в будущем.

Волонтеры

Каждый проект представляет собой смешанную группу волонтеров из разных стран. Обычно в нем принимают участие не более двух участников из любой страны, а также равное или примерно равное количество мужчин и

женщин. Волонтеры по приезду в лагерь знакомятся друг с другом, то есть до приезда в лагерь вы не знаете, с кем будете добровольцами. Как было сказано выше, основные особенности волонтерского лагеря - работа, образование и развлечения. Важно, чтобы волонтеры в лагере были обеспечены жильем и питанием, а также имели экскурсии в близлежащий город. Лагеря проводятся в основном в сельской местности, но иногда и в городе. Эти лагеря в городах в основном ориентированы на фестивали, и на волонтеров возложена задача помощи в подготовке фестиваля, зачастую волонтеры проводят организованные семинары. В представленном описании лагеря даны все основные сведения, такие как прибытие в лагерь, работа, язык, количество волонтеров и, в некоторых случаях, при необходимости, членский взнос. Лагеря в Европе редко получают плату за участие, кроме Исландии. В Африке каждый лагерь оплачивается за участие. Конечно, лагеря на континенте требуют определенной физической подготовки, то есть адаптации к месту дислокации, например, вакцинации против тропических болезней и т.д.

Питание и проживание в волонтерском лагере организованы следующим образом: Волонтеры сами готовят еду и делятся на специализированные команды на кухне, каждая из которых выполняет свои обязанности. Они заботятся о закупке продуктов, их приготовлении и уборке после приема пищи. Если у участника лагеря есть особые диетические требования, такие как сахарный диабет, аллергии, вегетарианство и т.д., то они должны указать свои потребности на этапе регистрации. Важно отметить, что термин "лагерь" не всегда подразумевает проживание в палатках, и это может зависеть от конкретного лагеря. Наоборот, волонтерские лагеря обычно предоставляют размещение в школах, студенческих общежитиях, горных отдыхах и других подобных местах. Однако иногда могут быть случаи, когда волонтеры размещаются в отдельных палатках или им предоставляются крыши над головой. Важно отметить, что волонтерские лагеря предоставляют возможность сочетать работу, питание, проживание, развлечения, обучение или изучение языка, а также проводить хорошее время и получать незабываемый опыт. Участие в таких лагерях способствует помощи другим людям и окружающей среде, что делает их очень популярными. Многие люди рекомендуют записаться в волонтерские лагеря хотя бы один раз в жизни.

В заключение, мировой опыт показывает, что социальный опыт играет важную роль в образовании, способствуя развитию социально-личностных и социально-профессиональных качеств обучающихся, которые необходимы для успешной жизни в современном обществе. Участие во волонтерской деятельности, волонтерских лагерях и других социальных инициативах позволяет обучающимся приобретать навыки и компетенции, необходимые для решения социальных вопросов, а также развивать социально активные качества личности. Этот опыт способствует формированию ответственных, общественно активных граждан, что является важным вкладом в будущее общества.

Формирование и развитие социального опыта в организациях образования Казахстана

Формирование и развитие социального опыта в нашей стране действительно имеет глубокие корни и уходит в историю. Благотворительность, доброжелательность и забота о семье, деревне, родных и соседях являются важными ценностями, которые передаются из поколения в поколение. Этот социальный опыт также включает заботу о природе, животных и окружающей среде.

Один из интересных аспектов социального опыта, который мы сегодня рассматриваем, связан с традицией изготовления камня, которая укоренилась в казахской степи. Эта традиция, передаваемая от предков к потомкам, является важной частью культурного наследия и социального опыта нашей страны. Это также пример того, как традиционные навыки и знания могут служить не только сохранению культурных ценностей, но и способствовать укреплению общности и социальной связи между людьми.

Традиция «Асар» – это прекрасный пример древних обычаев и социального опыта вашего народа. Оказание бесплатной помощи сельчанам в масштабных и сложных работах является важной составляющей культуры и солидарности сообщества. Этот обычай объединяет жителей разных сел, чтобы совместно решать задачи, которые невозможно выполнить одной семьей.

Примеры таких работ, как рытье арыков, строительство домов и другие, демонстрируют не только силу солидарности, но и способность сообщества эффективно справляться с задачами, которые требуют коллективных усилий. Бесплатная помощь, предоставляемая без ожидания оплаты, подчеркивает дух взаимопомощи и доверия в обществе.

Этот обычай также подчеркивает важность социальных и культурных ценностей в вашей стране, которые передаются из поколения в поколение.

Эти обычаи коллективной работы, такие как «Асар» и «Уме», демонстрируют высокую степень социальной связанности и солидарности в вашем сообществе. Приглашение жителей из нескольких сел для выполнения сложных работ без ожидания оплаты подчеркивает важность взаимопомощи и уважения ваших соседей.

«Уме» как форма коллективной помощи также играет важную роль, например, во время косить сено на зиму и подчеркивает важность совместных усилий в сельской местности. Пословица «Үмеге келген үндемей қалмайды»

указывает на то, что ваши сограждане всегда готовы поддержать друг друга в трудных минутах, тяжелых работах и др.

Сегодня в Казахстане особое внимание уделяется защите интересов уязвимых слоев населения, особенно семей с детьми.

В каждом регионе действуют центры и фонды «Поддержки детей, находящихся в трудной жизненной ситуации» (табл. 6).

6- кесте

№	Наименование	Услуги
1	Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті – Елбасының қоры	Миссиясы – талантты жастарға көмек көрсету, қоғамдық маңызды әлеуметтік жобаларды қолдау арқылы қоғамның шексіз әлеуетін дамыту. Ғылым және өнер жолындағы талантты жастарды қолдау үшін жан-жақты қолайлы жағдай жасауға тырысу.
2	Фонд президентских инициатив «Dara»	Миссия: Фонд содействует реализации президентских инициатив, вовлекая и поддерживая через свою деятельность граждан страны, желающих реализовать свой потенциал для развития нации. Общественный фонд «Фонд президентских инициатив «Dara» создан 14 июля 2022 года с целью поддержки развития человеческого капитала в соответствии с видением будущего Казахстана, выдвигаемым Президентом страны. https://daraqory.kz/ru/
3	Благотворительный фонд «АЯЛА»	Цель работы фонда – сокращение детской и младенческой смертности и инвалидности в Казахстане. Миссия – воспитание традиции и культуры благотворительности в нашей стране. С 2007 года при поддержке сотен спонсоров и помощи десятков тысяч казахстанцев фонд спас жизни более 130 тысяч детей здесь, в Казахстане. https://ayala.kz/ru/about/#team
4	Фонд Булата Утемуратова	Миссия Фонда: Мы объединяем людей, идеи и ресурсы, чтобы создать полезные и устойчивые решения, которые двигают общество вперед. Фонд Булата Утемуратова — это мультипроектный фонд, который активно вовлечен в поддержку проектов в области здравоохранения, культуры и образования. https://utemuratovfund.org/
5	Благотворительный Фонд «Саби»	Благотворительный Фонд «Саби» является одной из первых частных благотворительных организаций Казахстана. Фонд разработал и запустил ряд собственных уникальных программ республиканского значения. Фонд возводит с нуля социальные объекты, не имеющие аналогов в стране, ремонтирует и полностью оснащает медицинские учреждения высокотехнологичным оборудованием, строит детские игровые комплексы и площадки в городах и регионах РК, выдает образовательные гранты в лучшие ВУЗы страны и мира, внедряет современные развивающие программы и курсы, ведет серьезную исследовательскую работу в экологическом

		направлении, поддерживает молодых предпринимателей, проводит благотворительные акции и оказывает адресную помощь нуждающимся https://www.saby.kz/
6	Общественный фонд «ШҰҒЫЛА»	Цели фонда: вклад в формирование сознательного и здорового образа жизни общества, особенно молодежи и реализация социально значимых проектов организация и проведение мероприятий направленных на благотворительность. https://www.shugyla.kz/%d0%be-%d1%84%d0%be%d0%bd%d0%b4%d0%b5/
7	Добровольное общество «Милосердие»	Фонд работает по трём направлениям. Первое направление - акция «Подари детям жизнь», в рамках которой проводится сбор средств на лечение детей с неизлечимыми заболеваниями. Второе направление - проект «Аутизм не может победить» и помощь семьям и детям с аутизмом. Третье направление - оказание помощи детям-сиротам в Казахстане. https://detdom.kz/about

В Казахстане функционируют разнообразные организационно-правовые структуры, использующие различные источники финансирования. В стране насчитывается 36 кризисных центров, из которых 23 оборудованы жильём для размещения пострадавших и предоставляют восемь видов специализированных социальных услуг.

В настоящее время в организациях образования Казахстана активно реализуются разнообразные программы и проекты, нацеленные на интеграцию социального опыта. В этих учреждениях применяются различные формы и методы социальной работы.

Среди наиболее популярных форм социальной практики выделяется волонтерская деятельность. Волонтеры оказывают поддержку нуждающимся и активно участвуют в решении социальных задач. Законодательные основы волонтерской деятельности в Республике Казахстан определены в Законе «О волонтерской деятельности», принятом 30 декабря 2016 года (Приказ № 42). Данный закон устанавливает цели, задачи, правила, а также формы и виды волонтерской деятельности [Закон Республики Казахстан «О волонтерской деятельности» 30 декабря 2016 года Приказ № 42, с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.01.2024 г.].

Основными видами волонтерской деятельности являются:

1) участие в оказании социальной помощи, помощи социально незащищенным слоям населения, детям, нуждающимся в специальных социальных услугах;

2) социальное обслуживание престарелых, лиц с инвалидностью, организация доступности среды для лиц с инвалидностью, содействие в работе по социальной адаптации, интеграции и воспитанию детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей;

3) участие в оказании помощи лицам, пострадавшим в результате стихийных бедствий, экологических, техногенных и других катастроф, социальных конфликтов, несчастных случаев, жертвам правонарушений, беженцам и вынужденным переселенцам, а также иным категориям и группам лиц, нуждающихся в посторонней помощи и поддержке;

4) оказание содействия центральным и местным исполнительным органам в предупреждении и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций;

5) участие в поиске пропавших без вести людей, останков участников Великой Отечественной войны и локальных войн;

6) участие в защите и охране окружающей среды, благоустройстве территорий;

7) участие в создании возможностей для сохранения исторического и культурного наследия, восстановления и сохранения историко-культурной среды обитания;

8) участие в развитии образования, науки, культуры, популяризации знаний, развитии инноваций;

9) участие в развитии и популяризации физической культуры, спорта и активного досуга, в организации и проведении региональных, межрегиональных, республиканских общественных и международных физкультурных и спортивных мероприятий;

10) ведение работы по пропаганде здорового образа жизни, организация и проведение профилактической работы по противодействию распространению социально значимых заболеваний;

11) участие в организации и проведении региональных, межрегиональных, республиканских и международных культурных, массовых и других зрелищных и общественных мероприятий, включая деятельность волонтерских лагерей, участие в археологических раскопках, восстановлении фасадов исторических зданий, работе летних оздоровительных лагерей для детей с ограниченными возможностями, конгрессно-выставочной деятельности, если иное не установлено законами Республики Казахстан;

12) участие в укреплении мира, дружбы и согласия между народами, предотвращении социальных, межнациональных, межконфессиональных, межэтнических, религиозных конфликтов;

13) иные виды волонтерской деятельности, не противоречащие законодательству Республики Казахстан [41].

Учащиеся активно включаются в работу общественных организаций, нацеленных на решение социальных проблем. В школах функционируют организации школьного самоуправления и республиканские детско-юношеские организации, такие как «Жас улан» и «Жас кыран».

Особое внимание уделяется участию учащихся в социальных проектах. Примером такого проекта является «Асар», который включает в себя ролевые игры, направленные на развитие благотворительности, предпринимательства,

творческих способностей, укрепление семейных ценностей и оказание помощи детям, оказавшимся в трудных жизненных условиях. Проекты также фокусируются на укреплении здоровья и пропаганде здорового образа жизни, развитии экологической культуры, профилактике аутодеструктивного и девиантного поведения среди подростков, а также на развитии туризма. Примеры таких проектов включают «Молодежный караван», «Правозащитник», «JastarSportFest», «JasA!», а также «Ұлттық мұра», «Жеті жасөспірімнің жарғысы», «Еңбегі адал жас өрен» и другие.

Для эффективного внедрения социального опыта в образовательных учреждениях Казахстана рекомендуется учитывать следующие аспекты:

Сопоставление потребностей и интересов обучающихся с процессом внедрения социального опыта.

Обеспечение разнообразия и интересности методов и форм внедрения социального опыта.

Гарантирование эффективности процесса внедрения социального опыта в образовательной среде.

Ожидаемые результаты такого подхода включают:

Развитие у обучающихся социально значимых качеств и личностных компетенций.

Формирование и совершенствование навыков критического мышления, умения работать в команде и лидерских качеств у обучающихся.

Укрепление у обучающихся чувства ответственности и сострадания.

Внедрение социального опыта в образовательных учреждениях Казахстана будет способствовать формированию у обучающихся активной гражданской позиции и готовности к участию в решении социальных задач.

Различные виды социальной практики, реализуемые в этих организациях, включают:

Волонтерские акции: организация сбора вещей для нуждающихся, помощь в уборке общественных пространств, участие в благотворительных мероприятиях.

Участие обучающихся в деятельности общественных организаций: включение в экологические, социальные и культурные инициативы, направленные на решение социальных проблем, а также разработка и реализация собственных социальных проектов.

Количество волонтеров, стремящихся добровольно принести пользу обществу, растет с годами.

Сегодня население мира составляет 970 миллионов волонтеров, из них каждый восьмой Казахстан пополняет ряды волонтеров.

Волонтерство – это традиционные формы взаимопомощи и самозащиты, сбор средств, формальное предоставление услуг и другие формы гражданского участия, которые осуществляются добровольно в интересах общественности, не требуя денежных вознаграждений.

Деятельность благотворительных организаций нуждается в поддержке многих волонтеров.

Для организации волонтерской деятельности, с одной стороны, создаются добровольные вакансии в благотворительных организациях, с другой-создается круг вспомогательных организаций и добровольный корпус участников благотворительной деятельности, которые соглашаются участвовать в бесплатном труде в интересах нуждающихся.

Такая вид благотворительности (в пользу нуждающихся бенефициаров - помощь людям, природе).

Понятие добровольной деятельности часто заменяется понятиями «социальная активность», обозначающими любую полезную деятельность на благо общества.

Волонтерская деятельность в первую очередь для нуждающихся, которые не могут помочь себе (старость, бездомность, инвалидность, стихийные бедствия, социальные катастрофы, катастрофы)

В Казахстане в 2017 году на международной специализированной выставке «ЭКСПО» активно проводилось массовое волонтерское движение молодежи.

В 2019 году Глава государства Касым-Жомарт Токаев принял участие в форуме Казахстанско-Российского молодежного сотрудничества " волонтерство-социальный лифт молодежи»

В Казахстане начался новый этап развития волонтерства.

Касым-Жомарт Токаев остановился на основных мероприятиях, проводимых в рамках Года молодежи.

Программа развития молодежных бизнес-инициатив "Жас кәсіпкер" позволит поддержать стартапы в ключевых секторах экономики. Решается проблема молодежи, не устроившейся на работу без службы и образования. Принимаются специальные программы по трудоустройству, в первую очередь по молодежи, не имеющей опыта работы. Будет усилена поддержка квалифицированных молодых специалистов, - сказал глава государства.

Президент Казахстана призвал лидеров волонтерского движения принять активное участие в решении масштабных социальных задач в стране.

Кроме того, Касым-Жомарт Токаев высоко оценил вклад Казахстанской и российской молодежи в укрепление двусторонних связей.

- Прямые контакты молодежи двух стран-важное условие укрепления ориентации стратегического партнерства, дружбы и добрососедства между Казахстаном и Россией. Наши страны объединяет не только общая история и самая длинная граница, но и огромный потенциал сотрудничества. Мы продолжим эту политику, - сказал глава государства.

Касым-Жомарт Токаев выступил с рядом предложений, направленных на стимулирование сотрудничества между волонтерским движением двух стран.

- Во-первых, предлагаю организовать международную премию «Волонтер года». Премия вручается лучшему волонтерскому проекту и станет хорошей поддержкой для тех, кто создает креативные идеи и проекты. Во-вторых, предлагаю обсудить возможность создания постоянно действующего волонтерского совета с участием лидеров волонтерских организаций Казахстана и России. Это усилит наш потенциал для укрепления взаимного сотрудничества», - сказал Президент Казахстана.

Кроме того, в ходе форума глава государства поддержал инициативу лидеров молодежных организаций по проведению совместных археологических и поисковых работ по историко-культурным местам, объявив 2020 год «Годом волонтеров».

Волонтерство – это больше, чем просто социальное явление. Даже не говоря уже о привычке или навыке, который формируется за один день. Это образ жизни, который многие люди сознательно выбирают.

«Благотворительность – это добродетель, которую человек прививает с детства. Поэтому воспитание подрастающего поколения к добру с раннего возраста-очень важная задача. При этом предлагаю ввести тематические занятия и факультативные часы во всех организациях образования. Понятно, что наши сыновья и дочери, которые научились служить обществу, станут настоящими гражданами. ««Ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек» о котором говорил мудрый Абай, – это именно то, что нужно воздуху на современном этапе. Эти благородные качества заложены в каждом молодом человеке, который хочет вступить в ряды волонтеров», – сказал Президент К. Токаев

«Наша молодежь всегда должна быть готова протянуть руку помощи нуждающимся. Наш мудрый народ сказал «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» Милосердие и доброта – это добродетели, которыми пропитана наша кровь. У казахов есть традиция делать Асар, помогать и поддерживать друг друга. Несомненно, это перекликается с волонтерством. Поэтому в наступающем году мы должны возродить эту традицию по-современному», – сказал глава государства на церемонии закрытия Года молодежи в столице страны.

«Асар» – это форма добровольной помощи людям, которые» просили о помощи" в раннем возрасте.

Асар помогает нуждающейся душе, которая объединила людей разного возраста и разного социального статуса в одном деле. Это первые шаги в распространении идеи добровольной помощи.

Он нужен для общественного блага, а не для отдельного индивида. Есть еще асар, который пришел от наших предков, но у него появилась парализующая форма помощи – волонтерство.

Представители волонтерской организации отмечают, что приоритетным направлением для волонтерской деятельности в Казахстане определены вопросы социальной сферы и экологии, сферы образования и здоровья, корпоративное

волонтерство. А в 2020 году в стране запущена программа международного финансирования волонтеров.

Это означает, что казахстанские волонтеры могут участвовать в волонтерских проектах в других странах и помогать коллегам из дальнего и ближнего зарубежья.

Представители волонтерских организаций, это позволит волонтерской молодежи в Казахстане не только получить опыт волонтерства, но и максимально овладеть другими языками, например, английским, полностью раскрыть свой потенциал и улучшить свои знания.

У волонтера должна быть личность, которая прививает нравственные, примерные, заботливые качества и с искренней душой участвует в гуманитарных, социальных, экологических проектах и готова довести начатую работу до конца.

Принципы волонтера

Принципы волонтера представляют собой набор основных убеждений и ценностей, которыми руководствуются люди, участвующие в волонтерской деятельности. Эти принципы ориентированы на создание положительного и эффективного опыта волонтерства и важны для обеспечения успешной сотрудничества между волонтерами и организациями, в которых они работают. Ниже представлены основные принципы волонтера.

Добровольность: Волонтерская деятельность должна быть добровольной и основанной на собственном желании и мотивации участвовать. Волонтеры не должны подвергаться принуждению или давлению.

Активность: Волонтеры активно участвуют в деятельности и приносят вклад в достижение целей организации или проекта. Они готовы вкладывать свое время и усилия для достижения положительных результатов.

Безвозмездность: Основным принципом волонтерства является бескорыстное оказание помощи и услуг без ожидания материальной выгоды или вознаграждения. Волонтеры могут получать только компенсацию расходов, связанных с выполнением задач.

Самоопределение: Волонтеры имеют право на самостоятельное принятие решений и участие в выборе конкретных видов волонтерской деятельности. Они могут определять свои интересы и предпочтения.

Уважение и взаимопонимание: Волонтеры должны проявлять уважение к другим волонтерам, организации и целевой аудитории. Они также должны учитывать культурные, социальные и этические особенности других участников и соблюдать принципы недискриминации и инклюзивности.

Профессионализм: Волонтеры должны выполнять свои обязанности с профессионализмом и ответственностью. Это включает в себя выполнение задач в срок, соблюдение конфиденциальности и соблюдение стандартов качества.

Коллаборация: Волонтеры могут сотрудничать с другими волонтерами, организациями и стейкхолдерами для достижения общих целей. Коллаборация и сотрудничество способствуют более эффективному выполнению задач.

Обратная связь: Волонтеры могут предоставлять обратную связь организации и оценивать свой опыт волонтерства. Эта обратная связь может быть использована для улучшения условий и результатов волонтерской деятельности.

Развитие: Волонтеры могут использовать волонтерство как средство личного и профессионального развития. Они могут приобретать новые навыки, опыт и знания во время участия в волонтерской деятельности.

Долгосрочность: Волонтеры могут рассматривать волонтерство как долгосрочную деятельность и вносить стабильный вклад в организации и проекты. Долгосрочное участие может иметь более значительное воздействие.

Принципы волонтера обеспечивают этическое и эффективное участие волонтеров в деятельности организаций или проектов.

В целом можно подчеркнуть, что успешное внедрение социальной практики в образовательный процесс имеет ключевое значение для формирования у обучающихся навыков и компетенций, необходимых для активного участия в общественной жизни. Эффективная социальная практика способствует развитию критического мышления, командной работы, лидерских качеств, а также чувства ответственности и сострадания. Опыт различных стран демонстрирует разнообразие подходов к социальной практике, подчеркивая важность индивидуализированного и инновационного подхода в образовании.

По инициативе Президента РК Касым-Жомарта Кемелевича Токаева учреждена Международная премия «Волонтер года». Министерство информации и общественного развития Республики Казахстан в рамках реализации года волонтера провело конкурс на присуждение международной премии «Волонтер года». Международная премия направлена на поддержку группы волонтеров, отечественных и международных волонтерских организаций, внесших вклад в решение социально и общественно полезных задач. Претенденты могут участвовать со всего мира. Для этого qazvolunteer.kz необходимо подать заявку на интернет платформе и заполнить данные о волонтерской деятельности.

«Волонтер года» - направлена на поощрение и стимулирование отечественных и международных волонтеров и групп волонтеров, волонтерских организаций, внесших значительный вклад в решение социальных и общественных полезных задач, а также в развитие и поддержку волонтерского движения.

Конкурс проходит в два этапа: первый – qazvolunteer.kz открытое онлайн-голосование на интернет-платформе, второе-участники, набравшие наибольшее количество голосов и перешедшие на второй этап, оцениваются конкурсной комиссией.

В результате по каждой из следующих номинаций победителями будут признаны три претендента:

- «Лучшая волонтерская организация»
- «Лидер корпоративного волонтерства»
- «Лидеры целей устойчивого развития»
- «Лучший социальный помощник»
- «За активное участие в ликвидации чрезвычайных ситуаций»
- «За активное участие в поиске пропавших без вести»
- «За активное участие в оказании помощи жертвам правонарушений»
- «За активное участие в развитии здравоохранения»
- «За активное участие в пропаганде здорового образа жизни»
- «За вклад в популяризацию знаний»
- «За вклад в сохранение и защиту окружающей среды»
- «За вклад в укрепление мира, дружбы и согласия»
- «За вклад в сохранение и развитие историко-культурного наследия»
- «За вклад в решение вопросов Зоологической защиты»
- «За вклад в решение социальных задач»[42].

3 МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПЛАНИРОВАНИЮ И РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАКТИК В ОРГАНИЗАЦИЯХ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

3 Методические рекомендации по планированию и реализации социальных практик в организациях среднего образования

Социальные практики – это важный компонент современного образования, который позволяет обучающимся не только получить знания и навыки, но и применить их на практике, стать активными членами общества и успешно реализовать себя в будущей профессиональной деятельности.

Социальные практики в организациях среднего образования – это вид деятельности обучающихся, направленный на:

Развитие социальных навыков:

- Коммуникация
- Командная работа
- Критическое мышление
- Решение проблем
- Самостоятельность
- Ответственность

Формирование активной гражданской позиции:

- Понимание социальных проблем
- Участие в волонтерской деятельности
- Проектная деятельность
- Социальное проектирование
- Профессиональную ориентацию:
- Знакомство с различными профессиями
- Развитие профессиональных навыков
- ПрофорIENTационное тестирование

- Экскурсии на предприятия

Цели социальных практик:

- Социализация обучающихся:
- Адаптация к жизни в обществе
- Формирование социальных связей
- Развитие социальных норм и ценностей

Развитие личности:

- Самопознание
- Самоопределение
- Самореализация

Подготовка к будущей профессиональной деятельности:

- Развитие профессиональных навыков
- Формирование профессиональной компетентности
- Повышение конкурентоспособности на рынке труда.

Виды социальных практик:

Учебные:

- Экскурсии
- Встречи с интересными людьми
- Проектная деятельность
- Исследовательская деятельность

Волонтерские:

- Помощь в социальных учреждениях
- Участие в экологических акциях
- Проведение благотворительных мероприятий

Профессиональные:

- Практика на предприятиях
- Стажировки
- Профориентационные мероприятия

Организация социальных практик:

Разработка программы социальных практик:

- Цели
- Задачи
- Содержание
- Формы и методы реализации
- Ожидаемые результаты

Руководство социальными практиками:

- Педагоги
- Социальные партнеры
- Родители

Оценка результатов социальных практик:

- Анкетирование
- Интервью
- Анализ дневников практик
- Отчеты

Значение социальных практик:

Социализация обучающихся:

- Формирование социальных навыков
- Развитие активной гражданской позиции
- Профессиональная ориентация

Развитие личности:

- Самопознание
- Самоопределение
- Самореализация

Подготовка к будущей профессиональной деятельности:

- Развитие профессиональных навыков
- Формирование профессиональной компетентности
- Повышение конкурентоспособности на рынке труда

Примеры:

- В рамках учебной практики обучающиеся 10-х классов могут посетить местный дом престарелых, где они смогут пообщаться с пожилыми людьми, помочь им в быту, организовать концерт или другое мероприятие.

- В рамках волонтерской практики обучающиеся могут участвовать в акции «Чистый город», помогать в приюте для животных, проводить благотворительные ярмарки.

- В рамках профессиональной практики обучающиеся могут пройти стажировку в юридической консультации, больнице, на предприятии.

Социальные практики могут быть организованы как в рамках учебного времени, так и во внеурочное время.

Важно, чтобы социальные практики были:

- Интересными
- Полезными
- Доступными
- Безопасными

Социальные практики – это эффективный инструмент для достижения целей современного образования.

Социальные практики в контексте среднего образования – это комплекс мероприятий, направленных на:

- Развитие социальных навыков и компетенций обучающихся.
- Формирование активной гражданской позиции и чувства ответственности.
- Социализацию личности.
- Профессиональную ориентацию.

Основные цели социальных практик:

- Приобретение обучающимися опыта реальной работы в различных социальных сферах.
- Развитие навыков самоорганизации, целеустремленности, коммуникации.
- Формирование толерантности, уважения к другим людям и культурам.
- Воспитание чувства патриотизма и любви к своему народу.

Виды социальных практик:

Волонтерская деятельность: помощь пожилым людям, детям-инвалидам, бездомным животным, участие в экологических проектах.

Проектная деятельность: разработка и реализация социальных проектов, направленных на решение актуальных проблем общества.

Учебная практика: прохождение практики в социальных учреждениях, организациях, предприятиях.

Исследовательская деятельность: изучение социальных проблем, проведение опросов, анкетирования, интервью.

Формы организации социальных практик:

Экспресс-практики: краткосрочные мероприятия, например, участие в субботнике, акции помощи.

Долгосрочные практики: участие в проектах, волонтерских программах.

Экскурсии, лекции, встречи: знакомство с деятельностью социальных организаций, предприятий.

Результаты социальных практик:

- Развитие социальных навыков и компетенций обучающихся.
- Формирование активной гражданской позиции и чувства ответственности.
- Повышение уровня социализации личности.
- Определение профессиональных интересов и самоопределение.

Роль социальных практик в образовательном процессе:

- Социальные практики дополняют и углубляют знания, полученные в рамках учебных предметов.

- Способствуют развитию личностных и профессиональных качеств

обучающихся.

- Формируют активную жизненную позицию.
- Способствуют социальной адаптации обучающихся.

Социальные практики являются важной составляющей современного образования. Они позволяют обучающимся получить ценный опыт работы в различных социальных сферах, развить необходимые навыки и компетенции, а также стать активными членами общества.

Важно отметить, что социальные практики должны быть педагогически оправданы и соответствовать возрастным особенностям обучающихся.

Для эффективной реализации социальных практик необходимо:

- Создать нормативно-правовую базу.
- Обеспечить методическое сопровождение.
- Взаимодействовать с социальными партнерами.
- Оценивать результаты практик.

Социальные практики имеют большой потенциал для развития системы образования и воспитания подрастающего поколения.

Социальные практики являются важным компонентом современного образования. Они позволяют обучающимся не только получить знания, но и применить их в реальных условиях. Социальные практики способствуют развитию социальной компетентности обучающихся, формированию активной гражданской позиции, воспитанию чувства патриотизма и социальной ответственности.

Уровни и виды социальных практик

Можно выделить *три уровня организации социальной практики обучающихся:*

1 уровень – пассивная практика.

Пассивная практика – это форма обучения и воспитания, при которой обучающиеся получают знания и формируют навыки через наблюдение, анализ и рефлексию, не участвуя непосредственно в активных действиях или проектах. Этот подход позволяет глубже понять и осмыслить информацию, процессы и явления, происходящие в обществе, через изучение опыта других людей, организаций или сообществ. Пассивная практика включает в себя такие методы, как просмотр обучающимися видео, чтение и анализ литературы, участие в лекциях и семинарах, обсуждение кейсов и историй успеха. Этот подход способствует развитию критического мышления, аналитических способностей и умения синтезировать полученные знания, подготавливая почву для будущего активного участия в социальных проектах.

Целью участия в социальной практике на этом уровне является формирование понимания и осмысление общественных процессов. К примеру, осознание работы волонтерских организаций: их действий, способов реализации

волонтерских инициатив и так далее.

Для углубления понимания и эффективности пассивной практики в обучении можно рассмотреть следующие рекомендации (таблица):

Таблица – Рекомендации для углубления понимания и эффективности пассивной практики

№	Виды работ	Описание деятельности
1	Организация встреч с волонтерами и социальными активистами	Приглашение опытных волонтеров и активистов для проведения лекций, мастер-классов или неформальных встреч может помочь обучающимся лучше понять внутреннюю сторону волонтерской деятельности, мотивацию участников и механизмы реализации социальных проектов
2	Посещение социальных организаций	Организация экскурсий в волонтерские и социальные организации, где обучающиеся смогут наблюдать за работой специалистов, задавать вопросы и получать информацию из первых уст
3	Участие в онлайн-вебинарах и курсах	Воспользоваться доступностью онлайн-ресурсов для изучения основ волонтерства, историй успеха, кейсов из практики социальных инициатив. Это может включать в себя вебинары, открытые онлайн-курсы от известных волонтерских организаций и социальных предприятий
4	Анализ кейсов из практики волонтерства	Работа с реальными примерами социальных проектов, их анализ и обсуждение в классе. Это поможет обучающимся лучше понять, как формируются и реализуются социальные инициативы, а также какие вызовы и проблемы могут возникать в этом процессе
5	Рефлексия и обсуждение	Регулярное проведение дискуссий и рефлексивных сессий, где учащиеся могут делиться своими впечатлениями, мыслями и идеями по поводу узнанного. Это способствует глубокому осмыслению информации и формированию собственного отношения к социальной активности
6	Проектные работы	Вовлечение обучающихся в подготовку проектных работ на социальную тематику, где они могут исследовать определенную проблему или организацию, анализируя ее деятельность и предлагая возможные пути развития или улучшения
Эти меры помогут сделать пассивную практику более содержательной и эффективной, обеспечив глубокое понимание социальных процессов и мотивацию к будущему активному участию в социальной жизни		

2 уровень – активная практика (социальное действие).

Активная практика – это метод обучения и воспитания, основанный на

прямом участии обучающихся в практических действиях, экспериментах и проектной деятельности, направленный на приобретение и развитие конкретных навыков, умений и компетенций. В процессе активной практики участники не только получают теоретические знания, но и применяют их на практике в реальных или моделируемых условиях, что способствует глубокому осмыслению и лучшему закреплению материала. Этот подход акцентирует внимание на активном взаимодействии обучающихся с окружающей социальной и профессиональной средой, предполагая освоение социальных ролей, функций, эффективных способов коммуникации и взаимодействия с другими людьми.

В процессе активной практики обучающиеся развивают и совершенствуют свои навыки и умения, такие как способность решать конфликты, участие в дискуссиях, написание деловых писем и запросов. Этот уровень позволяет не только теоретически изучать социальные процессы, но и непосредственно применять полученные знания на практике, формируя у обучающихся компетенции, необходимые для активного участия в жизни общества.

Для того чтобы активная практика была максимально эффективной и принесла ожидаемые результаты в процессе обучения и воспитания, можно предложить следующие рекомендации (таблица):

Таблица – Критерии эффективности активной практики

№	Виды работ	Описание деятельности
1	Разнообразие форм и методов	Использовать широкий спектр активностей – от проектной работы и кейс-методов до ролевых игр и интерактивных упражнений. Это поможет обучающимся лучше усвоить материал, развить критическое мышление и научиться применять знания в различных ситуациях
2	Реальные задачи и проекты	Вовлекать обучающихся в решение актуальных проблем, социальных проектов и исследований, которые имеют практическую значимость. Работа над реальными задачами способствует мотивации обучающихся и формированию у них ответственного отношения к учебному процессу
3	Взаимодействие с профессионалами и экспертами	Организовывать встречи, мастер-классы и лекции с профессионалами из разных областей, чтобы обучающиеся могли получить ценные знания из первых рук и научиться применять теоретические знания на практике
4	Рефлексия и самоанализ	После выполнения практических заданий важно проводить рефлексию, в ходе которой учащиеся анализируют свою деятельность, обсуждают достигнутые результаты, выявляют трудности и находят способы их преодоления. Это способствует

		глубокому осмыслению полученного опыта и его интеграции в систему знаний обучающегося
5	Обратная связь	Регулярно предоставлять обучающимся конструктивную обратную связь по итогам их участия в активных формах обучения. Это помогает улучшить процесс обучения, способствует личностному росту и развитию обучающихся
6	Самостоятельность и инициативность	Стимулировать обучающихся к самостоятельности и инициативности в выборе тем, проектов и методов решения задач. Давать возможность для самовыражения и реализации собственных идей в рамках активной практики
7	Межпредметная связь	Интегрировать активную практику в различные учебные дисциплины, чтобы обучающиеся могли видеть связь между разными областями знаний и понимать комплексность реальных жизненных и профессиональных задач
Эти критерии помогут сделать активную практику ценным и эффективным инструментом обучения, который способствует развитию обучающихся как активных, ответственных и компетентных участников общества		

3 уровень – преобразовательная деятельность (самостоятельное общественное действие).

Этот уровень представляет собой вершину организации социальной практики, где результатом участия является приобретение обучающимися практических умений, развитие навыков и формирование компетенций.

Название «Преобразовательная деятельность (самостоятельное общественное действие)» подчеркивает активную роль обучающихся в инициировании и реализации изменений в социальной среде на основе самостоятельного анализа, планирования и действия. На этом этапе участники обучения переходят от теоретического понимания и активного участия к непосредственному воздействию на социальную реальность, демонстрируя способность к самостоятельному принятию решений, лидерству и ответственности за социальные проекты и инициативы. Например, умение скоординировать действия нескольких человек для проведения школьного мероприятия; проектная компетентность.

Для того чтобы преобразовательная деятельность (самостоятельное общественное действие) на третьем уровне социальной практики была максимально эффективной, можно предложить следующие рекомендации (таблица):

Таблица – Рекомендации для повышения эффективности преобразовательной деятельности

№	Виды работ	Описание деятельности
---	------------	-----------------------

1	Разработка и реализация собственных проектов	Мотивировать обучающихся к разработке и реализации собственных социальных проектов, направленных на решение актуальных проблем общества. Поддержка и наставничество со стороны педагогов и экспертов могут значительно повысить эффективность таких проектов
2	Участие в социальных инициативах	Стимулировать активное участие в существующих социальных инициативах и программах, что позволит обучающимся приобрести практический опыт и развить навыки в реальных условиях
3	Обучение навыкам лидерства и коммуникации	Организовывать тренинги и мастер-классы по развитию лидерских качеств, навыков публичного выступления и эффективной коммуникации. Эти навыки критически важны для успешного осуществления преобразовательной деятельности
4	Вовлечение в волонтерскую деятельность	Поощрять обучающихся к участию в волонтерских программах, которые предлагают возможности для реализации социальных акций и проектов, способствуя при этом личностному росту и социальной активности
5	Изучение успешных социальных проектов	Анализ и обсуждение историй успеха отечественных и международных социальных проектов и инициатив, чтобы вдохновлять обучающихся на создание собственных идей и проектов
6	Обратная связь и рефлексия	Регулярно проводить сессии рефлексии, где обучающиеся могут делиться своим опытом, обсуждать достигнутые результаты и получать конструктивную обратную связь от педагогов и сверстников
7	Партнерство с организациями и сообществами	Находить и развивать партнерские отношения с общественными организациями, благотворительными фондами и местными сообществами, что расширит возможности для реализации проектов и усилит их социальное воздействие
<p>Применение этих рекомендаций позволит обучающимся не только развить и реализовать свои социальные проекты и инициативы, но и сделать значительный вклад в развитие общества, активно участвуя в его преобразовании</p>		

Факторы, влияющие на набор ожидаемых метапредметных и личностно-ориентированных результатов, достигаемых через внедрение социальных практик, это:

1. Социокультурный контекст школы, состав обучающихся, ожидания родителей и учащихся, а также насущные вопросы в области образовательного процесса.

2. Возрастные характеристики обучающихся на различных этапах

образования и степень поэтапного развития социальных навыков.

3. Возможности и интересы педагогического коллектива. Основой для осуществления социальных практик может служить как само учебное заведение, так и его социальные партнеры, включая учреждения и организации в сфере здравоохранения, социальной поддержки, культуры, спорта, местные исполнительные органы, предприятия и организации, проводящие благотворительные акции и социальные проекты. К партнерам также относятся службы занятости, музеи, библиотеки, общественные объединения и движения с гуманитарной и просветительской миссией, средства массовой информации и организации, занимающиеся социологическими опросами и исследованиями.

В последнее время социальная практика начала восприниматься как важная составляющая образовательных систем. Что же подразумевается под термином «социальная практика»? Этим термином обозначается тип деятельности, в рамках которой личность, взаимодействуя с общественными структурами, такими как институты, организации и учреждения, и влияя на систему социальных связей, способствует трансформации общества и собственному развитию. Следовательно, социальная практика является процессом, целью которого является создание благоприятных социальных перемен, делая образовательные учреждения ключевыми аренами для такой деятельности.

В организациях образования социальная практика обучающихся может включать в себя следующие аспекты:

- школьное самоуправление – активное участие обучающихся в школьном самоуправлении на уровне класса и школы;
- самоорганизация и развитие личности – стимулирование личностного роста через самостоятельную деятельность;
- конкуренция – сравнение своих достижений с достижениями других, развитие конкурентоспособности и оптимизация своего положения в учебном и социальном рейтинге;
- волонтерство – участие в благотворительных и социально значимых проектах, направленных на помощь людям с особыми потребностями, ветеранам, младшим ученикам;
- интеллектуальное и творческое развитие – участие в интеллектуальных играх, конкурсах, олимпиадах и научно-практических конференциях, разработка и представление собственных проектов;
- профессиональная и ролевая подготовка – практика в ролях членов жюри, учителей или воспитателей в рамках дней самоуправления;
- самообслуживание – развитие навыков самостоятельной жизнедеятельности;
- организация мероприятий – участие в планировании и проведении школьных мероприятий;

- здоровьесбережение – участие в акциях и проектах, направленных на физическое здоровье и благополучие, т.е. продвижение здорового образа жизни.

Социальная практика предоставляет обучающимся возможности развить умения эффективного делового общения, освоить принципы взаимодействия между общественными структурами и обществом, приобрести опыт в поиске работы, научиться распознавать социальные проблемы и устанавливать профессиональные контакты с организациями или людьми. Учащиеся также получают умение работать с различными источниками информации, документами, сотрудничать с другими для совместной деятельности, знакомятся с особенностями различных социальных процессов современности, изучают и применяют социальные технологии, учатся формулировать цели социальных проектов, выбирать инструменты для их достижения и анализировать полученные результаты. Программы социальной практики, как правило, выходят за пределы школьного учебного плана, ориентируясь на реальные жизненные ситуации, что делает их особенно значимыми для школьников.

Практики – это деятельность. Это значит, что у ребенка должны быть цели и мотивы деятельности, должны быть самостоятельные действия, направленные на достижение результата, должна быть рефлексия деятельности.

Социальные практики – это педагогически управляемая деятельность учеников, т. е. при организации практик мы должны точно понимать, на получение каких возможных результатов они направлены. Результативность социальных практик обнаруживается либо в качестве освоенных действий, либо в качестве продукта. Действия или продукт являются объектами оценивания и для учеников, и для педагогов. Для определения объектов оценивания необходимо разрабатывать систему критериев и показателей, что успешно осуществляется в образовательных учреждениях, работающих в этом направлении [43].

Виды практик:

Социальная проба – это уникальная форма социального участия, в процессе которого подросток изучает и усваивает сведения о социальных субъектах и процессах, накапливает и осмысливает личный опыт общения с окружающими.

Цели социальной пробы:

- освоение и понимание подростком знаний о своем социальном контексте, методах взаимодействия с обществом, своей социальной квалификации и результативности действий;

- получение и размышление о новом опыте в области социального общения;
- анализ и усвоение знаний о личном опыте взаимодействия с общественной средой.

Задачи социальной пробы:

- собрать обширный спектр сведений о социальных явлениях, учреждениях, средах и отношениях;

- изучить механизмы работы социального объекта;
- провести анализ собранной информации и проверить ее на достоверность;
- установить прямое общение с социальным объектом наиболее подходящим образом;

- провести рефлексию наблюдаемых явлений и личного опыта.

Социальная проба предусматривает определённые этапы:

- 1) выбор темы или тематики социальной пробы;
- 2) определение целей работы;
- 3) формулирование перечня задач;
- 4) составление плана сбора информации о социальном объекте;
- 5) выполнение практических действий с целью получения информации о социальном объекте;
- 6) анализ и структурирование полученной информации;
- 7) коллективное обсуждение итогов работы.

Степень, уровень участия учителя в социальной пробе определяется уровнем социальной зрелости и характером коммуникативных навыков конкретного ребенка или группы учащихся. Чем ниже этот уровень — тем большее участие в социальном действии принимает взрослый. Важно осознавать и контролировать грань между позицией поддержки и позицией обучения, на которые может становиться взрослый.

Социальная практика – это процесс освоения, отработки социальных умений и навыков и познание не внешней, демонстрируемой, заявляемой стороны социальной действительности, а внутренней, сущностной, часто скрытой и неочевидной.

Цель социальной практики делится на два основных направления:

- корректировка и новое осмысление сведений о социальном объекте;
- практическая отработка умений социального общения в разнообразных контекстах, включая налаживание диалогов, проведение собеседований, интервьюирование и прочее.

Главное различие между социальной практикой и социальной пробой лежит в уровне участия подростка в социальных процессах. В рамках социальной пробы подросток обычно выступает в роли наблюдателя, его задача – сбор информации, исходящей от социального объекта. В отличие от этого, социальная практика включает элемент интерактивности, предоставляя подростку возможность быть непосредственно вовлеченным в процесс социального общения и, таким образом, приобретать живой опыт социального взаимодействия.

Основная задача его деятельности заключается в том, чтобы отслеживать профессиональные действия взрослого, определять, какие факторы служат мерилем его профессионального успеха, и в каких видах отношений происходит его профессиональная работа. Такое наблюдение можно воспринимать как

процесс, в ходе которого подросток на практике знакомится с целями и задачами деятельности взрослого, а также учится занимать позицию специалиста при взаимодействии с получателями социальных услуг.

Социальные практики как добровольческая деятельность.

Благотворительная (добровольческая) деятельность – это форма социального служения, направленная на бескорыстное оказание помощи другим людям или обществу в целом. Именно готовность приносить пользу людям определяет ценностное самосознание ученика как гражданина. Социальные практики в форме добровольческой деятельности позволяют получить опыт ответственного взаимодействия, способствуют развитию коммуникативных навыков, исполнительской дисциплины.

Волонтерские действия различной направленности;

- участие в общественно значимых работах по благоустройству и озеленению своего аула, микрорайона или города, включая проекты благоустройства;

- совместно с социальными службами осуществление целенаправленной поддержки уязвимых групп населения своего аула/города, таких как пожилые люди, люди с ограниченными возможностями, ветераны;

- активное участие в наставничестве над воспитанниками дошкольных учреждений и младшими школьниками, включая помощь в организации их свободного времени и занятий после уроков;

- вклад в качестве интервьюеров в проведение опросов общественного мнения и социологических исследований, организованных средствами массовой информации и специализированными агентствами.

В качестве основных причин, побуждающих личность присоединяться к волонтерской работе, можно выделить следующие мотивы:

- приобретение нового опыта; отсутствие другого способа применить имеющийся опыт работы – волонтерство предоставляет уникальную возможность для развития новых навыков и компетенций в разнообразных сферах, которые могут быть не доступны в обычной профессиональной деятельности. Это также позволяет людям использовать и развивать уже имеющиеся у них знания и умения в новом контексте, что особенно ценно, когда нет других путей реализации своего потенциала;

- стремление приобрести новых друзей, недостаток общения; получение признания в обществе – волонтерская деятельность создает благоприятную среду для встречи единомышленников и налаживания новых социальных связей, что особенно важно для людей, испытывающих нехватку общения. Кроме того, активное участие в добровольческих проектах повышает социальный статус волонтера, обеспечивая признание и уважение в обществе за их вклад в общее дело;

- потребность в признании; люди хотят, чтобы их работа или проявленные способности высоко оценивались другими – волонтеры часто ищут

подтверждения своей социальной значимости и профессиональных достижений. Оценка и признание со стороны окружающих, в том числе благодарность и поддержка от тех, кому помогают, мотивируют их продолжать свою деятельность, демонстрируя высокий уровень ответственности и профессионализма;

- потребность в достижении – людям нравится ощущать, что они выполнили что-то важное. Участие в волонтерских проектах дает возможность видеть реальные результаты своих усилий, что приносит ощущение выполненного долга и достижения значимых целей. Это не только укрепляет самооценку и самосознание волонтеров, но и способствует их личностному росту, развитию лидерских качеств и формированию чувства собственной эффективности;

- потребность в самоконтроле – многие стремятся к автономии и независимости, желая самостоятельно управлять своей жизнью и принимать ответственные решения. Это чувство контроля над собственной судьбой позволяет людям не только чувствовать себя более уверенно, но и повышает их самооценку, подчеркивая важность личных достижений и умение сталкиваться с жизненными вызовами;

- потребность в разнообразии – рутинная повседневность часто вызывает скуку и утомление. Человек естественным образом жаждет новых впечатлений, стремится к изменениям и новым опытам. Именно поиск новизны помогает оставаться мотивированным, стимулирует креативность и способствует личностному росту;

- потребность в росте – люди неизменно стремятся к саморазвитию, к обогащению своего внутреннего мира и расширению кругозора. Это стремление к росту проявляется в желании учиться, приобретать новые знания и умения, улучшать свои личностные и профессиональные качества, что ведет к удовлетворению от достижения новых вершин;

- потребность в общении – человек по своей сути – социальная личность, стремящаяся к взаимодействию с другими. Эта потребность включает в себя желание быть частью сообщества, ощущать связь и поддержку, получать признание и любовь. Важность этой потребности заключается в стремлении к сотрудничеству, обмену опытом и эмоциональной поддержке;

- потребность в развлечении – несмотря на кажущуюся легкомысленность, жажда приключений и развлечений занимает значительное место в жизни человека. Это стремление к новым ощущениям и эмоциональным впечатлениям способствует расслаблению, снижению стресса и является важной частью психологического благополучия;

- потребность быть единственным – желание выделиться и ощутить свою уникальность является мощным двигателем личностного развития. Люди стремятся к тому, чтобы их индивидуальность была признана и ценена, что ведет к удовлетворению от осознания своей значимости и вклада в жизнь общества.

Таким образом, для того чтобы привлечь обучающегося к участию в

добровольческой деятельности, необходимо опираться на группы мотивов, связанных с полезностью данной деятельности для будущей профессии, используя при этом групповые и коммуникативно – насыщенные формы работы.

Социальные практики как профессиональные пробы.

Профессиональная проба представляет собой проверку или испытание, которое воссоздает определенные аспекты специфической профессиональной деятельности, обладая четкой структурой и направленное на облегчение осознанного и обоснованного процесса выбора профессии. Существуют две основные формы профессиональных проб: тестирование и практическая демонстрация.

Таким образом, можно сделать следующий вывод – необходимость для обучающихся проходить профессиональные пробы, создающие ситуации, которые способствуют идентификации степени развития коммуникативных способностей у подростков и поддерживают их последующее усовершенствование.

Поддержка обучающихся должна сосредоточиться не столько на выборе специализации, сколько на развитии у них навыков эффективного общения в различных профессиональных контекстах. Достижение этой цели возможно через внедрение профессионально-коммуникативных проб, направленных на формирование у учащихся универсальных коммуникативных умений, необходимых в любой профессии, уже на этапе получения основного общего образования.

В рамках проведения профессиональных проб для обучающихся общеобразовательных школ должны предприниматься следующие шаги:

- предоставление базовых знаний о различных сферах профессиональной деятельности, включая описание специфики и ключевых аспектов каждой профессии;

- создание имитационных моделей, которые воспроизводят основные операции и задачи, характерные для разнообразных профессий, позволяя учащимся на практике ознакомиться с типичными профессиональными ситуациями;

- оценка степени готовности учащихся к успешному осуществлению представленных испытаний и практических заданий, определение их способностей и потенциальных навыков в контексте будущей профессиональной деятельности;

- создание подходящих условий для того, чтобы учащиеся могли эффективно и качественно пройти профессиональные пробы, включая предоставление необходимых ресурсов, оборудования и наставничества для достижения наилучших результатов.

Профессиональная проба в сочетании с практическими занятиями служит инструментом для стимулирования процесса профессионального самоопределения обучающихся и развития их творческих способностей. Когда

обучающиеся выбирают социальную практику, организованную в виде профессиональной пробы, это подразумевает выполнение ими конкретного практического задания, предложенного специалистами и основанного на реальных условиях профессиональной деятельности.

Когда обучающиеся принимают решение участвовать в социальной практике, организованной как профессиональная проба, они сталкиваются с необходимостью выполнить специализированное практическое задание. Это задание разрабатывается и предлагается профессионалами, работающими в соответствующей области, и основывается на реальных условиях и требованиях профессиональной деятельности. Такой подход позволяет учащимся приобрести ценный опыт, применить на практике теоретические знания, развить профессиональные и коммуникативные навыки, а также глубже понять специфику и сложности выбранной профессиональной сферы.

Задачи, предложенные обучающимся, дифференцированы по трем степеням трудности.

На начальном, первом уровне, задания характеризуются наибольшей простотой и направлены на выполнение конкретных, четко определенных инструкций. Этот уровень требует от обучающихся выполнения задач по заданному алгоритму, не выходя за рамки установленных правил.

Второй уровень сложности представляет собой задания, которые требуют от обучающихся не только применения имеющихся знаний и умений, но и включения элементов креативности и инновационного подхода. Задачи на этом уровне стимулируют учащихся к разработке уникальных решений, предполагая внесение новшества и оригинальности в процесс создания продукта или выполнения работы.

Третий уровень сложности ориентирован на развитие и демонстрацию самостоятельности обучающихся. Задания этой категории предполагают комплексный подход: планирование своей деятельности, определение промежуточных и конечных целей, самостоятельный выбор методов достижения этих целей, а также анализ и оценку полученных результатов. Этот уровень требует от обучающихся высокой степени ответственности, инициативы и критического мышления.

Следовательно, задания третьего уровня сложности ориентированы на активный самостоятельный поиск решений в условиях проблемных ситуаций. В отличие от них, на первом и втором уровнях сложности деятельность обучающихся поддерживается через консультации и предоставление помощи по сложным вопросам со стороны консультантов-профессионалов или руководителей практики. В процессе выполнения заданий на этих начальных уровнях обучающиеся также активно используют различные источники информации, включая справочную литературу и дополнительные учебные материалы, чтобы облегчить решение задач и улучшить качество своей работы.

Профессиональная проба охватывает три ключевых аспекта:

технологический, ситуативный и функциональный. Сочетание этих элементов способствует формированию комплексного представления о профессии, как указывает Чистякова С.Н.

Технологический аспект касается знания и понимания специфических методов и процессов, применяемых в профессии. Технологический аспект профессиональной пробы акцентирует внимание на практической, оперативной части профессии, включая необходимость для учащихся освоить различные методы и техники работы, управление инструментами и осознание последовательности действий для эффективного воздействия на материал или объект труда с целью создания готового продукта. Эта часть обучения демонстрирует и воссоздает материальную сущность профессиональной деятельности, предоставляя учащимся возможность непосредственно познакомиться с основными вопросами: «Что именно необходимо создать? Какие процессы и методы работы следует применить? В какой последовательности организовать действия для достижения конечного результата?» Это позволяет не только глубже понять специфику и технические аспекты профессии, но и научиться применять теоретические знания на практике для создания качественного продукта.

Ситуативный аспект включает в себя адаптацию к различным условиям и обстоятельствам, возникающим в профессиональной среде. Ситуативный аспект направлен на воссоздание содержательного измерения профессиональной деятельности, акцентируя внимание на выборе подхода к работе, который наилучшим образом соответствует естественным способностям и развитым поведенческим моделям обучающегося. Этот аспект предполагает, что учащиеся сталкиваются с различными ситуациями и задачами, характерными для выбранной профессии, и им необходимо использовать свои уникальные навыки и предрасположенности для нахождения наиболее эффективных решений. В этом контексте учащийся исследует разнообразные аспекты профессиональной деятельности, определяя, какой стиль работы и какие конкретные действия наиболее соответствуют его личным качествам и предпочтениям, что способствует более глубокому пониманию и осмыслению своего потенциала в профессиональной сфере.

Функциональный аспект акцентирует внимание на реализации специфических заданий и обязанностей, которые являются интегральной частью профессии. Этот аспект выявляет динамику профессиональной деятельности, оценивая эффективность её освоения через применение соответствующих методов, техник и внутренних стратегий адаптации, которыми обладает обучающийся. Функциональный аспект определяет и измеряет конкретные функции и их результативность, которые обучающиеся должны продемонстрировать при выполнении заданий профессиональной пробы. Эта составляющая позволяет не только подробно осмыслить и оценить профессиональную деятельность, но и создать её объемное и многостороннее

представление, объединяя теоретические знания и практические умения в единое целое.

В структуре профессиональных проб выделяются три ключевых уровня сложности:

- пробы первого уровня сосредоточены на выполнении исполнительских задач. Для обучающихся это означает необходимость осуществления действий по заданной инструкции, где главенствуют четко определенные и последовательные шаги работы;

- пробы второго уровня включают в себя элементы интеллектуальной работы. Обучающиеся сталкиваются с заданиями, требующими анализа, работы с чертежами, технической документацией и справочными материалами, выполнения расчетов с использованием известных формул, а также анализа и оценки результатов своей работы;

- пробы третьего уровня характеризуются репродуктивно-творческим подходом, предполагающим активное участие обучающихся в конструкторской и технологической деятельности. На этом уровне от обучающихся ожидается не только применение и адаптация существующих знаний и методов, но и разработка новых решений, проявление творческого потенциала и инициативы.

Социальная практика: ступень к «социальному восхождению».

Социальная практика представляет собой фундаментальный механизм для реализации «социального лифта», то есть возможности для людей из различных социальных слоев повысить свой статус и достичь социального восхождения благодаря образованию, профессиональному развитию и личным достижениям. В рамках социальной практики обучающиеся старших классов могут получить уникальную возможность применения теоретических знаний на практике, развить коммуникативные навыки.

Подобный опыт способствует личностному росту, открывая перед участниками новые горизонты и возможности для социального продвижения. Социальная практика позволяет молодым людям лучше понять свои интересы и способности, определить будущую профессиональную траекторию и сделать осознанный выбор в пользу той или иной специальности, что является ключом к успешной карьере и социальному восхождению.

Таким образом, социальная практика выступает не просто как образовательный процесс, но и как стратегический инструмент социальной мобильности, позволяющий обеспечить равные возможности для самореализации и достижения высокого социального статуса независимо от исходных условий и происхождения.

В рамках социальной практики обучающиеся должны получить возможность разработать собственный уникальный проект, качество которого откроет перед ними двери к участию в разнообразных конкурсах, олимпиадах и состязаниях, в том числе и на уровне высших учебных заведений. Выбор возможных проектов весьма широка и может включать в себя всё, начиная от

репортажей и интервью, заканчивая разработкой кейсов и комплексных проектов, которые могут быть представлены на различных платформах соревновательного характера. Это не только дает шанс учащимся продемонстрировать свои знания и умения на широкой аудитории, но и способствует их профессиональному и личностному развитию, открывая новые горизонты для образовательного и карьерного роста.

Индивидуальная траектория прохождения социальных практик

Концепция «индивидуальной образовательной траектории» включает в себя создание персонализированного образовательного плана (содержательную часть) и предполагает определение конкретного метода его осуществления (технологии организации учебного процесса).

Основные характеристики индивидуальной образовательной траектории (таблица):

Таблица – Ключевые параметры индивидуальной образовательной траектории

№	Ключевые параметры	Описание ключевых параметров
1	Персонализация или индивидуальная	Траектория учитывает уникальные образовательные потребности, интересы, склонности и цели каждого обучающегося, обеспечивая максимально возможную адаптацию образовательного процесса к индивидуальным особенностям
2	Образовательная	Способствующая формированию знаний, умений, пониманию мира и себя в этом мире
3	Гибкость	Индивидуальная образовательная траектория предполагает возможность корректировки учебного плана, методов обучения и оценки в зависимости от изменений в потребностях и интересах обучающегося, а также от его образовательного прогресса
4	Мультидисциплинарность	Траектория может включать курсы и модули из различных областей знаний, обеспечивая комплексное и междисциплинарное образование
5	Целенаправленность	Каждая индивидуальная траектория строится с учетом долгосрочных образовательных и профессиональных целей обучающегося, способствуя целенаправленному развитию необходимых компетенций и навыков
6	Вовлеченность обучающегося в планирование	Обучающиеся активно участвуют в разработке своей образовательной траектории, что способствует повышению их мотивации и ответственности за собственное обучение
7	Использование разнообразных образовательных технологий	Для реализации индивидуальной траектории могут применяться различные образовательные

		технологии, включая дистанционное обучение, проектную деятельность, интерактивные методы и др.
8	Оценка и самооценка	Предусматривается систематическая оценка достигнутых результатов, а также самооценка обучающимся своих достижений, что способствует развитию рефлексии и саморегуляции обучения
Эти характеристики делают индивидуальную образовательную траекторию мощным инструментом для достижения высокой образовательной эффективности и личностного развития обучающихся		

Траектория – след от движения, накопление различного учебного, социального и образовательного опыта.

Термин «траектория» в контексте образования и развития отражает метафору пути или следа, оставляемого в процессе непрерывного движения вперед, который включает в себя аккумуляцию разнообразного учебного, социального и образовательного опыта. Эта концепция подразумевает, что обучение и развитие являются динамичными процессами, в ходе которых индивид проходит через серию этапов, событий и взаимодействий, формирующих его как личность и специалиста.

Учебный опыт включает в себя приобретение знаний и навыков через формальное и неформальное образование, в то время как социальный опыт охватывает взаимодействие с различными социальными группами, культурное обогащение и развитие коммуникативных навыков. Образовательный опыт, в свою очередь, представляет собой более широкую категорию, включающую в себя как учебный, так и социальный опыт, а также развитие критического мышления, этических ценностей и самосознания.

Такая траектория не является строго предопределенной; она может изменяться и адаптироваться в зависимости от выборов, возможностей и встреч с различными жизненными обстоятельствами. Важным аспектом траектории является ее индивидуальность, поскольку каждая личность создает собственный уникальный путь развития, основываясь на личных интересах, целях и сталкиваясь с конкретными вызовами и возможностями.

Таким образом, траектория служит не только как запись прошлого опыта, но и как направление для будущего развития, подчеркивая значимость продолжающегося обучения, самоанализа и адаптации к изменяющемуся миру.

Ключевая цель организаций образования заключается в создании многообразной образовательной среды, которая предоставляет обучающимся широкий выбор образовательных путей и возможностей. Это включает в себя не только предложение разнообразных учебных программ и курсов, но и обеспечение доступа к различным формам обучения, включая проектную и исследовательскую деятельность, стажировки и практикумы в реальных

условиях работы. Задача образовательных организаций – поддержать учащихся в процессе выбора, предоставив им необходимые ресурсы, наставничество и консультации, чтобы каждый мог найти свой уникальный образовательный путь, соответствующий его интересам и способностям.

При формировании индивидуальных образовательных маршрутов учитывается готовность обучающегося к участию в деятельности, имеющей личностное и социальное значение. Для эффективного учета развития обучающегося предлагается следующий алгоритм:

- системная диагностика (анкетирование, педагогическое наблюдение, анализ учебных достижений);
- индивидуальный подбор траектории социальной практики;
- контроль и корректировка процесса, консультирование;
- пошаговая фиксация изменений и достижения заявленных целей.

Системная диагностика. На этом этапе проводится комплексное изучение особенностей обучающегося через анкетирование, педагогическое наблюдение и анализ его учебных достижений (рисунок). Это позволяет получить полную картину об интересах, способностях и потребностях обучающегося.

Данные компоненты системной диагностики обеспечивают комплексное понимание учебных и личностных характеристик обучающегося, что является основой для дальнейшего индивидуального подбора траектории социальной практики.

Системная диагностика		
Анкетирование	Педагогическое наблюдение	Анализ учебных достижений
<p><i>Сбор информации:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - о личных интересах; - предпочтениях; - учебных мотивациях; - ожиданиях от социальной практики 	<p><i>Педагогическое наблюдение:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - оценка поведения; - активности; - взаимодействия с учителем; - с сверстниками в учебной и внеучебной деятельности 	<p><i>Анализ:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - учебных достижений; - оценок; - отзывов от учителей по предыдущим проектам

<p>Анкеты могут включать вопросы, направленные на выявление склонностей, хобби</p>	<p>Наблюдение позволяет получить данные о социальных и коммуникативных навыках, а также о личностных качествах обучающегося.</p>	<p>Анализ дает представление о академической успеваемости, сильных и слабых сторонах учащегося в различных предметных областях</p>
--	--	--

Рисунок . Алгоритм учёта движения обучающегося

Индивидуальный подбор траектории социальной практики. На основе данных, полученных в ходе диагностики, осуществляется подбор наиболее подходящей программы социальной практики, соответствующей интересам, уровню развития и личностным целям ученика.

Контроль и корректировка процесса, консультирование. Регулярный мониторинг выполнения учеником заданий социальной практики, предоставление обратной связи и необходимых корректировок. Консультирование направлено на поддержку и помощь обучающихся в преодолении возникающих трудностей и эффективное достижение поставленных целей.

Контроль процесса включает в себя регулярное наблюдение и анализ прогресса обучающегося по его индивидуальному образовательному маршруту. Это предполагает:

- отслеживание выполнения учебных заданий и проектов;
- оценку качества и эффективности освоения учебного материала.
- мониторинг социальной адаптации и вовлеченности обучающегося в образовательный и внеучебный процессы.

Корректировка процесса – это внесение изменений в индивидуальный образовательный маршрут обучающегося на основе полученных данных о его прогрессе и потребностях. Это может включать:

- изменение учебных целей и задач в соответствии с новыми интересами обучающегося;
- адаптация методов обучения и подходов к оценке для улучшения понимания учебного материала;
- введение дополнительных ресурсов и поддержки для устранения образовательных пробелов.

Консультирование предоставляет обучающимся индивидуальную поддержку и рекомендации по вопросам, связанным с их образовательным процессом и личностным развитием. Это может включать:

- оказание помощи в выборе курсов и проектов, соответствующих интересам обучающегося;
- поддержку в преодолении учебных и личностных трудностей;
- разработку стратегий для достижения образовательных и карьерных

целей.

Контроль и корректировка процесса, а также консультирование играют ключевую роль в создании условий для успешной реализации индивидуального образовательного маршрута, обеспечивая его гибкость, адаптивность и ориентацию на удовлетворение уникальных образовательных потребностей и целей каждого обучающегося.

Пошаговая фиксация изменений и достижения заявленных целей. Документирование прогресса обучающегося на каждом этапе образовательного процесса и оценка достигнутых результатов по завершении социальной практики. Это включает в себя не только фиксацию учебных достижений, но и отслеживание личностного роста и развития социально значимых навыков.

Пошаговая фиксация изменений и достижений в обучении является ключевым аспектом в оценке эффективности образовательного процесса и развития учащихся. Этот процесс предполагает систематическое документирование и анализ прогресса обучающегося на протяжении всего курса обучения, включая социальную практику. Основные шаги этого процесса можно структурировать следующим образом (таблица):

Таблица – Фиксация изменений и достижения заявленных целей

№	Основные шаги	Описание
1	Документирование исходного уровня	Определение начального уровня знаний, навыков и компетенций обучающегося перед началом образовательного процесса или социальной практики
2	Регулярное отслеживание прогресса	Фиксация достижений обучающегося на различных этапах обучения, включая выполнение заданий, участие в проектах и практических мероприятиях. Это включает в себя как учебные результаты, так и развитие личностных качеств и социальных навыков
3	Оценка промежуточных результатов	Анализ и оценка достигнутых результатов на определенных этапах обучения для выявления сильных сторон и областей, требующих дополнительной работы или корректировки индивидуального образовательного маршрута
4	Консультации и обратная связь	Проведение индивидуальных и групповых консультаций для обсуждения прогресса, предоставление обратной связи от педагогов и наставников, а также разработка рекомендаций для дальнейшего развития
5	Итоговая оценка по завершении социальной практики	Сравнение конечных результатов с исходными целями и задачами, анализ достигнутого уровня знаний, навыков, личностного роста и развития компетенций, необходимых для социально

		значимой деятельности
6	Формирование портфолио	Сбор документации, сертификатов, отзывов и других материалов, подтверждающих достижения обучающегося, для формирования личного портфолио, которое может быть использовано для дальнейшего образования или карьерного роста
Пошаговая фиксация изменений и достижений не только способствует более глубокому пониманию процесса обучения и развития учащихся, но и обеспечивает надежную основу для оценки качества образовательной программы и ее корректировки в соответствии с потребностями и интересами учащихся		

Такой подход позволяет не только адаптировать образовательный процесс под индивидуальные особенности каждого обучающегося, но и способствует его личностному развитию и социальной адаптации.

Основные элементы создания индивидуальных траекторий:

- Ориентиры – установление ожидаемых итогов работы обучающихся и педагогов для реализации образовательного процесса. Выработка образовательных задач.

- План-программа – инновационный (творческий) аспект образовательного процесса, ключевые элементы которого включают в себя концепцию, цели, задания, ритм, подходы и стратегии работы, личностное содержание обучения, а также механизмы мониторинга и оценки достигнутых результатов.

- Образовательное пространство – среда, формируемая естественным или специально созданным социокультурным контекстом учащегося, объединяющая разнообразные ресурсы и контент деятельности, которые способствуют его эффективному развитию и обучению.

- Рефлексивное осмысление – инициирование процесса активного саморазвития и мотивации как у ученика, так и у учителя, связанное с процессами рефлексии, самопознания, определения личностных ценностей и саморегуляции.

- Портфолио – формирование «личного образовательного опыта» как набора значимых «личностных приростов», ключевых для продолжения образовательного развития.

Для школьников сформулированы следующие *задачи прохождения социальной практики:*

- развитие коммуникативных навыков, т.е. улучшение умений взаимодействия с разными социальными группами, развитие уверенности в общении и умения выражать свои мысли ясно и аргументированно;

- приобретение социального опыта, т.е. получение практического опыта работы в различных социальных сферах, что способствует лучшему пониманию общественных процессов и социальных ролей;

- формирование гражданской позиции, т.е. воспитание чувства ответственности, гражданской активности и понимания значимости личного

вклада в развитие общества;

- развитие навыков самоорганизации и самостоятельности, т.е. повышение уровня самостоятельности и умения планировать свое время, а также принимать ответственные решения в различных жизненных ситуациях.

Эти задачи направлены на комплексное развитие личности школьника, формирование у него социально значимых качеств и подготовку к активной жизненной позиции в будущем.

В ходе предпрофильного обучения школьники имеют шанс сопоставить степень сформированности своих профессиональных и личностных качеств, а также характеристики работы их нервной системы с ожиданиями и нормами общества.

В процессе участия в социальной практике обучающиеся приходят к пониманию:

- неравномерного уровня развития у себя требуемых навыков и знаний;
- выбирают индивидуальный темп и направление своего развития и обучения;
- осознают свои способности к самовыражению в рамках профессиональной деятельности;
- намечают стратегию личностного роста и независимого продвижения к профессиональному становлению.

Критерием успешного усвоения программы служит разработка обучающимися собственной персональной и образовательной стратегии, представляющей собой один из способов моделирования самоопределения.

Алгоритм индивидуального продвижения обучающихся в социальной практике включает следующие этапы:

1. Установочные встречи. Это могут быть классные часы и открытые родительские собрания, на которых участники получают информацию о предстоящих возможностях, основных правилах и требованиях к участникам социальной практики.

2. Учебные занятия. Участие обучающегося в дополнительных занятиях в рамках программы «Билет в будущее», направленной на развитие компетенций и ориентацию в выборе будущей профессии.

3. Дополнительные занятия по выбору. Эти занятия включают использование электронных образовательных ресурсов и рабочих тетрадей, направленных на расширение и углубление знаний, совершенствование навыков, приобретение практического опыта, а также проведение первичной диагностики метапредметных и личностных компетенций.

4. Самостоятельная работа по прохождению практики. Включает в себя выбор места и направления практики, определение конкретного продукта деятельности, ведение переговоров с наставниками как в организации образования, так и на месте практики. Этап охватывает непосредственное прохождение практики, выполнение задач от руководителя, составление отчета,

подготовку и проведение презентации результатов, а также анализ и оценку полученного опыта.

Траектория прохождения социальной практики обучающимися документируется в специальном дневнике (или зачетной книжке) практиканта. В этом документе подробно отображается каждый выбранный учеником аспект практики. По завершении практического периода в дневнике отражается уровень достижения поставленных задач (успешно/не успешно выполнено задание и т.д.).

Организация и проведение социальных практик

Нормативно-регламентирующее обеспечение социальных практик может включать в себя комплекс правовых и организационных документов, определяющих порядок подготовки, проведения и оценки результатов социальной практики обучающихся. Ключевые элементы этого обеспечения:

- положение о социальных практиках, устанавливающее основные принципы, цели и задачи проведения практики, права и обязанности участников, а также порядок документирования результатов деятельности;

- учебные планы и программы, описывающие цели, задачи, содержание и продолжительность практик, а также требования к знаниям и умениям обучающихся.

- методические рекомендации для организаторов и участников практики, в которых излагаются подходы к планированию и реализации практических заданий, а также методы контроля и оценки результатов;

- договоры (соглашения) с базами практик, закрепляющие партнерские отношения между организацией образования и организациями, принимающими обучающихся на практику, включая условия работы, обязанности сторон и меры ответственности;

- журнал учета прохождения практики, в котором фиксируется выполнение обучающимися практических заданий, присутствие на рабочем месте, полученные результаты и оценки;

- нормативные акты о безопасности и охране труда, обеспечивающие соблюдение требований безопасности обучающихся во время прохождения практики.

- приказ по учреждению о прохождении социальной практики обучающимися в соответствующем учебном году.

Организация социальной практики

Процесс начинается с опроса родителей и сбора сведений о потенциальных местах для практики. На втором этапе происходит подписание соглашений с социальными партнерами, где каждая сторона принимает на себя конкретные обязанности для достижения установленных задач. Далее создаются группы обучающихся старших классов, сгруппированные согласно их предпочтениям в сфере деятельности. Каждый учащийся определяется с местом и форматом практики, после чего получает от учебного заведения направление для ее

прохождения и документ, фиксирующий ход практики, будь то дневник или зачетная книжка.

В каждом месте проведения практики к группе обучающихся прикрепляется специалист, который берет на себя руководство и поддержку практикантов-учащихся. Разрабатывается детальный план деятельности. Обычно социальная практика проводится во время школьных каникул.

Запуск социальной практики представляет собой комплекс организационных мер, реализуемых в начале учебного года (8-го или 9-го класса) в виде интенсивного введения. Его главная цель – дать обучающимся глубокое понимание значения социальной практики, ее ключевых концепций, уникальности и требований. В процессе обучающиеся 8-х или 9-х классов обучаются работе по проектному методу, иницируются проектные идеи, происходит формирование проектных групп, разработка концепции проекта и его детальное планирование.

План мероприятий по организации социальной практики (таблица):

Таблица – План по организации социальной практики

№	Наименование мероприятия и описание деятельности	Сроки исполнения	Ответственные
Нормативно-правовое обеспечение			
1	Формирование и регулярное обновление базы нормативно-правовых документов, регламентирующих социальную практику		
2	Разработка и оформление комплекта документации для организации и проведения практики и стажировок (включая программы социальной практики, проекты, отчеты, дневники практики)		
3	Сотрудничество с партнерами. Подписание договоров о сотрудничестве с предприятиями и организациями для проведения социальной практики обучающимися		
4	Заключение договоров о партнерстве с высшими и средними специальными учебными заведениями		
Подготовительный этап			
5	Проведение информационных сессий и встреч для обучающихся и их родителей по вопросам социальной практики		
6	Организация учебных семинаров по проектному менеджменту и методам реализации социальных проектов для учащихся		
7	Формирование групп учащихся по интересам		

	и направлениям деятельности		
Организационный этап			
8	Определение и согласование с предприятиями и организациями конкретных мест и условий прохождения практики		
9	Разработка индивидуальных планов социальной практики для каждого учащегося или группы учащихся	«»	
10	Назначение кураторов и наставников от школы и базы практики для сопровождения учащихся		
11	Формирование банка вакансий. Создание базы данных вакансий для социальной практики, сотрудничество с предприятиями и ВУЗами		
12	Консультации. Организация консультаций для обучающихся и родителей, участвующих в эксперименте		
Содержательный этап			
13	«Каталог современных профессий». Проведение классных часов для знакомства обучающихся с современными профессиями		
14	Программа «Билет в будущее». Организация внеурочной деятельности по программе, направленной на профориентацию		
15	Диагностика социального самоопределения. Проведение анкетирования обучающихся для выявления их социальных интересов и склонностей		
16	Психологическая диагностика. Оценка интересов, склонностей обучающихся с целью лучшей адаптации программы практики		
17	Ярмарка социальных проектов. Организация мероприятия для представления проектов обучающихся, включая сотрудничество с партнерами		
Реализация практики			
18	Осуществление постоянного мониторинга и поддержки обучающихся в процессе социальной практики		
19	Предоставление обучающимся доступа к необходимым ресурсам и материалам для выполнения практических заданий		
20	Организация взаимодействия между обучающимися, их наставниками и кураторами для обмена опытом и решения возникающих вопросов		
Завершение практики и оценка результатов			
21	Сбор и оценка отчетных материалов от обучающихся по итогам социальной практики		

22	Проведение презентаций проектов и достижений обучающихся перед широкой аудиторией		
23	Анализ и обобщение результатов социальной практики, включая рефлексию обучающихся и обратную связь от наставников и партнеров		
24	Отчетная конференция. Подведение итогов социальной практики, презентация результатов работы учащихся и обсуждение перспектив		
Методическое обеспечение			
25	Инструктирование ответственных. Проведение тренингов и семинаров для должностных лиц, ответственных за реализацию социальной практики		
26	Обобщение опыта. Сбор и анализ положительного опыта в организации и проведении социальной практики для его дальнейшего распространения		
27	Разработка и оформление страницы на сайте школы, посвященной социальной практике, включая цели, задачи, правила участия и контакты для связи		
Документирование и отчетность			
28	Оформление и архивирование всей документации, связанной с прохождением социальной практики		
29	Подготовка итогового отчета о результатах и эффективности проведенной социальной практики для руководства школы и партнеров		

Данную структуру можно адаптировать и дополнить в зависимости от специфики программы социальной практики и требований организации образования.

Социальное партнерство

Реализация социальных практик требует активного взаимодействия с другими учебными заведениями или внешними организациями. Этот процесс известен как социальное партнерство.

Социальное партнерство является уникальной моделью взаимоотношений, которая складывается между работниками и работодателями с участием государства в качестве посредника. Эта система направлена на координацию экономических интересов в области социально-трудовых отношений и на разрешение возникающих в этой сфере конфликтов. Данное взаимодействие также известно под термином «трипартизм», подчеркивающим участие трех ключевых сторон в процессе управления социально-трудовыми взаимоотношениями: представителей наемных сотрудников, ассоциаций

работодателей и представителей государственной власти.

В контексте образования термин «социальное партнерство» отражает активное сотрудничество между двумя или более равноправными участниками (лицами и/или организациями), основанное на договоренности, заключенной на определенный период времени с целью решения специфической задачи или социальной проблемы, вызывающей недовольство у одной или нескольких сторон. Это сотрудничество направлено на более эффективное решение вопросов за счет объединения различных ресурсов (материальных, финансовых, человеческих и т.д.) и координации усилий, что в итоге способствует достижению поставленных целей.

Главная задача формирования условия для развития социального партнерства – достижение конкретных итогов. В контексте организации образования таким итогом становится самореализация обучающихся, которая возможна благодаря эффективному взаимодействию и совместной работе всех участников образовательного и воспитательного процесса. Следовательно, цель социального партнерства – способствовать формированию у подростков активной гражданской позиции и обеспечивать условия для их успешной социализации.

Формы работы с социальными партнерами, это:

- конференция;
- форум;
- пресс конференция;
- самопрезентация.

Социальными партнерами для общеобразовательных школ являются: образовательные организации всех видов и типов, государственные, общественные, коммерческие организации, родители т.д.

Ключевые элементы стратегии социального партнерства включают в себя:

- Партнерское восприятие. Способность увидеть ценность в каждом человеке, уважение к различным мнениям, стремление к пониманию партнера, а также желание и умение строить социальные связи.
- Взаимное дополняемость. В процессе совместной работы для достижения оптимальных результатов каждый участник вносит свой уникальный вклад, основываясь на своих сильных сторонах.
- Совместное вкладывание ресурсов. Объединение усилий и ресурсов с целью создания синергии – достижения таких результатов, которые недостижимы в условиях отсутствия партнерства.
- Многообразие форм сотрудничества. Использование различных подходов и форматов для объединения участников партнерства.

Социальный партнер предоставляет обучающимся возможность познакомиться с деятельностью своей организации, ознакомить их с ключевыми аспектами профессии через организацию экскурсий и представление

материально-технического оборудования. Также он гарантирует безопасное прохождение практической подготовки, выступает в качестве эксперта при реализации учебных задач и оставляет свои комментарии в рефлексивных дневниках обучающихся.

Работа с родителями при организации социальных практик

Родители являются ключевыми социальными партнерами организации образования. Взаимодействие между школой и семьей углубляет образовательные и воспитательные процессы, окружающие обучающихся. Такое сотрудничество способствует улучшению психолого-педагогических знаний среди родителей, оказывает влияние на стиль воспитания в семье, обеспечивает согласование усилий родителей и школы в образовательном процессе учеников, стимулирует включение родителей и детей в совместную образовательную деятельность и использует опыт взрослых в обучении детей. Современные родители активно стремятся к сотрудничеству и взаимодействию со школой, поскольку заинтересованы в создании благоприятной образовательной и воспитательной среды для своих детей.

Одной из крупных трудностей, с которыми сталкиваются старшеклассники при принятии ключевых решений в жизни, является сложность в отношениях с родителями. Этот возрастной период становится испытанием на зрелость для всех членов семьи – как социальную, так и личностную. В результате, часто обостряются давно существующие разногласия, а скрытые проблемы выходят на поверхность с новой силой. Даже в кажущихся благополучных семьях общение со старшеклассниками может стать вызовом, особенно когда родители не осознают необходимость менять подходы в общении с уже подростками детьми. Различия во мнениях о том, что допустимо, а что нет, могут привести к созданию напряженной, конфликтной атмосферы. К факторам, усугубляющим сложность в отношениях между родителями и старшеклассниками, относятся: несогласия в вопросах воспитания, противоречивость и несогласованность действий родителей, излишняя опека и ограничения, высокие требования к детям, а также частое использование угроз и осуждений.

Эти условия могут вызвать следующие типы конфликтов:

конфликт из-за нестабильности в отношении родителей (непостоянство в критериях оценки ребенка);

конфликт избыточной заботы (чрезмерная опека и завышенные ожидания);

конфликт нарушения прав на независимость (постоянное давление и контроль);

конфликт из-за авторитета отца (желание добиться своего во что бы то ни стало).

На этапе профессионального самоопределения взаимоотношения между родителями и старшеклассниками определяются взрослением подростков и

увеличением их стремления к самостоятельности. Главная проблема здесь заключается в том, что родители зачастую не желают признавать взросление своих детей и принимать его. Это проявляется либо в попытках полного контроля над жизнью ребенка, либо в избегании вовлечения в его жизнь. Тем не менее, потребность подростков в коммуникации с родителями остается высокой, хотя и изменяется характер этого взаимодействия: родители все чаще видятся как близкие друзья, а отношения с ними строятся на основе взаимопонимания и партнерства. Идеальным считается такой стиль общения, в котором родители учитывают мнения и желания детей, признавая их право на самостоятельное принятие жизненно важных решений.

В процессе профессионального выбора как родители, так и старшеклассники сталкиваются с одинаковыми трудностями из-за ограниченной информации о существующих профессиях и невысокого осознания своих потенциалов. Исследования в области социологии и психологии указывают на то, что родительское влияние на выбор профессии детьми проявляется как в открытой форме, так и неосознанно. В то же время, практика показывает, что многие родители имеют лишь поверхностные знания о мире профессий, которые зачастую устарели, и слабо разбираются в профессиональных способностях своих детей.

Отношения между родителями и подростками в контексте профессионального самоопределения зачастую складываются с учетом взглядов взрослых. Родители, полагая своих детей недостаточно зрелыми для таких решений, стремятся взять решение этого вопроса на себя. Однако это может привести к ошибкам, вызванным чрезмерной уверенностью родителей в своей правоте, а также к замене выбора профессии на выбор престижного учебного заведения. Разногласия в этом аспекте могут привести к долгосрочным конфликтам, последствия которых становятся явными только тогда, когда ребенок осознает неудачу своего профессионального выбора. Даже если родители и старшеклассники приходят к общему мнению, они могут сделать ошибки, обусловленные заблуждениями о необратимости выбора, стремлением к престижу и зависимостью от мнений окружающих.

Родители играют ключевую роль в процессе социальных практик своих детей, в том числе:

- предоставляя рабочее место в качестве площадки для социальной практики и способствуя заключению соответствующих договоренностей (в некоторых случаях интегрируя социальную практику в рабочий план, например, при работе со студентами);

- ознакомливаясь с условиями, требованиями и предложениями, связанными со социальными практиками, выражая согласие на участие своего ребенка в этих практиках и обеспечивая необходимое сопровождение в процессе обучения;

- активно участвуя в процессе приема отчетов о социальных практиках и

в презентациях организаций, принимающих участие в практике.

Оценка результативности социальных практик

Основным критерием оценки эффективности социальных практик являются универсальные личностные действия, в частности развитие личностных компетенций, которые группируются в три ключевые категории: самоопределение, смыслообразование и нравственно-этическая оценка.

В контексте самоопределения акцент делается на разработку «Я-концепции», способности к самоанализу и формированию гражданско-личностного самосознания. Это охватывает укрепление самоуважения, возможность корректно осмысливать себя и свои достижения, а также навык непредвзятого взгляда на свои достоинства и недостатки.

В контексте социальных практик, под смыслообразованием подразумевается процесс, в котором обучающиеся исследуют и определяют личностный смысл обучения (то есть, «значимость для себя»), опираясь на социальные стимулы, осознание своих знаний и признание своих пробелов в знаниях с целью их преодоления.

Этико-нравственная направленность в социальных практиках включает в себя развитие способности к моральной децентрации – умение учитывать точки зрения, мотивы и интересы других участников социального общения.

Критерии и показатели результативности социальной практики (таблица):

Таблица – Критерии и показатели результативности социальной практики

№	Критерии	Показатели	Описание
1	Личностное развитие	Самоопределение	Способность обучающегося к самоанализу, формированию личностных целей и пониманию своей роли в обществе
2		Смыслообразование	Умение находить личностный смысл в получаемых знаниях и опыте, стремление к расширению своих границ
3		Нравственно-этическое развитие	Формирование моральных ценностей, способности к эмпатии и учету интересов других людей
4		Умение оценить результат	Способности обучающегося анализировать и критически оценивать итоги своей деятельности в рамках социальной практики
5	Социальная активность	Участие в проектах	Активное участие обучающегося в социальных проектах и инициативах

6		Взаимодействие с общественностью	Умение эффективно сотрудничать с различными социальными группами и организациями
7	Профессиональная ориентация	Развитие профессиональных интересов	Понимание своих профессиональных предпочтений и склонностей
8		Практические навыки	Приобретение конкретных навыков и компетенций, необходимых в выбранной профессиональной сфере
		Осознанный выбор профессии	Способность к обоснованному выбору будущей профессии на основе полученного опыта

Эту структуру можно дополнить или адаптировать в зависимости от конкретных задач и целей социальной практики в вашей образовательной организации.

Количественные показатели позволяют отслеживать динамику изменений в отношении обучающихся к социальным практикам, а также оценить уровень их социальной зрелости и ответственности.

Для оценки используются следующие методы: проведение опросов, анализ записей в зачетных книжках практикантов, оценка объема и качества независимых проектов обучающегося.

Социальная практика представляет собой ключевой элемент в процессе образования, способствующий не только академическому, но и личностному развитию школьников. Она позволяет учащимся применять теоретические знания на практике, развивает их социальную ответственность и зрелость, а также способствует формированию профессиональных навыков и самоопределению. Количественные и качественные методы оценки демонстрируют положительное влияние социальной практики на динамику личностного роста студентов, укрепление их социальных компетенций и готовности к активному участию в жизни общества. Таким образом, социальная практика является неотъемлемой частью современного образовательного процесса, направленного на подготовку всесторонне развитых, социально активных и ответственных граждан.

ПРИМЕРЫ ПРОГРАММ РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНОЙ ПРАКТИКИ ДЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ

I. Цель:

- Развитие у обучающихся социальной компетентности и активной гражданской позиции.
- Формирование у обучающихся социальных навыков, необходимых для успешной социализации и профессиональной ориентации.

Задачи:

- Обеспечить обучающимся возможность для применения полученных знаний и умений в реальных условиях.
- Способствовать развитию самостоятельности и ответственности обучающихся.
- Формировать у обучающихся чувство патриотизма и социальной ответственности.
- Развивать у обучающихся толерантность и уважение к разнообразию.
- Помочь обучающимся в профессиональной ориентации.

Принципы:

- Связь теории с практикой.
- Доступность и вариативность социальных практик.
- Социальная направленность социальных практик.
- Личностно-ориентированный подход.
- Сотрудничество с социальными партнерами.

Этапы реализации программы:

Подготовительный этап:

- Определение целей и задач социальных практик.
- Разработка перечня социальных практик.
- Формирование базы социальных партнеров.
- Разработка методических материалов для обучающихся и педагогов.

Основной этап:

- Осуществление социальных практик.
- Мониторинг и оценка результатов социальных практик.
- Проведение итогового мероприятия.

Заключительный этап:

- Анализ результатов социальных практик.
- Обобщение опыта работы.
- Корректировка программы.

Виды социальных практик:

- Волонтерская деятельность: помощь нуждающимся, участие в социальных проектах.

- Проектная деятельность: разработка и реализация социальных проектов.
- Исследовательская деятельность: изучение социальных проблем.
- Учебная практика: прохождение практики в социальных учреждениях.
- Производственная практика: работа в организациях социальной сферы.

Формы организации социальных практик:

Индивидуальные: самостоятельная работа обучающихся над социальными проектами.

Групповые: работа обучающихся в группах над социальными проектами.

Массовые: участие обучающихся в массовых социальных мероприятиях.

Результаты социальных практик:

- Развитие у обучающихся социальных навыков и компетенций.
- Формирование активной гражданской позиции.
- Воспитание чувства патриотизма и социальной ответственности.
- Развитие толерантности и уважения к разнообразию.
- Приобретение опыта профессиональной деятельности.

Критерии оценки результатов социальных практик:

- Степень достижения целей и задач социальных практик.
- Уровень развития социальных навыков и компетенций обучающихся.
- Степень сформированности активной гражданской позиции у обучающихся.
- Уровень воспитанности чувства патриотизма и социальной ответственности у обучающихся.
- Степень развития толерантности и уважения к разнообразию у обучающихся.
- Уровень приобретенного опыта профессиональной деятельности.

Ресурсное обеспечение:

Финансовое обеспечение: бюджетные и внебюджетные средства.

Методическое обеспечение: методические рекомендации, программы социальных практик.

Кадровое обеспечение: педагоги, социальные партнеры.

Материально-техническое обеспечение: помещения, оборудование, материалы.

Перспективы развития:

- Расширение перечня социальных практик.
- Укрепление сотрудничества с социальными партнерами.
- Развитие системы методического обеспечения социальных практик.
- Повышение квалификации

II. Программа реализации социальной практики для обучающихся

Цель:

- Развитие социальной компетентности обучающихся.
- Формирование социальных навыков.
- Апробация полученных знаний в реальных условиях.
- Социализация личности.
- Профессиональная ориентация.

Задачи:

- Развитие у обучающихся способности к самостоятельному и ответственному социальному действию.
- Формирование активной гражданской позиции.
- Воспитание чувства патриотизма и социальной ответственности.
- Развитие толерантности и уважения к разнообразию.
- Приобретение опыта профессиональной деятельности.

Виды социальных практик:

Волонтерская деятельность: помощь нуждающимся, участие в социальных проектах.

Проектная деятельность: разработка и реализация социальных проектов.

Исследовательская деятельность: изучение социальных проблем.

Учебная практика: прохождение практики в социальных учреждениях.

Производственная практика: работа в организациях социальной сферы.

Формы организации:

Индивидуальные: самостоятельная работа обучающихся над социальными проектами.

Групповые: работа обучающихся в группах над социальными проектами.

Массовые: участие обучающихся в массовых социальных мероприятиях.

Этапы реализации:

1 этап: Подготовительный.

- Определение целей и задач социальной практики.
- Разработка плана социальной практики.
- Подбор социальных партнеров.
- Информирование обучающихся о социальной практике.

2 этап: Основной.

- Реализация программы социальной практики.
- Руководство деятельностью обучающихся.
- Промежуточный контроль за ходом социальной практики.

3 этап: Итоговый.

- Подведение итогов социальной практики.
- Анализ результатов социальной практики.
- Рефлексия деятельности обучающихся.

Результаты:

- Развитие у обучающихся социальных навыков и компетенций.
- Формирование активной гражданской позиции.
- Воспитание чувства патриотизма и социальной ответственности.
- Развитие толерантности и уважения к разнообразию.
- Приобретение опыта профессиональной деятельности.

Критерии оценки:

- Активность участия обучающихся в социальной практике.
- Результативность деятельности обучающихся.
- Степень достижения целей и задач социальной практики.

Материально-техническое обеспечение:

- Помещение для проведения занятий.
- Оргтехника.
- Канцелярские товары.
- Методические материалы.

Кадровое обеспечение:

- Педагогические работники.
- Социальные партнеры.

Финансовое обеспечение:

- Средства из бюджета образовательной организации.
- Гранты.
- Спонсорские средства.

Рекомендации:

Социальная практика должна быть включена в учебный план образовательной организации.

Необходимо разработать методические рекомендации по организации социальной практики.

Важно повышать квалификацию педагогов в области организации социальной практики.

Необходимо привлекать к работе с социальной практикой социальных партнеров.

Приложения:

- Примерный план социальной практики.
- Список социальных партнеров.
- Методические материалы.

III. Программа реализации социальной практики для обучающихся

1. Цель:

Развитие у обучающихся социальной компетентности и активной гражданской позиции.

Формирование навыков социального взаимодействия, самостоятельности и ответственности.

Воспитание чувства патриотизма, толерантности и уважения к разнообразию.

Апробация полученных знаний в реальных условиях.

Профессиональная ориентация.

Задачи:

- Определить направления социальной практики в соответствии с возрастными и индивидуальными особенностями обучающихся.
- Разработать программу социальной практики для каждого направления.
- Обеспечить методическое сопровождение социальной практики.
- Осуществить мониторинг результатов социальной практики.

Этапы реализации:

Подготовительный этап:

- Определение целей и задач социальной практики.
- Разработка программы социальной практики.
- Заключение договоров с социальными партнерами.
- Проведение инструктажа для обучающихся.

Основной этап:

- Реализация программы социальной практики.
- Оказание методической помощи обучающимся.
- Проведение промежуточного контроля.

Заключительный этап:

- Подведение итогов социальной практики.
- Анализ результатов социальной практики.
- Награждение лучших участников социальной практики.

Направления социальной практики:

- Волонтерская деятельность: помощь нуждающимся, участие в социальных проектах.
- Проектная деятельность: разработка и реализация социальных проектов.
- Исследовательская деятельность: изучение социальных проблем.
- Учебная практика: прохождение практики в социальных учреждениях.
- Производственная практика: работа в организациях социальной сферы.

Формы организации:

- Индивидуальные: самостоятельная работа обучающихся над социальными проектами.
- Групповые: работа обучающихся в группах над социальными проектами.
- Массовые: участие обучающихся в массовых социальных мероприятиях.

Результаты:

- Развитие у обучающихся социальных навыков и компетенций.
- Формирование активной гражданской позиции.
- Воспитание чувства патриотизма, толерантности и уважения к разнообразию.
- Приобретение опыта профессиональной деятельности.

Методическое обеспечение:

- Программа социальной практики.
- Методические рекомендации для обучающихся.
- Материалы для проведения инструктажа.
- Формы отчетности о социальной практике.

Мониторинг:

- Проведение опросов обучающихся.
- Анализ отчетов о социальной практике.
- Наблюдение за деятельностью обучающихся.

Критерии оценки:

- Степень достижения целей и задач социальной практики.
- Активность и самостоятельность обучающихся.
- Качество выполнения заданий.
- Результаты социальной практики.

Ресурсное обеспечение:

- Финансовые средства.
- Материально-техническая база.
- Информационные ресурсы.

Кадровые ресурсы.

Партнеры:

- Некоммерческие организации.
- Государственные учреждения.
- Средства массовой информации.

Заключение:

Программа реализации социальной практики для обучающихся является важным инструментом социализации личности, формирования активной гражданской позиции, воспитания чувства патриотизма и социальной ответственности.

**ПРОГРАММА РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНОЙ ПРАКТИКИ ДЛЯ
ОБУЧАЮЩИХСЯ**

Таблица 7

Наименование программ	<i>Программа реализации социальной практики для обучающихся в организациях образования</i>	
Разработчики программы	Администрация школы, педагогический коллектив	
Заказчик программы	Социум, педагогический коллектив	
Срок реализации	Программные мероприятия охватывают период с 2023 по 2024 год.	
Основные разделы программы	Модуль 1	.2. Пояснительная записка .2.1. Цель .2.2. Задачи .2.3. Актуальность программы .2.4. Направления реализации программы
	Модуль 2	3. 3. содержание программы: 3. 3.1. этапы организации социального опыта 3. 3.2. виды мероприятий социальной практики 3. 3.2.1. 1-4 классы – социальная грамотность 3. 3.2.2. 5-9 классы – социальные знания и компетенции 3. 3.2.3. 10-11 классы – социальная зрелость
	Модуль 3	4. Условия реализации программы 4.1. Кадровое обеспечение 4.2. Научно-методическое обеспечение
	Модуль 4	5. Прогнозные результаты реализации программы
	Модуль 5	6. Рекомендации
Обоснование	<p>- Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319 «Об образовании»;</p> <p>- Кодекс Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года № 414;</p> <p>- О внесении изменений в приказ Министра Просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов дошкольного воспитания и обучения, начального, основного среднего, общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования» от 23 сентября 2022 года № 406 приказ;</p> <p>- Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2016 года № 18 «Об утверждении Положения о классном руководстве в организациях среднего образования»;</p> <p>- Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 19 сентября 2023 года № 294 «Единая воспитательная программа».</p>	

Цель	Формирование коммуникативной культуры обучающихся, создание условий для овладения ими квалификациями и навыками, социальная самоорганизация в решении социально значимых проблем при выборе будущей профессии.
Основные задачи	<ul style="list-style-type: none"> - вовлечение обучающихся в социально значимую творческую деятельность; - овладение практическими навыками коммуникативной культуры в процессе различных социальных взаимодействий; - овладение проектным методом; - развитие активной и ответственной гражданской позиции обучающихся; - приобретение навыков формирования индивидуальных моделей поведения, адекватных условий решения и преодоления проблем, сопровождающих деятельность обучающихся при прохождении социальной практики, умения применять теоретические знания в реальных условиях.
Ожидаемые результаты реализации программы	<ul style="list-style-type: none"> - находить различные способы построения деловых отношений (научиться общаться с незнакомыми людьми, знакомиться, вести переговоры, сотрудничать, быть полезным); - работа с деловой документацией; - создание и проектирование собственной деятельности; - конкретные, которые выбирают индивидуальные возможности <p>соотносить с требованиями профессии и, как следствие, делать правильный выбор.</p>

2. Пояснительная записка

Социально-экономические изменения, происходящие в обществе, предъявляют новые требования к школе, что проявляется в том, что ее выпускникам недостаточно широких и разносторонних знаний, умений и навыков. Выпускники должны обладать определенным социальным опытом, быть социально активными, ответственными, помогать адаптироваться к требованиям современной жизни в условиях рыночных отношений.

В связи с этим, еще во время учебы в школе необходимо приобрести социальный опыт, который поможет обучающемуся получить профессию, устроиться на работу. Главным условием овладения этим опытом должно быть обеспечение организации практической деятельности во внеурочное время-в социальной практике.

Социальная практика-это специально организованная учебно-познавательная деятельность обучающихся, в рамках которой педагогические работники и профессионалы осуществляют психолого-педагогическое сопровождение процесса изучения структуры и содержания конкретной профессии (специальности), соответствующей профессиональной деятельности

человека.

Программа социальной практики содержит общие положения, определяет участников социальной практики и их деятельность, предлагает этапы социальной практики и тематическое планирование по каждому направлению практики, оформляет отчетную документацию обучающихся по результатам практики.

Программа предусматривает ознакомление с конкретными условиями и содержанием отдельных специальностей, повышение коммуникативной культуры обучающихся в процессе осуществления различных социальных взаимодействий, приобретение навыков применения теоретических знаний в конкретных условиях, формирование социальных компетенций на основе вовлечения обучающихся в общественно значимую деятельность.

2.1. Цель:

Формирование коммуникативной культуры обучающихся, создание условий для приобретения ими навыков и умений социальной самоорганизации в решении социально значимых проблем при выборе будущей профессии.

2.2. Задачи:

- вовлечение обучающихся в социально значимую творческую деятельность;
- овладение практическими навыками коммуникативной культуры в процессе различных социальных взаимодействий;
- овладение проектным методом;
- развитие активной и ответственной гражданской позиции обучающихся;
- приобретение навыков формирования индивидуальных моделей поведения, адекватных условий решения и преодоления проблем, сопровождающих деятельность обучающихся при прохождении социальной практики, умения применять теоретические знания в реальных условиях.

2.3. Принципы программы:

- включение обучающихся в активную деятельность;
- доступность и визуализация;
- связь теории с практикой;
- учет возрастных особенностей;
- сочетание индивидуальной и коллективной форм деятельности;
- фокус и последовательность деятельности (от простого к сложному).

2.4. направления социальной практики

Направления социального опыта обучающихся

Таблица 8

Направление	Форма	Возрастная особенность
Самоуправление	Участие во всех его проявлениях на уровне класса и школы в организации школьного самоуправления.	1–11 классы

Самоорганизация и личностный рост	Ведение «Дневника личностного роста» - портфолио. Конкуренция: соотнесение своих результатов с результатами других, конкурентное поведение, корректировка рейтинговой позиции.	1–11 классы
Волонтерская деятельность	Участие в социально значимых акциях: для лиц с ограниченными возможностями, для инвалидов, ветеранов, декада инвалидов, День пожилых людей, конкретные проявления заботы о младших защитниках Отечества, День памяти жертв политических репрессий, День учителя, праздник Наурыз, 8 Марта и др.	5–11 классы
Интеллектуальное творчество	Участие в интеллектуальных конкурсах и олимпиадах, создание и защита своего интеллектуального продукта	1–11 классы
Профессиональная ролевая деятельность	Как стажировка: член жюри конкурса учебно-исследовательских работ, конкурсов, творческих конкурсов; в роли педагога и классного руководителя в День самоуправления; организация и проведение массовых общешкольных мероприятий	8–11 классы
Здравоохранение	Участие в мероприятиях, направленных на сохранение и укрепление здоровья	1–11 классы

3. Содержание программы

3.1. Этапы организации социальной практики

Этапы	Содержание действия	Ответственные
Подготовительный этап 2023-2025 Учебный год	Разработка нормативно-правовой базы: положение, программа социальной практики, план реализации программы, формы отчетов, рекомендации, памятки, критерии оценки качества социальной практики. Заключение договоров с предприятиями о прохождении практики обучающимися. Составление графика практики	Заместители директора
Внедрение социального опыта 2023-2025 Учебный год	Система мероприятий, направленных на обеспечение понимания учащимися сущности, идей социальной практики, ее особенностей.	Заместитель директора, педагоги, педагог-психолог, классные руководители
	Участие обучающихся в различных видах социальной деятельности.	Обучающиеся, заместитель

Социальный опыт обучающихся 2023-2028 гг.	Ознакомительная практика на предприятиях, по месту работы родителей, в организациях, учреждениях.	директора, педагоги, педагог-психолог, классные руководители, специалисты, сопровождающие практику, работники сторонних организаций
Промежуточный этап 2023-2028 гг.	Мониторинг результатов социальной практики	Заместитель директора, классные руководители
Подведение итогов реализации программы социальной практики 2028г.	Составление рефлексивных отчетов обучающихся, прошедших практику в форме социальных проектов, мультимедийных презентаций, статей и репортажей для СМИ, сообщений. Аналитический семинар по результатам программы социальной практики	Обучающиеся, заместитель директора, педагоги, педагог-психолог, классные руководители, специалисты, сопровождающие практику, работники сторонних организаций

3.2. Виды деятельности социальной практики

Процесс социализации обучающихся можно представить в виде ступени социальных достижений

№	Виды деятельности социальной практики	Классы
1	Социальная грамотность	1-4 классы
2	Социальное образование и компетентность	5-9 классы
3	Социальная зрелость	10-11 лассы

3.2.1. Социальная грамотность – 1-4 классы

Социальная грамотность-это минимальный необходимый уровень знаний, умений, творческих, мировоззренческих и поведенческих качеств личности, необходимый для включения учащегося в социальную жизнь и являющийся исходной основой для развития социального поведения, для непрерывного развития личности в обществе. Социальная грамотность-это первый этап становления социальной культуры, когда школьник становится полноценным членом общества.

3.2.2. Социальные знания и компетенции – 5-9 классы

Социальное образование-это грамотность, доведенная до необходимого максимума в социальном и личном сознании. Это багаж, необходимый для

выполнения социальных ролей, успешной жизни в обществе. Чтобы быть компетентным в выбранной профессии, необходимо обладать социальной компетентностью, ориентированной на человека, т. система приоритетных потребностей, идеалов, мотивов и ценностных ориентаций человека; знания, умения, навыки и способы осуществления социальной (в том числе профессиональной) деятельности, а также личностные качества и качества, необходимые для ее наиболее эффективного выполнения.

Системным критерием социальной зрелости следует считать понятие социальной компетентности личности, которое можно определить как интегративную характеристику, выражающую способность успешно выполнять социальные роли, установленные социальной позицией на основе социального знания и сформированной социальной компетентности. Социальная компетентность обучающегося представляет собой комплексную характеристику его личности, включающую систему познания социальной реальности и себя как социального субъекта, социальные навыки и навыки взаимодействия, гибкое поведение в социальных ситуациях, способность достигать целей социально приемлемыми средствами, развитие социально значимых качеств, позволяющих быстро и адекватно адаптироваться к обществу.

Формами выражения социальной компетентности являются следующие социальные компетенции:

- позитивное мышление;
- умение решать задачи;
- способность действовать гибко и конструктивно;
- возможность разрешения конфликтов цивилизованными способами;
- способность к межкультурному общению;
- способность к групповому сотрудничеству и др.

3.2.3. Социальная зрелость-10-11 классы

Если учащийся выработает новые привычки, такие как добровольность социального поведения, он станет социально зрелым человеком; свободно владеть средствами общения и способами деятельности; обладать навыками самоконтроля и самооценки. Это социальная позиция, которая зависит от того, насколько успешно человек справляется с представленным ему социальным и профессиональным опытом. Обучающийся, сформировавший социальную зрелость в средней школе, в будущем сможет профессионально расти в профессии.

Результат развития социальной зрелости обучающихся проявляется через:

- рост аутопсихологической компетентности;
- развитие готовности к самореализации, саморазвитию и самореализации в сфере учебной и будущей профессиональной деятельности;
- изменение ценностных ориентаций и мотивационных установок;

- реализация своей оптимальной профессионально-учебной перспективы;
- повышение культуры самоуправления;
- преодоление трудностей при организации и выполнении самостоятельной работы.

Социальная зрелость не только обеспечивает успешную адаптацию к реалиям и условиям современного общества, но и служит базой, на которой в будущем появится профессиональная зрелость, становится механизмом психологического саморазвития личности в той или иной сфере профессиональной деятельности.

Социальная зрелость личности, мотивационно – ценностное отношение ученика к миру: коммуникация, учеба, труд, себя-критерий эффективности образовательного процесса в школе.

4. Тематическое планирование

Планирование предполагает вступление в «тематические этапы», заканчивающиеся заключительным мероприятием. При этом тема каждого этапа направлена на формирование конкретных ценностей.

Таблица 9

Направления	Ответственный за реализацию	Сроки реализации
<i>Социальная грамотность – 1-4 классы</i>		
<i>Внутренняя социальная практика</i>		
<i>Самоуправление</i> 1. Распределения конкретных обязанностей между отдельными учащимися, выбора ответственных за наиболее важные секторы работы. 2. Мероприятия в рамках месячника оборонно- массовой и спортивной работы	Педагог-организатор, классный руководитель	В течение года
<i>Самоорганизация и личностный рост</i> - Ведение «дневника личностного роста» - Портфолио	Классный руководитель, родители	В течение года
<i>Волонтерлік қызмет</i> Благотворительные акции и другие акции («Подари книгу школе!», «Берегите» помощь пожилым и инвалидам, «Охрана природы» -заботьтесь о животных и растениях и т.д.	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Интеллектуальное творчество</i> - участие в выставках и конференциях	Педагоги, классный руководитель	В течение года

<i>Профессиональная ролевая деятельность</i> 1. Выставка «Профессия моих родителей» 2. Конкурсные программы «Ярмарка профессий» 3. Классный час	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Здоровьесбережение</i> - <u>участие класса в спортивно-оздоровительных мероприятиях.</u>	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Внешняя социальная практика</i>		
Социально-значимые акции (по плану воспитательной работы)	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Социальная образованность и компетентность – 5-9 классы</i>		
<i>Внутренняя социальная практика</i>		
<i>Самоуправление</i> 1. Распределения конкретных обязанностей между отдельными учащимися, выбора ответственных за наиболее важные сектора работы. 2. Мероприятия в рамках месячника оборонно-массовой и спортивной работы	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Самоорганизация и личностный рост</i> 1. Ведение «дневника личностного роста»- Портфолио	Классный руководитель, родители	В течение года
<i>Волонтерлік қызмет</i> Благотворительные акции и другие акции («Подари книгу школе!», «Берегите» помощь пожилым и инвалидам, «Охрана природы» -заботьтесь о животных и растениях и т.д.	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Интеллектуальное творчество</i> 1. Выставки и участие в конференциях	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Профессионально-ролевая деятельность</i> 1. Классные часы 2. Встречи с представителями профессий 3. Участие в мероприятиях в рамках профориентационной недели Курсы по выбору в рамках предпрофильной подготовки	Педагоги, классный руководитель	В течение года

<i>Здоровьесбережение</i> 1. Участие класса в спортивно-оздоровительных мероприятиях	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Внешняя социальная практика</i>		
3. Экскурсия на предприятия 4. Социально-значимые акции (по плану воспитательной работы)	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Социальная зрелость–10-11 классы</i>		
<i>Внутренняя социальная практика</i>		
<i>Самоуправление</i> 1. Распределения конкретных обязанностей между отдельными учащимися, выбора ответственных за наиболее важные сектора работы. 2. Мероприятия в рамках месячника оборонно- массовой и спортивной работы 3 Организация и участие в мероприятиях	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Самоорганизация и личностный рост</i> 1. Ведение «дневника личностного роста» -Портфолио	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Волонтерская деятельность</i> Благотворительные акции и другие акции («Подари книгу школе!», «Берегите» помощь пожилым и инвалидам, «Охрана природы» -заботьтесь о животных и растениях и т.д. 2. Шефская деятельность в начальной школе.	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Интеллектуальное творчество</i> - участие в выставках и конференциях	Педагоги, классный руководитель	В течение года

<i>Профессиональная ролевая деятельность</i> 1. Классный час 2. встречи с представителями профессии 3. Участие в мероприятиях в рамках профильного обучения 4. элективные курсы в рамках профильного обучения 5. круглый стол с обсуждением результатов социальной практики	Педагоги, классный руководитель, заместитель директора	В течение года
<i>Здоровьесбережение</i> 1. Участие класса в спортивно-оздоровительных мероприятиях	Педагоги, классный руководитель	В течение года
<i>Внутренняя социальная практика</i>		
1. Акции экологического характера «Аллея выпускников», «жасыл аула» 2. социальная практика на предприятиях, в организациях и учреждениях	Педагоги, классный руководитель, заместитель директора	В течение года

5. условия реализации программы

Для успешной реализации программы необходимо выполнить ряд условий:

- планирование конкретной деятельности
- кадровое обеспечение программы
- методическое обеспечение программы
- педагогические условия
- материально-техническое обеспечение.

5.1. кадровое обеспечение

На реализацию программы:

- педагоги школы, реализующие программу;
- администрация школы;
- родители участвуют.

5.2. научно-методическое обеспечение

- методические пособия;
- интернет-ресурсы;
- мультимедийный блок.блок.

Таблица 10

Создать банк методических разработок школы, мероприятий, событий	Систематизация разработок педагогов. Организация обмена опытом педагогов в рамках сетевого взаимодействия, создание педагогического пространства.
Разработать систему диагностической работы педагога-психолога по вопросам социальной деятельности обучающихся.	Диагностика запросов обучающихся на организацию социальной практики. Диагностика возможностей школы и внешкольных учреждений по организации социальной практики, профессиональной пробы обучающихся. Информирование педагогического коллектива о результатах диагностики
Разработать систему мероприятий, обеспечивающую повышение методического уровня педагогов.	Курсы повышения квалификации по вопросам организации социальной практики и профессиональных проб. Педагогические советы и заседания МО с участием специалистов внешкольных организации
Создать банк методической литературы по организации социальной практики обучающихся.	Приобретение методической литературы и ее постоянное обновление. Систематизация методической литературы. Информирование педагогов о наличии и их знакомство с содержанием имеющейся методической литературы.

1. Предполагаемые результаты реализации программы

Социальная практика поможет обучающимся:

- найти для себя различные способы выстраивания делового общения (научиться контактировать с незнакомыми взрослыми людьми, представлять себя, знакомиться, договариваться, сотрудничать, быть полезными);
- работать с деловой документацией;
- выстраивать и проектировать свою деятельность;
- соотнести свои индивидуальные возможности с требованиями конкретной выбранной им профессии и как следствие сделать правильный выбор;
- быть уверенными в правильности выбранного профиля или профильного предмета;
- научиться планировать своё будущее;
- приобрести новый социальный опыт.

ВОЛОНТЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Современная волонтерская деятельность – это общественно полезная деятельность, которая добровольно интегрирована на благо общества самоуправляемого молодежного движения. Волонтерская деятельность молодежи сегодня должна рассматриваться как институт воспитания социально склонного, активного, ответственного и заботливого гражданина.

Волонтерство становится все более актуальным сегодня, поскольку оно влияет на нравственное развитие молодежи, обеспечивает выполнение активного поведения и потребности в помощи другому человеку, способствует когнитивному и эмоциональному развитию, улучшает определенные качества личности, в том числе сострадание, и эмпатическую чувствительность. Волонтерская деятельность помогает молодым людям обрести независимость в принятии важных решений, способствует развитию лидерских качеств, развитию чувствительности к проблемам других людей и позволяет молодым людям проявить себя и реализовать свои возможности. Для подростков волонтерская деятельность на этапе становления личности – это реальная возможность проявить себя в обществе, реализовать свои гражданские права и обязанности.

С педагогической точки зрения данное направление обладает высоким психолого-педагогическим потенциалом, который непосредственно отражается в реализации воспитательной, развивающей и развивающей функций. Волонтерская деятельность способствует самообразованию школьников-подростков, развивает у них социально значимые качества – ответственность, инициативность, активность, дисциплину, тревожность, ответственность и т.д., а также служит социализации личности.

Волонтеры-подростки вносят реальный вклад в развитие нашего общества, страны, города.

Социальная практика – может осуществляться в различных формах, таких как:

- Волонтерская деятельность.
- Участие в общественных организациях.
- Участие в социальных проектах.

Волонтерские или волонтерские организации – это группа людей, объединенных какими-то общими особыми интересами. Их действия связаны с благотворительностью и добротой. Волонтерское / волонтерское движение сейчас очень быстро развивается, и одна из основных причин этого – волонтерство. Добровольно выбранные социально значимые действия благотворительность, содействие, активизм, общественно-нравственные действия способствуют личностному росту подростка.

Формирование гражданственности и патриотизма у детей и подростков через реализацию инициатив социальной практики способствовать

всестороннему развитию личности.

Активная жизненная позиция, умение взаимодействовать и общаться, принимать и передавать информацию – задача волонтерской организации для необходимой, успешной работы.

Волонтерство является одним из наиболее распространенных видов социальной практики в организациях среднего образования. Это позволяет обучающимся оказывать помощь другим людям, решать социальные проблемы, а также получать опыт социального взаимодействия.

Волонтерская деятельность может осуществляться по разным направлениям, например:

- Социальная помощь нуждающимся.
- Экологическое воспитание.
- Пропаганда здорового образа жизни.
- Участие в общественных организациях

Участие в общественных организациях позволяет обучающимся стать активными членами гражданского общества, участвовать в решении социальных проблем, а также развивать лидерские качества. Волонтерская деятельность имеет несколько направлений, при планировании деятельности их можно сгруппировать в несколько модулей:

Информационный модуль

1. Групповая волонтерская деятельность
2. Производство плакатов, видеосюжета.
3. Выпуск газет и плакатов
4. Волонтерский фонд
5. Листовки
6. Игры
7. Викторины

Тренинговая модуль:

1. Тренинговые занятия
2. Мини-тренинги для обучающихся .
3. Игры, соревнования.

4. Встречи с поэтами-писателями, общественными деятелями, героями, спортсменами

Волонтерские организации могут заниматься различными сферами деятельности, такими как:

- Охрана окружающей среды.
- Права человека.
- Патриотическое воспитание.
- Участие в социальных проектах

Участие в социальных проектах позволяет обучающимся реализовать свои идеи, направленные на решение социальных проблем. Социальные проекты могут быть направлены на решение различных проблем, таких как:

- Экологические проблемы.
- Социальные проблемы.
- Культурные проблемы.
- Примерный план социальной практики.

Образец плана волонтерской деятельности

Таблица 18

<i>№</i>	<i>Наименование мероприятия</i>	<i>Виды мероприятий</i>	<i>Ответственные</i>
43.	Составление плана работы группы волонтеров на 2023-2024 учебный год	Собрание	
44.	Тренинговые (теоретические и практические) занятия с членами волонтерской команды в школе	Тренинг	
45.	«Спорт – против наркотиков»	Акция	
46.	«Мы вместе» ко Дню солидарности в борьбе с терроризмом	Конкурс рисунков	
47.	В сельских школах: «Ауылым - алтын бесігім»	Памятка	
48.	Организация и проведение Дней экологической чистоты	Субботник	
49.	Месячник «Таза ауыл»	Субботник	
50.	Участие в операции «Осторожно, дети!»	Правила дорожного движения	
51.	- - Месячник «Молодежь выбирает здоровый образ жизни», «Здоровье-огромное богатство!»	- эстафетные соревнования - конкурс рисунков. - раздача листовок и буклетов	
52.	«Жизнь без преступлений-правильный выбор!»	Акция	
53.	Собрание волонтерской группы	Собрание	
54.	«Прояви доброту к человеку!», «Қарттарым – қазынам» День пожилых людей	Акция	
55.	Неделя сотрудничества	Творческие конкурсы	
56.	Учащиеся начального и среднего образования «Хорошее и плохое»	Познавательная игра	
57.	« Я тебя люблю Мама!»	Акция	
58.	«Курить – не модно, не курить – модно!»	Акция	
59.	Акция ко дню борьбы со СПИДом	Акция	
60.	Международный день инвалидов. «Жүрек үнімен» «Айналаңа қара! Мейірімді бол!	Тренинг	

61.	«Мы обязаны знать Конституции нашей страны!»!»	Познавательный вечер	
62.	Пропаганда здорового образа жизни «негативное влияние алкоголя на здоровье человека " для обучающихся начальных, средних и старших классов	Дебаты	
63.	«Школа – это территория, где вейп не курит!» вейп, рейды по предотвращению курения.	Рейды	
64.	7 мая – День защитника Отечества!	Военные уроки и марш песни в строю	
65.	Собрание волонтерской группы	Собрание	
66.	«Умей говорить нет!» члены волонтерской команды	Тренинги, ролевые игры	
67.	«Делай добро-проявляй заботу»	Акция	
68.	«Учимся сотрудничать»	Практическое занятие	
69.	Акция на добрые дела «Доброта вокруг нас» Поздравляем ветеранов с Днем защитника Отечества	Акция, праздничный концерт	
70.	«Моя Родина-Казахстан»	Познавательно-патриотический вечер	
71.	Собрание волонтерской группы	Собрание	
72.	Вред наркомании. Наркотики убивают мозг!	Распространение листовок и буклетов	
73.	Концертная программа, посвященная Международному женскому дню «От чистого сердца»	Вечер	
74.	Собрание волонтерской группы	Собрание	
75.	«Посади дерево и сохрани его»	Акция	
76.	«Земля, Природа, Родина»	Конкурс рисунков	
77.	День космонавта «Тайны космоса»	Встреча	
78.	«Берегите природу!»	Экологическая акция	
79.	Собрание волонтерской группы	Собрание	
80.	«Парк – место отдыха»	Субботник	
81.	«Мир без войны»	Акция	
82.	«Мы за здоровый образ жизни»	Спортивные соревнования	
83.	Ведение дневника волонтеров	Отчет	
84.	Собрание волонтерской группы	Собрание	

Волонтеры имеют право:

- занять позицию, соответствующую их интересам, навыкам и возможностям, а также потребностям организации
- Письменное описание должности, включая цели, ожидаемые результаты,

обязанности,

- квалификация, преимущества и обязанности волонтера
- Надлежащая ориентация и обучение для обеспечения эффективной волонтерской деятельности
- к вам должны относиться как к членам команды, вносящим вклад в достижения организации
- Поддержка со стороны персонала и доступ к ресурсам необходимы для успешной работы на своем месте.
- Значимый и заслуживающий признания волонтерский опыт
- Признание их вклада
- Возможность оставить отзыв (например, о свободе выражения мнений)
- Возможность расти и развиваться как волонтер, участвуя в специализированных тренингах, встречах и тому подобное
- Возможность прекратить свою добровольную службу

Волонтеры несут ответственность за:

- Примите позицию, которая реально соответствует их интересам, навыкам и возможностям, и потребности организации
- Приобретайте знания о должности и развивайте навыки посредством ориентации и тренинга
- Хорошо знать Руководство для волонтеров
- Получать информацию о событиях в организации посредством публикаций и других методы коммуникации
- Поддерживать связь со своим наставником или супервайзером для волонтеров в организации
- Быть членом команды – быть надежным при выполнении работы
- Соблюдайте все внутренние правила и процедуры
- Выполнять запреты и рекомендации руководства организации
- Соблюдать правила конфиденциальности организации
- Использовать ресурсы для единственной цели организации
- Защищать доброе имя организации и работать на него
- Уважайте организацию за профессиональное отношение и внешний вид
- Предоставлять достаточную и своевременную информацию об окончании добровольной службы.

Организация имеет право:

- Назначать добровольцев в соответствии с их интересами и навыками, а также потребностями организации
- Сбор и хранение контактной информации волонтеров
- Знать ограничения и ожидания добровольцев
- Получать четкое сообщение от добровольцев

Организация несет ответственность за:

- Привлекать добровольцев для достижения целей организации
- Определите цель, ожидаемые результаты, обязанности, квалификацию, преимущества и обязанности волонтера
- Предоставлять ресурсы и поддерживать добровольцев для успешного проведения службы
- Создать позитивный, сложный и социально ценный волонтерский опыт
- Подготовить персонал к работе с волонтерами с помощью ресурса по обучению и развитию
- Сохраняет конфиденциальную информацию о добровольце и использует ее исключительно в целях работы
- Информировать волонтеров об инновациях в организации
- Признает вклад добровольцев и их успехи.

Политика в отношении волонтеров и процедуры

Конфликт интересов

Добровольцы обязаны действовать в наилучших интересах организации и воздерживаться от участия в любой деятельности, которая вызывает непосредственный или потенциальный конфликт интересов (личных, профессиональных или деловых) с этой организацией. Волонтеры должны поддерживать высокий стандарт трудовой этики.

Трудовая этика и поведение

Успех и репутация организации основаны на принципах честного ведения дел и этичности поведения. Наша репутация честности требует строгого соблюдения буквы и духа действующих законов и нормативные акты, а также добросовестные усилия по достижению высокого стандарта поведения и личной жизни честность.

Конфиденциальность

Волонтер должен соблюдать конфиденциальность информации о программах, проектах, продуктах и услуги организации, которые он / она обнаружил во время своей добровольной службы.

ПРИМЕРЫ ПО ПЛАНИРОВАНИЮ И РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАКТИК В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ

Введение

Социальная практика – это деятельность обучающихся, направленная на решение социальных проблем и развитие общества. Социальные практики являются неотъемлемой частью образовательного процесса в организациях среднего образования, поскольку они позволяют обучающимся приобрести необходимые знания, умения и навыки для решения социальных проблем, а также развить гражданскую позицию и социальную ответственность.

Цель

Целью методических рекомендаций является оказание методической помощи работникам организаций среднего образования в планировании и реализации социальных практик.

Задачи

Методические рекомендации призваны помочь работникам организаций среднего образования:

- Определить цели и задачи социальных практик;
- Выбрать формы и методы реализации социальных практик;
- Разработать план реализации социальных практик;
- Провести мониторинг реализации социальных практик.

Основные принципы планирования и реализации социальных практик

При планировании и реализации социальных практик необходимо учитывать следующие принципы:

- *Целесообразность.* Социальные практики должны быть направлены на решение конкретных социальных проблем.
- *Доступность.* Социальные практики должны быть доступны для всех обучающихся, вне зависимости от их социального положения, способностей и возможностей.
- *Эффективность.* Социальные практики должны быть эффективными в решении социальных проблем.

Этапы планирования и реализации социальных практик

Планирование и реализация социальных практик включает следующие этапы:

Определение целей и задач социальных практик.

На этом этапе необходимо определить, какие социальные проблемы будут решаться с помощью социальных практик, а также какие знания, умения и

навыки необходимо будет приобрести обучающимся в процессе реализации социальных практик.

Выбор форм и методов реализации социальных практик.

На этом этапе необходимо выбрать формы и методы реализации социальных практик, которые будут наиболее эффективными для решения поставленных целей и задач. Формы и методы реализации социальных практик могут быть самыми разнообразными, например, волонтерская деятельность, благотворительность, социальные проекты, социальные акции и т. д.

Разработка плана реализации социальных практик.

На этом этапе необходимо разработать план реализации социальных практик, который должен включать следующие разделы:

- Общие положения. В этом разделе необходимо указать цели и задачи социальных практик, формы и методы их реализации, а также сроки реализации.

- Календарный план. В этом разделе необходимо указать этапы реализации социальных практик с указанием сроков их проведения.

- Ответственные лица. В этом разделе необходимо указать ответственных лиц за реализацию социальных практик.

Проведение мониторинга реализации социальных практик.

На этом этапе необходимо проводить мониторинг реализации социальных практик с целью оценки их эффективности. Мониторинг может проводиться в форме анкетирования обучающихся, педагогов и представителей общественности, а также в форме наблюдения за деятельностью обучающихся в ходе реализации социальных практик.

Примеры социальных практик

Примеры социальных практик, которые могут быть реализованы в организациях среднего образования, включают:

- Волонтерская деятельность. Обучающиеся могут оказывать помощь пожилым людям, инвалидам, детям из неблагополучных семей и т. д.

- Благотворительность. Обучающиеся могут собирать средства для помощи нуждающимся.

- Социальные проекты. Обучающиеся могут разрабатывать и реализовывать социальные проекты, направленные на решение конкретных социальных проблем.

- Социальные акции. Обучающиеся могут участвовать в социальных акциях, направленных на привлечение внимания к социальным проблемам.

Заключение

Социальные практики являются эффективным инструментом для развития гражданственности и социальной ответственности обучающихся. Планирование и реализация социальных практик в организациях среднего

образования должны осуществляться с учетом основных принципов и этапов, описанных в данных методических рекомендациях.

2. Примеры методических рекомендации социальные практики в организациях среднего образования

Введение

Социальные практики в организациях среднего образования – это форма внеурочной деятельности, которая направлена на развитие социально значимых качеств у обучающихся. Они могут включать в себя различные мероприятия, такие как волонтерская деятельность, участие в экологических проектах, благотворительность, и т.д.

Планирование и реализация социальных практик в организациях среднего образования является важной задачей, которая позволяет:

- Формировать у обучающихся гражданскую ответственность и социальную активность;
- Развивать навыки сотрудничества и взаимодействия;
- Приобщать обучающихся к решению социальных проблем;
- Формировать у обучающихся чувство сопричастности к обществу.

Цели и задачи

Целью планирования и реализации социальных практик в организациях среднего образования является создание условий для развития социально значимых качеств у обучающихся.

Задачи планирования и реализации социальных практик в организациях среднего образования:

- Определение целей и задач социальных практик;
- Разработка плана реализации социальных практик;
- Организация и проведение социальных практик;
- Оценка эффективности социальных практик.

Определение целей и задач социальных практик

При определении целей и задач социальных практик необходимо учитывать следующие факторы:

- Возраст обучающихся;
- Интересы и потребности обучающихся;
- Ресурсы организации среднего образования;
- Социальные проблемы, которые необходимо решить.

Цели социальных практик должны быть конкретными, измеримыми, достижимыми, актуальными и ограниченными по времени. Задачи социальных практик должны вытекать из целей и быть конкретными, измеримыми, достижимыми, актуальными и ограниченными по времени.

Разработка плана реализации социальных практик

План реализации социальных практик должен включать в себя следующие разделы:

- Введение (описание цели, задач, целевой аудитории, ресурсов);
- Содержание (описание мероприятий, которые будут проводиться в рамках социальных практик);
- Сроки реализации;
- Ответственные лица;
- Оценка эффективности.

В разделе «Содержание» необходимо подробно описать каждое мероприятие, которое будет проводиться в рамках социальных практик. В этом разделе необходимо указать цель, задачи, содержание, формы и методы проведения мероприятия, а также ресурсы, которые будут необходимы для его реализации.

Организация и проведение социальных практик

Организация и проведение социальных практик осуществляется педагогами-организаторами, классными руководителями, другими педагогическими работниками, а также обучающимися.

При организации и проведении социальных практик необходимо учитывать следующие факторы:

- Безопасность обучающихся;
- Соответствие мероприятий возрастным особенностям обучающихся;
- Обеспечение обучающихся необходимыми ресурсами.

Оценка эффективности социальных практик

Оценка эффективности социальных практик проводится для того, чтобы определить, насколько успешно они были реализованы и достигнуты ли поставленные цели.

Оценка эффективности социальных практик может проводиться по следующим критериям:

- Участие обучающихся в социальных практиках;
- Результаты участия обучающихся в социальных практиках;
- Отзывы обучающихся, педагогов и родителей.

Заключение

Планирование и реализация социальных практик в организациях среднего образования является важной задачей, которая позволяет развивать социально значимые качества у обучающихся. При планировании и реализации социальных практик необходимо учитывать цели и задачи, целевую аудиторию, ресурсы, а также факторы безопасности.

Дополнительные рекомендации

Для того чтобы повысить эффективность социальных практик в организациях среднего образования, необходимо:

- Формировать у обучающихся мотивацию к участию в социальных практиках;
- Обеспечивать обучающихся необходимыми ресурсами;

- Организовывать взаимодействие с различными организациями, которые могут оказать помощь в реализации социальных практик;
- Оценивать эффективность социальных практик на постоянной основе.

3. Примеры методических рекомендации социальные практики в организациях среднего образования

На тему: Планирование и реализация социальных практик в организациях среднего образования

Введение

Социальные практики в организациях среднего образования являются неотъемлемой частью образовательного процесса. Они направлены на формирование у обучающихся активной гражданской позиции, социальной ответственности, навыков сотрудничества и взаимодействия с окружающим миром.

Планирование и реализация социальных практик в организациях среднего образования должны осуществляться в соответствии с следующими принципами:

- Целенаправленность. Социальные практики должны быть направлены на достижение конкретных целей и задач.
- Системность. Социальные практики должны быть органично включены в образовательный процесс и осуществляться в течение всего учебного года.
- Доступность. Социальные практики должны быть доступны для всех обучающихся, независимо от их способностей и возможностей.
- Эффективность. Социальные практики должны быть эффективными и способствовать достижению поставленных целей.

Этапы планирования и реализации социальных практик

Планирование и реализация социальных практик в организациях среднего образования включают в себя следующие этапы:

1 этап. Определение целей и задач. На этом этапе необходимо определить цели и задачи социальных практик, которые будут реализовываться в организации среднего образования. Цели должны быть конкретными, достижимыми, измеримыми, актуальными и значимыми для обучающихся. Задачи должны быть направлены на достижение поставленных целей.

2 этап. Выбор формы и содержания социальных практик. На этом этапе необходимо выбрать форму и содержание социальных практик, которые будут реализовываться в организации среднего образования. Форма социальных практик может быть разнообразной: волонтерская деятельность, добровольчество, участие в социальных проектах, общественно-полезные

работы и т.д. Содержание социальных практик должно соответствовать целям и задачам, которые были определены на первом этапе.

3 этап. Подготовка обучающихся к участию в социальных практиках. На этом этапе необходимо подготовить обучающихся к участию в социальных практиках. Подготовка может включать в себя информирование обучающихся о целях и задачах социальных практик, обучение навыкам сотрудничества и взаимодействия, а также подготовку к выполнению конкретных задач.

4 этап. Реализация социальных практик. На этом этапе осуществляется непосредственное участие обучающихся в социальных практиках.

5 этап. Анализ и оценка результатов социальных практик. На этом этапе проводится анализ и оценка результатов социальных практик. Анализ должен включать в себя выявление положительных и отрицательных сторон социальных практик, а также определение эффективности их реализации. Оценка результатов социальных практик должна осуществляться обучающимися, педагогами и другими участниками социальных практик.

Рекомендации по планированию и реализации социальных практик

При планировании и реализации социальных практик в организациях среднего образования необходимо учитывать следующие рекомендации:

- Социальные практики должны быть согласованы с учебными планами и программами организации среднего образования.
- Социальные практики должны быть направлены на решение актуальных социальных проблем.
- При реализации социальных практик необходимо учитывать интересы и потребности обучающихся.
- Социальные практики должны быть безопасными для обучающихся.

Примеры социальных практик

Примеры социальных практик, которые могут реализовываться в организациях среднего образования, включают в себя:

- Волонтерская деятельность – это добровольная помощь, оказываемая людям, нуждающимся в ней. Волонтерская деятельность может осуществляться в различных сферах: помощь пожилым людям, инвалидам, детям, животным, окружающей среде и т.д.
- Добровольчество – это деятельность, направленная на оказание помощи людям, нуждающимся в ней, в соответствии с их потребностями и возможностями. Добровольчество может осуществляться в различных формах: участие в социальных проектах, общественно-полезные работы, предоставление услуг и т.д.
- Участие в социальных проектах – это деятельность, направленная на решение конкретной социальной проблемы. Социальные проекты могут быть реализованы в различных сферах: образование, здравоохранение, культура, экология и т.д.

- **Общественно-полезные работы** – это работы, которые выполняются обучающимися в целях благоустройства территории организации среднего образования, оказания помощи населению и т.д.

Заключение

Социальные практики в организациях среднего образования являются эффективным инструментом формирования у обучающихся активной гражданской позиции, социальной ответственности, навыков сотрудничества и взаимодействия с окружающим миром. При правильном планировании и реализации социальные практики могут принести большую пользу обществу и способствовать развитию личности обучающихся.

Методические рекомендации к работе социального педагога по организации социальной практики в организациях образования

Социальная поддержка и социальная практика семей, имеющих детей, оказавшихся в трудной жизненной ситуации, организуются по следующим правилам:

- добровольчество, предусматривающее уважение независимости семьи и ее членов при принятии решений о необходимости оказания им помощи путем заключения договора с организацией социальной поддержки и социального обслуживания;

- комплекс выполнения им задач по содержанию и воспитанию детей, предусматривающий взаимосвязанное и последовательное осуществление мероприятий по решению проблем семьи;

- межведомственные, предусматривающие достижение высокого уровня сотрудничества между государственными исполнительными органами, органами местного самоуправления, организациями образования, организациями социального обслуживания населения, другими организациями социальной сферы, социально ориентированными неправительственными организациями, местным сообществом и гражданами в решении семейных вопросов с детьми, получающими социальную поддержку;

- доступность в социальной поддержке семей с детьми, нуждающимися в нем для преодоления реальной жизненной ситуации, затрудняющей жизнедеятельность ребенка в семье;

- вариативность, предусматривающая учет региональных различий в социальной инфраструктуре, содержании, технологиях и методиках социального обслуживания детей и семей с детьми;

- конфиденциальность, при которой не допускается разглашение информации конфиденциального характера или информации о семье при поддержке лиц, ставших известными в связи с выполнением этой информации профессиональных, служебных и других обязанностей;

- непрерывность, гарантирующая помощь семье на всех этапах помощи до полного решения проблемы;

- рекомендательный характер механизмов разрешения трудной жизненной ситуации, предусматривающий самостоятельность принятия семьей решений по актуальным для нее проблемам, приводящим к нарушению или угрозе нарушения прав ребенка;

- эффективность, предусматривающая учет размерности используемых финансовых, инфраструктурных, человеческих ресурсов с ожидаемым результатом социальной поддержки семей, имеющих детей, оказавшихся в трудной жизненной ситуации, а также необходимость активизации собственных ресурсов семьи для обеспечения благоприятных условий жизнедеятельности ребенка.

Осуществляется социальная поддержка категорий семей, имеющих детей, нуждающихся в социальной помощи:

- семьям, замещающим родителей;
- семьям, воспитывающим детей-инвалидов;
- родителям, воспитывающим детей с ограниченными возможностями;
- малообеспеченным (малообеспеченным) семьям;
- семьям с намерением отказаться от ребенка (в том числе от новорожденного) ;
- малообеспеченным семьям, воспитывающим несовершеннолетних детей;
- семьям, находящимся в социально опасном положении;
- семьи переселенцев и беженцев;
- семьям, имеющим несовершеннолетних детей, одного или обоих родителей, зависимых от алкоголя или наркотиков и т. д.

Эти категории семей часто переживают ситуации, связанные с нарушением благоприятных условий для жизни ребенка в семье.

Обстоятельства, обосновывающие необходимость социальной поддержки членов семьи:

- отсутствие работы у родителей (других законных представителей) ;
- кризис «детско-родительских» отношений в семье, в том числе игнорирование нужд детей;
- наличие признаков насилия, жестокости родителей (иных законных представителей) с ребенком (детьми), включая насильственное, психическое, сексуальное насилие;
- отсутствие у ребенка (детей) необходимой одежды, регулярного питания;
- несоблюдение в семье санитарно-гигиенических условий;
- полная или частичная потеря родителями контроля над поведением детей;
- отсутствие доступных условий жизни детей-инвалидов;
- конфликты родителей с детьми в семье угрожающие жизни детей;
- низкий материальный уровень семьи, бедность.

В связи с возникшими в семье проблемами и их обострением определена адаптация к уровням социальной поддержки – 12 месяцев, базовая (профилактическая), – 12 месяцев, кризисная – 6 месяцев, экстренная – 3 месяца уровень социальной поддержки и их продолжительность.

Как уже упоминалось, при организации работы уровень семейного стресса (семейный кризис) можно выделить на трех основных уровнях:

- семьи, находящиеся в социально опасном положении (семья, в которой жизнь и здоровье ребенка находятся под угрозой);
- семьи, находящиеся в трудной жизненной ситуации;
- опасные семьи, в которых способность семьи к адаптации снижена из-за различных факторов.

В соответствии с этим формируются три уровня предотвращения потери родительской заботы:

- первичная профилактика-система мер профилактики возникновения факторов риска возникновения случаев семейного неблагополучия, направленных на поддержку психосоциального благополучия семьи (до наступления события). На этом уровне деятельность субъектов профилактики должна быть направлена на обеспечение условий для эффективного выполнения семейных функций (репродуктивная, педагогическая, функция социализации и др.), а также на предотвращение возникновения асоциальных (девиантных) семей;

- вторичная профилактика-комплекс мероприятий, направленных на устранение явных опасных факторов, которые в определенных ситуациях могут привести к возникновению семейного дискомфорта в связи с трудной жизненной ситуацией семьи;

- третичная профилактика-комплекс мероприятий, направленных на устранение (снижение интенсивности) социально опасного положения в семье.

Таблица 19

№	Уровень профилактики	Категория семьи
1	Первичная профилактика	Семья в группе риска
2	Вторичная профилактика	Семья, оказавшаяся в трудной жизненной ситуации
3	Третичная профилактика	Семья в социально опасном положении

Самая сложная группа-это семьи, находящиеся в социально опасном положении. Этим семьям необходимы экстренные услуги, направленные на помощь по устранению угрозы жизни и здоровью ребенка и реабилитационные услуги, направленные на восстановление утраченных социальных функций, а также услуги по закреплению достигнутых результатов и услуги по профилактике возникновения новых проблем (третичная профилактика). Как правило, эти семьи (родители в семьях) не стремятся или менее мотивированы к изменению жизненной ситуации, получению помощи и социальных услуг, редко обращаются за социальными услугами, часто информация о них поступает от

различных организаций (образовательных, медицинских учреждений и т.д.) или от соседей и родственников. Для всестороннего решения проблем таких семей и лучшей координации действий различных специалистов при оказании им помощи должна быть организована долгосрочная межведомственная индивидуальная профилактическая работа органов и учреждений системы профилактики.

Процесс реализации профилактической работы делится на 4 основных этапа:

1 этап-выявление детей и семей, нуждающихся в помощи (группы риска, трудная жизненная ситуация, социально опасная ситуация);

2 этап-планирование помощи/реабилитации (разработка совместно с семьей с учетом ее особых потребностей и уникальной жизненной ситуации);

3 этап-организация работы по реализации плана помощи/реабилитации;

4 этап-мониторинг и оценка результатов реализации плана помощи/реабилитации.

Систематизация источников информации и выявление семейного неблагополучия определяется перечнем субъектов профилактики.

Большую роль здесь играют медицинские учреждения: патронажные медсестры, которые после родильного дома посещают молодую мать; медицинские работники женских консультаций, оказывающие медико-психологическую и социальную поддержку беременным женщинам в трудной жизненной ситуации и др.

При этом, как показывает практика, наибольшее количество фактов семейной дисфункции приходится на образовательные учреждения (в первую очередь дошкольные и начальные школы, так как ранняя дисфункция чаще всего выявляется от рождения до 10 лет). Здесь ребенок находится под наблюдением воспитателей и учителей каждый день, и на ранней стадии можно обнаружить неудачу ребенка.

В учреждениях социального обслуживания, как правило, попадают семьи, оказавшиеся в трудной жизненной ситуации или социально опасной ситуации.

Вся информация о семейном неблагополучии, нарушениях прав детей должна быть тщательно обработана: в ней в первую очередь определяются причины неблагополучия, потребности и ресурсы семьи, после чего составляется и реализуется план социальной реабилитации семьи.

Процедура подтверждения наличия семейного неблагополучия является полномочием органа опеки и попечительства, представители которого поступили о выявлении обстоятельств, свидетельствующих об отсутствии родительской опеки над несовершеннолетним ребенком, о действиях или бездействии родителей, создании условий, угрожающих жизни или здоровью несовершеннолетнего либо препятствующих его нормальному воспитанию и развитию в целях проверки сведений должны проводиться проверки условий жизни несовершеннолетних граждан и их семей.

По результатам проверки орган опеки и попечительства должен принять меры по оказанию помощи несовершеннолетнему ребенку и его семье: от организации предоставления семье различных видов социальных услуг и поддержки в реализации своих возможностей по преодолению трудных жизненных ситуаций до (временного/постоянного) выселения ребенка из семьи.

Для продуктивной поддержки каждой семьи необходимо разработать индивидуальный план помощи/реабилитации в зависимости от характера проблемы и степени сложности ее решения. Работа с этими семьями основывается на необходимых исследованиях жилищно-бытовых условий несовершеннолетних детей, психического и физического состояния детей из организаций образования и медицинских учреждений, уровня усвоения материала в соответствии с возрастом, отношения родителей к вопросам воспитания, развития и образования их детей.

В идеале социальная реабилитация семейного стресса, профилактика родительской заботы должны основываться на философии и методологии долгосрочной социальной поддержки – системной технологии помощи, взаимодействии специалистов и семьи, направленной на решение жизненных проблем, коррекции семейных отношений и активизации личных ресурсов семьи. Основными этапами работы органов опеки и попечительства в случае реализации технологии социальной поддержки семьи являются:

- сбор информации и выявление семей и детей, находящихся в трудной жизненной ситуации или социально опасном положении;
- первичный осмотр детей и их семей для планирования объектов охраны;
- составление плана по защите прав ребенка;
- осуществление социального (семейного) патроната на ребенка в семье;
- текущая оценка социального и морально-психологического статуса семьи, динамика изменений в семье;
- временное размещение ребенка в замещающей семье (с возвратом ребенка в родную семью, если работа с семьей дает положительный результат);
- постоянное размещение ребенка в замещающей семье при невозможности возвращения в родную семью.

Все этапы реабилитационной работы отличаются высокой индивидуальностью жизненного состояния каждой конкретной семьи, полиэтническим (многозначным) характером семейных проблем. С точки зрения специалиста, подобные проблемы в разных семьях могут быть связаны с различными причинами и обстоятельствами жизни семьи и ее конкретных членов (как индивидуальных, так и коллективных). Поэтому эффективность практической работы во многом определяется тем, насколько точно выявляются дестабилизирующие факторы семейного стресса до начала практической работы с семьей.

Выявление причин семейного неблагополучия:

- во-первых, особенности и потребности каждой конкретной семьи

на создание работы с учетом;

- во-вторых, позволяет эффективно использовать имеющиеся ресурсы помощи. Специалист, приступающий к аналитической деятельности, должен обладать определенными рекомендациями, знать дестабилизирующие факторы.

Таким образом, для формирования эффективной системы профилактики семейного неблагополучия, потери родительской заботы, социального сиротства необходимо выявление и коррекция факторов, способствующих формированию семейного неблагополучия, а также межведомственная поддержка неблагополучных семей.

Также требуется внедрение комплексной программы по психологической, медико-педагогической-социальной, социально-правовой и экономической поддержке малообеспеченных семей, решению проблем детей, оказавшихся в трудной жизненной и социально опасной ситуации, их размещению в семьях и размещению в интернатных учреждениях только при невозможности.

Задачи межведомственного подхода к предотвращению семейного неблагополучия:

1. Эффективная межведомственная межпредметная система взаимодействия-создание социального партнерства для решения проблемы предупреждения семейного неблагополучия.

2. Создание программы ранней профилактики семейного неблагополучия путем усилий по работе с детьми (с раннего возраста), будущими родителями, беременными женщинами и семьями (с детьми или без детей) с целью модернизации института семьи и брака, формирования и сохранения нормальных семейных отношений, ориентации на здоровый образ жизни для профилактики социального сиротства.

3. Создание системы мер, направленных на коррекцию выявленных факторов риска с целью выявления семей с факторами риска для коррекции семейного неблагополучия и сохранения семейно-семейных отношений и профилактики социального сиротства.

4. Создание банка данных таких семей с целью выявления неблагополучных семей, проведения комплекса психолого-педагогических, медицинских, социальных, экономических и правовых реабилитационных мероприятий с выявленными семьями и поддержка их для решения проблемы профилактики социального сиротства.

5. Развитие системы психологических, медицинских, социальных, юридических, экономических и профессиональных мер, направленных на поддержку семей, осуществляющих опеку, попечительство или усыновивших детей из малообеспеченных семей, в целях оказания им помощи и реабилитационных мероприятий.

6. Анализ эффективности проведенных мероприятий и внесение изменений в реабилитационный процесс на его основе.

Проект мероприятий по профилактике и коррекции девиантного поведения несовершеннолетних подростков на 2023-2024 учебный год

Цель: профилактика девиантного и асоциального поведения среди подростков во внеурочное время.

Задачи: 1. Научить подростков осознавать последствия девиантного, антиобщественного поведения;

2. Формирование у подростков мотивации к обучению, трудоустройству, личностному развитию;

4. Развивать стремление подростков к здоровому образу жизни;

5. Своевременная психолого-педагогическая поддержка ребенка, оказавшегося в трудной жизненной ситуации;

6. Способствовать повышению психолого-педагогической компетентности взрослых (родителей, педагогов и всех работников школы).

Таблица 21

<i>№</i>	<i>Сроки</i>	<i>мероприятий</i>	<i>ответственные</i>
<i>Методико-организационная работа</i>			
1	Организация мониторинга социального состава учащихся классов и их семей. Социальный паспорт класса.	Сентябрь	Классный руководитель
2	Создание банка данных обучающихся с девиантным поведением.	Сентябрь	Классный руководитель, Социальный педагог
3	Контроль участия обучающихся в творческих объединениях, секциях, внеурочной деятельности.	Ежедневно	Классный руководитель
4	Контроль посещаемости и успеваемости обучающихся с девиантным поведением.	Ежедневно	Классный руководитель
5	Организация активной деятельности, досуга подростков (кружки, секции).	Течение года	Классный руководитель, руководители кружков
6	Контроль занятости обучающихся во внеурочной деятельности.	Течение года	Классный руководитель
7	Выявление неблагоприятных условий семейного, общественного воспитания.	Течение года	Классный руководитель, Социальный педагог
8	Организация летнего отдыха и занятости обучающихся в каникулярное время.	Течение года	Классный руководитель, социальный педагог администрация школы
<i>Работа с обучающимися</i>			

<i>Профилактические мероприятия</i>			
1	Беседа «Чем опасно мелкое хулиганство»	Сентябрь	Классный руководитель
2	Беседа «Правила поведения обучающихся. Для чего они нужны?»	Октябрь	Классный руководитель, Социальный педагог
3	Выпуск газет, листовок, памяток, посвященных к «Дню борьбы с курением».	Ноябрь	Социальный педагог, педагог-психолог
4	Классные часы по правовому воспитанию и профилактике правонарушений: «Права и обязанности подростка»; «Взаимоотношения подростка и взрослого»; «Как мы выполняем правила для обучающихся?»	Декабрь Январь	Классный руководитель, Социальный педагог
5	Беседа «Головная ответственность несовершеннолетних»	Февраль	Классный руководитель, Социальный педагог
6	Акция «Нет пути к сигаретному дыму!»	Январь	Классный руководитель, Социальный педагог
7	Неделя «Пропаганды здорового образа жизни».	Май	Классный руководитель, социальный педагог, учителя физической культуры
8	Дебаты «Серьезных социальных последствиях употребления наркотиков»	Май	Классный руководитель, педагог-психолог
9	Психодиагностика особенностей личности обучающихся, склонных к девиантному поведению	Течение года	Педагог-психолог
10	Тренинговые занятия по коррекции девиантного поведения.	Течение года	Классный руководитель, педагог-психолог, социальный педагог
11	Памятки школьному уголку, видеотрансляция: - «Телефон доверия» - «Права и обязанности несовершеннолетних» - «Наш дружный класс» (для предупреждения конфликтных ситуаций в классных коллективах)	Течение года	Классный руководитель, педагог-психолог, социальный педагог

Ата-аналармен жумыс

<i>Профилактикалық іс-шаралар</i>			
1	Лекторий для родителей «Особенности общения»	Сентябрь	Классный руководитель, педагог-психолог, социальный педагог
2	Проведение цикла индивидуальных и групповых профилактических бесед с родителями: - «Права, обязанности и ответственность родителей»; - «Принципы общения взрослых и детей»; - «Причины совершения противоправных действий несовершеннолетними, ответственность за их совершение»; - «Роль семьи в формировании личности ребенка»; - «Девиантное поведение детей и подростков себептері».		
3	<i>Родителям:</i> - «Права и обязанности несовершеннолетних в семье», «Как помочь ребенку в конфликтной ситуации»; - «Что делать, если в семье проблемы», - «Жизнь без наркотиков»	Течение года	Классный руководитель, педагог-психолог, социальный педагог

ПРИМЕРЫ ПРОЕКТОВ ПОВЫШЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ В РАМКАХ СОЦИАЛЬНОЙ ПРАКТИКИ

1. Наименование проекта: «Информационная безопасность для обучающихся»

Цель проекта: повышение уровня информационной безопасности обучающихся

Задачи проекта:

- Ознакомление обучающихся с основными понятиями и терминами в области информационной безопасности.
- Обучение обучающихся правилам безопасного поведения в информационном пространстве.
- Воспитывать у обучающихся чувство ответственности за личную информацию.

Участники проекта:

- Обучающиеся 7-11 классов
- Педагоги
- Родители

Методы реализации проекта:

- Лекции
- Рассказы
- Игры
- Конкурсы
- Викторины
- Опросы

Этапы реализации проекта:

1 этап. Подготовка

- Формирование команды проекта
- Разработка плана проекта
- Определение целевой аудитории
- Сбор информации о проблеме

2 этап. Реализация

- Лекции
- Рассказы
- Игры
- Конкурсы
- Проведение викторин
- Анкетирование школьников

3 этап. Заключение

- Анализ результатов проекта
- Подведение итогов

Ожидаемые результаты проекта:

- Повышает информационный уровень обучающихся в области информационной безопасности.
- Снижается уровень подверженности обучающихся угрозам информационной безопасности.
- Формируется ответственное отношение обучающихся к личной информации.

Примеры мероприятий, которые могут быть проведены в рамках

проекта:

Лекции: «Основы информационной безопасности», «Правила безопасного поведения в Интернете», «Защита личной информации» и др.

Рассказы «Как не стать жертвой интернет-мошенников», «Как не заразиться вирусом», «Как правильно пользоваться социальными сетями» и др.

Игры: «Морской бой», «Кто быстрее?» и т.д., к которому можно добавить элементы, связанные с информационной безопасностью.

Конкурсы: «Лучший автор» эссе на тему «Информационная безопасность», «Лучший плакат» на тему «Информационная безопасность», «Лучший видеоролик» на тему «Информационная безопасность» и др.

Викторины «Что вы знаете об информационной безопасности», «Как защитить свою личную информацию» и т. д.

Опросы: «Сколько вы знаете об информационной безопасности», «Как вы думаете, можно ли повысить информационную безопасность обучающихся» и др.

Заключение

Проект «Информационная безопасность для обучающихся» направлен на повышение информационного уровня обучающихся в области информационной безопасности. Реализация проекта позволит снизить уровень подверженности обучающихся угрозам информационной безопасности и сформировать ответственное отношение к их личной информации.

1. Проект информационной безопасности

Цель проекта: повышение уровня информационной безопасности обучающихся в школе.

Задачи проекта:

Формирование у обучающихся знаний о современных вызовах информационной безопасности.

Развитие у обучающихся навыков и умений по защите информации.

Воспитание ответственного отношения обучающихся к информационной безопасности.

Участники проекта:

Учащиеся 9-11 классов;

Педагоги;

Родители;

Методы реализации проекта:

- Проведение лекций и семинаров по информационной безопасности.
- Организация тренингов по защите информации.
- Разработка и проведение конкурсов и викторин по информационной безопасности.
- Создание информационной системы по информационной безопасности.

Сроки реализации проекта: 1 год.

Этапы реализации проекта:

Этап 1 (сентябрь-декабрь 2024 г.)

- Формирование группы обучающихся для участия в проекте.
- Уровень знаний и навыков по информационной безопасности предварительное анкетирование обучающихся для выявления.
- Разработка плана реализации проекта.
- Проведение лекций и семинаров по информационной безопасности.

Этап 2 (январь-апрель 2024 г.)

- Организация тренингов по защите информации.
- Проведение конкурсов и викторин по информационной безопасности разработка и проведение.

Этап 3 (май-июнь 2024 г.)

- Создание информационной системы по информационной безопасности.
- Заключение обучающимся для оценки эффективности проекта опрос.

Ожидаемые результаты проекта:

Ожидаемые результаты проекта:

- Повышает уровень знаний обучающихся о современных вызовах информационной безопасности;
- Повышение умения и развитие навыков обучающихся по защите информации;
- Повышает ответственность обучающихся за информационную безопасность.

Оценка эффективности проекта:

Эффективность проекта оценивается на основе следующих критериев:

- Результаты анкетирования до и после реализации проекта.
- Проведение конкурсов и викторин по информационной безопасности результаты.
- Мнения педагогов и родителей обучающихся.

Ресурсы, необходимые для реализации проекта:

- Финансовые ресурсы.
- Материальные ресурсы (компьютеры, программные методических материалов).
- Кадровые ресурсы (педагоги, родители обучающихся).

Финансирование проекта:

Проект финансируется из средств школы.

Материальные ресурсы:

Для реализации проекта необходимо следующее материально-техническое обеспечение:

- Компьютеры с доступом в интернет.
- Лекции и семинары по информационной безопасности программное обеспечение для проведения.

- Лекции, семинары по информационной безопасности, методические материалы для проведения тренингов, конкурсов и викторин.

Кадровое обеспечение:

Для реализации проекта необходимо следующее кадровое обеспечение: Педагоги, проводящие лекции, семинары, тренинги, конкурсы и викторины по информационной безопасности.

Родители обучающихся, оказывающие помощь в организации и проведении проекта.

Перспективы развития проекта:

В будущем проект можно будет расширить, включив в него следующие мероприятия:

Проведение совместных мероприятий с другими школами и организациями по информационной безопасности.

Создание онлайн-курсов по информационной безопасности.

Публикация материалов проекта в средствах массовой информации.

2. Тема проекта: «Информационная безопасность в современном мире»

Цель проекта: повышение уровня осведомленности населения о проблемах информационной безопасности и формирование навыков безопасного поведения в информационном пространстве.

Задачи проекта:

Ознакомление участников проекта с основными понятиями и терминами в области информационной безопасности.

Рассмотреть основные угрозы информационной безопасности и пути их предупреждения.

Формирование у участников проекта навыков безопасного поведения в информационном пространстве.

Участники проекта:

Обучающиеся, студенты, взрослые.

Формы реализации проекта:

- Лекции, семинары, мастер-классы.

- Опросы, опросы, тестирование.

- Разработка информационных материалов по информационной безопасности и распространение.

Продукты проекта:

Опросы, тестирование, результаты которых используются для анализа уровня информированности населения по вопросам информационной безопасности.

Информационные материалы по информационной безопасности, распространяемые среди участников проекта.

Этапы реализации проекта:

1 этап. Подготовка

- Разработка плана проекта.
- Определение целевой аудитории.
- Выбор форм и методов реализации проекта.

2 этап. Реализация

- Проведение лекций, семинаров, мастер-классов.
- Проведение анкетирования, анкетирования, тестирования.
- Информационные материалы по информационной безопасности разработка и распространение.

3 этап. Заключение

- Анализ результатов проекта.
- Информированность населения о вопросах информационной безопасности разработка рекомендаций по дальнейшему повышению уровня.

Ожидаемые результаты проекта:

- Повысится информационный уровень населения по вопросам информационной безопасности.
- Формирует навыки безопасного поведения в информационном пространстве;
- Разработка и распространение материалов по информационной безопасности, способствующих повышению уровня безопасности информации обучающихся по вопросам информационной безопасности.

Примерный сценарий мероприятия

Тема мероприятия: «Основы информационной безопасности»

Целевая аудитория: Обучающиеся

Вид проведения: лекция

Продолжительность: 1 час

Участники: педагоги, обучающиеся

Цель мероприятия: ознакомить участников мероприятия с основными понятиями и терминами в области информационной безопасности.

Задачи мероприятия:

Рассмотреть основные угрозы информационной безопасности и пути их предупреждения.

Формирование у участников мероприятия базовых навыков безопасного поведения в информационном пространстве.

Ход мероприятия:

Вступительное слово педагога

Педагог знакомит участников мероприятия с целями и задачами мероприятия.

Основная часть

Педагог рассматривает следующие вопросы:

- Что такое информационная безопасность?
- Основные угрозы информационной безопасности.

- Пути предупреждения угроз информационной безопасности.
- Правила безопасного поведения в информационном пространстве.

Заключительная часть

Педагог подводит итоги мероприятия и отвечает на вопросы участников.

План мероприятия:

Количество времени:

5-7 минут вступительное слово педагога

5-20 минут Основные понятия и термины в области информационной безопасности

20-30 минут основные угрозы информационной безопасности и способы их предотвращения

30-40 минут правила безопасного поведения в информационном пространстве

40-45 минут ответы на вопросы участников

45-50 минут заключительное слово педагога

Материалы и оборудование:

- Доска или проектор
- Мультимедийный проектор (при наличии)
- Презентация по теме мероприятия и др.

Помимо лекций, семинаров и мастер-классов, для реализации проекта можно использовать и другие формы и методы, такие как:

Анкеты, тесты, результаты которых используются для анализа информационного уровня обучающихся по вопросам информационной безопасности.

Разработка и распространение информационных материалов по информационной безопасности.

При разработке информационных материалов необходимо учитывать целевую аудиторию проекта. Для обучающихся материал можно разрабатывать в виде игр, мультфильмов. Для взрослых материалы можно разрабатывать в виде статей, видео, вебинаров.

Также важно отметить, что информационная безопасность – это динамичная область. Поэтому необходимо регулярно обновлять материалы информационной безопасности.

ПЛАН МЕРОПРИЯТИЙ ПО РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ

Направления развития:

- Развитие института наставничества.
- Поддержка общественных инициатив и проектов обучающихся, в том числе волонтерство (добровольность). Развитие волонтерского сообщества в образовательных организациях.

Цель: социально-педагогическое сопровождение становления и развития высоконравственного, творческого, компетентно развитого гражданина Казахстана, знающего духовные и культурные традиции многонационального населения страны, их культуру, историю своей страны, способного успешно социализироваться в обществе, ответственного за настоящее и будущее своей страны, принимающего судьбу своей Родины и страны как свою личность.

Задачи:

1.совершенствование системы воспитательной работы в классных коллективах.

2.формирование гуманистических отношений к окружающему миру, знакомство с общечеловеческими ценностями, усвоение этих ценностей.

3.формирование гражданского самосознания, ответственности за судьбу своей страны, потребности в здоровом образе жизни, активной жизненной позиции.

4.развитие и укрепление ученического самоуправления как основы социализации, социальной адаптации, творческого развития каждого обучающегося.

5.повышение уровня профессиональной культуры и педагогического мастерства учителя для сохранения устойчивых положительных результатов в обучении и воспитании обучающихся.

6.дальнейшее развитие и совершенствование системы внеурочной деятельности *и дополнительного образования.*

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ В ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ

Таблица 22

<i>Направления</i>	<i>Задачи воспитания</i>
Воспитание гражданственности, патриотизма, уважения прав, свобод и обязанностей человека.	- духовно-нравственное становление личности; - развитие ценностно-смысловой сферы личности, -развивать способность ребенка делать осознанный моральный выбор, оценивать свои действия с точки зрения нравственных ориентиров и ценностей; воспитывать гражданственность, уникальность, социальную ответственность, солидарность, и приверженность демократическим ценностям; - формирование активной жизненной позиции гражданина и патриота; - формирование чувства к национальной культуре, развитие национального сознания; формирование правовой культуры обучающихся, гуманистического мировоззрения, способности к саморазвитию.
Воспитание моральных чувств, убеждений и этического сознания	- развитие коммуникативных, социокультурных компетенций; - повышение уровня воспитания обучающихся;

	<ul style="list-style-type: none"> - развивать этику и навыки социального общения; воспитывать культуру общения, культуру поведения; - беседа, экскурсия, заочное путешествие - театральные постановки, литературно-музыкальные композиции; - художественные выставки, уроки этики; - встречи с религиозными деятелями; - классный час; - создание условий для самоутверждения обучающихся в коллективе; - формирование социальной активности личности обучающихся; - формирование представлений о национальных ценностях; - формирование представлений об образе мира, роли традиционных религий в развитии государства, истории и культуре нашей страны; - воспитывать уважительное отношение к людям разного возраста.
<p>Воспитание творческого отношения к трудолюбию, учебе, труду, жизни.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - формирование представлений о нравственных основах обучения, ведущей роли знаний, труда и значении творчества в жизни человека и общества; - воспитывать уважение к труду и творчеству старших и сверстников; - формирование представлений о профессиях; - формирование навыков коллективной работы; - развивать дисциплинированность, системность и настойчивость в выполнении учебных и учебно-трудовых заданий; - формирование бережного отношения к результатам своего труда, чужого труда, школьному имуществу, учебникам, личным вещам.
<p>Формирование ценностного отношения к здоровью и здоровому образу жизни</p>	<ul style="list-style-type: none"> - создание условий для сохранения и укрепления нравственного, психического и физического здоровья; - развитие личностных качеств, необходимых для ведения здорового образа жизни; - воспитывать ценностное отношение к своему здоровью и жизни; - воспитание устойчивых интересов и позитивного эмоционально-ценностного отношения к физкультурно-оздоровительной и спортивно-оздоровительной деятельности; - профилактика вредных привычек, пьянства, наркомании в подростковой среде. - формировать представление о важности физической культуры и спорта для здоровья человека, его знаний, труда и творчества; - формировать представление о возможном негативном влиянии компьютерных игр, телевидения, рекламы на здоровье человека;

	- формирование потребности в соблюдении правил личной гигиены, распорядка дня, правильного питания.
Формирование ценностного отношения к природе, окружающей среде (экологическое воспитание).	- развивать интерес к природе, природным явлениям и формам жизни, понимать активную роль человека в природе; - предметные занятия - просмотр рассказов, учебных фильмов - экскурсии, прогулки, туристические - формирование ценностного отношения к природе и ко всем формам жизни; - формирование опыта природоохранной деятельности; - воспитывать бережное отношение к растениям и животным.
Формирование ценностного отношения к красоте, формирование представлений об эстетических идеалах и ценностях (эстетическое воспитание).	- развитие творческих способностей и интересов, приобретение опыта творческой деятельности; - воспитание духовно развитой личности, готовой к самопознанию и самосовершенствованию; - формирование гуманистического мировоззрения, национального сознания, любви и уважения к ценностям отечественной культуры; - воспитание художественно-эстетического вкуса, развитие чувств, эмоций, образного, ассоциативного, критического мышления; - приобретение опыта использования приобретенных знаний и умений для осознанного формирования собственной культурной среды, расширения кругозора.
Приобщение к общественной деятельности, участие в самоуправлении обучающихся.	- развитие у обучающихся качеств активности, ответственности, самостоятельности, инициативы. - развитие самоуправления в школе и классе. - организация обучения классных активистов.

*Сентябрь
«Назар аудар, Жас өрен»*

Таблица 23

<i>Направление воспитательной работы</i>	<i>Наименование мероприятия</i>	<i>Время проведения</i>	<i>Участники</i>	<i>Ответственные</i>
Воспитание гражданственности, патриотизма, уважения прав, свобод и обязанностей человека.	1. Торжественное собрание «День знаний»; 2. Беседы в классах по ПДД 3. Начало месяца по профилактике дорожно-транспортного травматизма;	1 сентябрь первая неделя	1-11 классы 1-11 класс 1-8 классы	Заместитель директора по воспитательной работе. Классные руководители.

	<p>4. Планирование работы с военно-патриотическим отрядом в рамках «Памяти»;</p> <p>5. «Сохраняйте школьную форму!» (рейды по проверке внешнего вида обучающихся).</p> <p>6. Выставка детских рисунков «Правила дорожного движения», «Пожарная безопасность»;</p> <p>7. Оформление стенда «Безопасность сети Интернет»</p>	<p>третья неделя</p>		
<p>Воспитание нравственных чувств, убеждений и этического сознания.</p>	<p>1. Праздник «Давайте познакомимся!»</p> <p>2. День солидарности в борьбе с терроризмом. Мероприятия в классах «Мир против экстремизма».</p> <p>3. оформление социальных паспортов классов.</p>	<p>Четвертая неделя</p> <p>Неделя пятая</p>	<p>5 класс</p> <p>1-11 классы</p>	<p>Заместитель директора по ВР, классные руководители</p> <p>Руководители органов школьного самоуправления</p> <p>Учителя истории.</p>
<p>Формирование ценностного отношения к здоровью и здоровому образу жизни.</p>	<p>1. День гражданской обороны.</p> <p>2. Осенний день здоровья.</p> <p>3. Веселые старты</p> <p>4. Конференция для старшеклассников «Влияние табака на организм человека. Социальные последствия употребления табака»</p>	<p>вторая неделя месяца</p> <p>четвертая неделя в течение месяца</p> <p>вторая неделя</p> <p>в течение</p>	<p>7-11 классы</p>	<p>Учителя физической культуры, классные руководители</p> <p>Заместитель директора по ВР</p>

	5. Классные часы для формирования здорового образа жизни 11. Проведение спортивных соревнований. 12. Проведение месячника безопасности «Школа-территория безопасности».	месяц		
Формирование ценностного отношения к природе, окружающей среде (экологическое воспитание).	1. Организация дежурства по школе 2. Составление графика дежурств по школе. 3. Составить план работы с экологическим отрядом «Эйкос».	Первая неделя третья неделя	5-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители.
Формирование ценностного отношения к красоте, формирование представлений об эстетических идеалах и ценностях (эстетическое воспитание).	1. «Идем в театр» посещение театра юного зрителя драматического, кукольного театра. 2. «Классные встречи» проведение цикла бесед 3. Проведение общешкольных праздников, концертов, театрализованных представлений. 4. Посещение музеев, выставок, библиотек. 5. «Добро пожаловать, Золотая осень!»	в течение месяца	1-11 классы	Заместитель директора по ВР Руководители 1-11 классов Учителя-предметники
Приобщение общественной деятельности, участие в ученическом	1. Классные часы «Планирование класса на 2024-2025 учебный год,	екінші апта екінші апта	1-11 сыныптар	Классные руководители

самоуправлении	<p>выборы классного самоуправления».</p> <p>2. Избрание органов ученического самоуправления в совет школы</p> <p>3. Подготовка к общешкольному собранию по выборам школьного самоуправления</p> <p>4. Организация «Экскурсии в музей»</p> <p>Составление планов работ.</p>	<p>үшінші апта</p> <p>төртінші апта</p>	2-11 сыныптар	<p>Заместитель директора по ВР, классные руководители.</p> <p>Руководители органов школьного самоуправления</p> <p>Заместитель директора по ВР, руководители кружков, педагоги.</p>
Формирование партнерских отношений с родителями.	<p>1. Организация работы родительских лекций.</p> <p>2. организационное заседание Совета отцов школы.</p> <p>Составление плана работы.</p>	<p>В течение месяца</p> <p>Третья неделя</p> <p>Четвертая неделя</p>	1-11 классы	Заместитель директора по ВР
Трудолюбие, воспитание творческого подхода к образованию, труду, жизни, подготовка к осознанному выбору профессии	<p>1. Разработка плана работы совместно с Центром занятости населения.</p> <p>2. Проведение субботников по благоустройству школьного двора</p>	В течение месяца	Классные руководители 1-11 классов	Заместитель директора по ВР
Методическая работа	<p>1. Проведение заседания методического объединения классных руководителей.</p> <p>2. Составление планов воспитательной работы классных руководителей.</p>	<p>Первая неделя</p> <p>В течение месяца</p>	Классные руководители 1-11 классов	Заместитель директора по ВР

	3. Организация совместной деятельности с образовательными, медицинскими, культурными центрами, общественными организациями			
--	--	--	--	--

Октябрь
«Өмір – игі істерге толы»

Таблица 24

Направление воспитательной работы	Наименование мероприятия	Время проведения	Участники	Ответственные
Воспитание гражданственности, патриотизма, уважения прав, свобод и обязанностей человека	1. Участие в мероприятиях, посвященных к дню города (села, района) : Экскурсии «Мой край родной» ; – «Мой родной край - Сказка моей мечты» - выпуск школьной газеты. 2. Урок нравственности «День пожелых»	первая и вторая недели в течение месяца 1-октябрь	2-11 класс 1-11 классы 5-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители, учителя истории.
Воспитание моральных чувств, убеждений и этического сознания	4. День учителя. Праздничный концерт «Ұстаз – ұлы тұлға». 5. Познавательный вечер для старшеклассников» Дружба". 6. Конкурс рисунков «Моя семья»	5-октябрь четвертая неделя	Педагоги 9-11 классов. 8-11 классы 1 классы	Заместитель директора по ВР Руководители 8-11 классов. 1 сынып жетекшілері.
Формирование ценностного отношения к природе, окружающей среде (экологическое воспитание).	2. Акция «Чистый школьный двор» 3. Акция «цветы, посаженные первоклассниками» 4. Акция «Верный друг» 5. Всемирный День	первая неделя вторая неделя	5-7 классы 1 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители, Волонтеры-

	защиты животных.	4 октября		экологи.
Формирование ценностного отношения к здоровью и здоровому образу жизни	1. «Веселые старты» 2. День гражданской обороны. 3. Осенняя марафон 4. Соревнования по баскетболу 9-11 классы. 5. «Профилактика инфекционных заболеваний». 6. «Я выбираю жизнь» проведение месячника 7. Общешкольный кросс «Побег от наркотиков» 8. «Я люблю спорт» Эстафетное соревнование, посвященное дню спорта	третья неделя в течение месяца	2-4 классы 5-11 классы	Учителя физической культуры Заместитель директора по ВР
Формирование ценностного отношения к красоте, формированию представлений об идеалах и ценностях (эстетическое воспитание).	1. Проведение общешкольных праздников, концертов, театрализованных представлений. 2. Посещение музеев, выставок, библиотек. 3. Знакомство с историей, культурой, традициями каждой нации. 4. Издание общешкольных газет, посвященных праздничным дням календаря. 5. Подготовка к конкурсу фотографий «Мамы все счастливы!» 6.» Литературные герои на сцене и в танце «Осенний бал».	В течение месяца Четвертая неделя	1-11 классы 8-11 классы	Заместитель директора по ВР Руководители 1-11 классов Руководители 8-11 классов
Воспитание трудолюбия, творческого подхода к учебе, труду, жизни,	1. Проведение рейда «Чистый класс» 2. Тестирование центра занятости обучающихся на	Последняя неделя		Классные руководители.

подготовка осознанному выбору профессии.	к	профессиональное самоопределение. 3. Экскурсия для старшеклассников в центр занятости населения. 4. Участие в «Днях открытых дверей» в высших учебных заведениях, колледжах. 5. Проведение профориентационных дней. 6. «Профессия моих родителей» проведение классных часов 7. Посещение производственных экскурсий.	Вторая неделя Третья неделя Четвертая неделя		Заместитель директора по ВР
Приобщение общественной деятельности, участие ученическом самоуправлении.	к в	1. Заседание активистов школьного самоуправления. 2. Составление плана работы активистов школьного самоуправления. 3. Проведение общешкольного собрания по выборам активистов самоуправления. Утверждение плана работы руководителей школьного самоуправления на 2023-2024 годы.	первая неделя первая неделя третья неделя	5-11 классы 1-11 классы	Заместитель директора по ВР Школьное самоуправление Классные руководители.
Формирование партнерских отношений родителями.	с	2. Работа «Совета отцов.	третья неделя		Заместитель директора по ВР Социальный педагог

*Ноябрь
«Мы и творчество»*

Таблица 25

<i>Направление воспитательной работы</i>	<i>Наименование мероприятия</i>	<i>Время проведения</i>	<i>Участники</i>	<i>Отвественные</i>
--	-------------------------------------	-----------------------------	------------------	---------------------

Воспитание гражданственности, патриотизма, уважения прав, свобод и обязанностей человека.	1. Фестиваль «Мы дружная семья» (отношения между народами). 2. «От сердца к сердцу» участие в благотворительной акции 3. «День единства» 5. «Школьный музей» участие в проекте 6. Тематическая неделя ко Дню матери.	четвертая неделя 20 ноября	1-5 классы	Классные руководители. Заместитель директора по ВР
Воспитание моральных чувств, убеждений и этического сознания	1. Мероприятия ко Дню матери 1) Праздник День матери «Мама – самая дорогая» начало школьного фестиваля. 2) «Асыл анам – ардактым», мероприятия посвященные дню матери. 2. Совет по профилактике	ноябрь четвертая неделя	1-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители, Классные руководители Социальный педагог.
Формирование ценностного отношения к природе, окружающей среде (экологическое воспитание).	1. Экологическая работа «Эко субботняя неделя» 2. Экологическая акция «Чистый город» 3. Лекция «Птицы-наши друзья»: «Птицы моего края» 4. Викторина: «Конкурс загадок»	Осенние каникулы	4-8 классы	Волонтеры-экологи
Формирование ценностного отношения к красоте, формирование представлений об эстетических идеалах и ценностях (эстетическое	1. Посещение музеев, выставок, библиотек. 2. Издание общешкольных газет, посвященных праздничным дням. 3. Праздничные классные часы и	в течение месяца	1-10 классы	Заместитель директора по ВР

воспитание).	программы ко Дню матери.			
Воспитание трудолюбия, творческого подхода к учебе, труду, жизни, подготовка к осознанному выбору профессии.	1. Экскурсии старшеклассников в региональный центр занятости. 2. Участие обучающихся в проектах в рамках «Единой воспитательной программы» 3. Участие в «Днях открытых дверей» в вузах, колледжах 4. Производственные экскурсии.	в течение месяца	9-11 классы	Классные руководители
Приобщение к общественной деятельности, участие в ученическом самоуправлении	1. Заседание совета лидеров старшеклассников и организации самоуправления. 2. Скажи Нет» Международному дню отказа от курения. 3 «Веселые старты» 4. Беседы «Профилактика инфекционных заболеваний» 5. «Я выбираю жизнь» проведение месячника 6. «Негативное влияние алкоголя на организм человека», «Социальные последствия употребления алкоголя» Конференция для старшеклассников 7. Международный день борьбы с наркоманией и наркобизнесом. 8. Классные часы для формирования	в течение месяца	1-11 сыныптар	Заместитель директора по ВР Классные руководители Учителя физической культуры

	здорового образа жизни 9. Проведение спортивных соревнований. 10. Месячник здорового образа жизни.			
Формирование партнерских отношений с родителями.	1. Сложность адаптационного периода у учащихся начального и среднего звена. Индивидуальная работа с семьей. 2. Праздничный концерт «Ана касиеті», посвященный Дню матери. 3. Проведение родительского собрания «Здоровая семья-здоровый ребенок»	в течение месяца	1-11 классы 1-4 классы 5-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители
Методическая работа	1. Проведение консультаций с классными руководителями 5 классов. 2. Проведение классных руководителей методических объединений по плану.	Последний месяц	1-11 классы	Заместитель директора по ВР

Декабрь
«Отбасылық құндылықтар әлемінде»

Таблица 26

<i>Направление воспитательной работы</i>	<i>Наименование мероприятия</i>	<i>Время проведения</i>	<i>Участники</i>	<i>Ответственные</i>
Воспитание гражданственности, патриотизма, уважения прав, свобод и	1. Тематические классные часы «Наступил Новый год!»	Третий неделя	1-11 классы 5-11 классы	Заместитель директора по ВР

обязанностей человека.	- Конкурс новогодних открыток 2. Тренинг «Я и мое место в жизни» 3. Классные часы «Менің мекенім».	Вторая неделя Третья неделя	8-9 классы	Классные руководители
Воспитание моральных чувств, убеждений и этического сознания	1. Тематические классные часы» Международный день инвалидов «Мы вместе» 2. Выпуск школьной газеты и цикла радиопередач «Я люблю свою независимую Родину»	Последняя неделя Третья неделя	По расписанию 7-10 класс 5-7 класс 1-4 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители
Формирование ценностного отношения к здоровью и здоровому образу жизни	1. Классные часы для формирования здорового образа жизни 2. Проведение спортивных соревнований. 3. Месячник здорового образа жизни. 4. Профилактическая акция «ВИЧ – СПИД» 5. Работа «Профилактика дорожно-транспортного травматизма на зимних каникулах»	Первая неделя В течение месяца	1-11 классы	Заместитель директора по ВР Медицинские волонтеры
Формирование ценностного отношения к природе, окружающей среде (экологическое воспитание)	1. «Кормим птиц зимой» Республиканская акция	Последняя неделя	1-6 классы 5-11 классы	Классные руководители
Формирование ценностного отношения к красоте, формирование представлений об эстетических идеалах и	1. Новогодний праздник для детей «В сказочном мире» 2. Новогодняя вечеринка посещение театра оперы и балета 3. конкурсы рисунков	Четвертая неделя В течение месяца	1-9 классы	Заместитель директора по ВР

ценностях (эстетическое воспитание)	«Новый год»			
Воспитание трудолюбия, творческого подхода к учебе, труду, жизни, подготовка к осознанному выбору профессии	1. Проведение рейда «Чистый класс» 2. Экскурсия для старшеклассников в центр занятости населения. 3. Участие обучающихся в проектах в рамках «Единой воспитательной программы» 4. Участие в днях открытых дверей в высших учебных заведениях, колледжах. 5. Проведение профориентационных дней. 5. «Секреты профессии» проведение классных часов	Четвертая неделя В течение месяца	8-11 сыныптар 9-11 классы	Заместитель директора по ВР
Приобщение к общественной деятельности, участие в ученическом самоуправлении	1. «Заседание руководителей организации школьного самоуправления. 2. Проведение акции «Аялы алақан»	Первая неделя Вторая неделя	9-11 классы	Организация самоуправления
Формирование партнерских отношений с родителями	1. Родительское собрание по итогам первого полугодия и второго четверти. 2. Родительское собрание в 7-10 классах «Об ответственности родителей за контроль и воспитание детей. О профилактике девиантного поведения» с приглашением специалистов.	Последняя неделя Первая неделя	Родители 1- 11 классов	Заместитель директора по ВР Классные руководители

	3. Привлечение родителей к подготовке, проведению и участию в общешкольных мероприятиях. 4. Работа школьного совета отцов	Вторая неделя		
--	--	---------------	--	--

Январь
«Достық»

Таблица 27

<i>Направление воспитательной работы</i>	<i>Наименование мероприятия</i>	<i>Время проведения</i>	<i>Участники</i>	<i>Ответственные</i>
Воспитание моральных чувств, убеждений и этического сознания	1. Театральная неделя и экскурсии на зимние каникулы. 2. Совет по профилактике	На зимних каникулах Последняя неделя месяца	1-11 классы	Классные руководители, Заместитель директора по ВР, социальный педагог .
Формирование ценностного отношения к здоровью и здоровому образу жизни	1. Проведение Дней здоровья во время зимних каникул. 2. Конкурс чтецов «Я выбираю здоровый образ жизни». 3. Классные часы по формированию здорового образа жизни.	В течение месяца	5-7 классы 2-10 классы	Учителя физической культуры
Формирование ценностного отношения к природе, окружающей среде (экологическое воспитание).	1. Работа экологического отряда по плану.	В течение месяца	1-4 классы	Организация «Эко-тазалық»
Формирование ценностного отношения к красоте, формирование представлений об эстетических	1. «Дети-детям» проведение акции («мир сказок»)	Третья неделя	2-4 классы	Заместитель директора по ВР

идеалах и ценностях (эстетическое воспитание).				
Воспитание трудолюбия, творческого подхода к учебе, труду, жизни, подготовка к осознанному выбору профессии	1. Участие обучающихся в проектах в рамках «Единой воспитательной программы» 2. Участие в «Днях открытых дверей» в вузах, колледжах 3. Проведение профориентационных дней. 4. Участие в олимпиадах по предмету Технология, 5. Посещение производственных экскурсий.	В течение месяца	7-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители
Приобщение к общественной деятельности, участие в ученическом самоуправлении	1. Заседание активистов школьного самоуправления по планированию работы на второе полугодие	Первая среда месяца	Активисты	Заместитель директора по ВР
Формирование партнерских отношений с родителями.	1. Родительское собрание в 9-11 классах «Роль семьи в момент подготовки к экзамену» встреча с психологом.	По расписанию	Родителей	Классные руководители
Методическая работа	1. Консультации классных руководителей по плану воспитательной работы на 2 полугодие 2. Методическое совещание классных руководителей	Вторая неделя По расписанию.	Классные руководители	Заместитель директора по ВР

Март
«Я и мое место в мире»

29-кесте

<i>Направление воспитательной работы</i>	<i>Наименование мероприятия</i>	<i>Время проведения</i>	<i>Участники</i>	<i>Ответственные</i>
Воспитание гражданственности, патриотизма, уважения прав, свобод и обязанностей человека.	3. «Жыл басы – Наурыз» общешкольный праздник 4. «Ұлыстың ұлы күні» тематические классные часы	В течение месяца	4-10 сыныптар	Заместитель директора по ВР Классные руководители
Воспитание моральных чувств, убеждений и этического сознания	1. Праздничный концерт к 8 марта. 2. «Час общения» тренинговые занятия 3. Заседание Совета профилактики 4. Идем в театр	Первая неделя В течение месяца последний четверг месяца по плану первая неделя	1-11 классы 5-6 классы	Заместитель директора по ВР Социальный педагог. Классные руководители
Воспитание трудолюбия, творческого подхода к учебе, труду, жизни, подготовка к осознанному выбору профессии.	1. Участие обучающихся в проектах в рамках «Единой воспитательной программы» 2. Участие в «Днях открытых дверей» в вузах, колледжах, 3. проведение профориентационных дней	В течение месяца Третья неделя	7-11 классы	Заместитель директора по ВР
Формирование ценностного отношения к природе, окружающей среде	1. Трудовые десанты по уборке территории школы. 2. Проведение месячника по плану.	Первая неделя Четвертая	1-11 классы	Заместитель директора по ВР

(экологическое воспитание).		неделя		
Формирование ценностного отношения к красоте, формирование представлений об эстетических идеалах и ценностях (эстетическое воспитание).	1. «Асыл ана» проведение праздничного концерта для матерей. 2. Посещение театра, музея.	Первая неделя	1-11 классы	Заместитель директора по ВР
Формирование ценностного отношения к здоровью и здоровому образу жизни.	1. Негативное влияние алкоголя на организм человека» для старшеклассников. Конференция на тему «Социальные последствия употребления алкоголя» 2. Проведение спортивных мероприятий	Первая неделя В течение месяца	9-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители Социальный педагог.
Приобщение к общественной деятельности, участие в ученическом самоуправлении.	1. Совет школьного самоуправления, заседание школьных лидеров. 2. Участие в акции «Доброта»	Первая среда месяца Вторая неделя	5-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители Социальный педагог.
Формирование партнерских отношений с родителями.	1. Итоговое классное собрание родителей на тему «Организация летнего отдыха детей» 2. Проведение акции» Правила дорожного движения должен знать каждый». 3. Родительское собрание «Обеспечение безопасности обучающихся».	Третья неделя В течение месяца	1-11 классы	Заместитель директора по ВР

	4. Привлечение родителей к подготовке, проведению и участию в общешкольных мероприятиях.			
--	--	--	--	--

Апрель
«Менің туған мекенім»

Таблица 28

<i>Направление воспитательной работы</i>	<i>Наименование мероприятия</i>	<i>Время проведения</i>	<i>Участники</i>	<i>Ответственные</i>
Воспитание гражданственности, патриотизма, уважения прав, свобод и обязанностей человека.	1. Акция «Молодежь за чистоту своего города» 2. Тематические классные часы по ПДД 3. Проведение месячника здоровья. 4. Участие в конкурсе «Ученик года» 5. Участие в акции «Письмо ветерану». 6. Участие в акции «Поезд победы»	Третья неделя месяца Вторая неделя В течение месяца	5-11 классы 1-6 классы 1-10 классы 9-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители Учителя физической культуры
Воспитание моральных чувств, убеждений и этического сознания	1. Конкурс рисунков «Мы и космос» 2. Конкурс проектов: «Мы за здоровый образ жизни!» 3. Совет по профилактике	Вторая неделя Третья неделя	1-6 классы 2-4 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители Социальный педагог.
Трудолюбие, воспитание творческого подхода к учебе, труду, жизни, подготовка к осознанному выбору профессии.	1. Посещение производственных экскурсий. 6. Участие в акции «Ярмарка профессий».	В течение месяца Четвертая неделя	8-10 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители
Формирование ценностного отношения к	1. Участие в акции «Жасыл ел»	В течение месяца	1-11 классы	Заместитель директора по ВР

природе, окружающей среде (экологическое воспитание).	2. Проведение экологических субботников по благоустройству территории школы и близлежащих территорий. 3. Трудовые десанты по посадке цветов на территории школы. 4. Экологический отряд «Эко тазалық» 5.Международный день птиц. «Птицы – наши друзья»			Классные руководители
Формирование ценностного отношения к красоте, формирование представлений об эстетических идеалах и ценностях (эстетическое воспитание).	1. Подготовка к концерту в день Победы. 3. «Подготовка к конкурсу «Песни в строю»	Четвертая неделя Третья неделя	1-11 классы 9-11 классы	Заместитель директора по ВР Учителя НВП
Формирование ценностного отношения к здоровью и здоровому образу жизни.	1. Классные часы для формирования здорового образа жизни 2. Проведение спортивных соревнований.	В течение месяца	1-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители Учителя физической культуры
Приобщение к общественной деятельности, участие в ученическом самоуправлении.	1. Организация отчетных собраний в классах. 2. Подведение итогов конкурса «Лучшая староста школы»	В течение месяца Четвертая неделя	5-11 классы	Классные руководители
Формирование партнерских отношений с родителями.	1. Родительское собрание в 9-11 классах «Роль семьи в момент подготовки к экзамену» 2. Работа «Совета отцов» по плану.	Третья неделя	Родители 9-11 классов	Администрация школы Классные руководители

Методическая работа	1. Заседание методического объединения классных руководителей по теме «Методические работы классных руководителей».	Последняя неделя	Классные руководители	Заместитель директора по ВР Руководитель методического объединения
---------------------	---	------------------	-----------------------	---

Май
«Защити свою Родину!»

Таблица 30

<i>Направление воспитательной работы</i>	<i>Наименование мероприятия</i>	<i>Время проведения</i>	<i>Участники</i>	<i>Ответственные</i>
Воспитание гражданственности и, патриотизма, уважения прав, свобод и обязанностей человека.	1. Неделя безопасности.	Третья неделя	1-11 классы	Заместитель директора по ВР
	2. Праздник «Үландар күні»	Четвертая неделя.	6-11 классы	Классные руководители.
	3. Фестиваль «Дружная семья»			
	4. «Благотворительность» помощь детям с ограниченными возможностями	В течение месяца	8-10 классы	Учителя физической культуры
5. Международный день прав человека. «Ваши права и обязанности – ваша свобода и ответственность»	1-11 классы		Классные руководители.	
6. Беседы в классах, посвященные Дню защитника Отечества.				
7. Конкурс военно-патриотической песни.				
8. Спортивный праздник, посвященный Дню защитника Отечества «Я служу Родине».				
9. Месячник военно-патриотического воспитания				

Воспитание моральных чувств, убеждений и этического сознания	1. Совет по профилактике 2. Работа школьного музея. 3. Классный час «Үлкенге ізет»	По графику	5-11 классы 1-8 классы	Заместитель директора по ВР Социальный педагог
Воспитание трудолюбия, творческого подхода к учебе, труду, жизни, подготовка к осознанному выбору профессии.	1. Участие обучающихся в проектах в рамках «Единой воспитательной программы» 2. Участие в «Днях открытых дверей» в вузах, колледжах. 3. Проведение профориентационных дней.	течение месяца	7-11 классы	Заместитель директора по ВР
Формирование ценностного отношения к природе, окружающей среде (экологическое воспитание).	1. Конкурс рисунков «Табиғатты аяла» 2. Акция «Я и окружающий мир».	В течение месяца	1-8 классы	организация «Эко-газальық»
Формирование ценностного отношения к красоте, формирование представлений об эстетических идеалах и ценностях (эстетическое воспитание).	4. Последний Звонок» 5. Праздничная вечеринка 6. Конкурс видео-роликов «Я люблю свою школу» 4. Праздничный вечер «Ұстазыма мың алғыс»	Четвертая неделя	1-11 классы	Заместитель директора по ВР

Формирование ценностного отношения к здоровью и здоровому образу жизни.	1. Соревнования по баскетболу 9-11 классы. 2. Профилактика инфекционных заболеваний. 3. День здоровья «Дені саудың жаны сау»	В течение месяца	9-11 классы 2-4 классы 1-11 классы	Заместитель директора по ВР Классные руководители Учителя физической культуры .
Приобщение к общественной деятельности, участие в ученическом самоуправлении.	1. Проведение месячника по военно-патриотическому воспитанию совещание по вопросу работы школьного самоуправления	Первая, вторая неделя месяца	9-11 классы	Учителя НВП Активисты
Формирование партнерских отношений с родителями.	1.Родительское собрание с приглашением сотрудников прокуратуры, МВД 2. Проведение родительского собрания профорientация: «Өмірге қадам»	В течение месяца	Родители	Заместитель директора по ВР
Методическая работа	1. Проведение индивидуальных консультаций с классными руководителями. 2. Участие в классных часах по военно-патриотическому воспитанию, изучению безопасности учащихся.	Вторая неделя месяца В течение месяца.	Классные руководители .	Заместитель директора по ВР

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В сегодняшние дни в организациях образования активно разрабатывается и расширяется богатый опыт применения различных видов социального опыта в рамках основных сфер деятельности человека. Образовательный, проектный, исследовательский, коммуникативный, игровой, художественный, экологический, технический, организационный, профессиональный и досуговый опыт базируются на важных типах деятельности, осуществляемых в группах детей и взрослых, и способствуют их культурной и профессиональной уверенности.

В последние годы социальный опыт стал рассматриваться как интегральная часть педагогической системы. С понятием «социальный опыт» связан конкретный исторический субъект, который, используя опыт общественных институтов, организаций и учреждений, воздействует на общественные отношения, представляя собой вид опыта, который постоянно развивается и совершенствуется в соответствии с изменениями в обществе.

Следовательно, социальный опыт – это форма деятельности, направленная на создание положительных социальных изменений. Сегодня школа становится ключевой площадкой для развития социального опыта.

Социальный опыт включает в себя образовательную деятельность, направленную на развитие социальных компетенций и навыков, формирование индивидуальной модели социального поведения и получение опыта социальной активности.

Социальные практики в средних образовательных учреждениях стали неотъемлемой частью образовательного процесса, поскольку они способствуют формированию активной гражданской позиции, социальной ответственности и навыков сотрудничества с окружающим миром.

Социальные практики – это широкое понятие, охватывающее разнообразные виды деятельности и взаимодействия, связанные с социальными аспектами жизни. Оно описывает способы взаимодействия людей друг с другом и с обществом, а также организацию собственных норм, ценностей и структур общества.

Социальные практики в организациях среднего образования подразумевает развитие социально значимых качеств обучающихся.

Этот опыт – это деятельность обучающихся, направленная на решение социальных проблем и развитие общества. Социальные практики стали неотъемлемой частью образовательного процесса в организациях среднего образования, так как они позволяют обучающимся приобретать необходимые знания, умения и навыки для решения социальных проблем, а также способствуют развитию гражданской позиции и социальной ответственности.

Опыт различной направленности интегрируется в учебные предметы на основе внепредметных программ, осуществляющих взаимосвязь учебной и внеурочной деятельности, учитывая современные методы обучения, которые основаны на взаимодействии обучающихся между собой, с природой и с окружающим миром.

Социокультурный опыт обучающихся проявляется в процессе самостоятельного обучения, самоопределения, самовыражения и служения сообществу детей и взрослых, что способствует их развитию. Инновационная образовательная деятельность актуализировала новые формы социально-культурной практики: волонтерство, проектно-исследовательская деятельность обучающихся, образовательный Форсайт, социально-культурная практика развития гражданских инициатив (молодежные переговорные площадки), флешмобы, акции и др.

Социальные практики – это социальная компетентность, социальная деятельность обучающихся, направленная на развитие навыков, формирование и отработку индивидуальной модели социального поведения, приобретение опыта социальной деятельности (взаимодействия), понимание и усвоение теоретических знаний, полученных в ходе изучения учебных курсов социального содержания. [47].

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Закон «Об образовании» Республики Казахстан от 27 июля 2007 года
2. Краевский В.В. Чему учить? // Вопросы образования. - 2004. № 3.
3. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребёнка. СПб., 2004.
4. <https://nsportal.ru/shkola/obshchepedagogicheskietekhnologii/library/2013/03/2/formirovanie-pozitivnogo-sotsialnogo>
5. <https://novainfo.ru/article/2508>
6. <https://infourok.ru/formirovanie-socialnogo-opyta-obuchayushih-sya-4659404.html>
7. <http://www.emissia.org/offline/2010/1492.htm>
8. Зубок, Ю. А. Социальная регуляция в условиях неопределенности. Теоретические и прикладные проблемы в исследовании молодежи / Ю. А. Зубок, В. И. Чупров. - М.: Academia, 2008г.
9. Иванов, А.В. Методика формирования социальной активности учащегося: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / А.В. Иванов. - М., 2013.

10. Кострикин, А.В. Социальная работа с молодежью и повышение социальной активности молодежи // Второй международный психолого-социальный Конгресс: Материалы. 14-15 мая 2009 года, СПб.: СПбГИПСР, 2010г., С. 10-13.
11. Юлдашев И.А., «Педагогикалык ғылымдардағы элеуметтік белсенділікті қалыптастырудың педагогикалық негіздері» Өзбекстан «Теория и практика современной науки» журналы №5(59) басылым, 2020 ж.
12. <https://chance.su/944-volonterskaja-dejatelnost.html>
13. Туев, В.В. Социокультурная деятельность: понятие и дефиниция /В. В. Туев // Социокультурная деятельность: теория, технология, практика.– Челябинск, 2005. Ч. I.– С. 11–29.
14. Шульга Т.И., Семья Г.В. Особенности сопровождения замещающих семей, воспитывающих детей с ОВЗ: методические рекомендации/ Т.И. Шульга, Г.В. Семья. М.: ИИУ МГОУ, 2015.-204с.
15. Шульга Т.И., Антипина М.А. Эмоциональная среда семьи как фактор развития личности ребенка в замещающей семье. /Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Психологические науки. 2012. № 3. С. 32–40.
16. Шульга, Т.И. Работа с неблагополучной семьей: учеб. пособие / Т.И. Шульга. М.: Дрофа, 2005. 254с.
17. Шульга Т.И. Социально-психологические технологии помощи детям и семьям групп социального риска. Монография. М.: Издательство МГОУ, 2010.-198с.
18. Шульга Т.И. Психологическое сопровождение семьи: учеб. пособие/ Т.И. Шульга.. М.: НОУ ВПО МЭИ, 2014.-154с.
19. Хрусталькова Н.А. Система комплексного сопровождения профессионально-замещающей семьи // Педагогика. 2007. № 2.–С.31–3
20. Юдина А.И. Педагогическое сопровождение социализации подростков, попавших в трудную жизненную ситуацию: Дис. ... канд. пед. наук. Кемерово, 2006.– 245 с.
21. Барнз, Д.Г. Социальная работа с семьями в Англии / Д.Г. Барнз.– М., 1993.– 136 с.
22. Hart, R. A. Children’s Participation. The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care. New York and London: UNICEF 199777
23. Смирнова Н.В., Павленко Е.А., Герасименко А.С., Шапкина Е.Г. Органайзер социальных практик Учебно-методический комплекс с онлайн-сопровождением Санкт-Петербург, 2019
24. Partol, N. Global changes in social work education // Educating for social work: arguments for optimism / N. Partol. – UK, 1996.
25. Jones, C. Dangerous times for British social work education // Educating for so- cial work: arguments for optimism / C. Jones. – UK, 1996.

26. Sleeman, S. Results of partnership for social work education // Educating for social work: arguments for optimism / Sleeman, S. – UK, 1996.
27. Lyons, K. Social Work in Higher Education / K. Lyons. – London, 2000. – №24.
28. William, Finnegan. (2023). Beyond whole-school approaches to sustainability: Social practices and practice architectures at secondary schools in England. Energy research and social science, doi: 10.1016/j.erss.2023.103186.
29. Киллонен, М. Финляндия откажется от преподавания по предметам в пользу преподавания по темам [Электрон. ст.] / М. Киллонен. – Электрон. дан. – URL: <https://tjournal.ru/flood/54453-finland-school-retorm/> – (дата обращения 6.11.2018).
30. Agenda 2030 in Finland: Key questions and indicators of sustainable development. – Электрон. дан. – URL: <https://www.demoshelsinki.fi/wpcontent/uploads/2016/08/Agenda2030inFinland-Key-questions-and-indicators-of-sustainabledevelopment.pdf>. – (дата обращения 6.11.2018).
31. Finland, a land of solutions: Government Action Plan 2018–2019. – Электрон. дан. – URL: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160985>. – (дата обращения 6.11.2018).
32. Невежин С.А. История благотворительности и добровольчества в России (2004).
33. Петрова И.В. История благотворительности и добровольчества в России: XVIII - начало XX века (2008).
34. Панова Н.В. История благотворительности и добровольчества в России: вторая половина XIX - начало XX века (2010).
35. Котова Е.В. История благотворительности и добровольчества в России: XX век (2012).
36. Бойко Н.В. Исторические корни волонтерского движения в России (2009).
37. Bautista, A., Wong, J., & Gopinathan, S. (2015). Teacher professional development in Singapore: Depicting the landscape. *Psychology, Society and Education*, 7(3), P. 311-326.
38. Bautista, A., Ortega-Run, R. (2015). Teacher professional development: International perspectives and approaches. *Psychology, Society and Education*, 7(3), P. 240-251.
39. Betty J. (2003). Preparation of Teachers, International Context. /<http://education.stateuniversity.com/pages/1927/Early-Childhood-Education.html>
40. Қазақстан Республикасының Волонтерлік қызмет туралы Заңы 2016 жылғы 30 желтоқсандағы № 42 бұйрығы
41. Кирпичник А.Г. Если цель у детского объединения педагогическая, оно не может быть общественным // Детское движение: инф.-метод. материалы / ред.-сост. Т.В. Трухачева. – М., 2002. – Вып. 2.

42. Приказ Министра информации и общественного развития Республики Казахстан Об утверждении Правил присуждения международной премии «Волонтер года» от 12 октября 2020 года № 339

43. <https://xn--40-mlclgj2f.xn>
p1ai/public/users/268/DOC/170420201257_3.pdf

44. Құрсабаев. М. Қ «Мектептегі оқушылар ұйымы арқылы ұлттық тәрбие берудің педагогикалық шарттары» // автореферат/ Қарағанды, 2008.

45. Оқушылар ұжымының пайда болу генезисі // Бастауыш мектеп. – 2005. – № 7. – Б.18-20 б.

46. Меры профилактики девиантного поведения среди детей и подростков Методические рекомендации Нур-Султан, 2018.

47. Бобкова А.А Организация социально-педагогического сопровождения развития старшеклассников – Социальная политика и социология, № 11. – М.: РГСУ, 2010.- С. 196-199

ПРИЛОЖЕНИЕ

Приложение 1

Кейс №1

1. Онлайн-игры с элементами азартных игр

Ситуация: Димаш, 14 лет, начал играть в популярную онлайн-игру, в которой можно покупать «сундуки с сюрпризами». Эти сундуки предоставляют случайные предметы для игры. Под влиянием друзей и желания улучшить свой игровой опыт, Димаш начал тратить все больше денег на эти сундуки.

Исход: Родители заметили, что с банковской карты семьи пропадают средства и стали разбираться.

2. Социальные сети и азартные игры

Ситуация: Азия, 13 лет, увлеклась «казино-играми» на одной из социальных платформ. Игры были бесплатными, но с течением времени, чтобы продолжить игру или получить преимущества, нужно было платить реальными деньгами.

Исход: Азия потратила все свои карманные деньги и начала воровать деньги у своих родителей. Когда обман был раскрыт, родители запретили дочери пользоваться интернетом на неопределенное время.

3. Спортивные ставки среди подростков

Ситуация: Алишер, 15 лет, увлекся футболом. Он начал делать ставки на матчи через нелегальные сайты, предлагающие ставки подросткам без верификации возраста.

Исход: Алишер потерял большую сумму денег, а его друзья отвернулись от него из-за его навязчивого желания заставить их тоже сделать ставку.

Вопросы и задания

1. О чем свидетельствует поведение подростка?
2. Сравните ситуации и сделайте выводы.
3. Ваши мысли о азартных играх в социальных сетях?
4. Какие бы Вы мероприятия провели, чтобы таких ситуаций не было среди подростков?

Ведомство	Мероприятия (также в рамках профилактики)

Решение и рекомендации:

- 1.
- 2.
- 3.

Кейс №2

1. Путаница и недопонимание

Маленький Арман, 5 лет, смотрел мультфильм онлайн, и во время рекламного блока увидел рекламу презервативов. Не понимая, что это такое, он спросил свою старшую сестру, что создало неловкую ситуацию.

2. Неуместные вопросы родителям

Пока Ляззат, 6 лет, смотрела мультики на планшете, она увидела рекламу презервативов. Позже она задала своим родителям ряд вопросов о том, что это такое и для чего это нужно, ставя их в неловкое положение.

3. Возможные негативные реакции со стороны родителей

Родители Максута, 6 лет, были возмущены, узнав, что их сын увидел рекламу презервативов во время просмотра детского контента. Они обратились с жалобой к администрации платформы и рассмотрели возможность установки родительских контролей.

Вопросы и задания

1. Проанализируйте ситуации.

2. Какие меры можно предпринять в решении данных ситуаций?
3. Каким, по-вашему, будет продолжение этих ситуаций?

Ведомство	Мероприятия (также в рамках профилактики)

Решение и рекомендации:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Содержание

Введение.....	207
1 Педагогические основы планирования и реализации социальных практик в организациях среднего образования	210

2	Международный и отечественный опыт по планированию и реализации социальных практик в организациях среднего образования	276
3	Методические рекомендации по планированию и реализации социальных практик в организациях среднего образования	304
	Заключение.....	405
	Список использованной литературы.....	407
	Приложение.....	410

Орта білім беру ұйымдарында әлеуметтік тәжірибелерді жоспарлау және іске асыру бойынша әдістемелік ұсынымдар

Методические рекомендации по планированию и реализации социальных практик в организациях среднего образования

Басуға 08.12.2023. ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 25.

Печать была подписана 08.12.2023 г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Офсетная печать.
Тип шрифта «Times New Roman». Усл. п.л 25

Қазақстан Республикасы оқу ағарту министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел даңғылы, 8, «Алтын Орда»
БО, 15-қабат